

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ULUSLARARASI GÜÇ MÜCADELESİNDE
PROPAGANDANIN YERİ VE KAMU
DİPLOMASİSİNE DÖNÜŞÜMÜ

YASİN BAŞPINAR
2501161401

TEZ DANIŞMANI
DOÇ.DR. MELTEM BOSTANCI

İSTANBUL – 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : YASIN BAŞPINAR Numarası : 2501161401
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : ULUSLARARASI İLİŞKİLER Danışmanı : DOÇ. DR. MELTEM BOSTANCI
Tez Savunma Tarihi : 16.11.2017 Saati : 13:00
Tez Başlığı : " ULUSLARARASI GÜÇ MÜCADELESİNDE PROPAGANDANIN YERİ VE KAMU DIPLOMASİSİNE
DÖNÜŞÜMÜ "

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. YAŞAR ONAY		KABUL
2- DOÇ. DR. MELTEM BOSTANCI		KABUL
3- YRD. DOÇ. DR. GAYE ASLI SANCAR		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. ASLI YAPAR GÖNENÇ		
2- YRD. DOÇ. DR. GONCA YILDIRIM		

ÖZ

ULUSLARARASI GÜÇ MÜCADELESİNDE PROPAGADANIN YERİ VE KAMU DİPLOMASİSİNE DÖNÜŞÜMÜ

Yasin BAŞPINAR

Bu çalışmada; uluslararası güç mücadelesinin, uluslararası politika sahnesinde meydana gelen dönüşümlere paralel olarak geçirdiği değişim, tarihsel perspektiften irdelenmiş; bu noktadan hareketle propagandanın tanımı, tarihi, önemi, araçları, uluslararası güç mücadelesindeki yeri ve en nihayetinde de -yeni bir kavram olarak ortaya çıkan- kamu diplomasisine dönüşümü incelenmiştir. Uluslararası güç mücadelesi, tarihten günümüze doğru ilerleyen rotasında, çeşitli dönüm noktalarına uğramış ve ciddi değişimlere maruz kalmıştır. Bu noktadan hareketle çalışmanın üzerine bina edildiği propaganda ve kamu diplomasisi kavramları da farklı dönemlerde farklı amaçlar uğruna kullanılmıştır. Bu hususlara ilişkin olarak:

Kamu diplomasisi kavramı; uluslararası ilişkiler ve uluslararası güç mücadelesi kapsamında, incelenmiştir. Tüm bu süreç çerçevesinde, ABD'nin kamu diplomasisi uygulamaları, Hollywood görgül örneği ile birlikte değerlendirilmiştir. Diğer taraftan Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetleri irdelenmiş; Türk dizilerinin, kamu diplomasisi aracı olarak kullanılabilirliği ayrıca tartışılmıştır.

Çalışma, Türkiye adına yeni bir kavram olan kamu diplomasisini, Türk dizi sektörüyle ilişkilendirmesi sebebiyle özgünlük taşımakta; bu nedenle de önem arz etmektedir. Dahası Türkiye'de kamu diplomasisi alanında yeterli düzeyde çalışma bulunmamaktadır. Bu noktadan hareketle hem literatüre katkı sağlamak hem de daha sonraki araştırmalar için, kaynak ve motivasyon temini amaçlanmıştır.

Çalışmada, belgesel tarama yöntemi kullanılmış; ulusal kütüphanelerden, ulusal ve uluslararası veri tabanlarından, çevrimiçi kaynaklardan istifade edilmiş; çalışmaya dönük kitaplar, makaleler, raporlar, belgesel ve filmler analiz edilmiştir. Özellikle Türk dizileri konusunda Anadolu Ajansı arşivleri kullanılarak; haber derlemesi yapılmıştır. Ayrıca Brezilya'nın San Catarina bölgesinde -Türk dizileriyle ilgili çeşitli yaş ve meslek gruplarından insanlara dönük olarak- açık uçlu soruları baz alan anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güç Mücadelesi, Propaganda, Kamu Diplomasisi, Türk Dizileri, Yumuşak Güç, Hollywood.

ABSTRACT

**THE PLACE OF PROPAGANDA IN THE
INTERNATIONAL POWER STRUGGLE AND
TRANSFORMATION TO PUBLIC DIPLOMACY**

YASİN BAŞPINAR

In this study, the alteration of the international power struggle as to transformations occurring on the international policy arena has been scrutinised from a historical perspective, these processes have been examined around the definition, history and importance of the propaganda and its place in the international power struggle subsequently its transition to public diplomacy emerging as a new concept. The international power struggle has suffered at various turning points in its course from history to present ; it has been exposed to serious changes at these points. It was deduced that the propaganda and the public diplomacy that were built on the study , incorporated different roles at these periods. The communication instruments such as cinema and tv series which are important to the dissertation has been also associated to these two concepts . As regards these issues ;

The changes in the concept of diplomacy have been examined and subsequently ,the concept of public diplomacy and the transformation process of the propaganda have been discussed within the context of its role on the behalf of international relations and international power struggle. Within the framework of all these processes, the applications of Us public diplomacy have been examined together with Hollywood's empirical example. Besides, it was concluded that Turkish tv series can be exploited as a means of public diplomacy as to Turkey's public diplomacy activities and the potential of Turkish tv series.

The study is important in terms of the authenticity it has attained with the aim of associating public diplomacy which is a new concept for Turkey with the Turkish series industry. With this study , it was aimed to provide contribution to the literature on the behalf of public diplomacy which is a field that does not have enough working and to supply resources as well as motivation for the further researches.

In the study, documentary scanning method has been used ; national libraries, national and international databases,online sources have been exploited; articles, articles, films, documentaries and films have been analyzed. In particular, a collection of news archives has been carried out using the archives of Anadolu Agency in the field of Turkish tv series. In the region of San Catarina in Brazil, there are five open questions followed by five open- hosted survey which is directed to students has been conducted.

Key words: Power Struggle, Propaganda, Public Diplomacy, Turkish Tv Series, Soft Power, Hollywood.

ÖNSÖZ

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca uluslararası ilişkilerde yumuşak güç kullanımı, özellikle ilgimi çeken konu başlığı olmuştur. Bu noktadan hareketle, yumuşak güç unsurlarından propaganda ve kamu diplomasisinin, filmler ve televizyon dizileri gibi iletişim araçlarıyla ilişkilendirilmesi, önemli bir çalışmanın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Özellikle son on yılda kazanılan popülerite ile birlikte Türk dizileri, dünya genelinde önemli bir etki gücü yakalamıştır. Bu minvalde Türk kamu diplomasisi faaliyetlerini, Türk dizileriyle birlikte değerlendirmek de çalışmaya özgünlük katmıştır.

Buzdağının görünmeyen kısmına bakmak gerekirse: Ne yazık ki tez çalışması sürecim ülkemiz ve şahsım adına büyük badirelerle geçmiştir. Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nde başlayan yüksek lisans eğitimim, ülkemizin atlattığı badirelerin bir sonucu olarak İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde sonuçlanmıştır. Bu vesileyle eğitime başladığım ve benim için her daim özel kalacak olan SAREN'deki değerli hocalarıma, komutanlarıma, idari ve askeri personele, bana her daim verdikleri destekten ötürü teşekkürü bir borç bilirim. Diğer taraftan lisans eğitimimi de aldığım ve benim için her daim özel olan İstanbul Üniversitesi'nden, bir kez daha mezun olmayı da kendim adına şans olarak görmekteyim. Bu vesile ile İstanbul Üniversitesi'ndeki değerli hocalarıma ve Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanlarına da teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışması sürecinde en büyük şansım tez danışmanım sevgili hocam Doç. Dr. Meltem BOSTANCI olmuştur. Tezimin her aşamasında her an ulaşabildiğim, beni kaynak, konu seçiminde asla yalnız bırakmayan sayın hocama en derin duygularıyla teşekkürü borç bilirim. Tez konusu seçiminde bana fikir aşılayan; bir hoca- öğrenci ilişkisinden çok daha öte samimi yaklaşımıyla sevgili Prof. Dr. Yaşar ONAY hocama ayrıca teşekkürü borç bilirim. Yine tez adına önem arz eden Brezilya'da Türk dizileri anketi için yardımda bulunan Aline Helena Da Silva'ya teşekkür ederim. Yüksek lisans hayatıma başlarken benden desteklerini esirgemeyen sevgili hocalarım: Prof. Dr. Rauf Versan'a, Prof. Dr. Birsan Hekimoğlu'na, Prof. Dr. Murat Özyüksel'e ve diğer tüm hocalarıma şükranlarımı sunarım.

Yine yüksek lisans eğitimim boyunca ders ve tez dönemlerimde desteğini esirgemeyen Türkan Melis Parlak'a teşekkürü bir borç bilirim. Ve tabi ki en büyük teşekkürü de her daim yanımda olan, en umutsuzluğa düştüğüm anda dahi varlıklarını eksik etmeyen biricik canım aileme ve dostlarıma sunmak istiyorum.

İstanbul, Kasım 2017

Yasin BAŞPINAR

İÇİNDEKİLER

Ö Z.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÜÇ MÜCADELESİ VE PROPAGANDA KAVRAMI

1.1. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı	6
1.2. Güç Kavramının Unsurları	10
1.2.1. Gücün Doğal Kaynakları	12
1.2.1.1. Coğrafya Faktörü	12
1.2.1.2. Doğal Kaynaklar	13
1.2.1.3. Nüfus Faktörü	14
1.2.2. Maddi Güç Unsurları	15
1.2.2.1. Endüstriyel Güç.....	15
1.2.2.2 Askeri Güç	16
1.2.3. Soyut Güç Unsurları	17
1.2.3.1. Ülke İmajı	18
1.2.3.2. Halk Desteği- Psiko-Sosyal Güç.....	19
1.2.3.3. Liderlik Unsuru	19
1.3. Güç Çeşitleri.....	20
1.3.1. Sert Güç ve Yumuşak Güç	20
1.3.2. Akıllı Güç	26

1.4. II. Dünya Savaşı Sonrası Oluşan Politik Düzen Kapsamında Uluslararası Güç Mücadelesi.....	27
1.4.1. Soğuk Savaş Dönemi Güç Mücadelesi.....	27
1.4.2. Soğuk Savaş Sonrası Güç Mücadelesi.....	36
1.5. Uluslararası Güç Mücadelesinde Propagandanın Yeri.....	40
1.5.1. Propagandanın Tanımı	40
1.5.2. Tarihsel Perspektiften Propagandanın Kullanımı	42
1.5.3. Propaganda Tekniği ve Propaganda İlkeleri.....	47
1.5.4. Uluslararası Güç Mücadelesinde Propagandanın Yeri	50

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÜÇ MÜCADELESİ KAPSAMINDA DİPLOMASİ VE KAMU DİPLOMASİSİ KAVRAMI

2.1. Diplomasi Kavramı	64
2.1.1. Tarihi Perspektiften Diplomasi Kavramı.....	67
2.1.2. Diplomasi Yöntem ve Türleri.....	71
2.1.2.1. Ad Hoc Diplomasi:	72
2.1.2.2. Çok Taraflı Diplomasi- Konferans Diplomasisi	72
2.1.2.3. Parlamenter Diplomasi.....	73
2.1.2.4. Doruk Diplomasi.....	74
2.2. Eski Diplomasiden Yeni Diplomasieye Geçiş	75
2.3. Yeni Diplomasi Kavramı.....	76
2.3.1. Wilson'ın Açık Diplomasi İlkesi	76
2.3.2. Teknolojik Gelişmeler ve Yeni Diplomasi	77
2.4. Kamu Diplomasisi Kavramı	77
2.4.1. Kamu Diplomasisi Kavramının Tarihçesi	81
2.4.2. Kamu Diplomasisi ve Güç Mücadelesi: Yumuşak Güç-Sert Güç ve Akıllı Güç Kapsamında Kamu Diplomasisi.....	85

2.4.3. Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinin Amaçları	89
2.4.4. Kamu Diplomasisi Araçları	91
2.4.5. Kamu Diplomasisi Uygulanması	93
2.5. Kamu Diplomasisi Yaklaşımları	93
2.5.1. Kamu Diplomasisinde Katı Yaklaşım	93
2.5.2. Kamu Diplomasisinde Esnek Yaklaşım	95
2.6. Propagandanın Kamu Diplomasisine Dönüşümü.....	96

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI: ABD- HOLLYWOOD ÖRNEĞİ, TÜRKİYE-TÜRK DİZİLERİ ÖRNEĞİ

3.1.ABD Kamu Diplomasisi Uygulamaları.....	101
3.2. ABD Kamu Diplomasisi Uygulamalarında Hollywood'un Rolü.....	113
3.3. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Uygulamaları.....	124
3.4. Türk Kamu Diplomasisi Uygulamalarında Türk Dizilerinin Yeri	130
SONUÇ.....	146
KAYNAKÇA	156
EKLER.....	179

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
NATO	: Kuzey Atlantik Paktı Organizasyonu
SALT	: Stratejik Silahların Sınırlandırılması Antlaşması
AB	: Avrupa Birliği
ÇUS	: Çok Uluslu Şirket
NSDAP	: Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi
RRG	: Alman Yayın Organizasyonu
OWI	: Savaş Bilgilendirme Ofisi
CIA	: Merkezi Haber Alma Teşkilatı
KGB	: Devlet Güvenlik Komitesi
M.Ö.	: Milattan Önce
BM	: Birleşmiş Milletler
YY	: Yüzyıl
VB	: Ve Benzeri
TRT	: Türk Radyo Televizyonu
USIA	: ABD Enformasyon Ajansı
TİKA	: Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
OMGUS	: ABD Askeri İdare Bürosu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TUROB	: Turistik Oteller Yatırımcılar ve İşletmeciler Birliği
TÜSİAD	: Türkiye Sanayici İş Adamları Derneği
MÜSİAD	: Müslüman İş Adamları Derneği
BAE	: Birleşik Arap Emirliği

YETEM : Yunus Emre Türkçe Eğitim Öğretim Merkezi
VOA : Voice of America Radyosu
FIFA : Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği
THY : Türk Hava Yolları

GİRİŞ

Güç mücadelesi, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. İlk kabileler arasında yaşanan küçük çaplı çatışmalarla başlayan güç mücadelesi, şehir devletlerinin inşa edilmesine, sonrasında da imparatorlukların kurulmasına kadar uzanan bir süreci başlatmıştır. İlk güç mücadelelerinin konusunu toprak teşkil etmiştir. Zira toprak, dönemin temel zenginlik kaynağı olmuştur. Öte yandan uluslararası siyasete ilişkin meselelerin genel olarak savaşlar vasıtasıyla kısmen de diplomasi ile çözülmeye çalışıldığı bu dönemde, uluslararası güç mücadelesinde güçlü olmanın yolu, güçlü bir orduya sahip olmaktan geçmiştir. Güçlü bir ordunun idamesi adına da sürekli yeni topraklar fethetmek elzem bir hal almıştır.

Dünya üzerinde meydana gelen coğrafi keşifler, reform, Rönesans, aydınlanma ve sanayileşme gibi gelişmelerle; temel zenginlik kaynağı, toprak olmaktan çıkmıştır. Gelişen ticaretin ve sanayileşmenin de etkisiyle zenginlik kaynakları çeşitlenmiş; uluslararası güç mücadelesinde güçlü olmak için bilim ve teknolojiye ilerlemek gerekmiştir. Dönem uluslararası güç mücadelesinin tek aktörü olan devletler, bir yandan sanayilerini idame ettirebilmek için hammadde ve pazar ihtiyacı duyarken; diğer taraftan askeri teknolojilerini arttırmaya çalışmıştır. Hayatta kalmak adına güçlenmenin elzem olduğu bu dönem, bir dünya savaşına gebe olmuş; gelişen savaş teknolojisine paralel olarak da cephe ve cephe gerisinde milyonlarca insan hayatını kaybetmiştir.

Can ve mal kayıplarının oldukça yüksek miktarlara ulaşması, I. Dünya Savaşı sonrasında savaş dışı yöntemlerin kullanılması fikrini, uluslararası ilişkiler platformunda benimsetmeye başlamıştır. Dönemin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Woodrow Wilson'ın öncülüğünde gelişen idealist akım, savaş dışı yöntemler ve diplomasi yoluyla anlaşmazlıkların çözülmesini idealleştirmiştir. Bu doğrultudan hareketle kullanılmaya başlayan diğer bir kavram da propaganda olmuştur. Propaganda, kelime anlamı olarak; yaymak manasına gelip, Latince'den türemiştir. Diğer taraftan propaganda, insanlık tarihi kadar eski bir kavram olsa da propagandanın, uluslararası güç mücadelesinde sistematik bir şekilde kullanımı, 20.

yüzyıla değin gerçekleşmemiştir. Öte yandan 20. yüzyıl itibariyle devletler, bu enstrümanı hedef devleti ve hedef devletin halkını etkilemek maksadıyla, uluslararası güç mücadelesi çerçevesinde kullanmıştır. 20. yüzyıl uluslararası ilişkiler platformu adına bir diğer yenilik de kamuoyunun, uluslararası politika üzerinde önemli bir faktör olarak belirmesi olmuştur. Kamuoyunun etkisi, I. ve II. Dünya Savaşları arasında oldukça artmış; II. Dünya Savaşı süresince -hedef kamuoyunu etkilemek amacıyla- büyük propaganda savaşları yaşanmıştır. Propagandaya büyük önem atfedip; propagandayı, bakanlık düzeyine getiren Nazi Almanya'sının diktatörü Adolf Hitler, güçlü askerler üzerinde propaganda yapmaktansa, zayıf ve inancı çabuk kırılabilircek halk üzerinde propaganda yapmanın daha işe yarar olduğunu söyleyerek; dönem uluslararası güç mücadelesi ve propagandanın, bu hususta oynadığı rol hakkında ip uçları vermiştir. Diğer taraftan ABD ve SSCB de II. Dünya savaşı esnasında propagandayı önemli bir enstrüman olarak kullanmıştır. Dahası radyonun icadı ve propaganda aracı olarak kullanımıyla birlikte; bu dönem, tam anlamıyla bir propaganda savaşı halini almıştır. Dönem propaganda faaliyetleri kapsamında irdelenmesi gereken bir diğer konu da çalışma adına önemli bir kavram olan sinemadır. Nazi rejimi, Sovyet rejimi ve ABD yönetimi, propagandada sinemanın kullanımını bu dönemde başlatmıştır. Dahası propaganda filmleri, -II. Dünya Savaşı dönemi- uluslararası güç mücadelesinde önemli bir role sahip olmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrasında ise ABD ve SSCB önderliğinde dünya iki bloğa bölünmüş; bu iki blok arasında meydana gelen ilişki, soğuk savaş olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde askeri güç ön planda olmuşsa da 1945 yılında ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atması, 1949 yılında da SSCB'nin atom bombası edindiğini dünyaya deklare etmesiyle birlikte, -bu iki güç arasında meydana gelecek nükleer bir savaşın, dünyanın sonunu getirebilecek potansiyeli bünyesinde barındırması nedeniyle- iki süper gücün birbiriyle doğrudan savaşıma ihtimali oldukça azalmıştır. Bu noktadan hareketle nükleer tehdit; devletlerin, propagandaya ve diğer askeri olmayan yöntemlere (yumuşak güç) yönelmesini zorunlu kılmıştır. Dahası 1960'lı yıllardan itibaren, etkisini iyiden iyiye göstermeye başlayan küreselleşme olgusu ile iletişim ve ulaşım alanında meydana gelen gelişmeler, devletleri sert güç kullanma noktasında frenlemiştir. Öte yandan dünyanın her yerinden haber almaya başlayan; eğitilmiş, nitelikli ve refaha ulaşmış 21.yüzyıl insanı,

hayati sebepler var olmadıkça savaş istememektedir. Bu noktadan hareketle de devletler, yumuşak güce yönelmiş: Hedef hakla iletişim kurmaya yönelik stratejiler geliştirmeye başlamıştır.

Diğer taraftan iki dünya savaşı ve soğuk savaştan yıpranarak çıkan propaganda kavramı da oldukça kötü bir şöhrete sahipti. Dahası propagandanın baz aldığı tek yönlü iletişim, çağın gereksinimlerini karşılamamaktaydı. Bu noktadan hareketle hedef halkla iletişim, hedef halkta imaj yönetimi ve hedef halkı ikna gibi yöntemleri de bünyesinde bulunduran yeni bir kavrama ihtiyaç duyulmuş; bu duruma istinaden de propaganda kavramı, kamu diplomasisine dönüşmüştür. Bu yeni kavramın, iletişim çağına ayak uydurması ve günün koşullarına adaptasyonu için; şeffaf olması, çok yönlü bir iletişimi baz alması ve bilgileri çarpıtmadan karşı tarafa iletmesi gerekmektedir. Kamu diplomasisi kavramı, ayrıca diplomasi gibi saygın bir sözcüğü de bünyesinde bulundurmaktaydı.

Özetle 21. yüzyılın iletişim çağı olması ve 21.yüzyılda iletişim olanaklarının ziyadesiyle gelişmiş bir hal alması, devletleri manipülasyona dayalı strateji izlemekten alıkoymaktadır. Dahası uluslararası ilişkiler, derin bir değişimle karşı karşıya kalmış ve günümüzde çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları, kamuoyu hatta bireyler bile uluslararası ilişkilerin aktörü durumuna gelmiştir. Bunun yanında devletlerin dış kamuoyundaki imajları, uluslararası güç mücadelesindeki konumları üzerinde belirleyici bir unsur olmuştur. Bu çerçevede kamuoyuna kendini iyi ifade etmek, kamuoyunda doğru bir imaj oluşturmak ve kamuoyuna kendi değerlerini cazip gösterebilmek, bir devleti uluslararası güç mücadelesinde güçlü kılmaktadır. Bu noktadan hareketle kamu diplomasisi aygıtı önemli bir enstrüman olarak ön plana çıkmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında:

- Uluslararası güç mücadelesi tarihten günümüze hangi unsurlar çerçevesinde gerçekleşmiştir?
- Uluslararası güç mücadelesinde propagandanın yeri nedir?
- Uluslararası güç mücadelesi çerçevesinde propagandadan kamu diplomasisine bir dönüşüm gerçekleşmiş midir?
- ABD kamu diplomasisi uygulamalarında Hollywood'un oynadığı rol nedir?

- Türk dizilerinin kamu diplomasisi aracı olarak -Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamalarında- kullanılabilirliği var mıdır?

Şeklinde ifade edilebilecek 6 temel araştırma sorusuna cevap aranmıştır. Bu doğrultudan hareketle:

Çalışmanın ilk bölümünde; uluslararası güç mücadelesi, tarihsel arka planıyla birlikte irdelenmiştir. Güç mücadelesinde yaşanan dönüm noktaları ve dönüm noktalarına ilişkin olarak gerçekleşen dönüşümler, detaylı bir şekilde incelenmiştir. Öte yandan sert güç ve yumuşak güç denklemleri üzerinde meydana gelen değişimi analiz edebilmek amacıyla; soğuk savaş dönemi güç mücadelesi, üzerinde önemle durulmuştur. Bölüm, propagandanın uluslararası güç mücadelesinde üstlendiği rolü inceleyerek devam etmiştir. Yine propaganda kavramının tarihi, araçları, ilkeleri, uygulamaları, propagandanın sinema ile ilişkisi, detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise diplomasi aygıtı, tarihsel perspektiften irdelenmiş, eski- yeni diplomasi, karşılaştırması yapılmış; buradan hareketle kamu diplomasisine giden süreç aydınlatılmaya çalışılmıştır. Yine kamu diplomasisi kavramının, tarihi, amaçları, araçları, propaganda ile ilişkisi incelenmiş, propagandanın kamu diplomasisine dönüşümü ayrıca değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü ise ABD ve Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamalarına ayrılmıştır. ABD kamu diplomasisi uygulamaları, tarihsel arka planıyla birlikte analiz edilmiş; ardından da ABD sinemasının -yani Hollywood'un- kamu diplomasisi uygulamalarındaki yeri tartışılmıştır. Sonrasında da Türkiye'nin yumuşak güç ve kamu diplomasisi potansiyeli irdelenmiş; Türk dizi sektörünün bu konuya ilişkin taşıdığı potansiyel ayrıca incelenmiştir.

Çalışmada belgesel tarama yöntemi benimsenmiş, ulusal kütüphanelerden; kitap, makale, rapor temini sağlanmıştır. Yerel ve uluslararası veri tabanları, tez tarama aygıtlarından istifade edilmiş; özellikle propaganda konusunda uluslararası belgesel filmlerden yararlanılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ABD'nin Hollywood kullanımı konusu üzerine belirlenmiş filmler izlenmiştir. Türk dizilerinin, Türk kamu diplomasisi uygulamalarındaki yeri başlığı altında da 2010-2017 yılları arasında Anadolu Ajansı arşivlerinde bulunan haberlerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Yine aynı başlık altında Brezilya'nın Santa Catarina bölgesinde, 6 soruluk açık uçlu soruları baz alan bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Çalışma, propaganda kavramının, uluslararası güç mücadelesindeki yerini sorgulayıp, kamu diplomasisine dönüşümünü sinema ve dizi sektörüyle ilişkilendirmektedir. Bu sebepten ötürü de büyük bir özgünlük ve önem taşımaktadır. Yine 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde bilgi ve iletişimin öneminin artması; kamu diplomasisi çalışmalarını önemli hale getirmektedir. Çalışma ile ABD'nin Hollywood'u kamu diplomasisi aracı olarak kullanımından yola çıkarak; 'Türk dizilerinin bu amaçla kullanılabilirliğini sorgulamak' amaçlanmıştır. Öte yandan Türkiye'nin kamu diplomasisi tarihi oldukça yenidir ve bu alanda yapılan araştırmalar da oldukça kısıtlıdır. Türkiye için yeni bir alan olan kamu diplomasisi konusunda bilinçlenmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışma bu ihtiyaca yönelik olarak yürütüldüğünden ayrıca önem arz etmektedir. Bu doğrultudan hareketle daha sonra yapılacak olan çalışmalara kaynak ve motivasyon temini sağlamak çalışmanın başlıca hedeflerindendir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÜÇ MÜCADELESİ VE PROPAGANDA KAVRAMI

1.1. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı

İlk çağlardan beri insanların yegâne çabası hayatta kalmak olmuştur. Bu doğrultudan hareketle insan topluluğunun zaman içerisinde gelişip kurumsallaşmasıyla oluşan devletlerin de çok farklı bir yol seçmediği ve ilk amaçlarının hayatta kalmak olduğu, tecrübe edilmiştir. Öte yandan hayatta kalmayı hedefleyen bir devlet de bu vazifeyi güç kullanma iradesi sergileyerek yerine getirmektedir.

Uluslararası ilişkiler, anarşik bir doğaya sahiptir, diğer bir ifadeyle hukuk kuralları koyacak bir mekanizma ve bu mekanizmayı yaptırımlarla destekleyebilecek merkezi bir hükümet veya otoritenin yoksunluğu söz konusudur. Kimin haklı kimin haksız olduğunu söyleyecek bir hakemin bulunmadığı ‘uluslararası politikanın anarşik ortamında’ devletler, varlıklarını idame ettirebilmek için güce ihtiyaç duymaktadır.¹ Bu sebepten ötürü devletler, kendi başlarına hareket etmekte ve güvenlik konularında kendi önlemlerini almaktadır. Diğer bir ifadeyle uluslararası sistemde güçlü olmak güvende olmanın en önemli yoludur.²

“Öte yandan bir devletin, uluslararası ilişkilerde uyguladığı siyasanın tek aracı da güçtür. Bu aracı geliştirmek devletlerin temel gayelerindendir. Politikanın aracı olarak kullanılmayan veya kullanılma becerisi gösterilmeyen yeteneğin güç olma niteliği yoktur. Bu doğrultudan hareketle uluslararası ilişkilerde

¹ Tayyar Arı, **Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma, Hegemonya, İşbirliği**, Marmara Kitapevi, baskı:8, İstanbul, 2013, s.190.

² Haluk Özdemir, “Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, cilt: 63, sayı:3, 2008, s.114.

uygulamaya konulan siyasalar, devletlerin güç ve kaynaklarını ulusal çıkar doğrultusunda hazırlama ve kullanma sanatıdır.”³

Güç kavramını irdelemek gerekirse gücü, fen bilimlerindeki haliyle tanımlamak ve ölçmek sosyal bilimler adına oldukça zor olmaktadır. Sosyal bir bilim olan uluslararası ilişkiler, nispeten yeni bir bilim dalı olmasından ötürü, kavramları da oldukça yeni ve tartışmaya açık durumdadır. Tüm bunların yanı sıra güç kavramının niteliği, içeriği, kapsamı gibi konuların etrafını net çizgilerle çizmek oldukça zordur. Dahası güce ilişkin unsurları bünyesinde bulunduran devletin, güçlü devlet olduğunu varsaymak da hatalı olabilmektedir. Tüm bunlara ilaveten 21.yüzyılın uluslararası politika sahnesinde, gücün tanımlanması ve anlamlandırılması konularında ciddi değişimler söz konusudur. Yeni anlamlarla kendisini güncellemeye devam eden güç kavramı, aktörlerin çıkarları doğrultusunda farklı stratejiler izlemesiyle birlikte yeni formlarda tanımlanmaya devam etmektedir.⁴

Diğer taraftan güç kavramı, 1990 yılında Joseph S. Nye tarafından ortaya konulmuş ve yine Nye tarafından; bir kişinin istediği sonuçları elde edebilmesi için diğerlerinin davranışlarını etkileme yeteneği olarak tanımlanmıştır.⁵ Tanım, uluslararası ilişkiler babında değerlendirildiğinde: Bir devletin, hedef bir başka devlet üzerinde ulusal çıkarını sağlamak için, ‘hedef devletin davranış tarzını etkilemesi’ şeklinde ifade edilebilecek bir durum ortaya çıkmaktadır.

Güç, uluslararası ilişkiler alanında en önemli kavramlardan biridir. John Mearshamer, paranın ekonomi adına taşıdığı önem ile gücün uluslararası ilişkilerdeki önemini bir tutmuştur.⁶ Dahası uluslararası ilişkileri, gücün özel bir şekli olarak yorumlayan uzmanlar da bulunmaktadır.⁷ Diğer taraftan güç, uluslararası ilişkiler analizlerinde de sıkça kullanılmaktadır. İlk uluslararası ilişkiler teorilerinden

³ Sait Yılmaz, “Yumuşak Güç ve Evrimi”, **USAM İstanbul Aydın Üniversitesi**, (Çevrimiçi), [http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEEVIRIMI\(4a4j\).pdf](http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEEVIRIMI(4a4j).pdf), 16.08.2017.

⁴ Zeliha Sağlam, “Güç Kavramı ve Ortadoğu’da Değişen Dengeler Üzerinden Güç Okunması”, **İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi**, (Çevrimiçi), <http://insamer.com/wp-content/uploads/2014/02/G%C3%BC%C3%A7-kavram%C4%B1-ve-Ortado%C4%9Fuda-de%C4%9Fi%C5%9Fen-dengeler-%C3%BCzerinden-g%C3%BC%C3%A7-okumas%C4%B1.pdf>, 20.02.2017.

⁵ Joseph S. Nye, “Public Diplomacy and Soft Power”, **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, sayı: 616, Mart 2008, s.94-95.

⁶ John J. Mearshamer, **The Tragedy Of Great Power Politics**, W. Norton and Company, New York, 2001, s.8-9.

⁷ Oktay F. Tanrıseven, “Güç”, **Devlet ve Ötesi, Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar**, Ed.: Atilla Eralp, İletişim Yayınları, baskı:2, İstanbul, 2006, s.55.

olan realizm, devletlerin yegâne amacının hayatta kalmak olduğunu; bunun için de güç maksimizasyonunun sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Güç kavramına büyük önem veren realist paradigma, kavramı literatüre kazandırmasından ötürü de ayrıca önemlidir.⁸ Realizmin kurucularından Morgenthau, uluslararası ilişkileri bir güç yarışı olarak nitelendirmiş; dünya üzerinde var olan çatışmaları, bu yarışın bir sonucu olarak görmüştür. Dahası Morgenthau, bu yarışın çıkış noktasını insan doğasının kötü olmasına bağlamıştır: İnsan, kötü ve aç gözlü bir doğaya sahip olduğundan; bütün arzularını gerçekleştirmek maksadıyla sürekli bir güç arayışındadır. Morgenthau'ya göre devletler de bu noktadan hareketle sürekli güçlenmek durumundadır.⁹

Diğer bir öncü teori olan idealizm de güç kavramını göz ardı etmemekle birlikte; savaş dışı yöntemleri işaret etmektedir. İdealizm teorisi; devletlerin, uluslararası siyasette ne tarz davranışlar sergilemesi gerektiği ile ilgilenmiştir. Bunun yanı sıra gücün, felaketlerin önlenmesi adına siyasalar üretmek, hukuksal ve kurumsal normlar ortaya koymak için kullanılmasını öncelemiştir.¹⁰

Diğer taraftan Morgenthau, uluslararası ilişkileri bir güç yarışı olarak değerlendirmenin ötesinde; uluslararası ilişkilerdeki güç kavramını hem bir ilişki türü hem uluslararası ilişkilerin yegane amacı hem de amacın gerçekleştirilmesi için bir araç olarak tanımlanmıştır.¹¹

“Holsti ise Morgenthau’nun bu kavramı hem bir ilişki türü hem uluslararası politikadaki en temel amaç hem de istenenlerin yaptırılabilmesi için amaca yönelik bir araç gibi farklı ve belirsiz şekillerde kullanmasını eleştirmiştir. Holsti’ye göre güç, bir ülkenin elindeki olanak ve yetenekleri ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi çeşitli stratejiler yoluyla kullanarak; karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda etkileme ve yönlendirme kapasitesidir.”¹²

---

⁸ Deniz Ülke Arıboğan, **Globalleşme Senaryosunun Aktörleri, Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi**, Der Yayınları, İstanbul, 2001, s.7.

⁹ Hans Morgenthau, **Uluslararası Politika**, Sevinç Matbaası, çev: Baskın Oran, Ünal Oskay, cilt:1, Ankara, 1970, s.110.

¹⁰ Sağlam, **a.g.m.**, s.3.

¹¹ Sean Molloy, “Truth, Power, Theory: Hans Morgenthau’s Formulation of Realism”, **Diplomacy and Statecraft**, vol:15, 2004, s.10-11-12.

¹² K.J. Holsti, “The Concept of Power in the Study of International Relations,” **Background Journal**, vol:7, no:4, 1964, s.79.

Dahası Morghentau ve realizmin güce ilişkin yaklaşımı, realizmin takipçisi olan neo-realistlerin de eleştirisine maruz kalmıştır. Kenneth Waltz öncülüğündeki neo realistler, güç arzusunun insan doğasından değil; uluslararası sistemin yapısından kaynaklandığını değerlendirmiştir. Waltz'a göre güç, devletlerin varlıklarını idame ettirebilmeleri adına sistemin zorunlu kıldığı fonksiyonları yerine getirirken kullandıkları araçtır.¹³

Öte yandan Michael Sullivan'a göre güç, uluslararası politika açısından temel öneme sahiptir çünkü; güç büyüklük, büyüklük de etki demektir; etki ise diğer devletleri etkilemek anlamına gelmektedir.¹⁴ Sullivan'ın güce ilişkin görüşleri, Nye ile paralellik taşımaktadır. Bu doğrultudan hareketle güç, hedef devleti etkilemek demektir. Sönmezoğlu'na göre ise güce ilişkin iki farklı yaklaşım vardır: Bunlardan birincisi bazı şeylere sahip olmak manasına gelen ve ulusal gücün kapasite ile özdeşleştirilen hali; diğeri ise gücün ilişkisel yönüdür. Bu konuda da iki kavram ön plana çıkmaktadır: Kontrol ve etki. Başkalarının davranışlarını kontrol etmek ve etkilemek şeklinde tanımlanan bu diğer yaklaşım, güce ilişkin diğer bir husustur. Sönmezoğlu'na göre sağlıklı bir güç tanımı, bu iki veçheyi de dikkate almak zorundadır.¹⁵ Diğer taraftan etki kavramı ile kastedilen şey: Bir devletin, diğer bir devlete bir şey yaptırması yahut diğer devletin bir şey yapmasını engellemesi ya da yapılmakta olan bir şeyin devamını sağlatması şeklinde ifade edilebilmektedir.¹⁶ Uluslararası güç mücadelesinde esas olan: 'Hedef devletin davranışlarını etkileyemeyen bir kontrolün,' güç olarak kabul edilmesinin mümkün olmamasıdır.¹⁷ Görüldüğü üzere gücün bir potansiyel, bir de ilişkisel yönü bulunmaktadır. Uluslararası ilişkiler perspektifinden duruma bakıldığında: Devletlerin ekonomisi, askeri gücü, teknolojisi, coğrafyası, sanayii, yer altı zenginlikleri, enerji kaynakları vb. ulusal gücü yansıtmaktadır. Öte yandan diğer devletleri kontrol edebilme ve etkileyebilme yeteneği de gücün ilişkisel yönünü ele almaktadır.

---

¹³ Kenneth Waltz, **Theory of International Politics**, Addison-Wesley Publishing Company, Londra, 1979, s.38.

¹⁴ Michael P.Sullivan, **Power in Contemporary International Politics**, Columbia University of South Carolina Press, Ed.:1, Los Angeles, 1990, s.76.

¹⁵ Faruk Sönmezoğlu, **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2005, s.174-175.

¹⁶ Mehmet Gönlübol, **Uluslararası Politika, İlkeler, Kavramlar, Kurumlar**, Atilla Kitapevi, baskı:4, Ankara, 1996, s.101.

¹⁷ Arı, **Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma...**, s.167.

Güç, x bir devletin çıkarlarının muhafazası veya taleplerinin hedef devlete kabul ettirilmesi konusunda, bünyesinde bulundurduğu maddi ve manevi potansiyeli olarak da tanımlanabilir. Bir devletin gücünün belirlenmesi konusunda çok fazla parametre rol oynamaktadır. Devletin coğrafyası, tarihi, kültürü gücünü belirleyen sabit elementleri oluştururken; ekonomik gelişmişlik, teknolojik altyapı, askerî kapasitesi ve yetişmiş insan gücü gibi faktörler de gücün potansiyel unsurlarını oluşturmaktadır.¹⁸

Özetle kavrama ilişkin farklı tanımların irdelenmesi sonucunda; uluslararası güç mücadelesinde güç kavramının, sahip olunan ulusal kaynaklarla, -ulusal çıkarı sağlama amacıyla- hedef devleti kontrol altına almak ve/veya etkilemek anlamına geldiği değerlendirilmiştir.

1.2. Güç Kavramının Unsurları

Uluslararası güç mücadelesinde her devletin yegâne amacı hayatta kalmaktır ve buna istinaden şehir devletlerinden günümüze, değişik güç unsurları çerçevesinde bir güç mücadelesi durumu tatbik edilmiştir. İmparatorluklar çağında, bir devleti güçlü kılan şey; sahip olunan toprakların büyüklüğü ve askeri güç olmuştur. Zira temel zenginlik kaynağı olan topraktır ve daha fazla toprak kazanmak için güçlü bir orduya ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer taraftan güçlü bir orduyu idame ettirebilmek için de daha fazla toprak gerekmektedir. Bu doğrultudan hareketle, ‘toprak üzerine mücadele’ şeklinde gerçekleşen güç mücadelesi söz konusu olmuştur. Zaman içerisinde toprak, yegâne zenginlik kaynağı olma özelliğini kaybetmiş ve zenginlik kaynakları çeşitlenmiştir. Bu durumda güç kavramının unsurları ve bileşenleri de ciddi bir değişime tabi olmuştur.

Diğer taraftan güç ve gücün bileşenleri, (unsurları) birbiriyle sıkı sıkıya bağlı vaziyettedir. Bir devletin nüfusu, nüfusunun niteliği, coğrafyasının büyüklüğü, önemli deniz, okyanus, boğaz ve kanallara yakınlığı/uzaklığı, komşu ülkelere göre konumu, yer altı zenginlikleri, enerji kaynakları, enerji kaynaklarına ulaşımı, askeri kapasitesi, teknolojisi, ekonomik gücü, devlet organizasyonu gibi birçok parametre; bir devletin, gücünü oluşturan unsurlar olarak yer almaktadır. Güç unsuru

---

¹⁸ Ahmet Emin Dağ, **Uluslararası ilişkiler ve Diplomasi Sözlüğü**, Anka Yayınları, İstanbul, 2004, s. 370.

analizlerinde bu parametreler, önem arz etmekle birlikte sahip olunan unsurların değerinin yanında; sahip olunan güç unsurlarının, uluslararası güç unsurları arasındaki yeri de önemli bir konu olmaktadır.¹⁹

Öte yandan herhangi bir devletin yukarıda ismi geçen parametrelerden bir veya daha fazlasına sahip olması, o devleti güçlü bir devlet haline de getirmemektedir. Zira güç kavramı konusunda değinildiği üzere; gücün bir de ilişkisel boyutu bulunmaktadır. Bir devlet, güç unsurlarına ve hedef devlet üzerinde kontrol ve etki mekanizmalarına sahip olduğu oranda güçlü olmaktadır. Diğer taraftan da devletlerin etki ve kontrol mekanizmalarını işletebilmeleri için öncelikle güç unsurlarına sahip olmaları gerekmektedir.

Güç unsurlarının önem sırasında da zaman içerisinde değişiklikler olmuştur. İmparatorluklar çağında askeri güç, devletler adına en önemli güç unsuru olarak belirlemektedirken; bilgi, önemsiz bir unsur olarak görülmüştü. Diğer taraftan 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde ise bilgi, en önemli güç unsurlarından birisidir²⁰ ve her geçen yıl, bu iki kavram-bilgi ve güç- birbiriyle daha fazla özdeşleşmektedir.²¹

Öte yandan bir devletin sahip olduğu güç unsurlarının, kategorize edilmesi adına da çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır. Bununla birlikte güç unsurlarının sınıflandırılması, güç unsurlarının birbirinden bağımsız olduğu anlamına da gelmemektedir zira güç homojen bir yapıdadır ve parçalar bütünü oluşturmak adına var olmaktadır.²² Arıboğan, bu konuda güç unsurlarını somut ve soyut güç unsurları olmak üzere iki kategoride sınıflandırmıştır: Somut unsurlar arasında askeri güç, ekonomik güç, nüfus, coğrafya gibi elle tutulur güç unsurları yer almaktadır. Diğer taraftan; ülke imajı, halk desteği gibi soyut unsurlar da diğer başlık altında toplanmıştır.²³ Tayyar Arı ise yine ikili bir sınıflandırmaya gitmiş ve güç unsurlarını,

---

¹⁹ Richard W. Cottam, **The Rehabilitation of Power in International Relations**, University of Pittsburg, Pittsburg, 1978, s.11.

²⁰ Oktay F. Tanrısever, “Güç”, **Devlet ve Ötesi Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar**, Ed.: Atilla Eralp, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s.26.

²¹ John Arquilla ve David Ronfelt, “Information, Power and Grand Strategy: In Athena’s Camp”, **The Information Revolution and National Security: Dimensions and Directions**, Ed.: Stuart Schwartzstein, CSIS, Washington DC, 1996, s.142.

²² Waltz, **a.g.e.**, s.130.

²³ Arıboğan, **a.g.e.**, s.95.

nicel ve nitel unsurlar olarak ikili bir ayrıma tabi tutmuştur.²⁴ Karen Mindst ise güç unsurlarını şu şekilde sınıflandırmıştır.²⁵

1.2.1. Gücün Doğal Kaynakları

Güce ilişkin ilk bileşen, devletlerin sahip olduğu doğal unsurlardır. Bu kategori altında da en önemli doğal unsurlardan biri coğrafyadır. Devletin yeraltı ve yer üstü zenginlikleri, nüfusunun niceliği ve niteliği, diğer doğal güç unsurları arasında yer almaktadır.

1.2.1.1. Coğrafya Faktörü

Toprak büyüklüğü; imparatorluklar çağındaki önemini korumasa da 21. yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde, önemli bir faktör olarak var olmaktadır. Kuşkusuz devletlerin büyüklüğü, toprak büyüklüğüyle doğru orantılı değildir. Ancak toprak büyüklüğünün bir sonucu olan ülke derinliği, önemli bir güç unsuru niteliği taşımaktadır. Napolyon'un ve Hitler'in Rusya üzerine yaptıkları seferlerde yaşadıkları başarısızlık, coğrafya faktörünün-ve ülke derinliğinin- önemini belirtmek adına yerinde bir örnektir. Diğer taraftan coğrafya, sadece devletin büyüklüğü demek de değildir. Coğrafya, en istikrarlı güç unsuru durumundadır²⁶ ve değiştirilmesi mümkün olmadığından, en önemli güç unsurları arasında yer almaktadır. Bir devletin coğrafyasının, çeşitli okyanus, deniz, boğaz, kanallara sahip oluşu ve/veya yakınlığı, doğal kaynaklara sahip oluşu ve/veya yakın oluşu, devleti güçlü/güçsüz yapabilecek unsurlardandır. Bir örnekle pekiştirmek gerekirse: Rus coğrafyası, Rusya'nın savunmasını kolaylaştırırken, Mezopotamya'nın savunmaya elverişsiz düzlüklerle kaplı yapısı; Irak'ın, tarih boyunca en çok el değiştiren ülkelerden biri olmasına sebep olmuştur.

Diğer taraftan gerek fiziksel diye adlandırılan boyutlarıyla; gerek iktisadi, sosyal, demografik, siyasi özellikleriyle mekanların metodik tanımlanması olarak coğrafyanın, pratik olarak ve güç olarak, devlet aygıtının bölgede yaşayan insanların organize edilmesi ve savaş için ifa ettiği fonksiyonlar çerçevesine yerleştirilmesi

²⁴ Tayyar Arı, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, Marmara Kitap Merkezi, İstanbul, 2013, s.135.

²⁵ Gücün unsurlarına ilişkin sınıflandırma başlıkları Karen Mings'ten alınmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Karen A. Mingst, **Essentials of Internatioanl Relations**, Norton Company, Fourth Edition, New York, 2008, s. 109.

²⁶ Önder Arı, **Uluslararası İlişkiler**, Der Yayınları, İstanbul, 1987, s.38.

gerekmektedir.²⁷ Coğrafyanın, uluslararası güç mücadelesindeki yeri de tartışılmaz durumdadır. Lacoste'ın deyimiyle "Coğrafya, her şeyden önce savaş yapmaya yaramaktadır."²⁸ Savaşlar ise tarih boyunca uluslararası güç mücadelesinin odağında yer almıştır; zira -geleneksel olarak- bir devleti etkilemek ve kontrol altına almak için kullanılan yöntemlerden en etkili olanı askeri güç kullanımı olmuştur. Dahası coğrafya, devletlerin ekonomik hareket tarzı üzerinde de belirleyici bir role sahiptir. Tarihe bakıldığında, deniz kenarında yaşayan devletlerin, ticarete daha meyilli olduğu gözlenmektedir. Temel zenginlik kaynaklarının ve devletlerin ekonomik hareket tarzlarının da güçle doğrudan bir ilişkisi bulunmaktadır. Yine coğrafyanın, bölgede yaşayan insanların kontrol ve organizasyonunda; önemli bir role sahip olduğu da su götürmez bir gerçek olarak tarihten günümüze gelmektedir.

Coğrafyaya ilişkin bir diğer husus da jeopolitiktir. Jeopolitik, çok genel anlamda coğrafyanın bütün kapsamı ile birlikte değerlendirilmesi ve yorumlanması anlamına gelmektedir.²⁹ Bir toprak parçası üzerinde meydana gelen her türlü iktidar mücadelesi jeopolitik biliminin konusudur. Jeopolitik, coğrafyaya ideolojik ve siyasi manalar yüklemek anlamına da gelmektedir. Dahası coğrafyayı anlamlandırmak vasıtasıyla -dünya hakimiyetine ilişkin- bazı jeopolitik kuramlar da üretilmiştir.³⁰ Hitler ve Nazilerin Lebensraum (yaşam sahası) olarak adlandırdıkları -Almanlar için yaşam alanı gördükleri yerleri ele geçirmelerinin meşru olduğuna dayanan-³¹ ideoloji gibi coğrafyaya anlamlar yüklemek vasıtasıyla güç mücadelesine girişmek, tarih boyunca görülen bir olgu olmuştur.

1.2.1.2. Doğal Kaynaklar

Devletlerin, önemli güç kaynaklarından birisi de doğal kaynaklarıdır. Teknoloji ve sanayinin gelişmiş olduğu 21.yüzyıl dünyasında gerek sanayide gerek günlük yaşamda gerek de savaş araç gereçlerinde, enerji gereksinimi bulunmaktadır. Yine bu araç gereçlerin yapımında demir, bakır, krom, bor, vb. gibi kaynaklara da

---

²⁷ Yves Lacoste, **Coğrafya, Her şeyden Önce Savaş Yapmaya Yarar**, Historia Ayrıntı Yayınları, çev: Selim Sezer, İstanbul, 2014, s.50-51

²⁸ Lacoste, **a.g.e.**, s.50.

²⁹ M. Murat Taşar ve Yılmaz Tezkan, **Dünden Bugüne Jeopolitik Dünya ve Türkiye**, Ülke Yayınları, İstanbul, 2013, s. 5.

³⁰ Suat İlhan, **Dünya Yeniden Kuruluyor, Jeopolitik ve Jeokültür Tartışmaları**, Ötüken Neşriyat Yayınları, 1999, s.59.

³¹ Holger H. Herwig, "Geopolitik: Haushofer, Hitler and Lebensraum", **Geopolitics, Geography and Strategy**, Ed.: Colin S. Gray ve Geoffrey Sloan, Frank Cass, Londra, 1999, s.222.

ihtiyaç vardır. Bu hususta bu kaynaklara sahip olmak, devletlerin güçlü olması anlamında hayati önem taşımaktadır.

Örneklendirmek gerekirse: II. Dünya Savaşı öncesinde ABD'nin Japonya'ya ambargo uygulaması, Japonya'nın savaşa girmesine neden olmuştur.³² Dahası 1973 yılında yaşanan petrol krizi, petrol ve doğal gaz gibi kaynakların uluslararası güç mücadelesi için taşıdığı önemi, dünya kamuoyuna göstermiştir.³³ Yine 1974 Kıbrıs Barış Harekatı dolayısıyla Türkiye'ye uygulanan ambargo, bu konuya ilişkin bir başka örnektir.

1.2.1.3. Nüfus Faktörü

Nüfus, bir diğer önemli doğal faktördür. Aynı zamanda milli güce, insan gücünü de sağlamaktadır. İnsan gücünü de nüfusun niceliği, niteliği, azalma/artma eğilimi, eğitim düzeyi ve yaş grupları belirlemektedir. Nüfusun niceliği ve niteliği de milli gücü etkilemektedir. Dahası nüfus; siyasi, oluşuma ve yönetim organizasyonlarına etkide bulunduğu gibi devletin savaşa girmesi durumunda da 'personel seferberlik ihtiyaçlarını karşılamak' görevini yerine getirmektedir.³⁴

Diğer taraftan imparatorluklar ve tarım çağında nüfusun niceliği, ciddi önem taşımaktaydı; çünkü tarımla uğraşacak ve savaştacak insan sayısı, devletin gücünü doğrudan arttırmaktaydı. Güç artınca, devlet de uluslararası güç mücadelesinde ön plana çıkmaktaydı. Günümüzde ise nüfusun niteliği git gide daha önemli bir hale gelmektedir.³⁵ Eğitimli ve nitelikli nüfus; küresel ve sanayileşmiş dünya düzeninde, daha büyük bir ihtiyaç olarak belirlemekte ve güce ciddi anlamda katkı sağlamaktadır.

---

³² Paul Kennedy, **Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri**, Türkiye İş Bankası Yayınları, çev: Birtane Karanakçı, baskı:6, Ankara, 1996, s.403.

³³ 15 Ekim 1973 tarihinde petrol ihraç eden Arap Ülkeleri Birliği, ABD'nin Yom Kippur Savaşı'nda İsrail'i desteklemesi üzerine ABD'ne ve İsrail'i destekleyen devletlere yönelik petrol ambargosu uygulamıştır. Gelişmiş devletlerin petrole olan bağımlılığı ve bunun bilincinde olan -Arap olmayan- üreticilerin petrol fiyatlarını arttırması, uluslararası ilişkilerde büyük bir krizin yaşanmasına sebep olmuştur. Detaylı bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu, **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi**, Alkım Yayınevi, baskı:18, İstanbul, 2012, s.867-870.

³⁴ Cevdet Tanyeli, **Milli Strateji ve Oluşumunda Etkileyici Faktörler**, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1990, s.10.

³⁵ Arı, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika....**, s.144.

1.2.2. Maddi Güç Unsurları

Güce ilişkin, en önemli unsurlardan biri de ekonomidir. E. H. Carr, ekonomiyi, askeri gücün tamamlayıcısı olarak nitelemiştir.³⁶ Dahası ekonomi, tarihten gelen bir önemi de bünyesinde bulundurmaktadır. Zira tarih boyunca temel zenginlik kaynaklarına ulaşmak, güç mücadelesinin konusunu teşkil etmiştir.

Öte yandan bir devletin sahip olduğu ekonomik unsurlar, bu unsurlar üzerinde tasarruf edebilmesi, mal ve hizmet üretim yeterliliği ve bunların milli hedefler adına teşkilatlandırılabilmesinden kaynaklanan güç, bir devletin ekonomik gücü olarak tanımlanabilir. Ekonomik gücün arttırılabilmesi için doğal kaynakların ve teknolojik alt yapının etkili tarzda kullanımı esastır.³⁷

1.2.2.1. Endüstriyel Güç

Sanayi Devrimi sonrasında, endüstriyel gelişmişlik; bir devletin gücü ile doğrudan ilişkili bir hal almıştır. Zira endüstrisi güçlü olan devlet, ekonomik anlamda da güçlenmek durumundadır. Dahası endüstriyel güç unsurları ile doğal kaynaklar arasında da önemli bir ilişki vardır: Sanayi, hammadde ve enerji ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Dahası sahip olunan doğal kaynaklar da endüstride kullanıldığı oranda değerli olmaktadır.³⁸

Diğer taraftan 21. yüzyılda savaş teknolojisi, oldukça ilerlemiştir. Savaş araç gereçlerini üretebilen devletler, uluslararası güç mücadelesinde avantajlı duruma gelmektedir. Dahası savaş araç gereçleri üretebilen devletler; ürettikleri ürünleri satarak ciddi anlamda gelir de elde etmektedir. Üretim yapamayan ülkeler ise bu ürünlere sahip olmak için büyük miktarda harcama yapmaktadır. Öte yandan 21. yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde, savaş araç gereçlerine sahip olmak da güçlü olmak anlamına gelmemektedir; zira gelişen savaş teknolojisiyle birlikte yazılımlar ön plana çıkmakta; yazılımı başka devlete ait olan savaş araç gereçlerini savaş alanında kullanabilmek, yazılım sahibi devletin inisiyatifine bağlı olmaktadır. 1982

³⁶ E. H. Carr, *The Twenty Years Crisis, 1919-1939*, Macmillan, Londra, 1962, s.113.

³⁷ Tanyeli a.g.e. s.11

³⁸ Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika...*, s.141.

yılında İngiltere ile Arjantin arasında meydana gelen Falkland savaşı; askeri araç gereçlerde yazılım faktörünün önemini irdelemek adına yerinde bir görgül örnektir.³⁹

1.2.2.2 Askeri Güç

Tarihten günümüze askeri güç, uluslararası güç mücadelesinin merkezinde yer almıştır. Devletler, ulusal çıkarlarını sağlamak adına birbirleriyle savaşmaktan geri durmamıştır. Bu konudan hareketle savaşlarda ve güç mücadelelerinde başarılı olmak için askeri gücün artırılması önemsenmiştir. Günümüzde de halen askeri harcamalar, birçok devletin gider kalemlerinde en ön sıralarda yer almaktadır. Yine uluslararası güç mücadelesinde ön planda yer alan devletlerin, askeri harcamalarının da yüksek olduğu gözlenmektedir.

E. H. Carr'a göre, askeri güç kullanımının altında yatan önem, bu gücün uluslararası siyasette bir en son çare olmasından ötürüdür.⁴⁰ Uluslararası politika sahnesinin anarşik durumu -başka bir ifadeyle hukuk kurallarını gözetip uygulayan bir üst iradenin bulunmayışına binaen ortaya çıkan anarşik yapı-, devletlerin sık sık savaş kartına başvurmalarına sebep olmuştur. Realist paradigma da devletlerin hayatta kalmak maksadıyla askeri güçlerini sürekli artırması gerektiğini söylemektedir. Yine rakip bir devletin güçlenmesini izlemektense; o devletle savaşmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan Nye ise askeri gücü oksijene benzetmektedir. Oksijenin de değeri, varlığı azaldığında ortaya çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle askeri gücün azalması da diğer güç unsurlarının varlığını önemsizleştirmektedir.⁴¹ Realist paradigmanın ilkelerine kulak veren birçok ülke, büyük orduları bünyesinde bulundurmıştır. Diğer taraftan büyük ordudan kasıt, her zaman için yüksek nüfuslu bir ordu demek değildir. İki dünya savaşı ve soğuk savaş dönemi, çok büyük nüfuslu askeri unsurlara sahip olmalarına rağmen, politikalarını

---

³⁹ Falkland savaşı (1982), askeri teknolojilerde yazılımın önemini gösteren önemli bir örnektir. İngiltere ve Arjantin arasında Falkland Adası üzerinde meydana gelen savaşta; Arjantin, adaya yerleştirdiği Fransız yapımı Exocet füzeleriyle İngiliz donanmasına büyük zayıflar verdirmiştir. İngiltere, büyük bir başarısızlık durumuyla karşı karşıya kalmıştır. Buna istinaden Birleşik Krallık, Fransa üzerinde ciddi bir baskı oluşturarak füzelerin yazılım kodlarını ele geçirmiş ve füzelerin çalışmasını engelleyerek savaştan galip ayrılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Richard Ned Lebow, "Miscalculation in the South Atlantic: The Origins of the Falkland War", **Journal of Strategic Studies**, vol:6, no:1, 1983.

⁴⁰ Carr, **a.g.e.**, s.109.

⁴¹ Joseph S.Nye, **The Future of Power**, Public Affairs, New York, 2011, s.49.

başka ülkelere kabul ettirmekte ciddi anlamda güçlükler yaşayan aktörlere sahne olmuştur.⁴²

Öte yandan bazı yazarlar çalışmalarında güç kavramını irdelerken, askeri kuvvete yine büyük bir önem atfetmekle beraber, diğer bazı öğelere de dikkat çekmektedirler. Kenneth Waltz, “Güçlü devletler, askeri kuvvetleri ile her şeyi yapamazlar; fakat askeri anlamda güçsüz devletlerin yapamadıklarını yapma imkanına sahiptirler.”⁴³ Demiştir. Bu yargı ile Waltz, askeri gücün önemini yadsımamakla birlikte diğer öğelerin de etkisine işaret etmektedir.

Kuşkusuz etkili bir askeri mekanizma oluşturabilmek için güçlü bir ekonominin varlığı da gereklidir. Günümüzde savunma giderleri, devletlerin en fazla harcama yaptıkları alanı teşkil etmektedir. İlerleyen ve gelişen savaş teknolojilerini takip etmek ve envantere eklemek; ciddi bir ekonomik altyapı ihtiyacını da beraberinde getirmektedir.

Öte yandan devletlerarası güç mücadelesinde, ekonomik yaptırımlar ve ekonomik yöntemler de ciddi önem taşımaktadır. Kapitalizm ve küreselleşmenin de etkisiyle; ulusların aşındığı, sınırların ortadan kalkmaya başladığı bir dünyaya doğru gidilirken, -devletlerin birbirlerine karşılıklı olarak bağımlılığına bağlı olarak- ekonomik etki araçları, uluslararası güç mücadelesinde önemli bir kalem olarak belirmektedir. Ancak askeri unsurlarla tamamlanmadığı sürece, salt ekonomik yöntemlerle başarı sağlanması çoğu zaman mümkün olmamaktadır.⁴⁴

1.2.3. Soyut Güç Unsurları

Uluslararası siyaset aktörlerinin devletler olduğunu ifade eden realist paradigmadan günümüze doğru ilerledikçe; aktörlerin çeşitlendiği, kamuoyunun uluslararası politikada etkin bir şekilde rol aldığı; sivil toplum kuruluşlarının, çok uluslu şirketlerin, hatta bireylerin dahi uluslararası siyasetin aktörü haline geldiği, görülmektedir. Bu minvalde inşacı perspektifin de belirttiği gibi; toplumların inançları, tutumları, algıları, değer yargıları uluslararası politika ve dolayısıyla uluslararası güç mücadelesi üzerinde belirleyici olmaktadır. Bu duruma istinaden de

---

⁴² Sağlam, **a.g.m.**, s.5.

⁴³ Kenneth N. Waltz, “International Structure, National Force, and the Balance of World Power,” **Journal of International Affairs**, vol:21, no:2, Nisan 1967, s.227-228.

⁴⁴ Sönmezoğlu, **Dış Politika Analizi...** s.177.

halkın devletine verdiği destek, ülkenin imajı, liderlik ve psiko- sosyal güç gibi soyut güç unsurları önemli hale gelmeye başlamıştır.

Dahası soyut güç unsurları, araştırmanın üzerine bina edildiği propaganda ve kamu diplomasisi kavramları adına da önem taşımaktadır. Soyut güç unsurlarından ilki olan ulusal imaj, kamu diplomasisi ile yakından ilişkilidir. Zira kamu diplomasisinin amaçlarından biri de ulusal imajın, hedef topluma cezbedici bir şekilde verilmesidir.

1.2.3.1. Ülke İmajı

İmaj bir dizi bilgilendirme süreci sonucunda oluşan imge olarak tanımlanmaktadır.⁴⁵ Ülke imajı ise ülke karakterinin, diğer ülkeler ve diğer ülkelerin vatandaşları nezdinde tanıtılmasına ilişkin bilgilendirme süreci olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ülke imajı, devletin diğer ülkelerde nasıl algılandığı ile ilgili bir kavramdır. Ülke karakteri de o ulusu diğerlerinden farklı kılan karakteristik özelliklerdir.⁴⁶ Örneğin, Kanadalılar kendilerini, sorumluluk sahibi ve dünya barışının sağlanmasına dönük çalışmalara katılımda, istekli bir ulus olarak tanımlamaktadır. Bir başka ifadeyle bilgilendirme süreci bu kavramlar üzerine kurulmaktadır. Kanada devleti de bu imajın şekillenmesinde ve yaygın hale gelmesinde önemli rol oynamıştır. Kanada; bu imaj sayesinde, 30 milyonluk küçük nüfusuna ters orantılı bir şekilde, -oldukça etkili bir devlet olarak- uluslararası güç mücadelesinde yer almaktadır.⁴⁷

Diğer taraftan 21.yüzyıl iletişim çağı olarak adlandırılmaktadır. Dahası kamuoyu, hiç olmadığı kadar uluslararası siyasette ve güç mücadelesinde belirleyici konumdadır. Savaş kararı almak isteyen bir devlet, kendi kamuoyunu ve dünya kamuoyunu bu savaşa ikna etmek zorundadır. Dahası insanlar, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen gelişmelerden anlık olarak haberdar olabilmektedir. İletişimin bu denli gelişmiş olduğu bir çağda, ülke imajını diğer devletlere iyi yansıtabilmek, uluslararası güç mücadelesinde devletin elini güçlendirmekle eş değer bir hale gelmektedir.

⁴⁵ Atılım Onay, “Ülke Orijini Kavramı ve Ülke İmajı” *Selçuk İletişim Dergisi*, cilt: 5, sayı:2, 2008, s.107.

⁴⁶ Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış...*, s.145.

⁴⁷ Mingst, *a.g.e.*, s.109.

Ülke imajı üzerinde; devletlerin tarihi, kültürü, ekonomik ve askeri gücü, ürettiği ürünlerin kalitesi, kaliteli nüfus yapısı, bilimsel ve teknolojik olarak gelişmişliği, spor ve sanattaki durumu, turizm sektöründeki aktifliği gibi birçok parametre önemli rol oynamaktadır.

1.2.3.2. Halk Desteği- Psiko-Sosyal Güç

Bir devletin halkından aldığı desteğin, o devletin uluslararası güç mücadelesindeki yerine ve ülke imajına etkisinin doğrudan olduğu su götürmez bir gerçektir. Bir devlet, güç mücadelesi adına attığı her adımda, kamuoyu desteğini yanında görme ihtiyacı hissetmektedir. Herhangi bir devlette meydana gelen bir gelişmenin, anında dünyanın geri kalanına iletildiği 21.yüzyıl dünyasında; halkın tepkisini veya desteğini alan bir uygulama, hızla diğer devletlere yayılmakta; bu da ülke imajına negatif veya pozitif etki edebilmektedir.

“Psiko-sosyal güç ise bir milleti oluşturan insan gücü niteliklerinin, ahlaki değerlerinin, karakterinin ve kültürünün oluşturduğu bir güçtür. Diğer güç bileşenlerine oluşum hızı kazandıran bu güç; inançlar, tutumlar, değer yargıları, kültür özellikleri, aile yapısı, din, dil, genel sağlık durumu ve hayat standardı, öğretim kurumlarının yapısı ve okuma yazma oranı gibi parametrelerle milli karakter, davranış biçimi ve moral gibi hususları kapsar. Ayrıca, bir milletin savaşma azmi ve ordusuyla kenetlenme özelliği psiko-sosyal güce ayrı bir nitelik kazandırır.”⁴⁸

1.2.3.3. Liderlik Unsuru

Her ne kadar tek adam rejimleri tarihe karışmakta ve demokratik rejimler yaygınlık kazanmaktaysa da güçlü, karizmatik ve vizyon sahibi bir liderin, ülke imajına ve devletin gücüne doğrudan etkisi bulunmaktadır. Hitler ve Mussolini gibi liderlerin; uluslarını, büyük savaşlara ve felaketlere sürüklediği -ve uluslararası güç mücadelesinde devletlerini yenilgiye uğrattığı- tecrübe edilmiştir. Diğer taraftan başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere karizmatik, vizyon sahibi ve güçlü liderlerin de ülke imajına pozitif yönde katkı sağladığı görülmüştür.

---

⁴⁸ Tanyeli, a.g.e, s.11.

1.3. Güç Çeşitleri

Güç çeşitleri; sert güç, yumuşak güç ve akıllı güç olmak üzere üç ana başlık altında ele alınmaktadır.

1.3.1. Sert Güç ve Yumuşak Güç

Uluslararası ilişkilerde güç, bir devletin, ulusal çıkarını gerçekleştirebilmek amacıyla başka bir devletin davranışını etkilemesi anlamına gelmektedir. Bu etkileme, bir önceki başlıkta irdelenen güç unsurlarının kullanımıyla yapılmaktadır. Güç kullanımı, konusunda çeşitli yöntemler izlenmekle birlikte; güç kullanımının arkasında yatan motivasyon, devletlerin amaçlarını gerçekleştirme isteğidir.⁴⁹

Joseph S. Nye'e göre bir devlet, diğer bir devleti; zor kullanarak ya da ikna yoluyla etkileyebilmektedir. Zor kullanmaya dayalı yöntem, bir devletin etken unsur olarak icra ettiği güç kullanımudur. Diğer taraftan devletler, edilgen bir tutum sergileyip; hedef devletin, 'kendiliğinden istenen davranışı sergilemesini sağlamaya' dayanan bir yöntem de benimseyebilmektedir.⁵⁰ Zor kullanmaya dayalı güç kullanımı, askeri ve ekonomik yöntemlerle gerçekleşir. Askeri yöntemler ise askeri müdahale, çatışma, savaş gibi yolları kapsamaktadır. Bunun yanı sıra devletlerin, sert güç kullanımı kapsamında uyguladığı ekonomik yöntemler de bulunmaktadır: Ambargo, hedef ülkenin borçlandırılması, borsa manipülasyonları ve hedef devletin para değerleriyle oynamak gibi stratejiler de bu kategoride değerlendirilmektedir.⁵¹ Bu noktadan hareketle askeri ve ekonomik yöntemleri kapsayan güce sert güç adı verilmektedir.⁵² Sert güç, devletlerin etken unsur olarak kullandıkları güç türüdür.

Öte yandan geleneksel olarak bir devletin büyük bir güce sahip olup olmadığının idrakı adına o ülkenin savaş gücüne bakılmaktaydı.⁵³ Diğer bir ifadeyle sert güç, bir devletin güçlü olup olmadığının göstergesiydi.

⁴⁹ Mithat Çelikpala, "Güç", **Uluslararası İlişkiler, Giriş, Kavram ve Teoriler**, Ed: Haydar Çakmak, Platin Yayınları, Ankara, 2007, s.67.

⁵⁰ Yılmaz Tezkan, **Jeopolitikten Milli Güvenliğe**, Ülke Kitapları, İstanbul, 2015, s.141.

⁵¹ Tezkan, **a.g.e.**, s.141.

⁵² Nye, **a.g.e.**, s.256.

⁵³ Yılmaz **a.g.m.**, (Çevrimiçi), 16.08.2017.

“Yüzyıllar içinde, teknoloji geliştikçe, güç kaynakları da değışti. Küresel bilgi toplumunda güç daha az oranda toprak, askeri güç ve doğal kaynaklara, daha fazla ise bilgi, teknoloji ve kurumsal esnekliğe dayanmaktadır. Bu dönüşüm ihtiyacı başta ABD olmak üzere Batı dünyasında güvenlik kurgularının sert güç yanında yumuşak gücü de uygulayacak yeni bir projeksiyonu geliştirmesini dikte etmiştir.”⁵⁴

Devletlerin edilgen bir tutum sergileyerek kullandıkları yumuşak güç kavramını irdelemek gerekirse; sert gücü oluşturan askeri ve ekonomik güç öğelerinin dışında kalan kültür, siyasi değerler ve dış politika bu kavramın içini doldurmaktadır.⁵⁵ Yumuşak güç, baskı ve zorlama kartlarını kullanan sert güce nazaran ikna yöntemine başvurmaktadır. Yumuşak güç ile ‘hedef toplumla iletişim kurmak’ yoluyla ‘ortak algılamalar ve değerler inşa etmek’ şeklinde ifade edilebilecek bir sonuç alma çabası söz konusudur. Yumuşak güç de sert güç gibi amaçların gerçekleştirilmesini hedeflemektedir ancak yumuşak güç, hedef devletin istenilen davranışı kendiliğinden benimsemesini de içeren bir tanıımı öngörmektedir.⁵⁶ Bu noktadan hareketle uygulanan strateji: Hedef devleti, istenen şeyi isteme noktasına getirmektir.⁵⁷

Diğer taraftan Joseph S. Nye, geleneksel savaşa dayalı güç kavramının dönüşümünü üç sebebe bağlamaktadır:⁵⁸

Bunlardan ilki, nükleer silah kullanımının tecrübe edilmesidir. Nükleer silahların, II. Dünya Savaşı’nda tatbik edilmesi sonucunda; Japon şehirleri Nagazaki ve Hiroşima’da yaşanan büyük yıkım, dünyanın yok olmasına değin gidebilecek bir sonucun kaçınılmaz olduğunu insanlığa göstermiştir. Büyük devletlerin bu güce sahip olması ve birbirleriyle savaşmaları halinde; karşılıklı yok olma durumunun söz konusu olabileceğinden, savaş kartının kullanımı oldukça zorlaşmıştır.

⁵⁴ Yılmaz, **a.g.m**, (Çevrimiçi), 16.08.2017.

⁵⁵ Nye, **a.g.e**, s.256.

⁵⁶ Sertif Demir ve Ali Bilgin Varlık, “Realist Liberal Teorilerde Güç Anlayışı”, **Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmalar**, Ed.: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2013, s.80.

⁵⁷ Joseph S. Nye ve David A. Welch, **Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak**, Türkiye İş Bankası Yayınları, çev: Renan Akman, İstanbul, 2010, s.17.

⁵⁸ Joseph S. Nye, **Amerikan Gücünün Paradoksu**, Literatür Yayınları, çev: Gürol Koca, İstanbul, 2003, s.6-7.

Diğer bir sebep, milliyetçiliğe bağlı olarak; sömürgeciliğin, imkansız bir hale gelmesidir. Sömürge yönetimi, ABD ve Rusya gibi iki süper gücün, soğuk savaş döneminde Vietnam ve Afganistan'da tecrübe edindiği üzere oldukça meşakkatli ve pahalı bir hal almıştır. Bu durumdan hareketle bir yeri sömürgeleştirmek amacıyla askeri güç kullanmak, kesin başarı getirmeyebileceği gibi kamuoyunda destek kaybına da sebep olabilmektedir.

Üçüncü olarak ise sanayileşme hareketi sonrası modern insan, ihtişamdıan ziyade refaha önem vermekte ve hayati tehlike durumları istisna olmak üzere insan kayıplarına hoşgörü ile bakmamaktadır. Nye'e ekleme yapmak gerekirse; bilginin önemli bir unsur olarak uluslararası güç mücadelesine dahil olması, -iletişim çağında- kolaylıkla ve anlık olarak uzak mesafelere yayılabilmesi de bu değişimin altında yatan önemli faktörlerden biri olmuştur.

Sert güç, geleneksel dönemde olduğu gibi tek başına yeterli olmasa da hala önemli bir güç çeşidi olarak uluslararası güç mücadelesinde yer almaktadır. Diğer taraftan yumuşak güç unsurları ile sert güç unsurlarını değer olarak kıyaslamak da pek anlamlı olmamaktadır.⁵⁹ Ancak Nye'e göre yumuşak güç kaynaklarının icrası, sert güç kaynakları kullanımına nazaran, daha yavaş ve ağır bir özellik taşımaktadır.⁶⁰ Öte yandan sert güç unsurlarının kullanımı da oldukça maliyetli olmaktadır.⁶¹ Dahası sert güç kullanımı sonucunda meydana gelebilecek muhtemel başarısızlık durumunun kamuoyuna izahı da oldukça zordur.

Sert güç ile yumuşak güç ilişkisinin incelenmesi gerekirse; sert güç unsurlarının tek başına yeterli olmadığı durumlarda; yumuşak güç, devreye girmekte ve uluslararası güç mücadelesinde, devlete avantaj sağlamaya çalışmaktadır.⁶² Bu noktadan hareketle yumuşak güç; sert güç kullanımına, kamuoyu nezdinde meşruiyet kazandırmak amacıyla kullanabilmektedir. Dahası kullanılan sert güç unsurunun ortaya çıkardığı olumsuz sonuçları yok etme noktasında da yumuşak güç devreye girmektedir.

---

⁵⁹ Joseph S Nye, **Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç**, çev: Rayhan İnan Aydın , Elips Kitap, İstanbul, 2005, s.100.

⁶⁰ Nye, **a.g.e.**, s.100.

⁶¹ Nye ve Welch, **Küresel İşbirliği** ..., s.58.

⁶² Murat Saraçlı, "Güç Unsurları Çerçevesinde Bir Algı Yönetimi Unsuru Olarak (Yeni) Kamu Diplomasisi ve Türkiye", **Algı Yönetimi**, Ed.: Bilal Karabulut, İstanbul, 2014, s.276.

Diğer taraftan küresel sistemin çok kutuplu bir yapıda işlemesi, uluslararası örgütler ve medyanın artan etkisine paralel olarak, askeri unsurların geri plana düşmesi, asimetrik savaş taktiklerinin üretilmeye başlaması ve klasik askeri yapıların revaçta olmaması, 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde sert/kaba gücün önemini azaltmaktadır.⁶³ Sun Tzu da “Savaşırsan insan öldürmek şart olur; en iyisi savaşmadan kazanmaktır.”⁶⁴ İfadesini kullanarak, -asırlar öncesinden- yumuşak gücün önemini vurgulamıştır. Nye da yumuşak güç ile ilgili “Eğer istediğim şeyi istememi sağlayabilirsem, o zaman yapmanı istediğim şeyi, yapman için seni zorlamama gerek yoktur.” nitelendirmesinde bulunmuştur.⁶⁵ Diğer taraftan yumuşak güç kavramının oluşumu ve popüler hale gelmesi, yakın dönemlere tekabül etmekle birlikte, -kavram henüz ortada yokken dahi- tarihte yumuşak güç kullanımı adına görgül örnekler mevcuttur. Örneğin Fransa’nın kültürünü yaymak ve dilini diplomasi dili haline getirmek için uyguladığı siyasa, yumuşak güç kullanımına örnek olarak verilebilmektedir.⁶⁶

“21.yüzyılda ise yumuşak gücün öncelikli hedefleri, medya, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, finans ve iş dünyasıdır. İletişim araçlarının yaygınlaşması sonucu, günümüzde medya yoluyla yapılan savaşlar önem ve öncelik kazanmıştır. Ticaret, kültürün iletildiği yollardan biridir. Bu iletim, kişisel temaslar, ziyaretler veya alışveriş yoluyla da olabilmektedir. Yurt içi ve yurt dışındaki hükümet politikaları da yumuşak güç kapsamında değerlendirilen diğer bir potansiyel güç kaynağıdır.”⁶⁷

Diğer taraftan dış siyasa uygulamalarında yumuşak güç unsurlarını kullanmak vasıtasıyla; yumuşak güç stratejisi takip etmenin de belirli yöntemleri bulunmaktadır. Küresel veya bölgesel norm olabilecek statüde değerlere sahip olmak ve bu değerlerin ihracatını yapmak, ülke bünyesindeki tanınmış ünlü simaları ve kahramanları kullanarak birtakım mesajları bu kanalla iletmek, ulusal veya küresel

⁶³ Bekir Aydoğan, “Rapor: Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi”, **Politika Dergisi**, (Çevrimiçi), http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/guc_kavrami_ve_kamu_diplomasisi_-_bekir_aydogan-pdf.pdf, 03.04.2017.

⁶⁴ Tzu, antik dönem Çin filozoflarından. Realist teorinin öncülerinden biri olarak kabul edilmektedir. Tzu bahsi geçen değerlendirmesiyle; -askeri gücün en önemli güç unsuru olduğu bir dönemde- savaş dışı yöntemleri -yumuşak güç-ışaret etmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Sun Tzu, **Savaş Sanatı**, Alter Yayıncılık, çev: Hasan İlhan, Ankara, 2008, s.47.

⁶⁵ Nye, **Amerikan Gücünün...**, s.10.-11.

⁶⁶ Tuba Çavuş, “Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Yumuşak Güç Kullanımı”, **Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Fakültesi Dergisi**, cilt:2, sayı:2, 2012, s.27.

⁶⁷ Yılmaz, **a.g.m.**, s.6.

olmak üzere, çekiciliği olan yargılar inşa etmek, bu yöntemlere örnek olarak verilebilmektedir.⁶⁸

Öte yandan Lee, devletlerin yumuşak güç stratejilerini dört özellik etrafında değerlendirmektedir: Bunlardan ilki, güvenlik ortamını genişletmek için devletlerin kullandığı imaj üretimi ve manipülasyonuna dayalı stratejidir. Örneğin Japonya ve Almanya, İkinci Dünya Savaşı sonrası bozulan imajlarını düzeltebilmek adına, daha barışçıl siyasalar üretmişlerdir. Almanya'nın, diğer Avrupa ülkeleriyle iş birliği içine girmesi; Japonya'nın ise Asya bölgesinde tehdit oluşturmamak adına savunma kalemlerinde tasarrufa gitmesi ve kendini kısıtlaması, bu stratejiye ilişkin yerinde görgül örneklerdir.

İkinci strateji ise 'başkalarının imajını zedelemek' yoluyla diğer ülkelerden destek sağlamak olarak ifade edilebilmektedir. ABD'nin SSCB'yi 'düşman imparatorluğu', İran, Irak ve Kuzey Kore'yi ise 'şeytan üçgeni' olarak adlandırması bu stratejiye dair görgül örnekler olmuştur.

Üçüncü olarak ağ etkisi stratejisi olarak adlandırılan yöntem kullanılmaktadır: Bu strateji ile bir devlet, alıcı (hedef) ülkelerin de alışkın olduğu, başka bir deyişle kabul ettiği normları, hareket davranışlarını dünya geneline yaymaktadır. ABD'nin İngilizce dilini evrenselleştirmesi, demokrasi ve insan hakları ilkelerini uluslararası politikada yaygın hale getirmeye çalışması bu stratejiye ilişkin görgül örneklerdir.

Dördüncü yöntem, kahraman ve ünlülerin kullanılmasına dayanan stratejidir. Bu strateji, çalışmanın son bölümünde irdelenecek olan sinema ve dizi enstrümanlarının, kamu diplomasisi aracı olarak kullanımı açısından da büyük önem taşımaktadır. Dünyaca tanınmış ünlülerin, hükümetleriyle iş birliği içerisinde evrensel değerlere uygun modeller oluşturmaları, yorumlar yapmaları ve örneğin yardımda bulunmaları bu konuda örnek olarak verilebilmektedir. Özellikle sosyal medyanın popülerliğinin artmasıyla birlikte, insanların ünlü insanları takip etmeleri ve onlara ulaşabilmeleri mümkün olabilmektedir. Dahası ünlü insanların da diğer insanları etkileyebilmesi, onlara ulaşabilmesi hiç olmadığı kadar kolay hale gelmiştir.

---

⁶⁸ Geun Lee, "A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy", **Korean Journal of Defence Analysis**, vol:21, 2009, s.10-11.
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10163270902913962#preview>. 22.07.2017.

Bu hususta devletler için ünlü insanların etki gücünden yararlanmak, oldukça etkili bir strateji olabilmektedir.⁶⁹

Devletlerin gç mücadelesinde kullandıkları yumuşak güç unsurlarının irdelenmesi gerekirse: Kültürel ve sanatsal değerler, devletlerin izledikleri i ve dış politikaları, tarihi, kurumları, sineması, ekonomik gelişmişliği, bilim, sanat ve edebiyattaki pozisyonu, teknolojik altyapısı, diplomasi kültürü gibi unsurları bu bağlamda değerlendirilmektedir. Bu gibi unsurların bir araya getirilmesi, bir devleti cazibe merkezi haline getirmekte: lke adına takip edilen ve konuşulan bir ülke imajı yaratmaktadır.⁷⁰ Konuşulan ve takip edilen bir ülke olmak amacıyla devletler de çeşitli davranışlar sergilemektedir.

“Bu davranışlar hedef devletlerin düşüncelerinde pozitif ya da negatif çağrışımlara sebep olmaktadır. Yapılan araştırmalara göre cezbedici mesajların, hedefin düşüncesinde olumlu yönde değişiklikler sağlayabildiği grlmştır. Yumuşak gücün başarılı olmasında: Gönderilen mesajın kaynağı, içeriği ve hedef gibi etkenler rol oynamaktadır. Bu sebeple yumuşak güç kullanılırken devlet, sahip olduğu yumuşak güç unsurlarını, bazı alıcı ülkeler için kullanabilirken, bazıları için ise kullanamamaktadır ki alıcı ülkenin ilgi alanı bu noktada önem teşkil etmektedir.”⁷¹

Öte yandan yumuşak gç, yalnızca devletler vasıtasıyla kullanılan bir gç türü de değildir. Devlet dışı unsurlar da yumuşak gç konusunda önemli birer aktör olarak var olmaktadır. Günümüzde nicelik olarak oldukça büyüyen ve çeşitlenen Sivil Toplum Kuruluşları (STK), hkmetlere ve özel sektör işverenlerine baskı yapabilmektedir. Diğer taraftan STK'lar, devletlerin ve şirketlerin ne yapması gerektiği gibi konularda kamuoyunun iradesini de dolaylı yoldan etkileyebilmekte ve hatta değiştirebilmektedir. Silahlı kuvvetler de yumuşak güç stratejilerinin oluşum sürecinde önemli bir aktör olabilmektedir. Silahlı kuvvetler, sert güç yeteneğinin yanı sıra, barış zamanında hedef devletlerle değişim programları, ortak tatbikatlar ve yardım programları gerçekleştirerek bir yumuşak güç enstrümanı gibi hareket

⁶⁹ Devletlerin kullandıkları yumuşak güç stratejileri Lee tarafından dört özellik etrafında değerlendirilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Lee, **a.g.e**, s.9-10.

⁷⁰ İbrahim Kalın, “Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi”, (evrimii), <http://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi>, 22.10.2016.

⁷¹ Matthew Kroenig v Melissa Adam, Steven Weber, “Taking Soft Power Seriously”, **Comperative Strategy**, vol:29, sayı:5, 2010, s.415.

edebilmektedir. Dahası bu ilişkiler, diplomatik yolla elde edilemeyecek derecede önemli bir etki kanalı oluşturmaktadır.⁷²

“Diğer taraftan yumuşak güç kullanımı konusunda birtakım zorluklar da bulunmaktadır. Bu zorlukların ilki, devletlerin yumuşak güç kalemlerini teşkil eden uygulamaların büyük bir kısmının, devletlerin kontrolü dışında olmasıdır. İkinci zorluk, yumuşak güç kaynaklarının dolaylı yoldan işlemesi ve bazen istenilen sonuçların elde edilmesinin uzun yıllar alabilmesidir. Bir diğer zorluk ise, yumuşak güç uygulamalarının etkisi büyük ölçüde hedef toplumların kabul etmesine bağlı olduğundan, istenilen etkinin sağlanabilmesi için hedef ülkelerde ayrıntılı analizlerin yapılmasına ve kaynakların koordineli kullanılmasına ihtiyaç duyulmasıdır.”⁷³

Son olarak konunun özetlenmesi gerekirse: Yumuşak güç kullanımında, nihai amaç; hedef devlette kontrol ve etki mekanizmalarını kurmak ve bu yolla hedef devlet üzerinde nüfuz sağlamaktır. Her devlet, aynı oranda olmasa da yumuşak güç unsurlarına sahiptir ve bunları uluslararası güç mücadelesinde kullanmaktadır. Zira değinildiği üzere; güç mücadelesinin içinde gerçekleştiği uluslararası siyaset ortamı da bunu gerektirmektedir. Ekonomik ve teknik gelişmişliğin arttığı, insanlığın eğitilmiş ve nitelikli bir yapıya ulaştığı, iletişim ve ulaşım olanaklarının geliştiği, uluslararası hukukun ve insan haklarının ön plana çıktığı, kamuoyunun hatta bireylerin dahi birer aktör olarak var olduğu, günümüz uluslararası politika sahnesinde, yumuşak gücün önemi hiç olmadığı kadar artmıştır. Hedef devlet üzerinde nüfuz çabaları da manipülasyondan; diyalog kurmaya, cazibe ve çekim merkezi yaratmaya doğru evrilmiştir.

1.3.2. Akıllı Güç

ABD’de oluşturulan Akıllı Güç Komisyonu, -Joseph Nye ile L. Armitage gibi önde gelen uluslararası ilişkiler uzmanlarınca- akıllı güç kavramının oluşturulmasını sağlamıştır; sert ve yumuşak gücün birleşmesinin ötesinde bir kavram olan akıllı güç, gücün uygulanacağı aktörün davranışlarına uyum gösterecek biçimde önceden hazırlanmış ortamda ölçülü bir tepki öngörmektedir.⁷⁴

---

⁷² Yılmaz, **a.g.m.**, s.6.

⁷³ Yılmaz, **a.g.m.**, s.6.

⁷⁴ Aydoğan, **a.g.m.**, (Çevrimiçi),

“Joseph S. Nye; akıllı gücü, sert güç ile yumuşak gücün ustalıkla birleşimi olarak nitelendirmiştir, ABD için hazırladığı çalışmada da akıllı gücün anlamının sert ve yumuşak gücü birleştirerek; Amerikan hedeflerine ulaşacak araçları kullanarak, entegre olabilen bir strateji geliştirmek olduğu tespitinde bulunmuştur. Bu yaklaşım güçlü bir askerî yapılanmaya ihtiyacı gösterirken aynı zamanda güçlü ittifaklar, ortaklıklar ve kurumlar kurarak her düzeyde Amerikan etkisini genişletmeyi ve eylemlerinin meşruiyetini sağlamayı hedeflemektedir.”⁷⁵

Akıllı güç, ABD orijinli bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan akıllı güç, sert güç unsuru olan askeri gücün önemini göz ardı etmemekte ve bilakis bu gücün öneminin altını çizmektedir. Bununla birlikte Amerika'nın etki alanını genişletmek ve ABD siyasalarına meşruiyet sağlamak için ittifaklara, ortaklıklara ve kurumlara büyük yatırımlar yapan bir yaklaşım olarak var olmaktadır.⁷⁶

1.4. II. Dünya Savaşı Sonrası Oluşan Politik Düzen Kapsamında Uluslararası Güç Mücadelesi

II. Dünya Savaşı sonrası güç mücadelesi; soğuk savaş dönemi güç mücadelesi ve soğuk savaş sonrası dönem güç mücadelesi olmak üzere iki başlık altında irdelenebilmektedir.

1.4.1. Soğuk Savaş Dönemi Güç Mücadelesi

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte; uluslararası politika sahnesinde ciddi değişimler yaşanmış, yeni bir dünya düzeni oluşmaya başlamıştır:

“II. Dünya Savaşı sırasında Avrupa'yı ilgilendiren kararlar üç büyük devlet tarafından alınmıştır. Bu noktadan hareketle savaş sonrasında da Avrupa'nın toplumsal ve siyasal yapısı büyük ölçüde üç büyük devlet tarafından inşa edilmiştir. Bu noktanın iyi bilinmesi, Avrupa'da savaş sonrası meydana gelen gelişmelerin anlaşılması için son derece önemlidir. Diğer taraftan ABD'nin ekonomik, Sovyetler Birliği'nin askeri gücüne sahip olmayan İngiltere'nin

⁷⁵ Richard L. Armitage & Joseph S. Nye, Jr., “CSIS Commission On Smart Power: A Smarter, More Secure America”, **Central For Strategic & International Studies**, New York, 2007, (Çevrimiçi), <http://carnegieendowment.org/files/csissmartpowerreport.pdf>, 17.03.2017.

⁷⁶ Emine Akçadağ, “ABD'nin Kamu Diplomasisi Stratejisi: Akıllı Güç”, **Kamu Diplomasisi.org Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf>, 22.05.2017.

zayıflığı, savaş sonrasında açıkça ortaya çıkmış ve böylece iki büyük devlet, Avrupa'ya şekil vermiştir.”⁷⁷

Savaş sonrasında; iki süper gücün liderliğinde, iki rakip bloğun oluşması ve bloklar arasındaki ilişkinin, soğuk savaş biçiminde cereyan etmesi; yeni uluslararası sistemin en belirgin özelliği olmuştur. 1945 yılı içerisinde yapılan Yalta⁷⁸ ve Potsdam konferansları da bu sistemin başlangıcını simgelemektedir.⁷⁹ Yalta Konferansı'nda; müttefikler arasında var olan sorunlar bir şekilde yumuşatılmıştır. Potsdam Konferansı ise II. Dünya Savaşı'nın ardından “Üç Büyüklerin”⁸⁰ gerçekleştirdiği son büyük konferans olmuştur. Bu konferans, müttefikler arasındaki anlaşmazlıkları şiddetlendirmiş ve bunu açığa çıkarmıştır.⁸¹ Potsdam Konferansı sonrasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar, soğuk savaş denilen süreci başlatmış ve iki büyük liderin öncülüğünde, iki kutuplu bir uluslararası sistem meydana getirmiştir. Buradan hareketle ABD, Sovyetler Birliğini mücadele edilmesi gereken zararlı bir öteki olarak ilan etmiş, zararlı ötekiyle mücadele etmek adına aktif siyasalar üretmeye başlamıştır.

Diğer taraftan II. Dünya Savaşı'nın ardından Birleşik Devletlerde, dünya siyasetinden uzaklaşmak dahi tartışılmıştır. Ancak Almanya'nın geleceği, İran, Yunanistan, Türkiye, Doğu ve Batı Avrupa'nın geleceği gibi gündem maddeleri üzerinde SSCB ile yaşanan anlaşmazlıklar, bu düşüncenin rafa kalkmasına sebep olmuştur. Dahası iki devlet arasındaki anlaşmazlıkların, Yalta ve Potsdam'da doruk noktasına ulaşması, ABD ve SSCB arasında örtük bir kutuplaşma oluşturmuş; 12 Mart 1947'de ilan edilen Truman doktrini ile bu kutuplaşma tam anlamıyla ortaya çıkmıştır.⁸²

⁷⁷ Oral Sander, **Siyasi Tarih 1918-1994**, İmge Kitapevi, Ankara, 2013, s. 206.

⁷⁸ Savaş sürerken, ABD ile Sovyetler Birliği taraflarında meydana gelen anlaşmazlıklar, Almanya'yı yenme amacı uğruna hasır altı edilebilmişti. Yalta konferansında bu sorunlar ertelenmiş ya da süren içtenlik havası içinde yumuşatılabilmişti. Ama savaş ilerleyip de askeri harekât, Almanya'dan kurtarılan topraklar üzerinde nasıl bir denetim ve yönetim kurulacağı gibi siyasal nitelikte sorunlar ortaya çıkarmaya başlayınca, iki taraf arasındaki görüş ayrılıkları saklanamayacak derecede belirginleşmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Sander, **a.g.e.**, s. 207.

⁷⁹ Sönmezoğlu, **Dış Politika Analizi...**, s.715.

⁸⁰ Üç büyükler olarak tarihe geçen Birleşik Krallık Başbakanı Churchill, Amerika Birleşik Devletleri Devlet Başkanı Truman ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Halk Komiserleri Kurulu Başkanı Stalin'in katıldığı Potsdam Konferansı II. Dünya Savaşı'ndan sonra Berlin yakınlarındaki Potsdam şehrinde toplanmıştır. Bkz. Türkan Melis Parlak, “Uluslararası Hukukta Silahlı Çatışmalarda Kadınların Korunması”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2017, s.96.

⁸¹ Rifat Uçarol, **Siyasi Tarih 1789-2001**, Der Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 818.

⁸² Sönmezoğlu, **Uluslararası Politika...**, s.715.

12 Mart günü, Başkan Harry Truman'ın kongrede yaptığı konuşmada ilk kez, dünyanın iki ideoloji arasında, bölünmenin eşiğinde olduğundan bahsedilmiştir. Truman doktrini olarak tarihe geçen bu konuşmada; Yunanistan'ın mali ve iktisadi yardım çağrısında bulunduğu ve bu isteğin Yunanistan'ın özgür bir ülke olarak kalması için gerekli olduğu ifade edilmiştir. Yunanistan'ın varlığının, komünistlerce yönetilen birkaç bin kişi tarafından tehdit edildiği, Yunan ordusunun küçük ve zayıf olduğu ve bu sebeplerden ötürü Yunanistan'a yardım yapmanın elzem bir hal aldığı ayrıca belirtilmiştir. Yine Yunanistan'a komşu olan Türkiye'nin öneminin altı çizilmiş ve Türkiye'nin, Yunanistan'dan daha az önemli olmadığı vurgulanmıştır. İngiltere'nin savaş sonrası güç vaziyetinden ötürü Türkiye ve Yunanistan'a yardım⁸³ edebilecek yegâne gücün ABD olduğu söylemi de başkan tarafından kongreye ve dünya kamuoyuna iletilmiştir.⁸⁴

Diğer taraftan irdelenen dönemde Sovyet ideolojisi, Batı Avrupa'yı ciddi anlamda tehdit etmektedir: Yugoslavya, hali hazırda komünizme yönelmiştir. İtalya'da komünistler, 1946'dan itibaren çok önemli bir siyasal güç haline gelmiştir. Fransa'da ise IV. Cumhuriyetin ilk kabinesinde 5 komüniste de yer verilmiştir. Dahası 1948'de Prag darbesiyle Çekoslovakya da Sovyet etkisine girmiştir.⁸⁵ Komünizmin bu artan gücü; ABD'ni, Avrupa'nın çok önemli bir parçasının Sovyet etkisi altına girebileceği düşüncesine itmiştir. Yunanistan'ın da bu dalgaya kapılmaması amacıyla; Yunanistan'a yardım politikası anlaşılır gözükmektedir. Türkiye'de ise bahsi geçen dönemde SSCB'nin, Boğazlar ve Doğu Anadolu üzerinde toprak ve hak talebi bulunmaktaydı. Bu noktadan hareketle boğazlar krizinin ilk safhalarında Türk Boğazları ile ilgilenmeyen ABD, değişen dış politika tarzıyla birlikte; boğazların ve Türkiye'nin, SSCB etkisi altına girmemesi gerektiğini ön görmüş ve bu doğrultudan hareketle Türkiye'yi, SSCB karşısında güçlendirmek için

---

⁸³ ABD'nin, Yunanistan ve Türkiye'ye ekonomik ve askeri yardım kararının altında yatan sebep: Başkan Truman'ın konuşmasında belirttiği üzere SSCB ve komünist ideolojinin dünyayı ikiye bölmekte olduğu düşüncesi olmuştur. Monroe Doktrinine dönmenin dahi tartışıldığı bir ortamda bizzat Başkan Truman'ın adıyla özdeşleşen Truman doktrini, ABD'nin, SSCB'yi mücadele edilmesi gereken zararlı bir öteki olarak ilan edip, SSCB ile aktif ve somut bir şekilde mücadele kararı alması sonucunu doğurmuştur. Bu durum hem soğuk savaşın başlangıcı anlamına gelmekte hem de uluslararası güç mücadelesinde yeni bir döneme kapı aralamaktadır.

⁸⁴ Fahri Armaoğlu, **Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri**, TTK Yayınları, Ankara, 1991, s.152-157.

⁸⁵ Sander, **a.g.e.**, s.264.

askeri ve mali yardım kararı almıştır.⁸⁶ Bu duruma istinaden; Missouri zırhlısının Türkiye ziyareti, önemli bir adım olarak görülmektedir. Zırhlının görünür ziyaret sebebi: ABD’de vefat eden Türkiye ABD Büyükelçisi, Münir Ertegün’ün naaşını Türkiye’ye getirmek olmuşsa da gerçek ziyaret sebebi; yeni oluşmaya başlayan dünya düzeni kapsamında aktif politikalar izleyen ABD’nin, SSCB’ye vermek istediği mesajdır.⁸⁷

Bir sonraki aktif siyasa: 5 Haziran 1947 tarihinde ABD Dışişleri Bakanı General George Catlett Marshal’ın, Harvard Üniversitesi’nde yaptığı konuşmadan orijin alan Marshall planı olmuştur. Marshall’a göre: Savaş sonucunda yıkık ve harap hale dönen Avrupa, ekonomik⁸⁸ ve askeri açıdan da oldukça kötü bir durumdaydı.⁸⁹ Artan komünist etkiye tamamıyla açık vaziyette bulunan Avrupa’yı, kendi ayakları üzerinde duracak kadar güçlendirip; SSCB tehlikesine karşı korumak da oldukça önemliydi.⁹⁰

Öte yandan Avrupa’nın yeniden inşası adına SSCB’nin seçtiği yöntem, Sovyet kontrolü altındaki yerlerde komünist el koyma olmuştur.⁹¹ ABD ise bu yöntemin batıya yayılmasından korkmaktaydı. Haziran 1947’de, Paris’te toplanan Avro-Amerikan Konferansı, Avrupa’nın ihtiyaçlarının tahmini 22 milyar dolar olduğu sonucuna varmıştır. ABD kongresi, bu rakamın Nisan 1948’de 13 milyar dolara çekilip dağıtılmasına karar vermiştir. Lacoste’a göre soğuk savaşın ilk eylemi:

---

⁸⁶ John Spanier, **American Foreign Policy, Since World War II**, Washington D.C., CQ Press, 1988,(**Aktaran**): Çağrı Erhan, “ABD ve NATO’yla İlişkiler”, **Türk Dış Politikası** Ed.: Baskın Oran, cilt: I, İstanbul, 2013, s.531.

⁸⁷ Missouri zırhlısı, ABD donanmasının en büyük zırhlısıdır. Missouri, Nisan 1946’da, görevi başında vefat eden Türkiye Cumhuriyeti ABD Büyükelçisi Münir Ertegün’ün naaşını İstanbul’a getirmek amacıyla İstanbul limanına ziyaret gerçekleştirmiştir. Zırhlıya ABD donanmasından Provience ve Power zırhlıları da eşlik etmiştir. Ziyaret, ABD’nin SSCB’ye dönük bir mesajı olmuştur zira ziyaret, tam da SSCB’nin Boğazlar ve Doğu Anadolu üzerinde hak ve toprak taleplerinin yükseldiği bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Walter LaFeber, **America Russia and the Cold War 1945-1992**, Mc Graw-Hill Inc, New York, 1993.

⁸⁸ Savaşın verdiği zarardan daha büyük bir olumsuzluk da Avrupalı devletlerin sanayisi üzerinde yaşanmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Frank Roy Willis, **Europe in the Global Age, 1939 to Present**, University of California, California, 1968, s.161. Dahası bu devletlerin tüm altın ve döviz rezervleri de savaş döneminde ABD’ye aktarılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Halil Seyidoğlu, **Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük**, Güzem Can Yayınları, baskı:3, İstanbul, 2002, s.411.

⁸⁹ Haluk Ülman, **Türk Amerikan Münasebetleri, 1939-1947**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1991, s.116-117.

⁹⁰ Erhan, **a.g.m.**, s.538.

⁹¹ Sovyet el koyma, SSCB’de mülkiyetlerin devletleştirilmesine dair uygulanan politikadır. Daha fazla bilgi için bkz. Menaf Turan, “SSCB’de Toprak Mülkiyeti”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, cilt:66, sayı: 3, 2011.

SSCB'nin, Amerika'nın -Avrupa'ya- yardım teklifini reddetmesiyle⁹² ortaya çıkan anlaşmazlık durumu olmuştur.⁹³ Bu aşamadan sonra Doğu-Batı ayrımı da net bir şekilde gerçekleşmiştir.

Diğer taraftan ABD, I. Dünya Savaşı sonrasında yaptığı hatayı tekrarlamayıp muzaffer/ mağlup devlet ayrımı yapmamış; Avrupa'nın bütünleşmesi yönünde irade ortaya koymuş ve bu şekilde Marshall yardımlarını hayata geçirmiştir.⁹⁴ ABD adına masraflı bir program olmuş olsa da Truman Doktrini ve Marshall yardımı, beklenen başarıyı sergilemiş; Batı Avrupa, ekonomik açıdan güçlenmiş- Sovyet etkisinden kurtulmuş- ve ABD için önemli bir müttefik olmuştur.⁹⁵

Öte yandan ABD, SSCB ilişkisinde var olan -ekonomik yardım konusundaki- küçük kopukluklar, Çekoslovakya ve Berlin gibi krizler sonrasında daha da büyümüş ve kelimenin tam anlamıyla, iki ülkenin ilişkisi kopma noktasına gelmiştir. Önce Çekoslovakya'da gerçekleşen iktidar mücadelesini -Prag darbesi (1948) ile anılan süreçle- komünistler kazanmış; ardından da SSCB, Batı Berlin'i ablukaya almıştır. ABD ise bu durumun yarattığı olumsuzluğu ortadan kaldırmak için 1948-1949 yılları arasında Batı Berlin'in ihtiyaçlarını gidermek üzere havadan yardım hattı oluşturmuştur.⁹⁶

Sovyetler, 1949 yılında Batı Berlin'e yönelik kuşatmayı kaldırmışsa da aynı yıl içinde, -SSCB'nin Avrupa'da yayılmasının önüne geçmek adına- Kuzey Atlantik Paktı Organizasyonu (NATO)⁹⁷ kurulmuştur. Diğer taraftan NATO, askeri konular

---

⁹² SSCB, kendi ekonomik planlamasını Avrupa'nın kapitalist ülkeleri ile koordine etmeye, kendi ekonomisi hakkında detaylı bilgi vermeye ve fonların kullanımına ilişkin ABD denetimine girmeye sıcak bakmıyordu. Bir hafta süren tartışmaların sonucunda (27 Haziran–2 Temmuz 1947) Molotov; planı, bağımsız ülkelerin ilişkilerine haksız yere müdahale etmekle suçladı ve yardımı reddetti. Daha fazla bilgi için bkz. Özge Kalmış, “İkinci Dünya Savaşı Sonrası Transatlantik İlişkilerin Ekonomik ve Siyasi Boyutu”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007, s.74-75.

⁹³ Yves Lacoste, **Büyük Oyunu Anlamak- Jeopolitik: Bugünün Uzun Tarihi**, NTV Yayınları, İstanbul, 2007, s.56.

⁹⁴ Büyük Britanya (3.166 milyar), Fransa (2.630 milyar), İtalya (1.435 milyar), Almanya (1.317 milyar), Hollanda (1.08 milyar) daha fazla bilgi için bkz. Lacoste, **a.g.e.**, s.56.

⁹⁵ Baskın Oran, “Batı Bloku Ekseninde Türkiye”, **Türk Dış Politikası**, Ed.: Baskın Oran, cilt:1, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013, s.486.

⁹⁶ 2014 yılında Berlin'e gerçekleştirdiğim gezi esnasında havadan yardım koridoru dönemine dair hatırlatıcı sembollerin halen Berlin Tempelhofer bölgesinde var olduğu gözlenmiştir.

⁹⁷ Halihazırda Avrupa Devletleri'nden Fransa, Belçika, Lüksemburg, Hollanda ve İngiltere, 1948 yılında imzaladıkları ortak güvenliğe dayalı Brüksel antlaşmasına, ABD'nin de dahil olmasını istemişlerdir. ABD'nin bu talebe sıcak bakması sonucunda da 1949 yılında yeni bir pakt olarak NATO oluşturulmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. Willis, **a.g.e.**, s.201-202.

ağırlıklı aynı zamanda siyasi bir organizasyon olmuştur.⁹⁸ SSCB, bu hamleye 1955 yılında Avrupa'daki sekiz komünist devleti çatısı altında toplayan Varşova Paktı'nı kurarak karşılık vermiştir.⁹⁹

1950 yılında başlayan Kore Savaşı, iki devlet arasındaki güç mücadelesini daha da ileri bir boyuta taşımıştır.¹⁰⁰ Kore Savaşı, SSCB tarafından silahlandırılmış Kuzey Kore ordusunca başlatılmış; Kuzey Kore avcı uçaklarının da SSCB pilotları tarafından kullanıldığı ortaya çıkınca, iki devlet arasında doğrudan bir çatışmadan korkulmuştur. Öte yandan Kore Savaşı,¹⁰¹ soğuk savaşın Asya'daki ilk büyük tezahürü olması sebebiyle ciddi önem taşımaktadır. Dahası çok kanlı geçmesine rağmen sınırlı bir savaş olmuştur; çünkü iki büyük süper güç, doğrudan bir savaştan kaçınmıştır.

Öte yandan iki süper gücün doğrudan birbiriyle savaşmasını engelleyen sebeplerden en önemlisi atom silahı olmuştur. Zira 1945 yılında ABD'nin, iki Japon şehri Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası ile saldırması, dünya güç mücadelesinde bir dönüm noktası yaratmıştı. Atom bombası gibi 'bir şehri haritadan silebilecek' kadar kuvvetli bir harp silahının, cephede denenmesi ve sonrasında 1949 yılında, SSCB'nin de atom bombası edindiğini deklare etmesi,¹⁰² iki süper gücün birbiriyle doğrudan savaşını zorlaştırmıştır.

---

⁹⁸ NATO Kurucu Antlaşması Madde:2'de: "Taraflar, kendi özgün kuruluşlarını sağlamlaştırmak, bu kuruluşların dayandığı ilkelerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve istikrar ile refahı sağlamaya yönelik koşulları geliştirmek yolu ile uluslararası iyi niyetli ve dostça ilişkilerin gelişmesine yardım edeceklerdir." İfadesi yer almaktadır.

Daha fazla bilgi için bkz. "Kuzey Atlantik Antlaşması", **NATO Resmi Web Sitesi**, 4 Nisan 1949, (Çevrimiçi),

http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=tr. 11.04.2017.

⁹⁹ Sander, **a.g.e.**, s.271.

¹⁰⁰ Kuzey Kore (Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti) ile Güney Kore (Kore Cumhuriyeti) arasında başlayan ve uluslararası nitelik kazanan çatışmadır. 1945 yılında varılan anlaşma uyarınca Sovyetler Birliği Kore'de 38. Paralelin kuzeyindeki, ABD ise güneyindeki Japon birliklerini teslim almıştır. Ancak Kore yarımadasının geleceğinin ne olacağı konusunda BM'nin öngördüğü plan uygulanamadığından iki ayrı devlet kurulmuştur. Artan gerginlik, 1950 yılında Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırması ile savaşa dönüşmüştür. ABD bunun üzerine Konsey çalışmalarını boykot eden SSCB'nin yokluğunda BM'nin başlattığı askeri hareket çerçevesinde Güney Kore'ye birliklerini çıkarmıştır. ABD birlikleri Kuzey Kore birliklerini 38. Paralelin kuzeyine çekilmeye zorlamış ve 1953 yılında ateşkes sağlanarak 38. Paralel bazlı bir ikiye bölünme yaşanmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Faruk Sönmezoglu, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, Der Yayınları, İstanbul, 2005, s.420.

¹⁰¹ Lacoste, **Jeopolitik...**, s.60.

¹⁰² SSCB'nin atom bombası üretebilmesine gerekçe olarak Amerikan düşmanı tezi ortaya atılmıştır. Bu teze göre: ABD'deki solcular, SSCB'ye atom bombası sırlarını iletmiştir ve SSCB bu şekilde atom bombası edinmiştir. Bu tez Hollywood, basın ve aynı zamanda Dışişleri Bakanlığı çevrelerinde işlenmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Lacoste, **a.g.e.**, s.59.

Dahası ilk kez Almanların II. Dünya Savaşı esnasında İngiltere'ye karşı kullandığı balistik füzeler, (V-I ve V-II Füzeleri ve V-III Silahı)¹⁰³ savaş sonrasında ABD ve SSCB tarafından daha da geliştirilmiştir. Soğuk savaş döneminde ortaya çıkan en büyük krizlerden birine de nükleer başlık takılabilen balistik füzeler sebep olmuştur. Büyük bir kriz yönetimi dersi olarak gösterilen olay, tarihe “Küba Füze Krizi” olarak geçmiştir.¹⁰⁴ Kriz, SSCB'nin ABD'ye oldukça yakın bir lokasyonda bulunan Küba'ya nükleer başlıklı füzeler yerleştirmesiyle başlamıştır. ABD Başkanı Kennedy'ye sunulan istihbarat raporuna istinaden Başkan Kennedy, Küba'dan fotoğraflar çekilmesini istemiştir. Hava kuvvetlerinden gelen fotoğraflarla füzelerin varlığının kanıtlanmasıyla birlikte; ABD, SSCB başkanı Kruşçev'den füzelerin geri çekilmesini ve yeni füzeleri getiren gemilerin de geri dönmesini talep etmiştir. Kruşçev'in bu talebi reddetmesiyle; Ekim 1962'de büyük bir kriz meydana gelmiş ve iki devlet, savaşın eşiğinden dönmüştür. ABD'li şahin kesimin savaş isteğine rağmen Kennedy, Küba'da başlayacak bir savaşın Berlin'e ve Avrupa'ya sıçramaları olacağını belirterek; sükunetle süreci yönetmeye çalışmıştır. Başarılı bir kriz yönetimi sonucunda: ABD'nin, Türkiye'deki Jüpiter füzelerini sökmesi – böylece büyük Rus şehirleri üzerindeki tehlikeyi kaldırması- karşılığında, SSCB de Küba'daki füzelerini geri çekmiştir.¹⁰⁵

İki büyük süper güç arasındaki bir sonraki kriz, Vietnam üzerinde yaşanmıştır.¹⁰⁶ ABD için Vietnam, oldukça önemli bir konu olmuştur; çünkü ‘domino kuramı’ diye adlandırılan olgu ile birlikte komünist rejime geçen her bir devletin, komşularında da komünizmi tetikleyeceği düşüncesi, ABD politik eliti tarafından taşınmaktaydı.¹⁰⁷ Dahası Başkan Kennedy ve kurmayları, ABD'nin global

---

¹⁰³ Nazilerin Londra'yı vurabilmek amacıyla geliştirdikleri uzun menzilli silahlardır. II. Dünya Savaşı esnasında özellikle V-1'ler ve V-3'ler Londra'nın bombalanması amacıyla kullanılmıştır. V-1 uzun menzilli ilk balistik füze olma özelliğini taşıyan V-3 ise uzun menzilli bir top silahıdır. Daha fazla bilgi için bkz. Hitler'in Gizli Silahları Belgeseli, **National Geographic Nazi Belgeselleri**.

¹⁰⁴ Stephen J. Cimbala, **Coercive Military Strategy**, Texas A& M University Press, 1998, s.43-44.

¹⁰⁵ Thirteen Days Filmi, **Beacon Communications**, Roger Donaldson, California, ABD, 2000.

¹⁰⁶ 60'lı yıllarda Vietnam ikili bir yapı halindeydi. 1965-75 yılları arasında ABD destekli Güney Vietnam ile Kuzey Vietnam ve Kuzey Vietnam tarafından desteklenen Vietkong arasında bir mücadele başladı. Mücadelenin geçmişi 1954 yılına kadar uzansa da 1965 yılında ABD, Vietnam'a artan sayıda asker yollamıştır. 1968 yılında taraflar arasındaki görüşmelerin başlaması sebebiyle duran bombardımanlar Richard Nixon'ın başkan seçilmesiyle yeniden başlamıştır. ABD, savaş sırasında ciddi kayıplar yaşamış; kayıpların 50.000 Amerikan askerine ulaşması ABD kamuoyunda ciddi tepkilere gebe olmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. Sönmezoğlu, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, s.703.

¹⁰⁷ Lee J. Stephen, **Avrupa Tarihinden Kesitler, 1789-1980**, Dost Kitapevi, çev: Savaş Aktur, baskı:1, Ankara, 2002, s.323.

çıkarları için Vietnam'ın hayati önem taşıdığını düşünmekteydi.¹⁰⁸ Öte yandan dönemin en modern silahlarına karşı mücadelesini başarıyla sürdüren Ho Chi Minh liderliğindeki Kuzey Vietnam ise dünya kamuoyunun sempatisini kazanmıştı. Dahası ABD, Vietnam'da uzun yıllar süren bir başarısızlık sergilemiş; bu durum hem ABD hem de dünya kamuoyunda ABD'ye karşı bir antipati oluşturmuştur. Bu noktadan hareketle ABD, Batı bloğu içerisinde yalnızlaşmış ve Vietnam'ı komünistlere teslim etmek zorunda kalmıştır.¹⁰⁹

Diğer taraftan 70'li yılların başında, nükleer silahların azaltılması yolunda iki süper gücün adım attığı bir yumuşama dönemi söz konusu olmuştur. Nükleer güç potansiyelinin fark edildiği ve karşılıklı yok olma veya dehşet dengesi adı verilen kavramların da etkisiyle gerçekleşen görüşmelerde; SALT I¹¹⁰ ve akabinde SALT II¹¹¹ üzerinde mutabık kalınmış; nükleer silahlarda indirim ilkesi kabul edilmiştir. Bu duruma istinaden, iki ülke ve iki blok arasında da bir yumuşama (detant) dönemi başlamıştır. Ancak 1977 yılında meydana gelen Avrupa Füzeler Krizi¹¹² ve 1979 yılında SSCB'nin Afganistan'a müdahale etmesi¹¹³ gibi gelişmelerle birlikte SSCB ve ABD, SALT II görüşmelerinden sonuç alamadan ayrılmıştır.

İlerleyen süreçte; -1985 yılında- nükleer silahların azaltılması konusunda iki süper güç yeniden masaya oturmuş,¹¹⁴ 1987 yılında ise Washington ve Moskova arasında mütabakat sağlanmış ve ilk nükleer silahsızlanma antlaşması yürürlüğe

¹⁰⁸ John Traynor, **Europe, 1890-1990**, Nelson, Toronto, 1992, s.344.

¹⁰⁹ Armaoğlu, **a.g.e.**, s.619.

¹¹⁰ Stratejik Silah İndirimi Antlaşması. 1969-72 yıllarında görüşmeleri gerçekleşmiş, 1973 Helsinki görüşmeleri ile sonuca bağlanmıştır. Stratejik nükleer silahların, fırlatma sistemlerinin ve bunlarla ilgili saldırı ve savunma silah sistemlerinin denetimi üzerinde anlaşmaya varmak amacıyla yönelik görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her iki ülke de füze karşıtı silah sistemlerinin iki tane olması üzerinde anlaşmış, MIRV adı verilen çok başlıklı nükleer füzelerin sınırlandırılması konusunda ise anlaşmaya varamamışlardır. Daha fazla bilgi için bkz. Sander, **a.g.e.**, s.465.

¹¹¹ Stratejik Silah İndirimi Antlaşması, saldırgan özellikli stratejik silahların sınırlandırılması, silah depolarında saldırgan amaçlı silahlara dönük gelişim sağlanmasının denetimi ve stratejik silahların karşılıklı olarak sınırlandırılması konusunda mutabakata varılmıştır. Başkan Carter ve SSCB Komünist Partisi Genel Sekreteri Brejnev arasında Viyana'da imzalanmış; onay adına kongreye sunulmuştur. Daha sonra gerçekleşen anlaşmazlıklara müteakiben de kongreden geri çekilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Stephen, **a.g.e.**

¹¹² 1979 yılında ABD ve NATO'nun, Pershing II ve GLCM'leri (Yerden Fırlatılan Seyir Füzeleri) Batı Avrupa'ya yerleştirmesi sonucunda -1983 yılında yerleştirilmiş, 1987 tarihli Orta Menzilli Nükleer Silahları Sınırlama Antlaşması kapsamında kaldırılmıştır.- SSCB ile bir kriz yaşanmış ve SSCB, SALT II görüşmelerinden çekilmiştir.

¹¹³ Erel Tellal, "SSCB'yle İlişkiler", **Türk Dış Politikası**, Ed.: Baskın Oran, İletişim Yayınları, cilt:1, İstanbul, 2013, s.773.

¹¹⁴ 1985 Yılında START I (Stratejik Nükleer Silahların İndirimi Görüşmeleri) başlamıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Sönmezoglu, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, s.602-603.

girmiştir.¹¹⁵ 1991 yılında ise, 1985 yılında başlayan görüşmeler olumlu bir şekilde sonuçlanmış ve START I¹¹⁶ antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmadan kısa bir süre sonra da SSCB yıkılmış ve soğuk savaş sona ermiştir.

Özetlemek gerekirse soğuk savaş, sert güç unsurlarının büyük önem taşıdığı bir dönemde cereyan etmiştir. Dünyanın, iki büyük süper güç ekseninde ikiye bölündüğü bir politik ortamda, ikili güç mücadelesi durumu tatbik edilmiştir. 1947 yılında SSCB'nin, ABD tarafından mücadele edilmesi gereken zararlı bir öteki olarak ilan edilmesi, ABD'yi bu mücadele kapsamında, dünyanın her yerinde aktif güç kullanmaya itmiştir. ABD, sert güç unsuru olan maddi yardımlarını, II. Dünya Savaşı sonrasında büyük yıkım yaşayan Avrupa'da ve diğer bölgelerde kullanmaktan geri kalmamıştır. Diğer taraftan sert güç unsuru olan askeri gücünü de yaşanan krizlerde ve tehditlerle mücadelede kullanmış; SSCB etkisine karşı korunması gereken devletlere karşı da askeri yardımda bulunmuştur.

Yumuşak güç de önemli bir unsur olarak soğuk savaş dönemi güç mücadelesinde rol oynamıştır. Zira soğuk savaş, her şeyden önce bir ideolojiler savaşıdır. Bu dönemde, komünizm ideolojisini yaymak isteyen SSCB ile SSCB'ye karşı savaşta demokrasi kartını kullanarak; ideolojisini yaymak isteyen ABD arasında büyük bir ideoloji savaşı yaşanmıştır. Dahası sık sık sert güç unsurlarına başvuran bloklar, iç kamuoyunu ve hedef kamuoyunu kendi taraflarına çekebilmek için propaganda yarışına da girmiştir. Bir örnek vermek gerekirse: Missouri zırhlısının Türkiye ziyareti, tam bir Amerikan propagandasına dönüşmüştür.¹¹⁷ Diğer taraftan Sovyetler de ideolojisini yaymak için propaganda ve yumuşak güç unsurlarına sıkı sıkıya sarılmış; dünya üzerinde komünizmin mücadele verdiği her bölgeye destekte bulunmuştur.

---

¹¹⁵ 1987 yılında (INF) Orta Menzilli Nükleer Silahları Sınırlama Antlaşması imzalanmıştır. Her iki ülkenin erimleri 500 ile 5499km arasında olan nükleer füzelerini yasaklayan, yani Avrupa'da tümünün yok edilmesini öngören (0 çözüm) bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma, soğuk savaşın iki önderi arasında gerçekleşen ilk sıfır çözümlü nükleer silah antlaşmasıdır. Bu yönüyle iki devlet arasındaki yumuşama sürecine büyük katkı sağlamıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Sander, **a.g.e.**, s.472-473.

¹¹⁶ 1985 yılında başlayan START-I görüşmeleri 1991 yılında imzalanan START-I antlaşmasıyla nihayete ermiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Cimbala, **a.g.e.**, s.109.

¹¹⁷ Sovyet tehlikesi, Türk basınında sıklıkla -hemen hemen her gün- yer alırken, zırhlı ziyaretinin her anı, büyük bir ABD propagandası ile -Türk basını tarafından- Türk halkına sunulmuştur. Ziyaretle ilgili bol miktarda fotoğraf, gazetelerde yer almıştır. Dönemin imkanları göz önüne alındığında bunun ABD teknik yardımıyla sağlandığı anlaşılmaktadır. Daha fazla bilgin için Beyazıt Devlet Kütüphanesi arşivlerinde bulunan **Ulus Gazetesi, Tanin Gazetesi, Vatan Gazetesi, Akşam Gazetesi ve Halkın Sesi Gazetesinin**, 4-5-6-7-8-9 ve 10 Nisan 1946 tarihli nüshalarının incelenmesi gerekmektedir.

Tehdit unsuru, sert güç kullanımında önemli rol oynayan bir diğer faktör olmuştur. ABD, soğuk savaş dönemi boyunca aktif bir şekilde sert ve yumuşak güç unsurlarını kullanmıştır. Bu noktadan hareketle; büyük bir tehdidin varlığını, kamuoyuna anlatabilmek -güç kullanımına meşruiyet kazandırmak için- oldukça mühimdir. Dönem boyunca ABD, tehdit konusunda komünizm ve SSCB'yi işaret etmiştir. Özellikle 1949'da SSCB'nin, atom bombası edindiğini açıklaması ile birlikte; SSCB aleyhine propaganda faaliyetleri, daha yoğun bir şekilde hayata geçirilmiştir. Diğer taraftan 1990'lara kadar ABD-SSCB arasında gerçekleşen güç mücadelesi, dünya siyasetinin gündemini teşkil etmiştir. Bunun dışında Arap- İsrail savaşı, Afganistan'ın radikalleşmesi, 1973 petrol krizi, 1979 İran İslam Devrimi, Irak- İran savaşı gibi olaylar dönemin diğer önemli güç mücadeleleri arasında yer almıştır.

İdeolojiler savaşı şeklinde işleyen soğuk savaş olgusu, nükleer silahların caydırıcılığında, iki büyük gücün küçük toprak parçalarında bile mücadele ettiği; ancak doğrudan savaşmaktan çekindiği bir ortamda gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, güç mücadelesinin konusu, ideolojinin daha geniş alanlara yayılması ve blok üyelerinin, karşı bloğun etkisinden korunması üzerine olmuştur. Dahası soğuk savaşın sembolü olarak kabul edilen Berlin Duvarı, Batı'nın silahları vasıtasıyla değil; Batı'nın ideolojileri ve değerleri tarafından yıkılmıştır.

1.4.2. Soğuk Savaş Sonrası Güç Mücadelesi

SSCB'nin dağılmasıyla birlikte ABD, tek ve hegemon güç olarak uluslararası sistemde yer almıştır. Dahası 1991 yılında doğu bloğunun askeri organizasyonu olan Varşova paktı da dağılmıştır. NATO ise varlık sebebinin ve geleceğinin sorgulandığı¹¹⁸ bir dönemden geçerek mevcudiyetini günümüze kadar taşımıştır. NATO, soğuk savaş sonrasında bir askeri savunma örgütü olarak varlığını sürdürmekteyse de siyasi yönünün ön plana çıkmasıyla; Avrupa'nın kurulmasında ve Avrupa'da istikrarın sürmesinde önemli bir rol oynamıştır.¹¹⁹

¹¹⁸ Sovyet tehdidinin ve Varşova Paktı'nın ortadan kalmasıyla NATO'nun varlık sebebinin ortadan kalktığına yönelik tezler 1990'larda oldukça yaygın bir haldeydi. Ancak NATO, Doğu blokunun Avrupalı üyelerini bünyesine katacak bir genişleme stratejisi ile birlikte varlığını günümüze kadar taşımıştır ve halen dünya üzerindeki en önemli askeri yapılanma olma özelliğini taşımaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. İlhan Uzgel, "ABD ve NATO'yla İlişkiler", **Türk Dış Politikası**, Ed.: Baskın Oran, cilt:2, İstanbul, 2012, s.308-309.

¹¹⁹ Sander, **a.g.e.**, s.505-506.

Soğuk savaş sonrası dönemde Avrupa'yı irdelemek gerekirse: 1948 yılında ekonomik bir birliktelik temelinde tohumları atılmaya başlanan Avrupa Birliği (AB)¹²⁰, soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte; büyük bir ekonomik birliktelik haline gelmiş ve bunun yanı sıra uluslararası siyasetin de önemli aktörlerinden birisi olmuştur. Yine bu dönemde Doğu bloğundan kopan Avrupalı devletlerden özellikle Yugoslavya'da büyük bir iç savaş yaşanmıştır. 1991'de Yugoslavya Federasyonu'nun dağılmasıyla birlikte, Sırp ve Hırvatlar savaşa tutuşmuş ardından da Bosna'da Müslüman nüfus ile Katolik ve Ortodoks nüfus arasında mücadele yaşanmıştır.¹²¹

“AB'nin yönetimindekiler, Orta Avrupa'da komünist hakimiyetinden yeni çıkan ve sınırları geçmişte birçok ihtilafa konu olan ülkelerde bu tarz çatışmaların artmasından korktukları için Fransa ve Birleşik Krallık, BM çatısı altında, Yugoslavya'ya müdahale güçleri gönderdi. ABD, NATO ülkelerinin tehlikede olmaması bahanesiyle Fransa ve İngiltere'den gelen müdahale çağrısına karşılık vermese de ilerleyen süreçte Türkiye ve Suudi Arabistan'ın talepleri üzerine Sırp hedeflere hava hareketinde bulunmuştur. Benzer bir karışıklık Sırp ve Arnavutlar arasında Kosova'da yaşanmış, ABD, Rusya'nın protestolarına rağmen Sırbistan'a ağır bombardımanla müdahale etmiştir.”¹²²

Soğuk savaşın hemen sonrasında ABD'de, eskisi kadar kuvvetli olmasa da komünizm kaygısı sürmekteydi. Bu noktadan hareketle Sırbistan'a yönelik askeri müdahale, Rusya'nın protestolarına rağmen gerçekleşmişti. Bununla birlikte aktif sert güç kullanımlarına devam eden ABD'nin, uluslararası güç mücadelesinde

---

¹²⁰ 1948 yılında Belçika, Lüksemburg ve Hollanda arasında imzalanan gümrük birliği sözleşmesi ile süreç başlamıştır. 1950 yılında Robert Schuman, Schuman deklarasyonunu yayınlayarak Fransa, Almanya ve onlara katılmak isteyen diğer Avrupa ülkelerinin kömür ve çelik kaynaklarının tek bir havuzda toplanmasını teklif etmiştir. Aynı yıl Almanya, Fransa, Belçika, İtalya, Hollanda, Lüksemburg Schuman deklarasyonunu imzalamıştır. 1951 yılında ise bu altı devlet Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nu (AKÇT), oluşturan anlaşmayı imzalamıştır. Daha sonra 1953 yılında AKÇT, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) evrilmiş ilerleyen yıllarda da Avrupa Birliği'ne dönüşmüştür. Daha fazla bilgi için bkz. “Avrupa Birliği Kronolojisi Dokümanı”, **Avrupa Birliği Bakanlığı**, 2010, (Çevrimiçi), http://www.ab.gov.tr/files/di%C4%9Fer%20faydal%C4%B1%20dok%C3%BCmanlar/ab_kronolojisi_1946_2010_.pdf. (19.05.2017).

¹²¹ Çok uluslu Yugoslavya'nın dağılmasıyla Sırp, Hırvatlar Bosna Hersekli ve Slovenler vahşet ve etnik temizliği içeren bir savaş içerisine girmiştir. Bu kapsamda BM, bünyesinde bir barış gücü oluşturulmuş, NATO da savaş alanına dışarıdan müdahale ve yardım gelmesini engellemek adına bu güce yardımda bulunmuştur. Bunun dışında ülkeye silah taşıyan gemilere ambargo uygulanmış ve Yugoslavya üzerinde uçuşa yasak bölge ilan edilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Cimbala, **a.g.e.**, s.140-141.

¹²² Lacoste, **a.g.e.**, s.69.

hakimiyeti de sürmekteydi. Diğer taraftan Avrupa devletleri, AB'nin etkin bir aktör olmaya başlaması ile birlikte eskisi kadar ABD'ne bağlı hareket etmemekteydi. Rusya ise eski gücünden ve etkisinden uzak yeni bir sisteme doğru evrilirken, Sırbistan'a yönelik hava hareketlerini protesto etmenin ötesine geçememekteydi.

Diğer taraftan ABD, sert güç kullanımını soğuk savaş sonrasında sürdürmüşse de 21.yüzyılın uluslararası güç mücadelesinde; sert güç kullanmak, oldukça güç bir vaziyet almıştır. Bu durumun altında oldukça fazla sebep yatmakla birlikte en önemli sebeplerden birisi; uluslararası iktisadi sistemin, dünya siyaseti üzerindeki etkisi olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa, ekonomik bir çöküntü içerisinde olduğundan ABD'ne bağımlı bir haldeydi. Öte yandan 1970'li yıllardan itibaren bu durum değişmeye başladı.¹²³

“1970'ler sonrasında Doğu ve Batı Blokları arasında özellikle güvenlik konularında bir yumuşama zemini yakalanmış, bununla eşanlı olarak iktisadi kurallar üzerinde önceden sağlanmış olan konsensüs çökmüştür. Buna vesile olan gelişmeler: Batı'da Bretton-Woods sisteminin çökmesi, Avrupa'da meydana gelmeye başlayan birliğin (AB) bir iktisadi güç olarak yükselmesi, Japonya'nın olağanüstü iktisadi ve ticari performansı, yeni uluslararası üretim modellerinin geleneksel iktisadi ve siyasi düzene çok yönlü meydan okumaları ve bu sayede ABD uyruklu şirketlerin kendilerini ABD'ye yatırım yapma konusunda mecbur hissetmemeleri; Doğu'da SSCB'nin iktisadi ve siyasi olarak dağılması, Çin'in iktisadi rejimini yumuşatarak ülke ekonomisini Batılı yatırımcılara açması, Uzak Doğu ülkelerinin gelişme ve sanayileşmede kat ettikleri önemli mesafeler sayesinde Batı'nın hassas sanayilerine rakip olarak sahneye çıkmaları vb. şeklinde sıralanabilmektedir.”

Aktörlerin çeşitlenmesi, devlet dışı ve devletlerden daha fazla güce sahip - özellikle ekonomik anlamda- aktörlerin, uluslararası siyaset ortamına dahil olması, devletler arasındaki mücadeleleri irdelemek adına kullanılan güç kavramının, kendisini güncellemesi gerektiği gerçeğini de su yüzüne çıkarmıştır. Askeri anlamda herhangi bir güç unsuruna sahip olmayan bu aktörler, -ve özellikle çok uluslu

---

¹²³ Mehmet Duman, “Hegemonya ve Güçler Dengesi Bağlamında Uluslararası Siyaset ve İktisadi İlişkileri”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı:2, 2002, s.4.

şirketler- siyasalara yön verebilmekte, dahası herhangi bir coğrafi kısıtlamaya tabi olmadıklarından bunu daha geniş alanlarda icra edebilmektedirler.¹²⁴

Dahası 1960'lı yıllarda ortaya çıkan ve 80'li yıllardan itibaren etkisini dünya siyasetinde daha çok hissettiren küreselleşme¹²⁵ olgusuyla birlikte; sınırların aşıldığı, dünya üzerinde meydana gelen herhangi bir gelişmenin, dünyanın geri kalanını da etkilediği, uluslararası ilişkiler aktörlerinin; devletlerden, çok uluslu şirketlere ve hatta bireylere kadar uzandığı, sosyal ve kültürel anlamda değişiklikler öngören yeni bir dünya düzeni¹²⁶ tatbik edilmektedir. Bununla birlikte 21.yüzyıl, iletişim çağı olarak adlandırılmaktadır. İletişim araçlarının gelişip yaygınlaştığı 21.yüzyılın dünyasında, uluslararası ilişkilerde aktör konumunda olan bireylerin, olan bitenden anlık olarak haberdar olabilmesi ve kamuoyunun, devletlerin dış siyasetine ve güç kullanımına etki edebilmesi, sert güç unsurlarının kullanımını zorlaştırmaktadır.

Diğer taraftan SSCB'nin yıkılmasıyla birlikte komünizm tehdidi, ABD için sert güç kullanma sebebi olmaktan çıkmıştır. Ancak 1979 İran İslam devrimi sonrasında radikalleşen İslam coğrafyası, ABD için yeni bir tehdit olarak algılanmıştır. 11 Eylül 2001 sonrasında ise terörizm tehdidi, sert güç kullanımı adına meşruiyet unsuru sağlamıştır. Tüm bunlara rağmen, günümüzde sert güç kullanımı hem masraflı hem de kamuoyunca meşruiyet sağlanması zor bir olgudur. Refaha ve rahata alışmış 21. yüzyıl insanı, zorunlu haller dışında savaş arzulamamaktadır. İnsan hakları ve uluslararası hukuk alanında sağlanan ilerlemeler de savaş ve çatışmaların önlenmesinde önemli bir faktördür.

---

¹²⁴ Siyasalar bu aktörlerin istekleri doğrultusunda uygulanmadığı zaman bu yeni aktörler, ekonomik kaynaklara ihtiyacı olan devletlerden ayrılmakta ve bu devletlerin ekonomik sıkıntılar yaşamasına- ve hatta krizler yaşamasına- sebep olurken, talepleri doğrultusunda siyasa izlenmesi durumunda o devletin ihtiyaç duyduğu ekonomik istikrar ve refahın sağlanmasında belirleyici faktör olabilmektedirler. Daha fazla bilgi için bkz. Haluk Özdemir, **a.g.m.**, s.137.

¹²⁵ Küreselleşme, dünya ölçeğinde ekonomik, siyasal ve kültürel bütünleşme, fikirlerin, görüşlerin, pratiklerin, teknolojilerin küresel düzeyde kullanılması, sermaye dolaşımının evrenselleşmesi, ulus-devlet sınırlarını aşan yeni ilişki ve etkileşim biçimlerinin ortaya çıkması, mekanların yakınlaşması, dünyanın küçülmesi, sınırsız rekabet, serbest dolaşım, pazarın dünya ölçeğinde büyümesi ve ulusal sınırların dışına çıkması, kısaca dünyanın tek pazar haline gelmesidir. Daha fazla bilgi için bkz. H. Bayram Kaçmazoğlu, "Doğu- Batı Çatışması Açısından Globalleşme", **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, vol:6, Ocak 2002, s.49.

¹²⁶ Küreselleşmenin, sosyal ve kültürel bir durum olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. Manuel Castells, **The Rise of the Network Society**, Wiley- Blackwell, Oxford, 2010. Ayrıca bkz. Martin Albrow, **The Global Age: State and Society Beyond Modernity**, Stanford University Press, California, 2006.

Dönemin özetlenmesi gerekirse; soğuk savaş sonrası, 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde sert güç unsurları- özellikle ekonomik güç- hala ciddi anlamda önemli olmakla birlikte, soğuk savaş esnasındaki önemini korumamaktadır. Askeri güç unsurlarının kullanımı, oldukça masraflıdır. Dahası askeri güç kullanımı sonrası oluşabilecek muhtemel bir başarısızlık durumunun, kamuoyuna açıklanması da ciddi anlamda zor olmaktadır. Diğer taraftan uluslararası iktisadi yapı ve küreselleşmenin etkisiyle devletlerin savaşa girmesi, kendi ekonomilerini yıpratmanın ötesinde uluslararası iktisadi yapıyı da olumsuz etkilemektedir. Bu gibi sebeplerden ötürü iletişim çağında, hedef kamuoyuna yönelmek, onları etkilemek, kendi devletini; hedef devlete karşı cazip göstermek, 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu hususta devletler, diğer devletlerin kamuoyuyla iletişim kurmak için hedef devlette okullar ve kültür merkezleri açmakta; sanat ve spor faaliyetleri düzenlemekte, dilini, tarihini, coğrafyasını, sinemasını, diğer kültürel araçlarını kullanarak bir cazibe merkezi yaratmayı; bunun neticesinde de hedef kamuyla iletişim kurup onları etkilemeyi amaçlamaktadır. Propaganda ve kamu diplomasisi de bu hususta devletlerin kullandığı güç enstrümanları olarak ortaya çıkmaktadır.

1.5. Uluslararası Güç Mücadelesinde Propagandanın Yeri

Uluslararası güç mücadelesinde propagandanın yerini irdelemek amacıyla; propagandanın tanımı, tarihi, ilkeleri ve uluslararası güç mücadelesi kapsamında kullanımı irdelenmiştir.

1.5.1. Propagandanın Tanımı

Devletlerin, uluslararası güç mücadelesinde kullandıkları siyasal etki araçlarından biri de propagandadır.¹²⁷ Propaganda, Latince yaymak manasına gelen propagare sözcüğünden türemiştir. Sözcük anlamına bakmak gerekirse; bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı gibi yöntemlerle gerçekleştirilen çabalar bütünü olarak tanımlanmaktadır.¹²⁸ Diğer taraftan 1927 yılında, propaganda kavramının tanımlanması üzerine yapılan ilk

¹²⁷ Sönmezoğlu, **Dış Politika Analizi...**, s365.

¹²⁸ **Türk Dil Kurumu Sözlüğü**, Propaganda, Ankara,2013, s.478

kapsamlı çalışma, Laswell tarafından yapılmıştır.¹²⁹ Ona göre propaganda, anlamlı semboller, ya da öyküler, söylentiler, haberler, resimler ve toplumsal iletişimin diğer biçimleriyle; düşüncelerin denetimini ifade etmektedir.¹³⁰ Dahası propaganda, ‘Belli değerlendirme kalıplarına uygun şekilde hareket etme eğilimi şeklinde ifade edilebilecek bir tutum’ oluşturmayı hedeflemektedir.¹³¹ Öte yandan Laswell, propagandanın yalnızca ‘yazılı kaynaklar’ aracılığıyla yapılmadığını; her türlü anlamlı sembolün propaganda amaçlı kullanılabileceğini de ayrıca ifade etmiştir.¹³²

Propaganda, belirli bir grubun, aklını, duygularını ve eylemlerini, genel nitelikli amaçlar doğrultusunda etkilemeye yönelik, sistematik ve tasarlanmış çabalar olarak da tanımlanabilmektedir.¹³³ Terence H. Qualter’e göre propaganda, bireyin veya grubun, diğer birey veya grupların tutumlarını belirleyip şekillendirmek, kontrol altına almak veya değiştirmek maksadıyla iletişim araçlarını kullanması demektir.¹³⁴ Bu yolla, hedef birey veya grupların, belirli bir durum veya konumdaki tepkilerini, umulan durum veya tepkilere yaklaştırmak hedeflenmektedir.¹³⁵ Diğer taraftan propaganda bir ebe gibidir ve zihinde düşüncelerin, hükümlerin, endişelerin doğmasına-doğacak olan bir canavar olsa bile- vesile olmaktadır.¹³⁶ Propagandanın amacı ise en kısa yoldan şöyle tarif edilmektedir: Fertlerin kabule zorunlu olmadıkları bir düşünceyi, istekleriyle kabule; yapmaya zorlanmayacakları bir hareketi, istekleriyle yapmaya yöneltmektir.¹³⁷

“Propagandanın klasik tanımına ilişkin sayısı arttırılabilecek ortak olan bazı öğeler de bulunmaktadır: i) Diğerlerinin tutumlarını, kanaatlerini ve davranışlarını değiştirmek amacıyla hareket eden bir propaganda yapımıcısının varlığı. ii) bu propaganda yapımıcısı tarafından kullanılan sözel, yazılı veya

¹²⁹ Laswell’in propaganda tanımı ve kullanımı hakkında daha fazla bilgi için bkz. Arsev Bektaş, **Kamuoyu İletişim ve Demokrasi**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1996, s.150.

¹³⁰ H.D. Lasswell, “The Theory of Political Propaganda”, **American Political Science Review**, vol.21, no:3, 1927, s.627.

¹³¹ Laswell, **a.g.e.**, s.628-629.

¹³² H.D. Lasswell ve D. Blumenstock, **World Revolutionary Propaganda**, Alfred A. Knopf, New York, 1939, s.9.

¹³³ Joseph Frankel, **International Politics, Conflict and Harmony**, Allen Lanet The Penguin Press, London, 1969, s.156.

¹³⁴ Terence H. Qualter, “Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, çev: Ünal Oskay, (Çevrimiçi),

http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/35/1/15_terence_h_qualter.pdf, 19.04.2017.

¹³⁵ Sezer Akaracalı, **2.Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda**, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2003 s.11.

¹³⁶ J.M.Domenach, **Siyasi Propaganda**, çev: Cevdet Perin, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1961, s.73.

¹³⁷ Osman Özsoy, **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, Alfa Yayınları, İstanbul, 1999 s.9.

davranışsal sembollerin varlığı, iii) iletişim araçlarının varlığı ve iv) bir hedefin varlığı”.¹³⁸

Öte yandan propaganda, dış politikaya araç vazifesi görmektedir. Bir devlet için nihai amaç, dış politikayı gerçekleştirmek olduğundan; bir araç olan propagandanın da sınırlı bir güce sahip olduğunun bilinmesi, sağlıklı analizlerin yapılabilmesi adına önem taşımaktadır.¹³⁹

Kavram üzerine yapılan tanımların irdelenmesi ile birlikte, propagandanın hedef birey veya kitle üzerinde, arzu edilen fikri benimsetme çabası olduğu değerlendirilmiştir. Çalışmada, uluslararası güç mücadelesinde propagandanın, bir dış politika etki aracı olarak kullanımı irdelendiğinden; propagandanın hedef kitlesi, hedef devletin karar alıcıları ile hedef devletin halkı olmaktadır.

1.5.2. Tarihsel Perspektiften Propagandanın Kullanımı

Propagandanın 20.yüzyıla kadar, uluslararası politika alanında önemli bir role sahip olduğunu söylemek mümkün değildir.¹⁴⁰ Bununla birlikte propaganda kavramının ortaya çıkışı ve çeşitli amaçlarla kullanımı neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir.¹⁴¹ Antik Yunan sofistleri, propagandayı söz söyleme sanatıyla birlikte kullanarak uygulamıştır. Daha sonra Sokrates, Demosthanı, Roma’da Çaran ve Çinli Sun Tzu ve Hintli Kantilya propagandayı sanat haline dönüştürmüştür.¹⁴² Propaganda terimi, 1622¹⁴³ yılında Roma Katolik Kilisesi tarafından oluşturulan Congregatio de Propaganda Fide (İtikatı Yayma Cemaati)’den kaynaklanmıştır.¹⁴⁴

¹³⁸ Sönmezoğlu, **Dış Politika Analizi....**, s.365

¹³⁹ Servet Avşar, **Birinci Dünya Savaşında İngiliz Propagandası**, Kim Yayınları, Ankara, 2004, s.21.

¹⁴⁰ Sönmezoğlu, **Dış Politika Analizi....**, s.365.

¹⁴¹ Düşünceyi, arzu edilene yaklaştırma çabaları uğruna İlkel çağlarda şamanlar, büyücüler insanlarda etki bırakabilmek için çeşitli hilelere başvurmuşlardır; şehir devletlerinde bu uğurda propaganda faaliyetleri yerine getirmek adına hitabet sanatı gelişmiştir. Peygamberler dahi propaganda ile misyonlarını icra etmiş: Gösterdikleri mucizelerle birlikte o dine onun söylediklerine inanma, o düşünceye itibar etme iradesi ortaya çıkmıştır.

¹⁴² Sezer Akarcalı, **İletişim ve Propaganda**, İmaj Yayınları, 2003, s.1.

¹⁴³ Peter Guilday, “The Sacred Congregation de Propaganda Fide (1622-1922)”, **The Catholic Historical Review**, vol:6, no:4, 1921, s.478.

¹⁴⁴ Huriye Kuruoğlu, **Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2006, s.7.

Propaganda 18.yüzyılda genel kullanıma girinceye kadar da kilise tarafından kullanılmıştır.¹⁴⁵

Öte yandan tarihsel süreç itibariyle propagandayı, üç dönemsel unsurla ilişkilendirmek gerekmektedir:

“Öncelikle, uygarlığın gelişimi ve ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte mücadeleye dönüşen halka egemen olma güdüsüne ilişkin dönem. İkinci olarak, propaganda temalarını izleyen kitle iletişim araçlarının nitelik ve nicelik olarak hızla arttığı dönem. Son olarak da propagandanın insanlar üzerindeki etkisinin giderek daha fazla kavranmasıyla, kitleleri davranışsal olarak etkileme olanağının aynı oranda arttığı içinde bulunduğumuz dönem şeklinde bir sınıflandırma yapmak mümkün görünmektedir.”¹⁴⁶

‘Halka egemen olma mücadelesi çerçevesinde propaganda kullanımının’ tarihi, çok eski zamanlara kadar dayanmaktadır. Bu noktadan hareketle Kadim Yunan şehir devletlerinde; retorik, propaganda faaliyetleri adına en önemli araç olmuştur. Daha sonraki dönemde ise sahne oyunları, propagandanın etkisini daha ileri boyutlara taşınmasını sağlamıştır. Makedonya Kralı Büyük İskender de Helenistik dönemde, kendi başarılarını ilan ederken ve fetihlerden dem vururken propaganda sembollerini sıklıkla kullanmıştır.¹⁴⁷

¹⁴⁵ On altıncı yüzyılın başlarında Katolik inancının muhafazası ve geliştirilmesi örtüsü altında Müslüman dünyanın tek ve güçlü temsilcisi Türk İmparatorluğunun toplum ve dini yapısının çözülmesi, manevi hayatının ve toplumsal dayanışmanın güçsüz kılınarak bir tehdit olmaktan çıkarılması gayesiyle, papalık tarafından adı geçen devletin dini konumlarını, Hristiyan azınlıklarını hedef kitle şeklinde planlayan hizmetler "Propaganda" adı altında örgütlendi. Daha fazla bilgi için bkz. Servet Avşar, “Birinci Dünya Savaşı’nda Rus Propaganda Faaliyetleri ve Osmanlı Devleti”, **Ankara Üniversitesi Dergisi**, (Çevrimiçi), s.66, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1271/14628.pdf>, 04.06.2017.

¹⁴⁶ Anthony R. Pratkanis ve Elliot Aronson, **Propaganda Çağı: İknanın Gündelik Kullanımı ve Suistimali**, çev.Nagihan Haliloğlu,Paradigma Yayıncılık, İstanbul,2008, s.16.

¹⁴⁷İmparatorluğun sınırları içerisinde kendi onuruna heykel ve anıt inşa edilmesini ve portrelerinin kullanılmasını teşvik etmiştir. Kimi zaman tanrı Zeus’un oğlu yerine geçmiş, kimi zaman barışın zenginliğin sembolü olmuş, adaletli yönetim anlayışı hüküm sürdüğü tüm coğrafyalara anlatılmıştır. Roma İmparatorluğu’nda ise Sezar döneminde bastırılan ve devletin gücünü açıkça yansıtan sembollerle dolu madeni paralar dönemin propaganda aracı olmuştur. Sezar hem kendi egemenliği altındaki halklara hem de diğer bölgelerdeki hükümdarlara seslenmiştir. Törenler, eğlenceler ve sportif aktiviteler Sezar ile halkı daha sıkı sığıya bağlamış bu propaganda usulüyle halkın zihninde cumhuriyetten uzaklaşıp emperyalist hedeflerin kabul edilmesi yönünde değişim sağlanmaya çalışılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. B. Bosworth, **The Legacy of Alexander: Politics, Warfare and Propaganda Under the Successors**, Oxford University Press, Oxford, 2005, (Aktaran): Levent Ersin Orallı, “Propaganda Olgusu ve Algı Yönetimi”, **Algı Yönetimi**, Ed.: Bilal Karabulut, İstanbul, 2014, s.228.

İlerleyen dönemde ise propaganda, uzun yıllar Hristiyanlığı yaymak amaçlı misyoner çabalar doğrultusunda kullanılmıştır. Protestan reform hareketinin ortaya çıkmasıyla, Katolik kilisesi ve -Martin Luther öncülüğündeki- Protestan cemaati arasında propaganda savaşları başlamıştır. Propaganda terimi, değinildiği üzere Katolik kilisesinin İtikat Yayma Cemaati'nden orijin bulmuştur. Bu cemaatin kurulmasına da iki mezhep arasında gerçekleşen din savaşları sebep olmuştur.¹⁴⁸

Öte yandan 1648 Westphalia barışı ile birlikte ulus devletler ortaya çıkmış; propaganda kavramı da bu yeni dönem ile birlikte kendisini güncellemiş ve din ekseninden çıkarak; ulusal birliği sağlamak, toprak genişletmek gibi siyasal çıkarlar için kullanılmaya başlamıştır. Dahası 1789 Fransız İhtilali ile birlikte ulusçuluk akımı, uluslararası siyasetin hakim ideolojisi olmuştur. Dönemin propaganda faaliyetlerinde ise diğer uluslardan farklılığı temel alan bir 'birlik mottosu' işlenmiştir. Yine bilim ve teknikte meydana gelen ilerlemeler ve özellikle Avrupa'da yakalanan okuma yazma oranındaki artış ile birlikte propagandanın kullanımı da yaygınlaştırmıştır.

18 ve 19. yüzyılda propagandanın, 'hedef halk üzerinde egemenlik kurmak' doğrultusunda kullanımı adına Napolyon dönemi ve Napolyon'un Mısır seferi, önemli birer görgül örnek olarak durmaktadır. Napolyon gerek kendi halkına gerek de hedef halklara egemen olma amacıyla propagandadan yararlanmıştır. Dahası basının, kitleler üzerindeki gücünü idrak etmiş ve bunu etkili bir silah olarak kullanmıştır.¹⁴⁹

Diğer taraftan Benjamin Franklin'in, birbirinden ayrı kolonileri sembolize eden sekiz parçaya ayrılmış ünlü yılanının altında "ya katıl, ya öl" parolası yazılıdır.

---

¹⁴⁸ İtikat Yayma Cemiyeti ve iki mezhep arasındaki çatışmalarla ilgili daha fazla bilgi için bkz. Guilday, **a.g.m.**

¹⁴⁹ Napolyon, Mısır seferine çıkmadan önce Roma'da ele geçirdiği bir Arapça matbaayı da yanında götürmüş ve İskenderiye'ye ulaştığında, ahaliye Arapça olarak yayınladığı beyannamede, padişahın dostu olarak geldiğini, İslam dinini beğendiğini ve amacının sadece Fransa'nın Mısır'daki ticaretine zarar veren halka zulüm eden Kölemenleri cezalandırmak olduğunu söylemiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Erhan Afyoncu, "Mısır'da Propaganda Savaşları", **Bugün Gazetesi**, 14 Temmuz 2013.

Murat Bardakçı da benzer ifadelerle: Mısır'ı 1798'de işgale kalkan Napolyon Bonapart'ın, Mısırlıları yanına çekebilmek için bir bildiri dağıttığını ve "Buraya gasp edilmiş haklarınızı iade için geldim. Ben, Allah'a Mısır'ın başında olan Memluklerden daha fazla inanıyorum. Hazreti Muhammed'e ve hayran olduğum Kur'an-ı Kerim'e büyük hürmet gösteriyorum." Dedğini belirtmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Murat Bardakçı, "Napolyon Mısır'ı İşgal Ederken Ben de Müslümanım Demişti", **Hürriyet Gazetesi Web Sitesi**, 7 Kasım 2003, (Çevrimiçi),

<http://www.hurriyet.com.tr/napolyon-misir-i-igal-ederken-ben-de-muslumanim-demisti-181916>
17.05.2017.

Bu karikatür, bir ay gibi kısa bir sürede tüm Amerika kıtasındaki gazetelerde yayınlanmış ve büyük bir etki uyandırmıştır. Bu durum propagandanın yarattığı algının, Amerikan Devrimindeki rolünü de açıkça ortaya koymaktadır.¹⁵⁰ Dahası Amerikan Devriminde, propagandanın kullanımı, din ve milliyet esaslarından ziyade daha farklı dinamiklere dayanmıştır. Amerikan Devrimi'ni farklı ülkelerden - ekonomik sebeplerle- Amerika'ya gelen insanlar gerçekleştirmiştir. 8 koloniyi oluşturan insanları bir araya getiren şey, sömürgeci anlayıştan ve İngiltere boyunduruğundan kurtulmaktır. Amerikan devriminde radikal eğilimler genellikle su yüzüne çıkmamıştır. Devrimin en önemli sonucu, kolonilerin tek bir siyasal birim içinde birleşmesidir.¹⁵¹ Dönem propagandası da bu amaca hizmet etmiştir.

Öte yandan Amerikan Devrimi istisna olmak kaydıyla, 18 ve 19. yüzyılda propaganda faaliyetleri, dinsel ve siyasal amaçlar uğruna kazanç sağlamak ve halka egemen olmak gibi amaçlar için kullanılmıştır. Bir sonraki yüzyılda ise propaganda kullanımında yeni bir döneme girilmiştir:

“20. yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde, propaganda bir anlamda diplomasinin yerini almaya çalışan bir yöntem olarak gözükmektedir. Sonuçta propaganda, kitle iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak genişleyen diplomatik, askeri ve ekonomik yaptırımların yanında onlarla beraber kullanılan bir yöntem olarak ulusal süreçte yer almıştır. Dış kaynaklı haberlerin, bu bağlamda propagandanın, davranışlar ve görüşler üzerinde oldukça etkili olduğu da açıktır. Bu etki özellikle propagandacılara uluslararası sorunlarla ilgili kesin bir görüşü olmayan kişilerde kendisini daha net biçimde göstermiştir.”¹⁵²

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte propaganda, uluslararası ilişkilerde özellikle uzmanlaşan ve bu süreç adına mesai harcanan bir konu haline geldi. Propaganda bir harp silahı olarak ilk kez İngilizler tarafından bu savaşta kullanılmıştır: Askeri ve ekonomik zaferin, düşmanı cephede yenmekle sınırlı olmadığı, maneviyatı kırmanın mental algılara zarar vererek başarılabileceği kanısı

---

¹⁵⁰ Orallı, **a.g.m.**, s.233.

¹⁵¹ Barrington Moore, Jr., **Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri: Çağdaş Dünyanın Yaratılmasında Soylunun ve Köylünün Rolü**, İmge Yayınları, çev: Şirin Tekeli-Alaeddin Şenel, baskı: III, Ankara, 2012, s.153.

¹⁵² Tayyar Arı, **Irak, İran ve ABD- Önleyici Savaş, Petrol ve Hegemonya**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2004, s.293.

işlerlik kazanmıştır.¹⁵³ Savaş sırasında düşman kuvvetleriyle doğrudan iletişim sağlayan el ilanları ve broşürler, balon ya da uçaklar aracılığıyla düşman cephe ve cephe gerilerine atılmıştır.¹⁵⁴ Dahası 1923 Yılında La Haye’de toplanan Uluslararası Hukuk Komisyonu, savaşlarda hava propagandalarının yapılabileceğini kabul ederek, propagandayı savaşın meşru bir vasıtası olarak tanımlamıştır.¹⁵⁵

Diğer taraftan Birinci Dünya Savaşı ve sonrası dönemde, kamuoyu desteği sağlamak ciddi anlamda önem kazanmıştır. Wilson’ın açık diplomasi ilkesiyle birlikte ortaya çıkmaya başlayan ‘yeni diplomasi anlayışı’ da uluslararası ilişkilerde kamuoyu denetimi ve desteğinin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Böylesine büyük bir savaşta halkını bir arada tutmak ve karşı tarafın maneviyatını çökertmek isteyen devletler için propaganda önemli bir enstrüman olmuştur.

İki dünya savaşı arası dönemde ise propaganda üç siyasi gelişme ekseninde ele alınmıştır: Öncelikle Sovyet Devrimi’nin yerleşmesi ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin doğusu ve yayılma doktrini; ikinci olarak; ABD’nin izolasyonist politikası ve bu politikada Birinci Dünya Savaşı noktasında yaşanan kırılmalar; son olarak da faşizm ve sosyalizm gibi ideolojilerin etkisi ve özellikle Nazi Almanyası’nın doğusu olarak özetlenebilmektedir.¹⁵⁶

“Propaganda, gerçek eylem alanını ise II. Dünya Savaşı öncesinde ve savaş sırasında bulmuştur. Nazi Almanyası ve onun Propaganda Bakanı Goebbels, propagandaya yeni bir boyut ve açılım getirmiştir. Buna cevap üretmek isteyen ülkeler ise, kendilerini yoğun ve son derece karmaşık bir propaganda savaşının eşiğinde buldular. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaştığı ve geliştiği bu dönemde, her ülke kendi tarihsel koşullarından yola çıkarak sahip olduğu ideoloji, rejim özellikleri ve hedefleri doğrultusunda amansız bir propaganda yarışının içine girmiştir.”¹⁵⁷

Diğer taraftan radyonun icadı ve yaygın kullanımı, II. Dünya Savaşı öncesi ve esnasında propagandaya yeni bir ivme kazandırmıştır. Yapılan araştırmalar, 1941

---

¹⁵³ Terence Qualter, “Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, cilt:35, sayı: 1, s.258.

¹⁵⁴ Akarcalı, **a.g.e.**, s.2.

¹⁵⁵ Senem Çevik Ersaydı, “İnterdisipliner Bir Bilim Olarak Politik Psikoloji ve Kullanım Alanları,” **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı:II, Aralık-Şubat 2013, s.41.

¹⁵⁶ Qualter, **a.g.m.**, s.267.

¹⁵⁷ Kuruoğlu, **a.g.e.**, s.8.

yılında ABD’de halkın %90’ının günde en az dört saat radyo dinleyerek; ABD hükümetinin savaş üzerindeki siyasaları hakkında bilgi topladığını ortaya çıkarmıştır.¹⁵⁸ Dahası Nazi Almanyası ve Batılı devletler radyoyu bir propaganda savaşı enstrümanı olarak kullanmıştır. Öte yandan New York’ta Anglo-İrlandalı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen William Joyce, Yahudilere duyduğu nefretle birlikte savaşın ilk günlerinde İngiltere’den Almanyaya gitmiş ve Alman Yayın Organizasyonu Reichsrundfunk Gesellschaft (RRG)’ta İngiliz Dili Bölümü’nde kariyer yapmıştır. Zekası, acımasızlığı ve hırsıyla sivrilen Joyce, ‘Lord Haw Haw’ olarak ünlenmiş; Nazilerin İngilizce sesi olarak radyo programlarına imza atmıştır.¹⁵⁹

Propaganda enstrümanı, İkinci Dünya Savaşı sonrasında da önemli bir araç olarak kullanılmaya devam etmiştir:

“Sıcak savaşların yerini soğuk savaşların aldığı günümüz siyasi arenasında, artık düşman kabul edilen ülkelerin topraklarının ele geçirilmesi devri kapanmış, bu ülkeleri sosyal, siyasi, hukuki, ahlaki ve kültürel olarak hegemonya altına alma devri başlamıştır. Bu nedenden ötürü uluslararası sistemde yer alan bütün uluslararası aktörlerin karar alıcıları potansiyel birer propaganda yapımcısı durumundadırlar.”¹⁶⁰

1.5.3. Propaganda Tekniği ve Propaganda İlkeleri

Propaganda, birey veya gruplara dönük her türlü konunun anlatılmasında, düşüncelerinin etkilemesinde ve yönlendirmesinde çağın her türlü teknik imkanlarından istifade edilerek oluşturulan girişimdir. Propagandada az sayıda düşüncenin sınırlandırılması ve o az sayıdaki düşüncenin sürekli bir biçimde tekrarlanması gerekmektedir.¹⁶¹ Hitlere’ göre¹⁶² propaganda, tek tek ve bilimsel

¹⁵⁸ Gerd Horten, **Radio in the Global Age**, Polity Press, London, 2002, s.58.

¹⁵⁹ Joyce, savaş sonucunda da İngilizlerce vatan haini ilan edilmiş ve ölüm cezasına çarptırılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Martin Doherty, “Black Propaganda by Radio: The German Concordio Broadcasts to Britain 1940-1941”, **Historical Journal of Film, Radio & Television**, vol:14, no: 2, 1994, s.167.

¹⁶⁰ Ahmet Çeşme, **Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü Psikolojik Harekat ve PKK**, IO Kültür Sanat ve Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.100.

¹⁶¹ Yurdagül Boyacı, “Uluslararası Güç Mücadelesinde Psikolojik Savaşın Rolü”, **Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi), Ankara, 2007, s.60.

¹⁶² İdeolojilerinin anlatılması ve kamuoyu tarafından kabul görmesinde propagandanın çok önemli olduğunun bilincinde olan Hitler ve Propaganda Bakanı Goebbels, bu konuda çok sistematik bir biçimde, propaganda için eğitilmiş özel elemanlardan kurulu -neredeyse ordu denebilecek- bir ekiple çalıştılar. Propaganda nasıl ki bir savaşın kazanılmasında bir silah olarak önemliyse, sözcükler de propaganda için temel silahtır. Daha fazla bilgi için bkz. Kuruoğlu, **a.g.e.**, s.21.

olarak kişilere enformasyon sağlamak demek değildir. Propagandanın misyonu; kitlelerin dikkatini¹⁶³ belirli olaylar, ihtiyaçlar ve gerekler üzerine çekmektir.¹⁶⁴

Propagandanın en temel unsurlarından birisi, propagandanın yönelmiş olduğu hedeftir. Bu hedefin yerinde ve propagandanın amacına uygun olarak belirlenmesi, başarılı bir propaganda faaliyeti adına hayati önem taşımaktadır. Bir uluslararası propaganda yapımcısı açısından başlıca dört genel hedef türünden söz etmek mümkündür: i) Propaganda yapımcısının kendi halkı, ii) dost ülkelerin halkları, iii) tarafsız ülkelerin halkları, iv) hasım ülkelerin halkları. Birinci hedef dışındaki hedefler açısından başarı şansı, bu ülkelerin halklarının etkilenebilmesi ile ilgili olduğu kadar, bu ülkelerin halklarının kendi hükümetlerini etkileyebilme imkanları ile de yakından ilgilidir.¹⁶⁵

Öte yandan çeşitli hedeflere yönelik propaganda faaliyetlerinde iletilmek istenen mesaj; genellikle doğrudan değil de belirli semboller aracılığı ile verilmektedir. Bir mesajın hedefine ulaşabilmesi için, her şeyden önce mesajın yöneldiği kesimin dikkatinin çekilmesi gerekmektedir. Bu noktadan hareketle dikkat çekici semboller oluşturmak oldukça önemlidir.¹⁶⁶

Etkin bir propagandanın temel özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir:

i) Dikkat çekmelidir. İi) Beden dili kullanılmalıdır. İii) İlgi uyandırmalıdır. İv) İstek uyandırmalıdır. v) Evrensel değerlerin kabul edildiğini vurgulamalıdır. Vi) Başka çözüm yok algısı yaratmalıdır. Vii) Ucu açık sorular barındırmalıdır. Viii) Deyimler ve inanca dayalı kelimeler üzerinden belirli fikirler telkin edilmelidir.¹⁶⁷

“Diğer taraftan her propagandanın bir karşı propagandası bulunur. Kendi görüşlerini yaymak isteyenler, bir yandan da karşıdakilerin görüşlerini çürütmeye çalışırlar. Karşı propagandada kullanılan başlıca teknikler;

¹⁶³ Propagandada söylevler, basın ve kitapçıklar da ciddi önem arz etmiştir. Hitler de tıpkı Sezar ve Napolyon gibi kitle üzerinde denetim kurma ve onları etkilemenin temel araçlarından birisinin anıtsal mimari olduğunu düşünmüş, heybetli yapıların inşa edilmesine önem vermiştir. Öte yandan 1936 yılında düzenlenen Berlin Olimpiyatları, Hitler için çok önemli bir propaganda alanı oluşturmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. Oktay Hekimler, “1936 Berlin Olimpiyatları: Bir Barış Aracı mı Yoksa Meşruiyet Arayan Bir Rejimin Propaganda Aracı mı?”, **Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt:1, sayı:1, Tekirdağ, 2013.

¹⁶⁴ Adolf Hitler, **Kavgam**, Emre Yayınları, İstanbul, 2005, s.67.

¹⁶⁵ Sönmezoğlu, **Dış Politika Analizi**... s.367.

¹⁶⁶ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.367.

¹⁶⁷ Nejdet Atabek, “Propaganda ve Toplumsal Kontrol”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, yıl:2, sayı: 4, 2003, s.4-12.

propagandayı önlemek, çürütmek, cevapsız bırakmak, önemsememek, kaynağı kötülemek, topluma ulaşmasını önlemek ve halkı bilinçlendirmektir.”¹⁶⁸

Öte yandan uluslararası nitelikli bir propagandanın temel hedefi, diğer ülkelerin halkları olmaktadır. Yine bilindiği gibi gerek gelişmiş gerekse az gelişmiş ülkelerde, insanların oldukça küçük bir bölümü, uluslararası politika olayları ile ilgilenmektedir. Gelişmiş ülkelerin vatandaşları ise ancak doğrudan kendileriyle ilişkili konularda uluslararası politika ile ilgilenilirken; okuma yazma oranının oldukça düşük olduğu, haber alma olanaklarının da keza asgari düzeyde olduğu az gelişmiş ülkelerde de yaşadığı bölge dışındaki dünya ile ilgili konulara ilgi göstermeme durumu söz konusudur. Bu yüzden kullanılan semboller büyük önem taşımaktadır.¹⁶⁹

En nihayetinde propaganda iletişim araçları vasıtasıyla kullanıldığından ve özellikle günümüzde iletişim araçları çeşitlilik arz ettiğinden, propaganda için seçilecek iletişim aygıtı ve bu aygıt kullanılırken kullanılacak semboller de ayrıca önemli olmaktadır.

Diğer taraftan propaganda teknik ve ilkelerine Hitler ve Goebbels’in¹⁷⁰ ciddi katkıları olmuştur. Lenin ise propaganda doktrininin oluşmasında asıl etkiyi yapmıştır. Lenin için propaganda, devletin kontrolünün sağlanmasında; sağlanan kontrolün ardından, devletin temellerinin kuvvetlendirilmesinde ve devletin devamlılığının sağlanmasında son derece önemli bir silahtır.¹⁷¹

¹⁶⁸ Rabi Baştürk, **Psikolojik Harp ve Kültür Savaşları**, IQ Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005, s.114.

¹⁶⁹ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.367.

¹⁷⁰ Naziler propagandaya bakanlık düzeyinde önem atfetmiştir. Daha önce hiçbir ülkede böyle bir bakanlık kurulmamıştır. Bakan Goebbels için nihai hedef başarıydı ve bu hususta ustaca teknikler geliştirildi: Yalan söylememeye imtina etmekle birlikte gerçekleri saptırmakta uzmanlaşıldı. Radyo ve sinemanın kullanımı ile bireylerin zihinleri hazır hale getirildi. Daha fazla bilgi için bkz. Sezer Akarcalı, **2.Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda**, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2003, s.7.

Goebbels, Hitler’e iç ve dış politik ortamda farklı propaganda teknikleri kullanılmasının doğru olacağını söylemiştir. İçerdeki uygulamada ana temaları fazla vurgulayacak bir propagandanın karşı tepkilere yol açacağını düşünüyordu. Dolayısıyla –Hitler’in radyoda tamamı yayınlanan söylevleri hariç-bunları sürekli tekrarlama fikrini reddetti. Bunun yerine, gerçek anlamda haber yayınlarının dışında, siyasi olmayan siyasete başvurarak kamuoyunu içten fethetmeye çalıştı. Bu özellikten ötürü yazılı basın ya da usta operatörler tarafından hazırlanan sinema haberlerinin tersine, içeride radyo üzerindeki baskı daha esnekti. Daha fazla bilgi için bkz. Jean Noel Jeanneney, **Medya Tarihi**, YKY Yayınları, İstanbul, 1998, s.173.

¹⁷¹ Akarcalı, **a.g.e.**, s.3.

Propaganda adına bir diğer önemli unsur da hedef kitledir. Hedef kitlenin iyi anlaşılması ve bu doğrultuda propaganda faaliyetleri izlenmesi gerekmektedir. Bu noktadan hareketle:

“-Çeşitli gruplara ve örgütlere dahil olan kişilerin olmayanlara oranla propagandif etkilere daha açık oldukları kabul edilmektedir.

-Yine insanların sosyal kişiliklerini oluşturan ve grup üyelerinin bir fonksiyonunun olduğu gruplarda davranışları etkilemenin en kolay ve etkili yolu grubun etkin üyelerinin davranışlarını etkilemektir.

-Belirgin görüşlere ve katı inançlara sahip olmayan gençleri yaşlılara oranla etkiye daha açıktır.”¹⁷²

Son olarak propagandanın bazı ilkeler doğrultusunda daha başarılı olacağını söylemek gerekmektedir bu ilkeler: Bir elden sevk ve idare, elastikiyet, planlama ve koordinasyon, ikna ve teyit edicilik, politik ve sosyal yapıya uygunluk, yeterli süre, müsait zamanda uygulamadır.¹⁷³

1.5.4. Uluslararası Güç Mücadelesinde Propagandanın Yeri

Uluslararası güç ve rekabet mücadelesinde kullanılan bilinir araçlar: Savaş, ticaret ve diplomasıdır.¹⁷⁴ Ancak gelişen teknolojiye bağlı olarak; savaşların cephe gerisini olumsuz etkilediği, çok büyük oranda can ve mal kayıplarına sebep olduğu, I. ve II. Dünya Savaşı tecrübesiyle sabittir. Diğer taraftan ticaret kartının, uluslararası güç mücadelesinde tek başına yeterli olamaması ve kamuoyunun da uluslararası politikada güçlü bir faktör haline gelmesi; devletleri, yumuşak güç unsurlarına yöneltmiştir. Bu aşamada da diplomasi ön plana çıkmıştır. Diplomasi, devletlerin tarih boyunca kullandığı en önemli güç mücadelesi araçlarından biri olmuştur. Öte yandan diplomasi kavramı, tarih boyunca kendisini güncellemeye çalışmışsa da uluslararası güç rekabetinde tek başına yeterli olamamıştır. Bu sebepten ötürü devletler de başkaca yumuşak güç unsurlarına yönelmiştir. Bu araçlardan biri de propagandadır.

---

¹⁷² Boyacı, a.g.e., s.65.

¹⁷³ Baştürk, a.g.e., s.110

¹⁷⁴ Ünsal Oskay, **Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş**, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları, Ankara, 1992, s.268.

Propagandanın tarihi, daha önce de değinildiği üzere insanlık tarihi kadar eskidir. Günümüzdeki anlamı ve kullanımından bağımsız bir şekilde; propagandanın, uluslararası güç rekabetinde kullanımı da oldukça eski zamanlara kadar dayanmaktadır. Üç bölümde irdelenebilecek olan propagandanın, ilk döneminde ‘halk üzerinde egemenlik kurmak’ hedeflenmekteydi. Öte yandan tarihsel süreçte değinildiği üzere propagandanın-bu amaca dönük olarak- ilk kullanımı, dinsel amaçlı olmuştur. Zira milliyetçilik çağına kadar geçen süre içerisinde; uluslararası güç mücadelesinin odağında, din savaşları yer almıştır. İslam dünyasında gaza ve fetih anlayışı, gayrimüslim diyarlara savaş vasıtasıyla yayılmayı ve İslam dinini bu bölgelere taşımayı hedeflemekteydi. Karşı tarafta da artan Müslüman gücüne karşı önlem almak, Hristiyanlığı yaymak ve Müslümanları yenmek adına çeşitli hilelere başvurulmaktaydı.

1789 Fransız ihtilali sonucunda tüm dünyayı etkisi altına almaya başlayan ulusçuluk akımı, uluslararası güç mücadelesinin konusunu dinden, milliyete taşımış; propaganda da ‘aynı dinin mensuplarını birleştirmek’ misyonunu, ‘aynı milletten insanları birleştirmek’ şeklinde güncellemiştir. Ancak bu durum, dinin propagandadan çekildiği anlamına da gelmemektedir: Napolyon’un Mısır seferinde görüldüğü üzere ‘halk üzerinde egemen olmaya dönük’ propaganda faaliyetlerinde, dinin etkisi ortadan kaybolmamış; ulusçuluk çağında da din, önemli bir propaganda kaynağı olarak varlığını korumuştur.

Öte yandan propaganda, 20. yüzyıla kadar uluslararası politika alanında etkili olamamıştır. 20 yüzyılda özellikle iletişim alanında meydana gelen ilerleme, kitlelerle iletişim olanaklarını arttırmış; gelişen iletişim imkanlarıyla da propaganda da ikinci bir dönem başlamıştır. Bu dönemin bir diğer özelliği de kamuoyu faktörünün hissedilir bir şekilde uluslararası güç mücadelesinde kendini göstermesidir. Kamuoyu faktörünün devreye girmesiyle, propaganda yalnızca ‘halkı egemenlik altına almak’ amacıyla kullanılan bir unsur olmaktan çıkarak; dünya kamuoyunu etkileme misyonunu da bünyesine alan kapsamlı bir araç haline gelmiştir.¹⁷⁵

Somut propaganda uygulamalarının irdelenmesi gerekirse: Birinci Dünya Savaşı boyunca İngiliz kaynaklı propagandalar, İngiliz Dışişlerince kontrol edilmiştir. Bakanlık, 1914 yılında Wellington House'ta Savaş Propaganda Ofisi'ni kurmuş (War Propaganda Bureau) ve Lordlar Kamarası'ndan C. F. Mastermann'ı kurumun başkanlığına getirmiştir.¹⁷⁶ Dönemin standartları göz önüne alındığında, İngiliz propagandası önemli bir icraat kalemidir. 1917 yılında Wellington House'ta 54 kişi çalışmaktadır ve diğer departman ve bakanlıklardan yardım isteme yetkisine de sahiptirler. Kurumdan çıkan 1915 tarihli ilk raporda, 17 dilde yazılmış yaklaşık iki milyon 500 bin kitap ve 1160 broşür yayınlandığı belirtilmiştir. 1919 Şubat'ında çıkan ikinci raporda ise basılmış kopya sayısı 7 milyon olarak kayda geçmiştir. Bu kitap ve broşürlerin hedefi: İngilizlerin her konuda haklı, İngiltere'nin düşmanı olan ülkelerin ise her konuda haksız olduğuna dair propagandayı dünya-özellikle de ABD- kamuoyunda yaygınlaştırmaktır.¹⁷⁷

Diğer taraftan İngilizlerin, kamuoyu oluşturmaya dönük propaganda faaliyetleri, yalnızca hedef kamuoyuna yönelik olmamıştır. İç kamuoyuna dönük propaganda faaliyetleri de oldukça yaygındır:

“Savaşta daha inançlı bir ordu yaratmaya çalışan İngiltere, kahramanlık ve cesaret duygularını ön plana çıkartıcı yayınlar yaparak milletini savaşa katılma noktasında ikna etmeye çalışmıştır. Bunun için kullanılan temel araç posterlerdir. Bu posterlerden birisi İngiliz Propaganda Bürosu Wellington House tarafından hazırlanmış olan ve İngiliz bir aileye mensup kızın babasına sorduğu “I. Dünya Savaşı'nda sen ne yaptın Baba?” sorusu üzerine kurgulanmış posterdir.”¹⁷⁸

---

¹⁷⁵20.yy'da topyekûn savaş konseptinin yarattığı uluslararası konjonktürde, I. Dünya Savaşı sırasında yaşanan devletlerarası güç ve rekabet mücadelesinde devletler gerek kendi halklarının gerekse rakip devletler içindeki hedef kitlenin düşünce ve davranışlarını yönlendirerek onlar üzerinde psikolojik üstünlük kurmaya çalışmışlardır. Dönemin şartlarında İngiltere, Rusya ve ABD gibi İtilaf Devletleri'nin, İttifak Devletleri'ne göre ekonomik ve teknolojik bakımdan daha üstün olduğu düşünüldüğünde, yapılan propaganda faaliyetlerinin yüksek bir etki kapasitesi yarattığı anlaşılmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. Eren Alper Yılmaz, “I. Dünya Savaşı Boyunca İtilaf Devletleri Tarafından Uygulanan Propaganda Yöntemleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı: 35, Ağustos 2015, s.67.

¹⁷⁶ Wellington House, “Buckingham Gate: Home of WW1 Propaganda”, **BBC Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi),

<http://www.bbc.co.uk/programmes/p032m651>.31.05.2017.

¹⁷⁷ İngilizler, ABD'nin kendi taraflarında savaşa girmesi adına ABD kamuoyunu etki altına almak istemekteydi. Daha fazla bilgi için bkz. Servet Avcı, **Birinci Dünya Savaşında İngiliz Propagandası**, Kim Yayınları, İstanbul, 2004, s.37-38.

¹⁷⁸ Yılmaz, **a.g.m.**, s.68.

Fransa, Birinci Dünya Savaşında propaganda faaliyetlerini önemseyen bir diğer devlet olmuştur ve propaganda kullanımını, haber alma faaliyetleri ile birlikte yürütmüştür. Savaş sonrasında Anadolu'da, Fransız Muhipleri Cemiyeti'ni kuran Fransızlar, uçaklar vasıtasıyla Güney ve Güneydoğu Anadolu'ya beyannameler atmışlardır.¹⁷⁹

Propagandayı savaş esnasında kullanan diğer bir devlet de Rusya'dır. Savaş esnasında diğer devletler gibi beyannameler ile hedef asker ve halkı etkilemeye çalışan Rusya, Türk askerlerinin, yiyecek konusunda sıkıntılar yaşadığını bildiğinden; bu hususu kullanan propaganda çalışmaları yürütmüştür. Bir Rus beyannamesinde, 'kendilerine on sene yetecek kadar yiyecek stoklarının bulunduğu' ve 'Türk askerlerinden kendilerine iltica edeceklerin "çok mutlu" olacakları' ifade edilmiştir.¹⁸⁰

"Savaşa sonradan dahil olan Amerika Birleşik Devletleri ise propagandayı en etkili kullanan devletlerin başında gelmiştir. Alman denizaltılarının, Amerikan ticaret gemilerini hedef almalarından sonra, savaşa girme kararı alan ABD gerek teknolojik üstünlüğü gerek de asker sayısı bakımından savaşın kaderini değiştirebilecek bir manevra göstermiştir. ABD, ekonomik ve teknolojik gücü sayesinde birçok propaganda afişi basmış, bu yöntemle halkını savaşa dahil etmek istemiştir. Amerika, bu süreçte sıklıkla "görev bilinci, cesaret, kadınların manevi desteği, özgürlük, Sam Amca, fedakârlık" gibi kolayca reddedilemeyecek öğeleri propaganda aracı olarak kullanmıştır."¹⁸¹

Özetle Birinci Dünya Savaşı, uluslararası politika sahnesinde propagandanın etkili bir şekilde kullanımının ilk örneklerindendir. Savaşta propaganda, yalnızca hedef halkı egemenlik altına almak adına kullanılmamıştır. Kamuoyunun savaşa

¹⁷⁹ Bu beyannamelerden birisi şu şekildedir: "Ey Milleti-i İslamiye siz sevgili Halifenizin her sözünü dinlemeye mecbursunuz. Fransızlar sizlerin misafirinizdir. Onlarla harp etmeyiniz. Sulthan sonra toprağınızdan çekileceklerdir." Daha fazla bilgi için bkz. Hülya Şahin, "Milli Mücadelede Beyannameler ile Psikolojik Harp", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2003, s.202.

¹⁸⁰ Genelkurmay ATASE Başkanlığı Arşivi; "Birinci Dünya Harbi Koleksiyonu, K:368, D:645/1467, F: 4-1", (Aktaran): Servet Avşar, **Birinci Dünya Savaşında Rus Propaganda Faaliyetleri ve Osmanlı Devleti**, s.41.

¹⁸¹ Örneğin bir afişte Amerika'nın saygın ve popüler karakteri Sam Amca'nın fotoğrafına yer verilerek "Seni ABD ordusu için çağırıyorum, en yakın askerlik şubesine git" uyarısı yapılmış, böylelikle orduya katılımın yüksek tutulması amaçlanmıştır. Yine kadınların da telefon operatörü veya hemşire olarak savaşa destek verebileceği hususunda afişler bastırılmış, böylelikle yalnızca erkek gücüne değil, cephe gerisinde Amerikalı kadınlara da kutsal bir görev düştüğü imajı çizilmeye çalışılmıştır. Ayrıca savaşa katılan kadınların bu sayede bir zanaat öğrenebilecekleri de vurgulanmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Yılmaz a.g.m, s.69.

katılımı noktasında da etki aracı vazifesi gören propaganda; aynı zamanda bir güç unsuru olarak da değerlendirilmiştir. Devletler, genellikle erkek vatandaşlarının savaşa katılımı konusunda propagandaya başvurmuştur. Diğer taraftan İngiltere gibi müttefik kazanmak için propagandayı kullanan devletler de bulunmaktadır.

Öte yandan Birinci Dünya Savaşı'nda propagandanın bir harp silahı olarak kullanıldığını ve devletlerin bu silaha karşı önlemler aldığını söylemek de mümkündür: 1917 yılında Alman topraklarında propaganda kâğıdı atan iki İngiliz pilotu, Almanların eline esir düştüğünde, pilotlar ağır savaş suçu işledikleri gerekçesiyle mahkemeye sevk edilmiştir. Yargılama sonucunda da 10 yıl ağır hizmet mahkumiyeti cezası almışlardır. Bununla da yetinmeyen Almanya, Alman Genelkurmay'ı tarafından yapılan açıklama ile bildiri dağıtan İngiliz pilotlarının ağır şekilde cezalandırılacağını duyurmuştur.¹⁸² Diğer taraftan, 1923 yılında La Haye'de toplanan Uluslararası Hukuk Komisyonunca, savaşlarda hava propagandaları meşru kabul edilmiş; propaganda, resmi bir harp silahı olma özelliği taşımıştır.

Savaşın sona ermesi ile birlikte, Avrupa'da derin bir ideoloji savaşı başlamıştır. Bolşevik Devrimi sonrasında komünizm ideolojisini benimseyen Rusya, devrimi korumak ve yaymak; Avrupa'yı bu ideolojinin kanatları altına almak istemekteydi. Diğer taraftan savaşın mağluplarında- özellikle Almanya'da- derin bir hoşnutsuzluk hali söz konusuydu. Öte yandan, 1929 Büyük Buhranı sonucunda ekonomik olarak çökme noktasına gelen Avrupa'da, komünist ve faşist ideolojiler iktidarı ele geçirmek adına büyük bir propaganda savaşı başlatmıştır.

Devlet yönetenler, Birinci Dünya Savaşı tecrübesinin ardından; sadece şartlar gerektirdiğinde değil, her an kamuoyunun desteğini almak zorunda olduklarını anladıkları andan itibaren; propagandayı, siyasal iktidarın vazgeçilmez bir unsuru olarak görmüşlerdir.¹⁸³ İki savaş arası süreç ise propaganda kullanımı konusunda en önemli dönemlerden birini teşkil etmiştir. Sovyetler Birliği; komünist devrimi korumak ve yaymak amaçlı propaganda faaliyetleri icra etmiştir. Avrupada ise özellikle faşist partiler -İtalya ve Almanya'da- propagandayı önemli bir etki aracı olarak kullanmıştır. Almanya'da Nazi partisi iktidara gelebilme amacıyla propaganda

---

¹⁸² Servet Avşar, **Birinci Dünya Savaşında İngiliz Propagandası**, Kim Yayınları, Ankara, 2004, s.31-32.

¹⁸³ Arı, **Irak, İran ve ABD...**, s.293.

konusunda uzman olan Josseph Goebbels öncülüğünde kapsamlı bir propaganda çalışmasına girişmiştir.¹⁸⁴

Nazilerin kullandığı ilk propaganda enstrümanı, daha önce de propaganda amacıyla sıkça kullanılan afişler olmuştur. Dahası 1930’lu yıllarda gerçekleşen genel seçimler öncesi, Hitler ve Goebbels’in propaganda faaliyetleri uğruna kullandığı tek araç afişler değildi. Daha önce kullanılmamış yeni yöntemler deneyen Nazi politik eliti, o dönemlerde yeni kurulmaya başlayan sivil havacılığı, propaganda amaçlı kullanarak çok önemli bir yeniliğe de imza atmıştır. Günümüzde de dünyanın lider havayolu şirketlerinden olan Lufthansa ile anlaşılan Hitler, 100 şehirlik bir seçim uçuşu gerçekleştirmiştir. Goebbels’in “Almanya’nın üzerindeki führer” sloganıyla propagandalaştırdığı bu gezi, hava yolu taşımacılığının güvenli olduğu mesajını kamuoyuna vermenin ötesinde; insanların uçuş korkusunu yenmesini de sağlamıştır. Her hava koşulunda uçan Hitler’e eşlik eden pilot Hans Baur: “Hitler, hava trafiğinin genişlemesine katkı sağladı.” Diyerek sivil havacılığa yapılan katkıyı vurgulamıştır. Goebbels ise Hitler’in bu gezideki her anını, filme aldırarak; gezinin tüm Almanya’da gösterimini sağlamıştır.¹⁸⁵ Hitler, bununla da yetinmeyip günde beş konuşma yaparak rakiplerinin önüne geçmiştir. 1933’te Hitler’in, Alman Devlet Başkanı Hindenburg tarafından şansölye olarak atanmasıyla, propagandanın dozu daha da artmıştır.¹⁸⁶ Dahası propaganda ve Goebbels o kadar popülerleşmiştir ki Goebbels, Hitler’den önce Times Dergisi’ne kapak olmayı da başarmıştır¹⁸⁷

¹⁸⁴ Gramsci’nin hegemonya kavramına atfen sert gücün yanında rıza ve meşruiyet olgularının da sağlanması gerekliliğinin farkında olan Nazi politik eliti, bu amaca dönük propaganda faaliyetlerini içte ve dışta başarıyla uygulamıştır. Nazi propagandasının oluşturduğu dış politik algının başarısını bir örnekle pekiştirmek gerekirse: İngiltere Başbakan’ı Chamberlain, 1938 Münih Konferansı sonrasında, Hitler’in Avrupa barışının muhafazasında mantıklı bir çözüm için istekli olduğu algısını İngiliz kamuoyuyla paylaşmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Mesut Hakkı Çaşın, “Dış Politika Karar Alma Analizlerinde Algı Yapıları (Congitive Structures) Kuramı ve Yeni Eğilimler”, **Algı Yönetimi**, Ed.: Bilal Karabulut, Alfa Yayınları, İstanbul, 2014, s.140.

¹⁸⁵ Gobbels’in propaganda faaliyetlerinde propaganda filmleri ve sinema büyük önem taşımaktadır. Hitler’in bütün konuşmaları filme alınarak propaganda amaçlı kullanılmıştır. Bunun yanı sıra II. Dünya Savaşı sırasında Alman halkına dönük olarak çok sayıda propaganda filmi oluşturulmuştur. Dahası sinema önemli bir propaganda enstrümanı olmuş; Goebbels’in emri ile işgal edilen bölgelerdeki sinemalar hızla onarılmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Kıyamet: Hitlerin Yükselişi Belgeseli, **National Geographic**, (Çevrimiçi), <http://www.natgeotv.com/tr/kiyamet-hitlerin-yukselisi>, 10.02.2017.

¹⁸⁶ 1933’te fener alayı düzenleyen Nazilere bağlı fırtına birlikleri ellerinde meşalelerle Almanya’nın tüm şehirlerinde yürüyüşler düzenlemiştir. Bu yürüyüşler esnasında Yahudi karşıtı sloganlar atan ve tehditler savuran Naziler, Goebbels’e göre tek kelimeyle büyüleyiciydi ve 1 milyon kişi bu gösterilerde rol almıştı. Dönemin İngiliz elçisine göre ise rakam yalnızca 15 bindi ve Goebbels aynı adamları bütün gece döndürüp durmuştu. Daha fazla bilgi için bkz. National Geographic, **a.g.e.**

¹⁸⁷ Time Dergisi Kapak Sayfası, 10 Temmuz 1933, (Çevrimiçi), <http://content.time.com/time/covers/0,16641,19330710,00.html>, 01.04.2017.

Diğer taraftan Nazi amaçları ve propagandaları doğrultusunda birçok bilimsel gelişme de sağlanmıştır. Hitler'in konuşmalarını kaydetmek amacıyla ses kayıt cihazları üzerinde çalışan AEG firması, yüksek kaliteli ses kayıt cihazları imal etmeyi başarmıştır. Bu kayıt cihazları, savaşın sona ermesiyle birlikte -kaliteli ses kayıt cihazlarını bir türlü üretemeyen- ABD'nin eline geçmiş; sonrasında da ABD, bu alanda lider ülke konumuna gelmiştir. Öte yandan Hitler'in konuşmalarının filmleştirilmesi ve Goebbels'in propaganda çalışmalarında sinemanın önemli bir yer tutması gibi sebeplerle birlikte; bu alanda da yeni buluşlara imza atılmıştır. Dahası Nazi politik eliti; sağlıklı, güçlü ve üstün nitelikler taşıyan Alman halkı oluşturmayı hedeflediğinden; sigaranın, kansere yol açtığını ilk keşfeden de Alman bilim adamları olmuştur.¹⁸⁸

Hitler ve Goebbels'in propaganda faaliyetleri, yalnızca Alman halkına dönük olmamıştır. Naziler, işgal ettikleri yerlerde sinemaları hızla onarıp; propaganda filmlerini oynatmaya başlamıştır. Filmler, Nazi propagandası adına hayati önem taşımıştır: Öyle ki Hitler, Berlin Savaşı'nın son günlerinde dahi Berlin'i savunan çocuk askerlere madalya takarken filmleştirilmiş; -Alman halkının şehri sonuna dek savunması için-propaganda filmlerinin gösterimi, savaşın son anlarına kadar devam etmiştir. Yine radyo yayınları¹⁸⁹ Hitler'in Alman halkına ve hedef kamuya ulaşmasını sağlamıştır.¹⁹⁰ Diğer taraftan Nazi propagandalarına cevap vermek isteyen devletler, kendilerini karmaşık bir propaganda savaşının içinde bulmuştur. Karşılıklı casuslar göndermek, afişler bastırmak, beyannameler atmak, gazeteler aracılığıyla propaganda yapmak, radyo yayınları düzenlemek, sinemalarda propaganda filmleri göstermek en popüler yöntemler olmuştur.

---

¹⁸⁸ Hitler vejetaryen bir hayat sürmüş çevresinde sigara içilmesini yasaklamıştır. Bu yasak Alman halkını da kapsamış sağlıklı güçlü bir nesil yetiştirmek adına toplu taşımalarda ve kapalı alanlarda sigara içilmesi yasaklanmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Hitler'in Yüksek Teknolojisi Belgeseli, **History**, (Çevrimiçi),

<http://www.belgesel.net.tr/hitlerin-yuksek-teknolojisi-turkce-hitler-belgeseli>.27.04.2017.

¹⁸⁹ Radyo yayınlarında propaganda öyle derin işlenmiştir ki savaş sona erip Hitler intihar ettiğinde dahi bu bilgi Alman halkına: "Führer, Berlin'i savunmak adına çatışırken öldü." Şeklinde verilmiştir. Diğer bir ifadeyle rejim çökmek üzereyken dahi propaganda devam etmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Çöküş Filmi, **Constantin Film**, Oliver Hirschbiegel, Almanya, 2005.

¹⁹⁰ Ucuz radyo alıcılarını-halk arasında bunlara Goebbels'in burunları dendi- üreterek piyasaya süren devlet para yardımı da yaparak her eve bir radyo girmesini sağlamayı hedefledi. Bu amaç gerçekleştirmeyince fabrika, ofis ve restoranlarda toplu radyo dinleme uygulamasına geçildi. Bir Nazi lideri önemli bir konuşma yapacağı zaman herkesin dinleyebilmesi adına ofisler ve fabrikalarda çalışmalar duruyordu. Führer Sesleniyor bildirisi radyoda yayınlandığı zaman tüm ülkeden hayat neredeyse duruyordu. Daha fazla bilgi için bkz. Kuruoğlu, **a.g.e.**, s.23.

Öte yandan ABD, savaşın başlarında savaşa girmemek yönünde irade ortaya koymuş; müttefiklere destek vermekle yetinmiştir. 1941’de Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu, Roosevelt hükümetince senatodan geçirilmiş, müttefiklere açıkça askeri malzeme temini yasalaştırılmıştır.¹⁹¹ Daha sonra yine 1941 yılında gerçekleşen Japonların, Pearl Harbor limanına düzenledikleri saldırı ile Birleşik Devletler resmen savaşa dahil olmuş ve savaşın kaderini değiştirmiştir.

Savaş boyunca ABD’de başkanlık görevini sürdüren F. D. Roosevelt, propagandayı, müttefiklerin zaferi için anahtar elementlerden biri olarak görmüş ve 1942’de Office of War Information’u (OWI) kurmuştur. OWI’nin, -Hitler ve müttefiklerini tanımlamak adına kullanılan- ‘mihver devletlerinin’ ne denli büyük bir tehdit olduğunu ve neden onlarla savaşılmaması gerektiğini anlatan propaganda faaliyetleri, Amerikan halkına ve dış dünyaya -özellikle radyo kökenli Elmer Davis’in kontrolünde- yönelik olarak sistematik bir biçimde uygulanmıştır.¹⁹² Diğer taraftan Amerika içerisinde de radyo önemli bir propaganda enstrümanı olmuştur. Yapılan araştırmalar, 1941 yılında ABD’de halkın %90’ının günde en az dört saat radyo dinleyerek; ABD hükümetinin savaş üzerindeki siyasaları hakkında bilgi topladığını göstermektedir.¹⁹³ Dönem için radyosuzluğun ne demek olduğunu günümüzle karşılaştırmak gerekirse; radyosuzluğun, televizyonsuzlukla eşdeğer olduğu sonucuna varılabilmektedir.¹⁹⁴ Dahası OWI’nin kullandığı propaganda araçları yalnızca radyo ile de sınırlı kalmamıştır. Diğer yazılı ve sözlü iletişim unsurları da OWI tarafından imtina ile kullanılmıştır. Tıpkı Goebbels gibi sinemanın öneminin ve etki gücünün farkında olan OWI, Alman sinemasından ve hatta diğer tüm Avrupa sinemalarından daha önde ve lider konumda bulunan Hollywood’u¹⁹⁵ bu hususta kullanmak istemiştir:

“Bu doğrultudan hareketle OWI, kurulduğu yıl Hollywood’da bir ofis açarak - büyük prodüksiyonların yardımıyla- çalışmalarını daha geniş kitlelere yaymayı hedeflemiştir. OWI Başkanı Davis, hareketli resimlerin dünyadaki en

¹⁹¹ “Lend and Lease Act”, **History Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <http://www.history.com/topics/world-war-ii/lend-lease-act>. 25.09.2017.

¹⁹² David H. Culbert, **Information Control and Propaganda: Records of the Office of War Information**, University Publications of America, Part: II, Series:A, Frederick,1986, s.5., (Çevrimiçi), http://cisupa.proquest.com/ksc_assets/catalog/3447.pdf. 11.03.2017.

¹⁹³ Horten, **a.g.e.**, s.58.

¹⁹⁴ Gerd Horten, **Radio Goes to War**, University of California Press, California, 2002, s.2.

¹⁹⁵ Kristin Thompson, **Herr Lubitsch Goes to Hollywood: German and American Film After World War I**, Amsterdam University Press, Amsterdam, 2005, s.14.

önemli propaganda enstrümanı olabilecek kapasiteyi taşıdığını ifade etmiştir. Roosevelt de sinemayı, Amerikan halkına ulaşmanın en etkili araçlarından biri olarak görmüştür. Dahası savaş zamanı hareketli fotoğraf endüstrisi, diğer endüstrilere nazaran savaş kısıtlamalarına daha az maruz kalmıştır.”¹⁹⁶

II. Dünya Savaşı öncesi ve savaş sırasında kullanılan propaganda faaliyetlerinin genel karakteristiğini irdeledikten sonra savaş sırasında kullanılan somut uygulamaların da incelenmesi gerekmektedir. II. Dünya Savaşı’nda Nazi Almanyası, “The New English Broadcasting Station” olarak bilinen bir radyo istasyonu oluşturmuştur. Dahası bu istasyon vasıtasıyla, gün boyunca yarım saat süren radyo yayınları yapılmıştır.¹⁹⁷ Benzer yayınlar, 1939 ilkbaharından 1940 sonbaharına kadar, Fransız askerlerinin üzerinde de kullanılmıştır. Bu zaman diliminde Fransız askerlerine yönelik; İngilizlerin, kötü niyetlerle Fransa ile birlikte savaştığı propagandası yapılmıştır.

Diğer taraftan İngilizler de -Amerika Birleşik Devletleri savaşa girmeden iki yıl önce- Amerikan halkına yönelik propaganda yayınları gerçekleştirmiştir. İngilizlerin propaganda faaliyetleri de yalnızca radyo ile sınırlı kalmamış; Pearl Harbour baskınından önce New York’ta bir basın bürosu açılmıştır. Bu büro, bültenler yayınlamak ve radyo programları yapmak üzere kurulmuştur.¹⁹⁸

Sovyetlerde ise -İkinci Dünya Savaşı döneminde- aralarındaki ittifak devam ettiği sürece; Naziler aleyhine herhangi bir propaganda faaliyeti içerisine girilmemiştir, ancak Almanların, Sovyetler üzerine başlattığı saldırıyla birlikte; işin rengi değişmiştir. Bu noktadan sonra Nazi nefreti içeren propaganda animasyonları

---

¹⁹⁶ Savaş sırasında yılda 500 film üretmeye; haftada 80 milyon kazanmaya devam etmiştir ki bu savaş öncesinden çok daha fazladır. Dahası Hollywood’un uluslararası etkisi radyo ve diğer Amerikan basın yayınlarından ve yabancı kayıtlardan çok daha fazladır. Daha fazla bilgi için bkz. Clayton R. Koppes ve Gregory D. Black, “What the Show the World: The Office of War Information and Hollywood 1942-1945”, *The Journal of American History*, vol:64, June 1977, s.89.

¹⁹⁷ Programlarda İngiliz halkının sözde tedirginliği ele alınmıştır. Program, “Tanrı Kralı Korusun” sözü ile bitirilmiş ve istasyonun haber içeriklerini daha çok savaş konuları oluşturmuştur. Bu radyo istasyonu aslında savaş boyunca İngiliz halkının moralini azaltmak için belirlenmiş bir Alman gizli operasyonudur. Programlarda İngiliz halkının sözde tedirginliği ele alınmıştır. Program, “Tanrı Kralı Korusun” sözü ile bitirilmiş ve istasyonun haber içeriklerini daha çok savaş konuları oluşturmuştur. Bu radyo istasyonu aslında savaş boyunca İngiliz halkının moralini azaltmak için belirlenmiş bir Alman gizli operasyonudur. Daha fazla bilgi için bkz. Beyzade Nadir Çetin, “Propaganda Olgusu ve Propagandanın Amerikanlaşması”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 24, Elazığ, 2004, s.242.

¹⁹⁸ Çetin, a.g.m., s.242.

ortaya çıkmış ve yaygınlık kazanmıştır.¹⁹⁹ Dahası savaş döneminde, nefret içeren propaganda filmleriyle; ulusun mücadele ruhunun yükseltilmesi hedeflenmiştir. Propaganda filmlerinde, savaşın en önemli nedeni olarak kabul edilen Adolf Hitler ve Naziler sık sık domuz, akbaba, köpek, köpekbالی vb. hayvanlar biçiminde görüntülü ve yazılı olarak betimlenmiştir.”²⁰⁰

İkinci Dünya Savaşı’nda iletişim olanaklarının gelişmesiyle birlikte; iç ve dış kamuoyunu etkileme olanakları da oldukça artmıştır. Devletler, öncelikle savaşa girmek maksadıyla iç kamuoyuna dönük propaganda uygulamış; sonrasında ise hedef kamuoyunu etkilemek maksadıyla propagandayı kullanmışlardır. İkinci Dünya Savaşı, kamuoyu etkisinin yüksek olduğu, yeni iletişim araç ve yöntemlerinin ön plana çıktığı, sinemanın önemli bir propaganda aracı olarak var olduğu bir döneme denk gelmesi sebebiyle araştırma için oldukça önemli bir dönemdir.

İkinci Dünya Savaşında kullanılan propaganda faaliyetleri, doğrudan nitelikte ve liderlerin kişilikleriyle özdeşleşmiş durumdaydı. Savaş sonrasında ise ortaya yeni bir düzen çıkmış; savaştan galip ayrılan iki devlet-ABD ve SSCB- önderliğinde dünya iki bloğa bölünmüştür. Bu iki devlet, iki ayrı ideolojiyi benimsemiş ve soğuk savaş döneminde bu iki ayrı ideolojinin (komünizm ve liberalizm) birbiriyle savaşını ele alan ve uzmanlarca yürütülen karmaşık bir propaganda dönemine girilmiştir. Kalın çizgilerle birbirlerinden ayrılan kutupların liderleri ABD ve SSCB, dünyanın her yerinde sıkça karşı karşıya gelmiştir. Diğer taraftan nükleer silahların yarattığı karşılıklı yok olma tehlikesi, devletleri yumuşak güce -özellikle de II. Dünya Savaşı’nda altın çağını yaşayan propagandaya- yöneltmiştir. Yalta ve Potsdam Konferanslarında çıkan anlaşmazlıklara binaen Sovyetleri tehlikeli bir öteki olarak benimseyen ABD’de, bu tehlike ile dünyanın her yerinde mücadele etme siyaseti etkinlik kazanmıştı. Sovyet tehlikesini içeren propagandayı basın, radyo ve filmler

¹⁹⁹ Bu filmlerde Sovyetlerin ilgisi tamamen Batı’dan gele n Nazi tehdidine odaklanmış görünmektedir. Animasyonlardaki barbar faşist vurgusu daha çok bu dönem filmlerinde ortaya çıkmıştır. Daha önceki yıllara ait propaganda filmlerinde sıkça çirkin kapitalist ve emperyalist karşıtlığı içeren propaganda, ortadan kaybolmaya yüz tutarken bu imgenin yerini Alman faşistleri doldurmuştur. Gerçekten, Almanların Doğu Cephesi’ne ciddi bir biçimde yüklenmeleri ile Almanya 1941-1943 yılları arasında Sovyetler Birliği’nin önemli bir parçasını kısa zamanda işgal etmişti. Çok büyük bir Sovyet toprağı ve 60 milyon Sovyet vatandaşı Nazilerin yönetimi altında kalmıştır. Olayların sıcaklığı karşısında bu tür barbar tasvirleri halk tarafından kolayca kabullenilmektedir. Bunun benzer bir örneğı, Pearl Harbour saldırısını gerçekleştiren Japonların Amerikan propagandasında sıkça barbar ve maymun şeklinde temsil edilmiş olmasıdır. Daha fazla bilgi için bkz. Çağrı İnceoğlu, “Sovyet Propaganda Animasyonlarında Batı ve Batılı İmgesi,” *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, sayı:19, Aralık 2013, s.31-32.

²⁰⁰ İnceoğlu, a.g.m., s.31-32.

yoluyla sık sık işleyen ABD, SSCB ile mücadelede kamuoyunun desteğini kazanmayı amaçlamıştır. Dahası ABD, bu dönemde kullandığı sert güç uygulamalarına karşı da meşruiyet sağlama kaygısı gütmüştür.

Savaş sonrasında enkaza dönmüş olan Avrupa'ya yardım edebilecek tek devletin ABD olduğu, yine -Sovyetlerin yayılmacı ideolojisinin etkisine karşı korumasız olan- Avrupa devletlerini korumanın elzem bir hal aldığı, ABD propagandalarında sıklıkla işlenmiştir. Bu kapsamda uygulanan propaganda faaliyetleri; Truman doktrini ve Marshall yardımları konusunda, Amerikan kamuoyunun desteğinin sağlanması noktasında da önemli bir rol oynamıştır. Yine Türkiye ile Sovyetlerin, Boğazlar konusunda sorun yaşadığı bir dönemde gerçekleşen Missouri zırhlısının Türkiye ziyareti, -Türk gazeteleri vasıtasıyla- Türk halkında, Amerikan sempatisini arttırmak amacıyla tam bir propaganda faaliyetine dönüşmüştür.²⁰¹ ABD, bu tarz propaganda faaliyetlerini komünizm tehdidi altındaki Yunanistan gibi ülkelerde de sürdürmüştür.

Diğer taraftan Sovyetler de komünist ideolojiyi başta kendi işgali altındaki Doğu Avrupa Devletleri olmak üzere organik bağları olan Slav Avrupa halklarına, Yunanistan'a ve hatta daha fazlasına taşımayı hedeflemekteydi. Berlin'i, Berlin Duvarı ile ikiye bölen SSCB, 1969 yılında Berlin Televizyon Kulesi'ni inşa ederek Batı Berlin halkına; Doğu'da hayatın mükemmel olduğu mesajını vermek istemiştir. Şehrin hemen hemen her yerinden görülebilen Televizyon Kulesi'ne vuran güneş ışıkları, kule üzerinde 'artı işaretine' sebep olmaktadır. Bu da SSCB'nin dinsiz olmadığı mesajını Batıya iletme amacını yansıtan bir propaganda faaliyeti olarak değerlendirilmektedir.²⁰²

Öte yandan komünist yöneticiler, SSCB'de tanınan muhtelif ulusların (Rus, Ukraynalı, Özbek, Kazak, Gürcü vb.) ortak bir Sovyet ulusallığı içinde yavaş yavaş kaynaşacaklarını hesaplamışlardı. Bu noktadan hareketle Stalin'in "uluslar politikası" dediği siyasa hayata geçirilmiştir. Bu yeni Sovyet politikası (toplamda sayıları yüzden fazla olan) farklı halkların kültürel özelliklerinin gelişimini desteklemiştir. Farklı dillerin gelişimi; farklı dillerde okul kitapları ve sözlükler basılması, tüm yerel dillerde gazete ve çevirilerin yayınlanması gibi yöntemlerle

²⁰¹ Missouri zırhlısının İstanbul limanı ziyaretine ilişkin propaganda faaliyeti, çalışmanın soğuk savaş dönemi güç mücadelesi bölümünde irdelenmiştir.

²⁰² Berlin ziyaretinde Berlin Bilgi Merkezi'nden alınmış bilgidir.

teşvik edilmiştir. Bu siyasa, aynı zamanda farklı halkların entelektüellerini ve seçkinlerini, komünist davaya bağlama propagandasının bir aracı olmuştur.²⁰³ SSCB, ‘uluslar politikası’ bazlı bir propaganda izleyerek; komünist ideoloji çerçevesinde ortak bir dava, ortak bir ulus yaratmaya çalışmıştır. Dahası dava propagandasını haber bültenlerinde, film ve animasyonlarda hedef halka yöneltmiştir. Diğer taraftan düşünce ve ifade özgürlüğünün 1985’ten sonra Gorbaçov döneminde ilan edildiği Sovyetlerde, sıkı ve otoriter bir rejim bulunmaktaydı. Dahası iktisadi teşebbüsler dahi devlet tekelindeydi. Bu durum da haliyle Sovyet yönetimine geniş propaganda olanakları sağlamaktaydı.

1950’li yıllarda ise Sovyetler ile ABD arasında başlayan uzay savaşları, dönem propagandasına yeni bir soluk getirmiştir. 1957 yılında uzaya gönderilen ilk uydusu Sputnik, ilk insan Yuri Gagarin ve ilk kadın kozmonot Valentina Tereshkova, Sovyet propaganda afişlerinde sıklıkla kullanılmıştır.²⁰⁴ ABD, uzay temalı Sovyet propagandasına kendi uzay çalışmalarıyla karşılık vermiştir. Dahası iki devlet arasındaki propaganda savaşı, yalnızca uzay çalışmalarıyla da sınırlı kalmamış: İki kutbun askeri oluşumları NATO ve Varşova Paktı; gizli servisleri: CIA ve KGB, hemen hemen her konuda propaganda savaşına girişmiştir. Öte yandan propaganda savaşları ile hedeflenen şey: Kendi sistemlerinin en başarılı sistem olduğunu dünyaya ve karşı kutba göstermek olmuştur.

Diğer taraftan iki devletin de propagandadaki temel hedefi, kendi kutbundaki ülkeler olmuştur. Polonya, Çekoslovakya, Doğu Almanya, Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya’daki bilimsel, siyasal ve kültürel çalışmaların hemen hemen hepsinde komünist rejimin propaganda faaliyetlerine rastlamak mümkündür. Moskova Radyosu değinilen uluslar politikasının da etkisiyle Sırpça, Rumence, Lehçe vb. dillerde yayınlar yapmıştır.²⁰⁵ ABD merkezli batı bloğu propagandalarında da durum

---

²⁰³ Nüfus sayılarına ve gelişmişlik düzeylerine göre on beş federe cumhuriyet, nüfusu az olanlar için özerk cumhuriyetler ve nüfusu daha da küçük olanlar için özerk bölgeler bu şekilde belirlendi. Daha fazla bilgi için bkz. Lacoste, **Jeopolitik**..., s.149-150.

²⁰⁴ Soğuk Savaş Döneminde Uzay Temalı Propaganda Afişleri, (Çevrimiçi), <http://bigumigu.com/haber/sscb-de-soguk-savas-donemi-uzay-temali-propaganda-afisleri>. 01.07.2017.

²⁰⁵ Yalçın Köksal Demir, “Soğuk Savaş Sırasında Amerikan Propagandası- Türkiye Örneği”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2006, s.33.

farklılık göstermemektedir. Amerika'nın Sesi Radyosu, soğuk savaş döneminde - Rusçayı da içeren- 43 dilde haftada 1500²⁰⁶ yayın yapmıştır.²⁰⁷

1945'te ABD'nin atom silahını kullanması ve ardından 1949 yılında SSCB'nin kendi atom bombasını ürettiğini ilan etmesi, 1950 yılında başlayan uzay macerası, uzun menzilli füzelerin icadı, nükleer tehdit ve gelişen savaş teknolojisi, iki süper güç arasında sıcak savaş yaşanmasının önünde set olmuş; soğuk savaş, tam anlamıyla propaganda savaşı şeklinde geçmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda propaganda, savaşı kazanmak için kullanılmıştı. Soğuk savaş dönemindeyse, soğuk savaşı kazanmak propaganda savaşlarından geçmekteydi. Ölümü, baskıyı, zulmü, totaliterliği, faşizmi tecrübe etmiş 20. yüzyıl uluslararası ilişkiler sahnesinde; ABD, demokrasi ve insan hakları ideolojilerinin savunucusu rolüne bürünmüştür. Dahası ABD propaganda faaliyetlerinde, SSCB'nin bu ilkeleri ihlal ettiği savunulmuştur.

Diğer taraftan iki devlet bu dönemde, sert güç unsurlarını kuvvetlendirmek adına da devasa savunma harcamaları yapmıştır. Dahası üretilen üstün savaş araç gereçleri de birer propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. Düşman ülkelere gözdağı niteliğinde olan bu silahlar, müttefik devletlerin de kendi kutbuna daha sıkı sarılmasını sağlamıştır. Öte yandan askeri icatların, propaganda malzemesi olarak kullanımı yeni olmamakla birlikte, soğuk savaş propaganda faaliyetlerindeki rolü, geçmiş zamanlara oranla oldukça farklıdır. İkinci Dünya Savaşı esnasında Naziler de devasa savaş makinelerinin, kalelerinin, Atlantik Duvarı'nın,²⁰⁸ muhteşem ateş gücünün propagandasını yapmışlardı.²⁰⁹ Buna karşılık soğuk savaşta askeri icatlar, ağırlıklı olarak propaganda savaşı çerçevesinde kullanılmıştır.²¹⁰

Öte yandan hem İkinci Dünya Savaşı'nda hem de soğuk savaşta, abartmak ve yalanlar söylemek üzerine askeri propaganda faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. İkinci

²⁰⁶ Amerika'nın Sesi Radyosu Türkçe Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi), <https://www.amerikaninsesi.com/p/voa-75th-anniversary.html>, 07.09.2017.

²⁰⁷ İngilizce, Almanca, Fransızca, Türkçe yayınlar öncelikli olmuştur.

²⁰⁸ Nazi mühendisleri Hitler'in emriyle Atlantik kıyılarına sığınak duvarları örmüştür. Bu stratejinin amacı; müttefiklerin yapacağı çıkarma harekâtına karşı önlem almaktır.

²⁰⁹ Ancak Atlantik Duvarı'nda, -Normandiya çıkarmasında görev alan Franz Gockel'in anılarında anlattığı üzere- haber bültenlerinde propagandası yapılan üstün ateş gücü bulunmamaktaydı. Daha fazla bilgi için bkz. Nazilerin Devasa Yapıları Belgeseli, **National Geographic**, (Çevrimiçi), <http://www.natgeotv.com/tr/nazilerin-mega-yapilari>, 07.07.2017.

²¹⁰ Örneğin SSCB, atom silahını ABD'nin kullanmasının ardından atom bombasının o kadar da önemli bir buluş olmadığı doğrultusunda propaganda yapmıştır. 1949 yılında atom silahını edindiğini açıkladıktan sonra 1950'li yıllarda da atom silahlarını ve uzay programını ön plana çıkaran propaganda faaliyetlerine girişmiştir.

Dünya Savaşı'nda bu aldatmaca, savaşı kazanmak amacıyla yapılmışken; soğuk savaş döneminde ise kendi sisteminin daha iyi işlediğini kanıtlamak amacına hizmet etmiştir. İkinci Dünya Savaşı, uluslararası güç mücadelesinde, propaganda bir araçken; soğuk savaş döneminde bizzat savaşın adı olmuştur.

Öte yandan soğuk savaş döneminin savaş füzesi propaganda, fırlatma rampası ise medyadır.²¹¹ Medya bu dönemde oldukça önemli bir rol oynamıştır. Sinema da İkinci Dünya Savaşı boyunca oynadığı kilit rolü arttırarak devam ettirmiştir. Sinema ve ilerleyen zamanda hayata dahil olan televizyon, söz ve yazının yanında görsel unsurlarla insanları etkilemek adına önemli araçlardır. Propaganda bu araçları kullanıp insanları etki altına alarak; sistem değiştirmeyi hedeflemiştir.²¹²

Özetle soğuk savaş dönemi; artan teknolojik imkanlar, bilimsel ilerlemeler, değişen ekonomik sistemler, askeri oluşumlar, haber alma savaşları, casusluk oyunları, spor müsabakaları, sanat-kültür alanındaki değişikliklerle, uluslararası güç mücadelesinde yeni bir çağı başlatmıştır. Diğer taraftan ABD ve SSCB, diğer bloktan daha iyisini yapmak, kendi sisteminin en iyi sistem olduğunu kanıtlamak adına kıyasıya yarışmıştır. Dahası bu yarışta en önemli silahlardan birisi propaganda olmuş ve propaganda savaşları ile dünyanın en güçlü ülkesini tanıtmak ve en iyi sistemini göstermek hedeflenmiştir.²¹³

---

²¹¹ Yalçın Köksal Demir, "Soğuk Savaş Sırasında Amerikan Propagandası-Türkiye Örneği", **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2006, s.36.

²¹² İsmail Kayabalı ve Cemender Aslanoğlu, **Propagandanın Sosyal- Psikolojik Temelleri**, TSK Yayınları, Ankara, 1987, s.140.

²¹³ Bu yarışta ülkeler kendi müttefik veya yandaşlarına, en iyi sistemin kendi uyguladıkları sistem olduğunu anlatmak ve müttefiklerin kendi etki alanlarında kalmalarını sağlamak için bütün bu gelişmeleri propaganda ile özellikle kendi etki alanları içindeki ülkelere uygulamış; kendi saflarına katılmalarını arzuladıkları ülkelere karşı da bu enstrümandan faydalanmışlardır. Daha fazla bilgi için bkz. Demir, **a.g.e.**, s.38.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI GÜÇ MÜCADELESİ KAPSAMINDA DİPLOMASİ VE KAMU DİPLOMASİSİ KAVRAMI

2.1. Diplomasi Kavramı

Uluslararası ilişkiler, nispeten yeni bir bilim dalı olmasına rağmen; devletler ve devletlerarası karmaşık ilişkiler ağı, uzun bir tarihi geçmişe sahiptir. Dış politik ilişkiler esnasında kullanılan araçlardan birisi olan diplomasi de günümüzdeki kapsamlı anlamına ulaşana kadar; devletler arası hukuki ilişkileri kendisine konu edinmekteydi. Diplomasi, günümüzde geniş anlamıyla bir devletin tüm dış ilişkilerini nitelemektedir. Dar anlamda ise diplomasi, bir hükümetin belirli konulardaki kanı ve görüşlerini, doğrudan doğruya diğer devletlerin karar alıcılarına iletmesi sürecidir.²¹⁴ Tanımdan yola çıkarak varılabilecek ilk önemli sonuç; diplomasi devletlere özgün bir araç olduğudur. Şehir devletlerinden, imparatorluklara oradan da ulus devletlere ulaşan süreç içerisinde devletler, birbirleriyle savaş ve barış yoluyla ilişkiler kurmuşlardır. Barış yoluyla ilişki kurmak adına başvurulan araç da diplomasi olmuştur.

Diplomasi sözcüğünün kökenine bakıldığında; diplomasi, Antik Yunan'daki 'diploma' sözcüğünden türemiş olduğu görülmektedir. Diploma sözcüğü ise ikiye katlamak anlamına gelir:

"Eski Yunan'da ve Roma İmparatorluğu'nda devlete ait tüm resmi belgelere, - bazı ayrıcalıklar dağıtan ve yabancı topluluklarla ilişkileri düzenleyen belgelere- bunların katlanmış biçimlerinden ötürü diploma adı verilmekteydi. Zamanla bu belgeleri koruyacak, düzene sokacak ve deşifre edecek profesyonel katiplere gerek duyuldu ve işte böylelikle diplomasi kavramı 18. yüzyıla değin, yukarıda anılan belgeleri inceleme bilimi anlamında kullanılageldi.²¹⁵

²¹⁴ Sönmezoğlu, **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, s.226.

²¹⁵ Hüner Tuncer, **Eski ve Yeni Diplomasi**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1995, s.13.

Diplomasi kavramının Avrupa’da modern anlamda ilk kez kullanımı ise 1796 yılında gerçekleşmiştir; İngiliz devlet adamı ve yazar Edmund Burke, diplomasiyi devletler arası ilişkilerin ve görüşmelerin yürütülmesinde uygulanan taktik ve beceri olarak tanımlamıştır.²¹⁶ Görüldüğü gibi kavramın sözlükteki anlamı ve ilk kullanımı da diplomasinin devletlere özgü bir enstrüman olduğunu doğrulamaktadır.

Diplomasiye ilişkin en genel tanımı Ömer Kürkçüoğlu yapmıştır: Kürkçüoğlu’na göre diplomasi, dış ilişkilerin yürütülmesine ilişkin kuralların bütünüdür.²¹⁷ Jose Calvet de Magalhaes’e göre ise, kökleri insanoğlunun uzak tarihinde bulunan siyasi bir yöntemdir.²¹⁸, R.Berridge’e göre ise diplomasi, ustaca ve becerikli şekilde yürütülen politik bir faaliyettir.²¹⁹ Uluslararası ilişkilerde realist bakış açısına sahip olan Raymond Aron ise, “Barış ve Savaş: Uluslararası İlişkiler Teorisi” adlı eserinde diplomasiyi, kuvvet kullanmadan ikna etme sanatı ve asgari maliyetle mağlup etme stratejisi olarak ifade etmiştir.²²⁰

Diğer taraftan diplomasinin, ‘bir bilim mi yoksa bir sanat mı olduğu’ da tartışmalı bir konudur. Klasik realist paradigmanın kurucusu ünlü siyaset bilimci Hans Morgenthau, diplomasiyi: “Uluslararası ilişkilerin barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesi sanatı olarak tanımlamıştır.²²¹ Sir Ernest Satow da diplomasiyi sanat olarak görmektedir; çünkü diplomasi, devletler arasındaki sorunları akıl ve strateji yoluyla çözümlemektedir.²²² Muharrem Birgi ise diplomasiyi hem bir bilim dalı hem de bir sanat olarak nitelemiştir: Ona göre diplomasi, hukuk ve tarih bilgisi gerektirmektedir; diplomasi sanatı, bu bilgilerden mahrum bir şekilde uygulanırsa ortaya tehlikeli sonuçlar çıkabilecektir.²²³

Diplomasiye ilişkin bir diğer konu da kavramın anlamlandırılmasıyla ilgilidir:

---

²¹⁶ Tuncel, **a.g.e.**, s.13.

²¹⁷ Ömer Kürkçüoğlu, “Dış Politika Nedir? Türkiye’deki Dünyü ve Bugünü”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, vol:35, 1980, s.312.

²¹⁸ Jose Calvet De Magalhaes, **The Pure Concept of Diplomacy**, Greenwood Press, çev. Bernardo Futscher Pereira, New York, 1988, s.15.

²¹⁹ R. Berridge, **Diplomacy: Theory, and Practice**, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2010, s.1.

²²⁰ Raymond Aron, **Peace and War: A Theory of International Relations**, Transaction Publishers, 2003, New Brunswick, s.24.

²²¹ Meltem Bostancı, **Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi**, Anahtar Yayınları, İstanbul, 2012, s.23.

²²² Ernest Satow, **A Guide to Diplomatic Practice**, Longmans, Londra, 1932, s.1.

²²³ Muharrem Birgi, “Diplomasi Mesleği”, **İstanbul Üniversitesi SBF Dergisi**, sayı:1, 1983, s.37-39.

“Harold Nicolson günümüzde alanın klasikleri arasında gösterilen çalışmasında diplomasi kavramını başlıca iki anlamda kullanmıştır; dar anlamda diplomasi, hükümetlerin resmi temsilcileri olan diplomatlar aracılığı ile gerçekleştirdikleri bir karşılıklı haberleşme ve/veya görüşmeler sürecine işaret ederken; geniş anlamda diplomasi, bir ülkenin dış siyasetinde kullanılan çeşitli siyasal etkileme yöntem ve tekniklerini ifade etmektedir.”²²⁴

Öte yandan diplomasi, dış politika kavramıyla genellikle karıştırılmakta ve iki kavram birbirinin yerine kullanılmaktadır. Oysa diplomasi ve dış politika özünde farklı kavramlardır. İngiliz Diplomatı Sir Victor Wellesley, diplomasi ve dış politika kavramları arasındaki ayrımı şu şekilde özetlemiştir: “Diplomasi, politika değil politikayı uygulayan araçtır.” Bu iki unsur birbirini tamamlar zira biri diğerrinin iş birliği olmadan harekete geçemez.”²²⁵ Rauf Versan da diplomasiyi bir araç olarak nitelendirmiştir. Versan’a göre iyi bir diplomasi ile kötü amaçların elde edilebilmesi mümkün olduğu gibi kötü bir diplomasi ile iyi amaçlara ulaşmak da mümkündür.²²⁶

Tanımlamalar ve kullanımlardan yola çıkarak; diplomasinin, devletlere özgü bir dış siyasa uygulama aracı olduğu değerlendirilmiştir. Diplomasi, uluslararası toplumun, İngiliz ekolü teorisyenlerinin ve Alexander Wendt gibi konstrüktivistlerin devlet merkezli görüşüne göre, uluslararası ilişkilerde davranışları düzenleyen belirli türde “yerleşik normlara” arka çıkar. Bu normlar her devletin onlara daima uyduğu anlamında yerleşik değildir: Devletlerin onları çiğnediği zaman bile onlara bağlılık sunması anlamında yerleşiktir. Bir başka deyişle onları gerçekten çiğnemediklerini ya da çiğnedilerse bile bunu tamamen istisnai sebeple yaptıklarını göstermeye çalışacaklardır. Bunu şiddet ve baskının aksine; problem çözme ve müzakereye dayalı; kendine ait kültürü olan bir kurum aracılığıyla -diplomasi ile- yapmaktadırlar.²²⁷ Görüldüğü gibi uluslararası politika ve diplomasi ayrı kavramlar olmakla birlikte diplomasinin, dış siyasa ve uluslararası siyaset üzerinde derin ve karmaşık bir kullanım alanı söz konusudur. Dış siyasa ve uluslararası siyasette adım

²²⁴ Harold Nicolson, **Diplomasi**, çev: Mete Engin, Altın Kitaplar, İstanbul, 1970, (**Aktaran**): Mehmet Gönlübol, **Uluslararası Politika**, Atilla Kitapevi, Ankara, 1993, s.116.

²²⁵ Temel İskit, **Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, s.1-2.

²²⁶ Rauf Versan, “Tarih Boyunca ve Günümüzde Diplomasi”, **İstanbul Üniversitesi SBF Dergisi**, vol: 10, 1995, s.89.

²²⁷ Chris Brown ve Kirsten Ainley, **Uluslararası İlişkileri Anlamak**, çev: Arzu Oyacıoğlu, Yayınodası Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.84.

atacak olan karar alma mekanizmaları, diplomasi enstrümanını kullanmak durumundadır.

2.1.1. Tarihi Perspektiften Diplomasi Kavramı

Diplomasinin kurumsallaşması, günümüzdeki imkân ve kabiliyetlerine ulaşması, yakın dönemlerde gerçekleşmiş olsa da diplomasi; geçmişi, oldukça eski bir çınar olarak²²⁸ tarih sahnesinde yer almaktadır. İlk diplomasi faaliyetlerinin ve diplomatik ayrıcalıkların ortaya çıkışı da tarih öncesi çağlara kadar dayanmaktadır.²²⁹

Uygarlık tarihinin mihenk taşlarından biri olan şehirlerin kurulması; ardından da şehir devletlerinin oluşması ve en nihayetinde de bu devletler arasında ilişkilerin meydana gelmesi, diplomasi enstrümanının gelişmesini sağlamıştır. İlkel şehir devletleri, kendi aralarındaki ilişkiyi savaş ve barış yoluyla kurmaktaydı. Barış yoluyla ilişki kurmanın başlıca aracı da diplomasiydi. Bu devletler arasında **ad hoc** olarak sağlanan diplomatik faaliyetlerin özelliği, elçilerin tek taraflı ve geçici olarak seyahatinden ibaret olmasıydı. Ad Hoc diplomasinin ilk örnekleri Antik Yunan şehir devletlerinde görülmüştür.²³⁰

Eski Yunan'da,²³¹ Roma'da yine Eski Çin ve Hindistan'da kullanılan habercilerin, elçilerin günümüzdeki diplomatların fonksiyonlarını yerine getirdikleri

---

²²⁸ Eski çağlarda, Ön Asya devletleri arasındaki diplomatik ilişkileri aydınlatan belgelerin başında, bu devletlerin birbirleriyle yaptıkları antlaşmalar ve ülke hükümdarlarının birbirlerine yazdıkları siyasal mektuplar gelir. Amarna Mektupları Ön Asya'nın büyük kralları ile Mısır Firavunları arasındaki yazışmaları içerir ve M.Ö. XIV. yüzyılın ilk yarısında oluşan siyasal olaylara ayna tutmaktadır. Dönem diplomasisine ışık tutan bir diğer yazılı metin ise M.Ö.1278 yılında Hititler ve Eski Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Antlaşması olmuştur. Diplomatik ilişkiler çerçevesinde yazıya geçen bu antlaşmanın hükümleri neticesinde Ön Asya'da yarım yüzyıl boyunca sükunet sağlanmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Tuncel, **a.g.e.**, s.14.

²²⁹ Tarih öncesi dönemlerde, vahşi kabileler arasında, gerçekleşen çatışmaları belli bir süre sonlandırmak adına ve bu arada yaralıları toplamak ve ölüleri gömmek amacıyla görüşmelerde bulunulurdu. Bu görüşmeler tarafların birbirlerine gönderdikleri habercilerin haberlerini karşı tarafa iletmeye fırsat bulamadan, öteki kabile tarafından öldürülmesi durumunda çok doğaldır ki gerçekleşmeyecektir. Bu gibi durumlar için birtakım ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklar ortaya çıkmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Nicolson, **a.g.e.**, s.17-18

²³⁰ Antik Yunan diplomatlarına bir kutsallık da atfedilmiştir. Diplomatları Yunan mitolojisinden tanrıların koruduğu düşüncesi yaygındır. Daha fazla bilgi için bkz. İskit, **Diplomasi Tarihi...**, s.61.

²³¹ Eski Yunan Kent devletlerinde görülen ilk diplomatlar, ancak bir haberci niteliği taşırdı. Bunların başlıca görevi, şehir devletleri arasında haber taşımaktı. Bu nedenle bu diplomatlarda aranan yegane özellik: İletilecek olan haberleri unutmamaları adına güçlü bir bellek ve gittikleri yerde haberi yüksek sesle okumaları adına gür bir ses tonu idi. Konuşmalarını hedef kent devletinin meclisi önünde icra eden bu diplomatların hitabet sanatında da iyi olması gerekmektedir. Kendilerine yarı dini yetkiler tanınan bu ilk Yunan diplomatlar eski mitolojinin bir tanrısı olarak tanınan Hermes'in vesayeti altına konulmuştu. Hermes tanrıların habercisi sayılırdı. Habercilerin güçlü bellek ve gür ses özelliklerini Hermes'ten aldığı düşünülürdü. Daha fazla bilgi için bkz. Tuncel, **a.g.e.**, s.16.

söylenilmektedir. Eski Yunan’da diplomatik dokunulmazlık anlayışı, açık diplomasi, çok taraflı diplomasi, konsolosluk türü temsil gibi diplomatik uygulamalar ortaya çıkmıştır. Roma İmparatorluğu’nda da diplomatik ilişkilerde hukuk kurallarının yer almasına büyük önem verilmiştir.²³² Öte yandan Romalılar, diplomasi yönteminin gelişimine katkıda Yunanlıların gerisinde kalmıştır. Romalıların öteki devletlerle ilişkisi askeri güç vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Roma sınırlarının sürekli genişlemesi, diplomasi kullanımına ters oranlı olarak yansımıştır; çünkü fetihler sonucunda diplomasi uygulanabilecek çokta fazla devlet kalmamıştır.²³³ Ancak Roma, devletler hukukuna saygıyı arttırmış ve diplomatik arşivlerin korumasında, bu devletin katkısı büyük olmuştur. Romalıların günümüzdeki dışişleri bakanlıklarında görülen antlaşmalar şubesine benzeyen, Fetialler Koleji denilen bir kurumu ve Fetial Hukuku denilen bir hukuk dalı vardır.²³⁴ Romalıların; antlaşmalarla ilgili kuralları ve imzalanan antlaşmalarla ‘altına girilen yükümlülüklerin kutsal olduğuna’ dayanan prensipleri ile uluslararası antlaşmalara ve uluslararası hukuka büyük katkıları olmuştur.²³⁵

Diğer taraftan Roma’nın doğusunda ise diplomasi büyük bir ustalıkla kullanılmıştır. Doğu Roma İmparatorluğu, devletin çıkarlarını korumak adına savaş yerine, diplomasi kartına başvurarak; müzakere yöntemi ile çözüm arayışına girmiştir. Nam-ı diğer Bizans İmparatorluğu, seleflerinin diplomat anlayışına da yenilikler getirmiş; hatip diplomat tipi yerine gözlemci diplomat tipine geçilmiştir.²³⁶ Günümüzde bir devletin resmi olarak ajanı vazifesini gören diplomatların bu özelliği Doğu Roma İmparatorluğu’ndan devralınmıştır. Bizans diplomatları; hedef ülkelerin mevcut durumunu, zayıf noktalarını, karakteristik özellikleri gibi stratejik açıdan önemli maddeleri raporlardı; bu raporları değerlendiren imparatorluk, tarihe Bizans oyunları ya da Bizans entrikaları şeklinde geçmiş olan yöntemle, komşu devletleri birbirlerine karşı kullanırdı.

Öte yandan Doğu Roma İmparatorluğu, İstanbul’un Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilmesi ile sona ermiştir. İstanbul’dan ayrılan Yunan bilim adamları,

---

²³² Sönmezoğlu, **Dış Politika Analizi...**, s.344.

²³³ Versan, **a.g.m.**, s.92.

²³⁴ Tuncel, **a.g.e.**, s. 19

²³⁵ İskit, **a.g.e.**, s.63.

²³⁶ Bizans İmparatorluğu dış ilişkileri düzenlemek adına özel bir şube oluşturmuş ve elçilerini kurumsal bir eğitime tabi tutmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. Meltem Ünal Erzen, **Kamu Diplomasisi**, Derin Yayınları, İstanbul, 2012, s.31.

İtalya'ya yerleşerek burada Rönesans'ın başlamasına yardımcı olmuştur. Rönesans Dönemi de diplomaside yeni bir döneme kapı aralamıştır.²³⁷

Rönesans döneminde askeri güçten kendini yalıtılmış -güçler dengesi sisteminin işlediği- İtalyan şehir devletlerinin durumu, diplomasinin gelişimi ve önem kazanması adına oldukça uygun bir ortam sağlamıştır. Machiavelli, Prens adlı yapıtında hükümdarın zafere giden yolda her türlü eylemi yapmakta özgür olduğunu söylemiştir. Ahlaki ve etik değerlere önem verilmeyen böylesi bir ortamın varlığı; diplomasinin gelişimi açısından olumlu sonuçlar doğurmuştur. Yine Machiavelli, “prens” adlı yapıtında, gününün diplomasi anlayışını dile getirmiştir: “Aldatma, iki yüzlülük ve hile o günün diplomasisini niteleyen belli başlı kavramlar olarak öne çıkmaktadır.”²³⁸

İtalyan şehir devletlerine kadar olan diplomasi faaliyetlerinin karakteristiğini özetlemek gerekirse: Öncelikle diplomasinin ortaya çıkışı; kabileler arasındaki savaşlarda yaralıların toplanması, ölülerin gömülmesi gibi sebeplerden ötürü olmuştur. Savaşlar, tarih öncesi çağlarda diplomasinin çıkışına vesile olmuşsa da diplomasinin gelişimi, kurumsallaşması askeri gücü yüksek olan Roma İmparatorluğu'ndan ziyade, entrikalarla ayakta kalmaya çalışan Doğu Roma İmparatorluğu ve İtalyan şehir devletlerinde gerçekleşmiştir. İlk kez Rönesans Döneminde görülen sürekli diplomatik temsilcilerin;²³⁹ askeri açıdan Osmanlı İmparatorluğu'nun gerisinde kalmış Avrupa'da gelişmesi de yukarıda açıklanan özelliklerle paralellik göstermektedir. Roma İmparatorluğu gibi çıkarlarını askeri üstünlüğü ile gerçekleştiren Osmanlı İmparatorluğu'nda da diplomasi, askeri güç yitirilene değin gelişmemiştir.²⁴⁰ Muzaffer Osmanlı sultanlarının, Avrupa'nın mensur

²³⁷ Günümüzdeki kurumsal ve sürekli elçiliklerin orijini İtalyan şehir devletlerine dayanmaktadır. Kuzey İtalya'da XII. yüzyıldan beri birbirleri ile kıyasıya bir mücadele içerisinde varlıklarını sürdürmeye çalışan şehir devletlerinin oluşturduğu yapı, bir bakıma XVII-XIX yüzyıllar boyunca Avrupa'da hüküm sürecek olan uluslararası sistemin küçük çaplı bir provasıydı. Haçlı seferleri sırasında yoğun bir ticaret trafiğine sahne olarak zenginleşen bu şehir devletleri, Alp dağları ile ayrılmış oldukları Avrupa'dan özellikle askeri açıdan yalıtılmış bir biçimde yaşıyorlardı. Yine bu şehir devletlerinden hiçbirisi, diğerlerini kendi denetimine alacak bir güce sahip değildi. Daha fazla bilgi için bkz. Sönmezoglu, **Dış Politika Analizi**, s.345.

²³⁸ Norman J. Padelford ve George A. Lincoln, **The Dynamics of International Relations**, Second Edition, The Macmillan Company, London, 1969, s.315.

²³⁹ İlk sürekli elçi, 1455 yılında Milano Dükü tarafından Cenova'ya atanmıştı. Bu dönemden itibaren İtalyan şehir devletleri Avrupa ülkelerine de resmi temsilci göndermeye başlamıştır. Daha fazla bilgi için Bkz. Feridun Ergin, **Uluslararası Politika Stratejileri**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1975, s.26-29.

²⁴⁰ İskit, **a.g.e.**, s.123.

krallarına ihsanı şeklinde gerçekleşen antlaşmalar, barış yoluyla ilişki kurmaktan ziyade bir lütuf olarak görülmüştür.²⁴¹ Devlet, askeri gücüne öyle güvenmektedir ki antlaşmaların geçerlilik süreleri bile ‘karşı taraf bozana kadar geçerlidir’ şeklinde kaleme alınmıştır. Rönesans ile birlikte Avrupalı devletler, Osmanlı Devleti’nde daimi elçilikler kurmaya başlamışken; Osmanlı devleti, elçi göndermeme geleneğini bir üstünlük olarak görmüştür. Zira Osmanlı Devleti’ne göre diplomasi, yeteri kadar askeri gücü olmayan devletlerin izlediği bir stratejidir.²⁴²

Öte yandan İtalyan şehir devletlerinde kurumsallaşmaya ve yaygınlaşmaya başlayan sürekli diplomasi uygulaması, bir iki yüzyıl sonra Alplerin dışına taşmış; diplomasi yoluyla etki uygulama geleneği, 17-18. yüzyıl Avrupa’sında ‘Altın Devrini’ yaşamıştır. 18. yüzyılda Avrupa diplomasisine damga vuran ülke ise Fransa olmuştur. Fransa’da ve diğer Avrupa ülkelerinde, 18. yüzyıl itibariyle dış politika ve diplomatik faaliyetler, dışişleri bakanlığı tarafından tek elde toplanmaya başlanmıştır.”²⁴³ Bu durum -diğer tüm erkler gibi- kralın tekelinde bulunan dış politika ve diplomasinin, kurumsallaşması ve diplomasinin özerk bir alan olarak kendini ilan etmesi açısından oldukça önemlidir.

Diğer taraftan diplomasinin kurumsallaşma, özerkleşme ve süreklileşme çabalarının emekleme çağında -özellikle 1648 Westphalia ve 1712 Utrecht konferanslarında- çeşitli protokol sorunları yaşanmıştır. Kralların hakim konumlarını devam ettirmek istediği; bir yandan da dış politikada yetkilerini paylaşmaya gittiği bu dönemde, konferanslara ilk teşrif edenin kim olacağı; hangi temsilcinin nerede oturacağı gibi hususlarda sorunlar yaşanmıştır. Ardından gerçekleşen 1815 Viyana Kongresi’nde ise sorunların devam ettiği ancak diplomasinin aşama kaydettiği gözlenmiştir.²⁴⁴

Yaşanan sorunlara rağmen, 19. yüzyılın Avrupası’ndaki diplomasi pratiği, sistem içerisinde yer alan devletlerin üzerinde esas itibariyle anlaştıkları bir kural ve

²⁴¹ Osmanlı Devleti’nin diplomasi geleneğindeki değişimler ve dönüşümlerin irdelenebilmesi adına kitabın tamamına bakılması gerekmektedir. Bkz. Oral Sander, **Anka’nın Yükselişi ve Düşüşü, Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme**, İmge Yayınları, Baskı: 7, İstanbul, 2012.

²⁴² Öyle ki Osmanlı Devleti ilk daimi elçilerini saltanatı 18. yüzyıl sonu 19. yüzyıl başı döneme denk gelen III. Selim döneminde göndermiştir.

²⁴³ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.345.

²⁴⁴ 1815 Viyana Kongresi ile birlikte Avrupa’da Avrupa ahengi sistemi ortaya çıkmış ve bir güç dengesi yaratılmak istenmiştir. Bu güç dengesinin korunması konusunda da diplomasi önemli bir görev üstlenmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Uçarol, **Siyasi Tarih...**, s.34-37.

teknikler dizisinin ortaya çıkmasını ve bu faaliyetleri yürüten diplomatların konumlarının önemli ölçüde belirlenmesini de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde başlayan uluslararası hukukun yasalaştırılması çalışmaları, daha önceleri teamüle dayanan bazı diplomasi kurallarının, devletler arasında yapılan çok taraflı antlaşmalarla uluslararası hukuk kuralları haline dönüştürülmelerine yardımcı olmaktadır. Örneğin 1818 Aix-La Chapelle Konferansı'nda çok taraflı bir antlaşma ile Viyana Kongresi sırasında diplomatların konumları ile ilgili ortaya çıkan tartışmalar sonuca bağlanmıştır.²⁴⁵

Diğer taraftan 1815 Viyana Kongresinden 1914 tarihli I. Dünya Savaşı'na kadar Viyana'da alınan kararlar doğrultusunda bir güç dengesi sistemi²⁴⁶ Avrupa'da hüküm sürmüştür; otuz yıl kadar süren bir statüko ortamı yaratılmıştır. Bu otuz yıllık dönemde, diplomasi de kurumsal olarak gelişmiştir. Ancak birliklerini geç tamamlamış, hammadde ve pazar yarışında geri kalmış olan Almanya ve İtalya'nın revizyonist dış politikalarından ötürü, 'Avrupa Ahengi' adı verilen güç dengesi sistemi tehdit edilmiştir. Dahası bu gelişme dünyanın o güne kadar görmüş olduğu en büyük savaş olan I. Dünya Savaşı'na sebep olmuştur. Savaş sırasında revizyonist devletlerden İtalya, taraf değiştirmiş; sisteme karşı çıkan Almanya ise savaş sonucunda sistem tarafından yenilmiştir. Durum kazanç gibi gözükmüş olsa da Avrupa'nın liderliği, bu savaş sonucunda sona ermiş; dönemin yükselen gücü ABD, dünyanın yeni büyük gücü olmaya başlamıştır. Dönemin ABD Başkanı Woodrow Wilson da -ilan ettiği 14 prensip ile- savaşına sebep olan şeyin; gizli ve eski diplomasi olduğunu söylemiştir. Açık diplomasinin hakim kılınması gerektiğini vurgulayan Wilson; yeni bir diplomasi anlayışının yerleşmesine de katkıda bulunmuştur.

2.1.2. Diplomasi Yöntem ve Türleri

Bir dış politika aracı olarak diplomasinin, tanımı ve tarihsel evrimi konularına değinildikten sonra diplomasi yöntem ve türlerinin irdelenmesi gerekmektedir:

---

²⁴⁵ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.346

²⁴⁶ Avrupa Ahengi sistemi, kıta Avrupa'sında hiçbir devletin tek başına kıta Avrupa'sına egemen olmaması esasına dayanmaktadır. Böyle bir tehdidin gerçekleşmesi durumunda kıta Avrupa'sı devletleri ve İngiltere birleşerek sistemi tehdit eden devlet ile savaşmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. Uçarol, **a.g.e.**, s.34.

2.1.2.1. Ad Hoc Diploması:

Sözcük anlamı “belirli, özgül bir amaca yönelik olma” olarak ifade edilebilen ad hoc terimi, nitelediği olay veya olgunun kapsamı ve süresi konusunda bir fikir vermektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler ’de oluşturulmuş ad hoc bir komisyondan söz edildiği zaman o komisyonun faaliyetlerinin ilgili bulunduğu konu ile sınırlı olduğu ve süresinin de bu sorunun çözümüne kadar devam ettiği ifade edilmektedir.²⁴⁷ Ad hoc teriminin tanımından yola çıkarak, ad hoc diplomasinin de geçici ve belirli bir konu dahilinde gerçekleşen diploması olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ad hoc diploması anlayışında diplomatların, devletler arasında seyahatine dayanan bir süreç söz konusudur. Antik Yunan kent devletleri, ad hoc diplomasıye büyük katkı sağlamıştır.²⁴⁸ İlk diploması faaliyetlerinin bu şekilde gerçekleşmesi sebebiyle önemli bir diploması türüdür. Dahası Rönesans döneminde daimi elçilikler kurulana kadar ad hoc diploması varlığını sürdürmüştür.²⁴⁹ Osmanlı İmparatorluğu’nda da, -III. Selim döneminde gerçekleşen- ilk daimi elçilikler oluşturulana kadar bu yöntem ile diploması faaliyetleri yürütülmüştür.

2.1.2.2. Çok Taraflı Diploması- Konferans Diplomasısı

İkiden fazla devletin temsilcilerinin bir araya gelerek; aralarındaki sorunları çözüme bağlama girişimlerine konferans diplomasısı ya da çok taraflı diploması denmektedir. Konferans diplomasısının, 1648 tarihli Westphalia Kongresi ile başlamış olduğu kabul edilmektedir. 1815 tarihli Viyana Kongresi ile de çok taraflı diplomasıde yeni bir adım atılmıştır.²⁵⁰

Öte yandan Westphalia barışı²⁵¹ ile ulus devletlerin ortaya çıkmaya başladığı uluslararası sistemde, sorunların çeşitlilik göstermesi ve devlet sayısının artmaya başlaması; ad hoc diplomasıyı yetersiz kılmaktaydı. Her ne kadar Westphalia Kongresi’nde çeşitli protokol ve görev tanımı sorunları yaşanmışsa da aradan geçen sürede – özellikle 1815 tarihli Viyana Kongresi ve sonrasında- konferans

²⁴⁷ Sönmezoğlu, **Uluslararası İlişkileri Sözlüğü**..., s.7.

²⁴⁸ İskit, **a.g.e.**, s.61.

²⁴⁹ Padelford ve Lincoln, **a.g.e.**, s.315.

²⁵⁰ Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.415.

²⁵¹ Avrupa’da Otuz Yıl Savaşları şeklinde siyasi tarihte yer alan iç savaşı bitiren 1648 Westphalia antlaşması ile başlayan barış sürecidir. Detaylı bilgi için Croxton ve Tischer’in eserinin incelenmesi faydalı olacaktır: Bkz. Derek Croxton ve Anuschka Tischer, **The Peace of Wetphalia A Historic Dictionary**, Greenwood Press, West Port Connecticut, 2002.

diplomasisi, devletler arası sorunların çözümünde önemli bir araç olmuştur. Viyana Kongresi ile birlikte hayata geçirilen Avrupa Ahengi Sistemi kapsamında gerçekleşen olaylar ve Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte uluslararası siyasetin önemli konuları, çeşitli Avrupa başkentlerinde düzenlenen kongre ve konferanslarla çözülmeye çalışılmıştır.

Konferans türü diplomasi, İki dünya savaşı arası dönemde de etkinliğini korumuştur. Ancak, II. Dünya Savaşı sonrası kurulan uluslararası organizasyonlarla birlikte, yeni bir diplomasi türü gelişmiş ve konferans diplomasının etkinliği giderek azalmıştır.

2.1.2.3. Parlamenter Diplomasi

Sürekli nitelikteki uluslararası kuruluşların ortaya çıkması ile birlikte; eski dönemin ad hoc nitelikli konferans diplomasisinin önemi azalmış, bu tür kuruluşların bünyesinde, yeni bir diplomasi türü ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşı öncesinde Milletler Cemiyeti, sonrasında da Birleşmiş Milletler Örgütü içerisinde çeşitli siyasal anlayışları temsil eden ülke temsilcilerinin yürüttüğü diplomasi, parlamenter diplomasi olarak tanımlanmaktadır.²⁵² Parlamenter diplomasi anlayışının ortaya çıkmasında, uluslararası ilişkilerin yalnızca geleneksel yöntemlerle icra edilmesinin artık mümkün olmadığına dayanan görüş etkili olmuştur.²⁵³

Öte yandan parlamenter diplomasi, nispeten yeni bir diplomasi anlayışıdır; zira uluslararası örgütlerin kurulmaya başlaması, 20. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. I. Dünya Savaşı sonrası Amerika Birleşik Devletleri başkanı Wilson'ın idealizmi, çerçevesinde oluşturulmak istenen yeni düzen kapsamında, kapalı kapılar ardında yürütülen konferans diplomasisine karşı çıkılmakta; parlamenter diplomasi anlayışı ile birlikte oluşturulan Milletler Cemiyeti'nde sorunlara çözüm aranması hedeflenmekteydi. Çeşitli nedenlerden ötürü Milletler Cemiyeti'nin başarısız olması ve II. Dünya Savaşı'nı önleyememesi, yeni bir uluslararası örgütün varlığını elzem hale getirmiş; bu ihtiyaca istinaden de Birleşmiş Milletler örgütü kurulmuş ve parlamenter diplomasi, bu örgüt bünyesinde uygulanmaya başlamıştır.

---

²⁵² Sönmezoğlu, **a.g.e.**, s.537.

²⁵³ Norbert Götz, "On the Origins of 'Parliamentary Diplomacy'; Scandinavian 'Block Politics' and Delegation Policy in the League of Nations", **Journal of the Nordic International Studies Association**, sayı:3, 2005, s.264.

Devletlerin temsilcilerinin daimi olarak aktifliği ile süreklilik özelliği taşıyan parlamenter diplomasinin, ad hoc nitelik sergileyen konferans diplomasinden ayrıldığı belli başlı özellikler bulunmaktadır: Konferans diplomasisi, kapalı bir nitelik taşımaya karşın; parlamenter diplomasi açıklık ilkesi çerçevesinde işlemektedir. İkinci olarak konferans diplomasie katılacak olan devletler, inisiyatif sahibi devletlerin daveti üzerine katılmakta iken; parlamenter diplomaside örgüte üye olan devletler katılabilmektedir. Üçüncü olarak karar alım aşamasında, parlamenter diplomaside oylama söz konusuyken; konferans diplomaside böyle bir uygulamaya gerek duyulmamaktadır. Parlamenter diplomasiyi, konferans diplomasinden ayıran diğer bir nokta da usule ilişkin kurallardır. Parlamenter diplomasi, örgütün kurucu antlaşmalarında oluşturulan kurallarla yönetilmekte olduğundan usule ilişkin tartışmalar oldukça azdır. Diğer taraftan konferans diplomasisinde birtakım teamüller söz konusu olmaksayda da her konferansta usule ilişkin kararlar almak gerekmektedir.²⁵⁴

2.1.2.4. Doruk Diplomasi

Uluslararası ilişkilerde, uyuşmazlık taraflarının en üst düzeyde gerçekleştirdikleri görüşmelere doruk diplomasisi denilmektedir. Doruk diplomasisinde görüşmeler, genellikle devlet başkanları veya hükümet başkanları seviyesinde gerçekleştirilmektedir.²⁵⁵ Devlet başkanları arasındaki kişisel ilişkiler ve yakınlıklar, bazen sorunların kolay bir şekilde çözülmesini sağlayabilmektedir.²⁵⁶ Doruk diplomaside, görüşülen konu üzerindeki en yetkili isimler karşı karşıya gelmektedir. Böylece sonuca daha kısa sürede ve doğrudan ulaşılabilmektedir:

“Mısır ve İsrail arasında imzalanan 1979 Camp David Antlaşmalarının, dönemin Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Jimmy Carter’ın da katkısıyla, iki ülkenin liderleri Enver Sedat ve Menahem Begin arasında yapılan görüşmeler sonucunda kabul edilmiş olduğu hatırlanabilir. Bu yolla liderler birbirlerini daha iyi tanımakta; bazı durumlarda aralarında gelişen özel dostluklar sorunların çözümünde önemli bir rol oynamaktadır.”²⁵⁷

²⁵⁴ Mehmet Gönübol, **Uluslararası Politika, İlkeler-Kavramlar-Kurumlar**, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara, 1978, s.122.

²⁵⁵ Bostancı, **a.g.e.**, s.26.

²⁵⁶ Onur Öymen, **Silahlı Savaş**, Remzi Kitapevi, baskı:6, İstanbul, 2007, s.51.

²⁵⁷ Sönmezoglu, **Dış Politika Analizi...**, s.351-352.

Öte yandan zirve diplomasinin bir takım olumsuz yanları da bulunmaktadır: Öncelikle başarısız bir zirve diplomasinin yaratacağı hayal kırıklığı daha büyük olmaktadır. Dahası devlet başkanları nezdinde gerçekleşen bir zirveye, uluslararası medya kuruluşları büyük ilgi göstermektedir. 1989'ta Paris'te toplanan Batı Ekonomik Zirvesi'ni 6.000 gazeteci takip etmiştir.²⁵⁸ 1989 yılından sonra iletişim ve ulaşım olanaklarının daha da gelişmiş olduğu düşünüldüğünde; devlet başkanları nezdinde yaşanabilecek krizlerin, başarısızlıkların, kamuoyuna yansıtılması devlet başkanlarını ve devletleri zor duruma sokabilmektedir.

2.2. Eski Diplomasiden Yeni Diplomasiye Geçiş

Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte dış politika, kurumsallaşmaya başlamışsa da halen egemen yöneticilerin hegemonyasında uygulanmaktaydı. Birçok devletin çıkarı, hükümdarının çıkarıyla özdeşti. Avrupa'da bir güç dengesi sistemi bulunmaktaydı ve bu dengeyi korumak adına eski diplomasinin çarkları işlemekteydi. Gizlilik ilkesine dayanan diplomasi faaliyetleri adına ikili diplomasi ve konferans tipi diplomasi, en çok rağbet edilen yöntemlerdi. Dünya politikasına egemen durumda bulunan -Düveli Muazzama²⁵⁹ diye tabir edilen- devletler, aralarında gizli konferanslar düzenleyerek gizli antlaşmalar²⁶⁰ imzalayıp bu antlaşmalar doğrultusunda, toprak paylaşımına gitmekteydi.

Tüm bu gelişmelerin sonucu olarak 1914'te, insanlık tarihinin gördüğü en kanlı savaş meydana gelmiştir. Savaşın cephede ve cephe gerisinde yaratmış olduğu derin tahribata müteakiben; savaşların önüne geçme düşüncesi, çağın en önemli gereklilikleri arasında yer almıştır. Gizli diplomasi uygulamaları, savaşa neden olan en önemli sebeplerden birisi olarak görülmüş; bu düşünceler kapsamında diplomasi de büyük bir değişime tabi tutulmuştur.

---

²⁵⁸ İskit, a.g.e., s.335-336.

²⁵⁹ İngiltere,Fransa,Rusya,Almanya gibi dönemin güçlü devletleri bu sıfat ile anılmaktadır.

²⁶⁰ Sykes Pickot, Saint-Jean-de-Maurienne gibi antlaşmalar... Bu gizli antlaşmaların konusu çoğu zaman Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki topraklar olmaktaydı. Askeri, ilmi ve ekonomik olarak batılı devletlerin gerisinde bulunan Osmanlı İmparatorluğu, varlığını idame ettirebilmek amacıyla -diplomasi uygulamak vasıtasıyla- denge siyaseti izlemekteydi. Daha fazla bilgi için bkz. Uçarol, a.g.e., s.22.

2.3. Yeni Diplomasi Kavramı

20. yüzyılda Wilson'ın açık diplomasi ilkesi ve gelişen teknolojiye bağlı olarak yeni diplomasi kavramı ortaya çıkmıştır:

2.3.1. Wilson'ın Açık Diplomasi İlkesi

Amerikan toplumunda Avrupa diplomasisinin amacının, siyasal demokrasilerin ortaya çıkışını önlemek ve soyluların toplumdaki egemen durumlarının sürdürülmesini sağlamak olduğu kanısı hakim durumdaydı. Amerikalılara göre: Eski diplomasi yöntemi ile Avrupa'nın savaşlar, birbirleriyle çatışan çıkarlar ve siyasal bunalımlarla dolu tarihi arasında doğrudan bir neden sonuç ilişkisi bulunmaktaydı. Uluslararası toplumun lideri konumuna ulaşan ABD'nin, birtakım sorumlulukları olduğu ve bundan kaçamayacağı gerçeğine paralel olarak ABD; diplomasi yöntem ve tekniklerinde bazı değişiklikleri gerçekleştirme görevini kısmen üstlenmişti.²⁶¹

Adını dönemin ABD Başkanı Wilson'dan alan 14 prensibin, daha ilk maddesinde açık yürütülecek görüşmelerin, açık sözleşmelerle devam ettirileceği ve diplomasinin, kamuoyunun bilgisine ve denetimine tabi olacağı belirtilmekteydi. Wilson idealizmine göre; demokratik rejimlerin iş başında olması, savaşları önleyecekti. Demokratik rejimler için olmazsa olmaz ilkeler ise açıklık ve şeffaflıktı. Yine I. Dünya Savaşı'na gidilen yolun gizli antlaşmalar vasıtasıyla açıldığı görüşü benimsenmişti. Yeni diplomasi ile birlikte, kapalı konferans diplomasinin yerine parlamenter diplomasi öngörülmekte: Yine yapılacak olan antlaşmaların, Milletler Cemiyeti genel kurulunca onaylanması ilkesi getirilmek istenmekteydi.

“Öte yandan Wilson'ın açıklık ilkesinin uygulamada birtakım zorlukları içinde barındırdığı da su götürmez bir gerçektir. Kamuoyuna açık yürütülen görüşmeler, tarafların birbirleriyle pazarlık yapma ve ödün verme durumlarını engellemektedir. Ulusal saygınlık ön plana alınarak, kamuoyunca korkaklık ya da geri çekilme sayılabilecek durumlar karşısında uzlaşmaz bir tavır takınmayı gerektirmiştir.”²⁶²

---

²⁶¹ Tuncel, **a.g.e.**, s.59.

²⁶² Tuncel, **a.g.e.**, s.60.

Kaldı ki açık diplomasi ilkesine dünya siyasetine sunan Wilson bile bu prensibe riayet etmemiştir. Versay görüşmeleri esnasında²⁶³ süreç, derin bir gizlilik içinde yürütülmüş; Milletler Cemiyeti'nin kurulması gibi konularda, Senato ve kamuoyunun öneri ve görüşleri değil yalnızca onayları alınmak istenmiştir.²⁶⁴

Tüm bunlara karşın diplomatik görüşmelerin kamuoyuna açık olmasının bazı yararları da vardır: Bunlardan ilki gizli antlaşmaların önlenmesi diğeri ise bazı durumlarda açık diplomasi -görüşmelerin belirli ölçülerde kamuoyuna açılması- tarafları uzlaşmaya yöneltici bir etki yapabileceğidir. Örneğin silahsızlanma ve çevre sorunları gibi konuların kamuoyuna açık tartışılmasının; çözüme yönelik olumlu bir sonuç doğurabileceği düşünülmektedir.²⁶⁵

2.3.2. Teknolojik Gelişmeler ve Yeni Diplomasi

19.yüzyılın sonunda icat edilen telgraf ve daha sonraki dönemde kullanılmaya başlanan radyo, telefon vb. iletişim alanında devrim niteliğinde yenilikler olmuştur. Elçilerin dış siyasa karar alıcıları ile doğrudan ve kısa sürede iletişim olanağının sağlanması, temsilcilerin nitelik ve görevlerini değiştirmiş; diplomasi yöntem ve tekniklerinde de anlamlı değişikliklere vesile olmuştur. Yine ulaşım olanaklarının gelişmesi, devlet başkanlarının dahi hareket kabiliyetlerini arttırmış; devlet başkanları nezdinde sorunların görüşülüp tartışılması olanak dahiline alınmıştır.

2.4. Kamu Diplomasisi Kavramı

20 ve 21. yüzyılda, ilerleyen teknolojiye bağlı olarak; bilim, teknik, iletişim ve ulaşım alanlarında meydana gelen gelişmeler, bireylerin gündelik hayatlarını etkilemenin ötesinde, uluslararası ilişkiler alanında da çığır açmıştır. Bilgiye ulaşımın, seyahat olanaklarının, siyasi karar alım süreçlerine katılımın kolaylaştığı bu dönemde, uluslararası ilişkiler aktörlerinin devletler olduğu varsayımına dayanan

²⁶³ Versay görüşmeleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Manfred Boemeke ve Gerald Feldman ve Elisabeth Glaser, **The Treaty of Versailles: A Reassessment After 75 Years**, Cambridge University Press, Cambridge, 1998.

²⁶⁴ Wilson'ın bu hareket tarzı özellikle Milletler Cemiyeti'ne katılım konusunda işe yaramamıştır. Senatoda muhalif hareket eden Cumhuriyetçi Parti üyelerinin çabaları sonucunda resmi onay için gereken 2/3 çoğunluk sağlanmamış, böylece ABD, cemiyet dışında kalmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Sally Marks, **The Illusion of Peace: International Relations in Europe 1918-1933**, Macmillan, London, 1976.

²⁶⁵ Sönmezoglu, **Dış Politika Analizi...**, s.360.

klasik realist düşünce ciddi manada aşınmış; toplumlar, hatta bireyler dahi uluslararası siyasetin bir aktörü konumuna gelmiştir.

Bu değişim ve dönüşümün bir sonucu olarak eski diplomasiden yeni diplomasiye bir geçiş yaşanmıştır. Yeni diplomasinin de -bir önceki başlık dahilinde- irdelenen sebeplerle birlikte; bir dönüşüm geçirmesi elzem bir hal almış: Bu arayışın bir sonucu olarak kamu diplomasisi kavramı kendine yaşam alanı bulmuştur. Kamu diplomasisi, yeni bir kavramdır ve tanımı üzerinde de net bir uzlaşa bulunmamaktadır. Diğer taraftan zamanla, kavrama ilişkin farklı tanımlamalar ortaya çıkmıştır: Kamu diplomasisi, genel olarak bir devletin, hedef devlet baskı unsurlarını ve vatandaşlarını etkilemek suretiyle, dış politikada avantaj sağlama çabası olarak tanımlanmaktadır.

Öte yandan kamu diplomasisi, uluslararası ortamda bir devletin, dış politikasını gerçekleştirmek adına kullandığı resmi diplomatik kanallara ilaveten, birey, grup, şirket vb. unsurlarını devreye sokarak; hedef toplumu ve karar vericilerini olumlu şekilde etkilemek suretiyle, kendi milli çıkarlarını sağlama faaliyeti olarak da tanımlanabilmektedir.²⁶⁶ Diğer taraftan kavramı, 1965 yılında ilk kez kullanan Edmund Gullion; kamu diplomasisine, devlet merkezli bir tanım getirmiştir²⁶⁷:

“Kamu diplomasisi, dış politikanın oluşumu ve yürütülmesinde, halkların davranışlarının etkisi ile ilişkilidir. Uluslararası ilişkilerin geleneksel, klasik diplomasi dışındaki alanlarını kapsamaktadır. Bunlar; hükümetler tarafından yabancı ülkelerde kamuoyu oluşturulması, özel kuruluşların diğer ülke kuruluşlarıyla etkileşimde bulunması, dış ilişkilerin raporlanması ve bunların politika üzerindeki etkisi, diplomatlar ve yabancı meslektaşlar arasında iletişim sağlanması ve kültürler arası iletişim sürecidir.”²⁶⁸

---

²⁶⁶ Haluk Karadağ, “Bir Dış Politika Tekniği Olarak Kamu Diplomasisi: Karar Verme Süreci Üzerine Etkisi”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2012 s.14.

²⁶⁷ Gullion’un tanımı, kamu diplomasisini uygulayacak unsur konusunda devlet merkezlidir. Kamu diplomasisinin hedefi konusunda ise çeşitlilik öngörmektedir.

²⁶⁸ Nicholas J. Cull, “Public Diplomacy before Gullion: The Evolution of a Phrase”, Ed.: Nancy Snovy and Philip M. Taylor, **Routledge Handbook of Public Diplomacy**, University of Southern Carolina, New York, 2008, s.19.

Öte yandan Gullion, kamu diplomasisinde uygulayıcı unsur olarak yalnızca devletleri görmüşse de bu durum, zaman içerisinde değişmiş ve kavram, çeşitli aktörleri ve yenilikleri bünyesine katarak kendisini güncellemiştir.²⁶⁹

Kavrama ilişkin diğer tanımları irdelemek gerekirse: Edward R. Murrow, kamu diplomasisini yalnızca hedef devlet ile sınırlamamıştır. Murrow’a göre sivil toplum örgütlerini ve sivilleri öncelikle amaçlayan ve çoğu zaman devletin görüşlerinin yanı sıra çok çeşitli kişisel görüşler olarak da sunulan etkileşimler, kamu diplomasisi tanımı içerisinde yer almaktadır.²⁷⁰ Hedef kamunun anlaşılır hale gelmesini, etki altına alınmasını ve gerekli enformasyonun sağlanmasını kendisine hedef edinen kamu diplomasisi, bir ülkenin vatandaşları ve kurumlarıyla diğer ülkelerin vatandaş ve kurumlarının diyalog halinde olmasını ve bu diyalogun gelişmesini amaçlamaktadır.²⁷¹ Kamu diplomasisi ile ülke halkı ve aydınları üzerinde olumlu bir imaj yaratmak, ülkeler arasında kültürel bir çekim oluşturmak ve ülke imajına olumlu katkı sağlamak hedeflenmektedir.²⁷²

ABD Ulusal Güvenlik Konseyinde Eski Kıdemli Halkla İlişkiler Direktörü Jill A.Schuker’e göre kamu diplomasisi: Etkin bir şekilde dünya halkları ile iletişim anlamına gelmektedir. Kamu diplomasisi ile ABD’nin tasarruflarının, diğer halklar nezdinde anlaşılması, değer görmesi ve hatta imrenilmesi hedeflenmektedir.²⁷³

“Diplomatik tarih profesörü Alan K.Henrikson’a göre ise diğer hükümetlerin siyasetlerini ve tasarruflarını etkilemek maksadıyla halkla ilişkiler, medya ve hükümetler, siyasi partiler, şirketler, sendikalar, ticaret odaları, eğitim kurumları, dini oluşumlar, etnik gruplar ve etkili bireyler vb. gibi hükümet

---

²⁶⁹ Kavramın getirmiş olduğu hedef ve uygulayıcı alanlarındaki yeniliklerin arka planında, kavramın ortaya çıktığı yıllarda dünya politik sahnesinde yaşanan değişikliklerin büyük payı bulunmaktadır. Bu dönemde, çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) yükselmeye başladığı önemli birer aktöre evirildiği görülmektedir. Yalnız hükümetlerin değil bu ÇUŞ’ların da aktör olması ve birbirleriyle ve hedef kamularla iletişime geçmesi kamu diplomasisi tanımı içerisinde kendine yer bulan önemli bir yeniliktir.

²⁷⁰ Joseph Nye, **Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde...**, s 107.

²⁷¹ Ergun Köksoy, “Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi Yöntemi”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2013, s.45.

²⁷² Erzen, **a.g.e.**, s.54.

²⁷³ Jill. A.Schuker, “The Challenge of Public Diplomacy and Role of Government”, **USC Center of Public Diplomacy**, (Çevrimiçi), 2008, <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/challenge-public-diplomacy-and-role-government>. 12.02.2017.

kurumu olmayan bağlantılar tarafından icra edilen uluslararası ilişkiler faaliyetleri şeklinde tanımlanmıştır.”²⁷⁴

Tüm tanımlar irdelendiğinde kamu diplomasisinin bir iletişim süreci olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kamu diplomasisi, tek boyutlu ve tek yönlü bir iletişim türü olmadığı gibi iletişime geçilmek istenen halkın kültürünü, tarihini, psikolojisini ve dilini de kapsayan çok yönlü bir etkileşimi gerektirmektedir.²⁷⁵

Öte yandan kamu diplomasisi, oldukça yeni bir kavramdır. Kavramın ortaya çıkmasında ve popülerlik kazanmasında, uluslararası ilişkilerin son on yıllarda geçirdiği değişimin büyük etkisi bulunmaktadır. Hala, kamu diplomasisinin en önemli uygulayıcıları devletler ve en önemli amacı, hedef kamuoyunu etki altına alarak; dış politikada milli çıkarları sağlamak olsa da kamu diplomasisi aktörlerinde de-uygulayıcı ve hedef- bir çeşitlenme durumu söz konusu olmuştur.

Diğer taraftan kamuoyunun önemli bir faktör olarak uluslararası siyasete dahil olması, 19. yüzyılın sonlarına denk gelmektedir. Birinci Dünya Savaşı sırasında savaşa dahil olmak, savaşa müttefik çekmek ve savaşta başarılı olmak adına hedef kamuyla iletişime geçen devletler, bunu propaganda-kısmen de kamu diplomasisi-aracılığıyla gerçekleştirmekteydi. Propaganda da tıpkı kamu diplomasisi gibi bir iletişim sürecinden meydana gelmekteydi. 20. yüzyılda özellikle 1960’lardan sonra dünya sahnesinde meydana gelen yenilikler ve propaganda kavramına yüklenen kötü anlamlar, -İki dünya savaşında da yalan ve hilelerle birlikte anılması- hedef kamuyla iletişim alanında yeni bir kavramın gerekliliğini su yüzüne çıkarmış; bu noktadan hareketle kamu diplomasisi, bu boşluğu doldurmuştur. Günümüzde gerek devletlerin gerek devlet dışı aygıtların gerek de kamunun birbiriyle iletişimi, hiç olmadığı kadar kolay haldedir. Hal böyleyken savaşlara meşruiyet kazandırmanın zor olduğu böylesi bir dönemde; barışçıl yöntemler, bu barışçıl yöntemler arasında da iletişim kurmak, -haliyle de kamu diplomasisi-, devletlerarası ilişkilerde önemli bir unsur olarak belirlemektedir.

---

²⁷⁴The Edward R. Murrow Center- **The Fletcher School- Tufts University**, Nisan 2005, (Aktaran): Akın Emre Karagülle, “Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Dijital Medya, & Dijital Diplomasi”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2015, s.23.

²⁷⁵ Bostancı, **a.g.e.**, s.37.

2.4.1. Kamu Diplomasisi Kavramının Tarihçesi

Kamu diplomasisi kullanımına, yüzyıllar boyunca rastlanmış olmasına rağmen; hedef halk üzerinde milli çıkarların anlaşılır hale gelmesi, hedef halkı bilgilendirmek ve etkilemek anlamına gelen kamu diplomasisinin, ilk kullanımı 1960'lı yıllara tekabül etmektedir.²⁷⁶ 1965 yılında diplomat ve akademisyen olan Edmund Gullion²⁷⁷ tarafından kullanılan kamu diplomasisi kavramı bir ilk olma niteliğini taşımaktaydı. Diğer taraftan “Public Diplomacy’ Before Gullion: The Evolution of a Phrase” adlı eserinde Nicholas Cull, kamu diplomasisi kavramının ilk kez 1856 yılında kullanıldığını ifade etmiştir.²⁷⁸

Kamu diplomasisinin, tarihteki ilk kullanıcılarından biri de Fransa olmuştur: Fransızlar, Prusya savaşında alınan yenilgi ile birlikte olumsuz etkilenen Fransız imajını düzeltebilmek için 1883 yılında Alliance Française’i kurmuş, bu vasıta ile Fransız dili ve edebiyatını daha geniş bir yaygınlığa kavuşturmayı amaçlamıştır. Böylelikle, Fransız kültürünün yurtdışındaki izdüşümü, Fransız diplomasisinin vazgeçilmez bileşenlerinden biri haline gelmiştir.²⁷⁹

Daha sonra da Birinci Dünya Savaşı esnasında savaşan devletler, diğer devletlerde ofisler açarak propaganda ve kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmüşlerdir. 1917 yılında ABD Başkanı Woodrow Wilson, ‘Halk Bilgilendirme Komitesi’ adını taşıyan kurumu oluşturmuş ve kurumun başına George Creel adlı bir gazeteciyi getirmiştir. Creel Komitesi adıyla da anılan bu organizasyonun temel amacı: ABD’nin savaştaki amaçlarını, milletlerarası platformlarda bilinir ve tanınır hale getirmektir.²⁸⁰ Dahası ABD, bizzat Başkan Wilson tarafından yayınlanan 14 ilke ile dünya halklarıyla iletişime geçmiştir. Özellikle kendi kaderini tayin hakkı, savaşın mağlup halkları arasında büyük bir karşılık bulmuştur. İtilaf Devletleri’nin işgali altındaki Osmanlı Devleti’nde de Wilson’ın ilkeleri, büyük yankı uyandırmış;

²⁷⁶ USS Diplomacy Websitesi, (Çevrimiçi),

<http://www.usdiplomacy.org/diplomacytoday/contemporary/public.php>. 02.04.2017.

²⁷⁷ Tufts Üniversitesi Fletcher school of Law and Diplomacy’de Edward R. Murrow Kamu Diplomasisi Merkezi’ni kurmuştur. Detaylı bilgi için bkz., (Çevrimiçi), http://publicdiplomacy.wikia.com/wiki/Edmund_Gullion. 07.07.2017.

²⁷⁸ Cull, Kavramın, 1856 yılında The Times gazetesinde çıkan bir yazıda kullanıldığından bahsetmektedir. Cull, **a.g.e.**, s.19.

²⁷⁹ Joseph S.Nye Jr, “Public Diplomacy and Soft Power”, **The Annals of American Academy of Political and Social Science**, vol. 616, no. 94, 2008, s.96.

²⁸⁰ Anna Tiedeman, “Branding America An Examination of U.S. Public Diplomacy Efforts After September 11, 2001”, **Tufts University Fletcher School of Arts in Law and Diplomacy**, (Yayınlanmamış Master Tezi), Boston, 2005, s.14.

Osmanlı sınırları içerisinde, Wilson İlkeleri Muhipleri Cemiyeti kurulmuştur. Wilson İlkeleri Muhipleri Cemiyeti öncülüğünde, Amerikan mandasına bağlanma düşüncesinin dahi tartışıldığı bir dönemde, ABD sempatisi ve ABD mandası fikri, önemli miktarda takipçi bulmuştur.²⁸¹

Öte yandan, Birinci Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında izlenen kamu diplomasisi faaliyetleri, genel olarak propaganda nitelikli olmuştur. Örneğin: İngiltere, ABD'nin savaşa dahil olması adına, ABD halkına yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunmuşsa da bu dönemde izlenen faaliyetler propaganda özelliği taşımaktadır. Savaşı kazanmak için güçlü bir müttefike ihtiyaç duyan İngiltere, iletişim kurma çabasını bu amaçla gerçekleştirmiştir. Yine I. Dünya Savaşı'nda uçaklar vasıtasıyla cephelere ve cephe gerilerine, -hedef halkla iletişim bağlamında- beyannameler ve afişler atılmıştır. Bu uygulamalar da propaganda ve kamu diplomasisine dönük eylemler kapsamına girmektedir.

1930'ların sonunda Amerikan Başkanı Roosevelt ve hükümeti, "kendi güvenliklerini sağlamak için; başka ülkelerdeki insanlarla iletişime geçip, onların desteğini sağlamanın gerekliliği" konusunda ikna olmuş bu doğrultudan hareketle de iletişim faaliyetlerine büyük önem verilmiştir.²⁸² Öte yandan İkinci Dünya Savaşı; radyo²⁸³, sinema ve diğer iletişim vasıtalarıyla hedef kamuya iletişim kurmak adına da çok önemli bir dönem olmuştur. 27 dilde radyo yayını gerçekleştiren VOA radyosu, bu alanda ABD'nin sahip olduğu en önemli unsurlardan birini teşkil etmiştir. Nazi Almanyası da radyo yayınlarına büyük önem vermiştir. Lord Hav Hav takma isimli William Joyce; Nazilerin en önemli propaganda silahlarından biri olmuş ve Nazi rejiminin amaçları doğrultusunda, hedef kamuya yönelik olarak İngilizce dilinde yayınlar gerçekleştirmiştir.

---

²⁸¹ Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk'ta Amerikan mandasını isteyen büyük bir kitlenin olduğunu ve bu amacı yaymak istediklerini dile getirmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Mustafa Kemal Atatürk, **Nutuk**, Alfa Yayınları, İstanbul, 2016.

²⁸² Nye, **a.g.e.** s.97.

²⁸³ 1920'li yılların en önemli gelişmelerinden biri de radyonun icadı olmuştur. Radyonun gelişimiyle birlikte hükümetler, yabancı dilde yayınlar yapmış, hedef toplumlarla iletişime geçmiştir. İlerleyen dönemde gerek faşist gerekse de komünist hükümetler, yabancı toplumları etki altına almak babında radyoyu önemli bir enstrüman olarak kullanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde de kamu diplomasisi faaliyetleri ciddi manada önem kazanmıştır.²⁸⁴ Bunun en önemli sebebi ise iletişim alanında yaşanan gelişmelerdir. Özellikle iletişim devrimi sonrasında radyo, televizyon, faks ve internet gibi teknolojiler, gündelik hayata hızlı bir şekilde egemen olmuş ve bu sebepten ötürü insanlar, diğer ülkelerde meydana gelen olaylara, direkt olarak ulaşabilme şansını yakalamıştır. Dahası bilgiye ulaşımı kolaylaştıran gelişmiş iletişim araçları, devlet yönetenler için kamuoyunu dikkate almayı zorunlu kılmıştır.

Soğuk savaş döneminde ise kamu diplomasisi faaliyetleri ciddi manada artış göstermiştir. Bunda ideolojiler savaşının da büyük etkisi olmuştur. ABD, kendisi ve batı bloğu için, SSCB'yi tehlikeli bir öteki olarak görmüş ve komünizm ile mücadele çerçevesinde, özellikle -Sovyet etkisine açık, savaştan güçsüz çıkmış- Avrupa halkları nezdinde kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmüştür. Demokrasi ve insan haklarının savunucusu pozisyonunda hareket eden Birleşik Devletler, bu doğrultuda Yunanistan, Romanya, Türkiye gibi devletlerin halklarına dönük olarak -Sovyetler ve komünizm tehdidine karşı- iletişim kurma stratejisi izlemiştir. Dahası ABD'nin cazibesi, kültürünün çekiciliği, insan hakları ve demokrasiye sahip çıkışı, hedef kamuoyuna yansıtılmaya çalışılmıştır.

Öte yandan 1948-64 yılları arasında 47 yeni ülke kurulmuş, bu ülkeler, uluslararası kamuoyu açısından, kamu diplomasisinin hem hedefi hem de kaynağı olarak ortaya çıkmıştır.²⁸⁵ Dahası bu dönemde iki bloğa ayrılmış; iki ideolojinin hakimiyetinde bir uluslararası sistem oluşmuştur. Buna istinaden hedef devletlerin halklarıyla iletişim kurmak, önemli bir strateji olarak var olmuştur. Bahsi geçen dönemde kamu diplomasisi kavramı, “kalpler ve akıllar için verilen savaş” olarak algılanmıştır. Nitekim soğuk savaş “düşüncelerin savaştığı” bir dönemdir. Amerika ve Sovyetler Birliği, yürüttüğü programlarla yabancı kamuoyunun düşüncelerini -

---

²⁸⁴ Öte yandan kamu diplomasisi kavramı ortaya çıkmadan uzun süre önce, 1940'ların sonlarında işgal altındaki Almanya'da bulunan ABD'nin Askeri İdare Bürosu (OMGUS), pek bilinmese de kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmekteydi. 'Yeniden Oryantasyon Programı' olarak adlandırılan kamu diplomasisi faaliyetleri Almanların demokrasiye karşı tutumunu değiştirmek adına Amerikan idaresi tarafından kamuyla direkt iletişim kurularak yürütüldü. Savaşın sonunda Alman gazeteleri ve radyo istasyonları kurulmuş; bunlar önce Amerikan ordusunun personelleri ardından da OMGUS'un belirlediği Almanlar tarafından yönetilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Kenan Arpacıoğlu, “Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Kamu Diplomasisinin Terörle Mücadelede Uygulanması”, **Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü**, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2012, s.24.

²⁸⁵ Bostancı, a.g.e., s.40.

dolayısıyla da hükümetlerinin düşüncelerini- etkilemeye ve lütufkâr bir imaj oluşturmaya çalışmıştır.²⁸⁶

Diğer taraftan düşünceler savaşının batı cephesinde, -ABD’de- içinde kamu diplomasisi kullanımını da içeren, bir kampanya hareketi başlatılmıştır:

“Hakikat Kampanyası (1950) olarak lanse edilen bu programın tanıtım konuşmasında Truman, özgürlüğün “emperyal komünizm” tarafından tehlikeye girdiğini, sürmekte olan mücadelenin her şeyden öte insanlığın akli için olduğunu ve komünist propagandanın ancak ve ancak gerçeklerin ortaya çıkarılması ile üstesinden gelinebileceğini; bunun içinse tüm dünyada duyulur hale gelmek gerektiğini dile getirmiştir.”²⁸⁷

Bu amaçlar doğrultusunda; 1953 yılında Birleşik Devletler Enformasyon Ajansı (USIA) kurulmuş; kamu diplomasisi faaliyetleri, USIA tarafından yürütölmeye başlamıştır.²⁸⁸

USIA tarafından yönlendirilen kamu diplomasisi enstrümanı, soğuk savaş periyodunda ABD tarafından komünist bloğa karşı kullanılmıştır. 1990 yılından itibaren Sovyetler Birliği önderliğindeki doğu bloğunun çökmesiyle birlikte görevini tamamladığına inanılan USIA, ABD hükûmeti tarafından 1999 yılında yetkileri ve maddi olanakları azaltılmış şekilde Dışışleri Bakanlığına bir nevi müsteşarlık şeklinde bağlanmıştır.²⁸⁹

Diğer taraftan öngörölenin aksine kamu diplomasisi faaliyetleri soğuk savaş sonrasında daha fazla yoğunlaşmak durumunda kalmıştır. 80’li 90’lı yıllarda kamu diplomasisi faaliyetlerine harcanan maddi kaynaklar azaltılmışsa da 11 Eylül saldırıları ile küresel siyasetin en önemli gündem başlıklarından biri haline gelen terör ve diğer etmenler, kamu diplomasisinin, önemini arttırmasını sağlamıştır.

---

²⁸⁶ Tuğçe Ersoy Öztürk, “Dış Politikada Etkin Unsor: Kamu Diplomasisi ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Etkinliği”, **Kamu Diplomasisi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <http://kamudiplomasisi.org/pdf/tugceersoyozturk.pdf> 12.05.2017.

²⁸⁷ Tiedeman, **a.g.e.**, s.17.

²⁸⁸ USIA Web Sitesi, (Çevrimiçi), <http://dosfan.lib.uic.edu/usia>. 01.02.2017.

²⁸⁹ Stacy Michelle Glassgold, “Public Diplomacy: The Evolution of Literature”, **Institut of Public Diplomacy**, 2004, (Çevrimiçi), <https://tr.scribd.com/document/169475996/Public-Diplomacy-Stacy-Literature>. 17.02.2017.

Öte yandan, soğuk savaş dönemi ve soğuk savaş sonrası dönem kamu diplomasisi faaliyetlerinin nitelik olarak birbirinden farklı olduğuna da değinmek gerekmektedir: Soğuk savaş döneminde, ülkelerin içinde bulundukları koşullar son derece farklı olduğu için, uygulanan kamu diplomasisi faaliyetleri ikna odaklı iken,(Batıya eklemlenme, Batı gibi olma, Batılı düşünce biçimini benimseme gerekliliği vs.) soğuk savaş sonrası oluşan yeni dünya sisteminde, kamu diplomasi faaliyetlerinin içeriğinde ve uygulanmasında da belirgin farklar bulunmaktadır.²⁹⁰

“Soğuk savaş sonrasında değişen güvenlik anlayışıyla insan faktörünün altı çizilmiş ve ulusal veya uluslararası güvenlik adına atılan her adım insan hayatına, kişisel hak ve hürriyetlere verebileceği zarar ve/veya fayda açısından değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu durum da devletlerin güvenlik politikalarını inşa ederken askeri güce olduğu kadar yumuşak güce, - dolayısıyla kamu diplomasisi araçlarına- önem vermeleri gerektiği hususunu ön plana çıkarmıştır.”²⁹¹

Diğer taraftan ABD’nin öncülüğünde gerçekleşen kamu diplomasisi kullanım faaliyetleri, diğer batılı devletlerce de benimsenmiştir: İngiltere, 2002 yılında Kamu Diplomasisi Strateji Kurulu’nu (Public Diplomacy Strategy Board) kurmuştur. Fransa’da da kamu diplomasisi uygulamaları kapsamında 2010 yılının Aralık ayında Fransız Enstitüsü (Institut Français) oluşturulmuştur.²⁹²

2.4.2. Kamu Diplomasisi ve Güç Mücadelesi: Yumuşak Güç-Sert Güç ve Akıllı Güç Kapsamında Kamu Diplomasisi

Güç kavramı, 1990 yılında Joseph S. Nye tarafından ortaya konulmuş ve yine Nye tarafından; bir kişinin istediği sonuçları elde etmek adına diğerlerinin davranışlarını etkileme yeteneği olarak tanımlanmıştır.²⁹³ Joseph Nye, gücü aşka benzeterek, “...denenmesi, tanımlanması ya da ölçülmesinden daha kolaydır.” Şeklinde nitelemiştir.²⁹⁴ Tanımdan ve bahsi geçen özellikten yola çıkarak; irdelenen

---

²⁹⁰ Bostancı, **a.g.e.**, s.41.

²⁹¹ Bezen Balamir Coşkun, “Güvenlik Sorunları ve Kamu Diplomasisi”, **Kamu Diplomasisi**, Ed.: Abdullah Özkan, Tuğçe Ersoy Öztürk, Tasam Yayınları, İstanbul, 2012, s.51.

²⁹² Institut Français Web Sitesi, (Çevrimiçi), <http://www.institutfrancais.com/en/about-us>, 26.03.2017.

²⁹³ Nye, **Public Diplomacy and Soft...**, s.94-95.

²⁹⁴ Joseph S. Nye, **Bound to Lead, The Changing Nature of American Power**, Basic Books, New York, 1990, s.25.

diplomasi, propaganda ve kamu diplomasisi kavramlarının birer güç unsuru olduğunu söylemek gerekmektedir. Zira üç unsur da ulusal çıkarı sağlamak adına diğer aktörlerin davranışlarını etkilemek için kullanılmaktadır.

Öte yandan Nye, gücü iki ayrı kategoride sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmaya göre askeri ve ekonomik unsurlar kullanılarak; hedef devleti etkilemek şeklinde tanımlanabilecek bir sert güç vardır. Sert güç dışında kalan; tarihi, kültürel, siyasi değerler ve dış politika da yumuşak güç içerisinde yer almaktadır. Yumuşak güç denildiğinde sert güçten ziyade; cezbedici ve çekim gücü olan bir durum ortaya çıkmaktadır. Yani bir devlet, kendi isteğiyle diğer bir devletin çıkarlarına farkında olmadan hizmet etmiş olmaktadır.²⁹⁵

21. yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde, sert güç unsurlarını kullanmak maliyetli ve risklidir. Bunun dışında kamuoyunu sert güç kullanmaya ikna etmek, oldukça zor ve meşakkatlidir. Sert güç unsurları kullanımı sonucunda oluşabilecek muhtemel bir başarısızlığın sonuçları da oldukça ciddi olmaktadır. Tüm bu sebeplerin ötesinde gelişen savaş teknolojilerinin-özellikle nükleer gücün- dünyanın sonunu getirebilecek bir potansiyeli bünyesinde taşıması; -ikna, cezbetme, iş birliği, diyaloga dayalı- yumuşak güce ve yumuşak güç unsuru olan kamu diplomasisine verilen önemin artmasını sağlamıştır.

Elbette ki devletler için belli bir amaca ulaşmak noktasında ne sert güç ne de yumuşak güç tek başına yeterli olmayabilir. Bu sebepten ötürü devletlerin kullandıkları ya da kullanmayı planladıkları sert güç unsurlarına meşruiyet kazandırmak için -gerek hedef devletin kamuoyu nezdinde gerekse uluslararası kamuoyu nezdinde- yumuşak güç unsurlarını devreye sokması gerekmektedir.²⁹⁶ Bu görevi geçmişte propaganda yerine getirmiş; 1960'lardan sonra da kamu diplomasisi, bu amaç uğrunda kullanılmıştır. Günümüzde ise sert güç kullanımı, eskisi kadar yaygın olmasa da halen mevcuttur. Devletlerarası çatışmaların yanında terör olgusu, günümüzün en büyük problemlerinden birisidir ve terörle mücadelede, sert güç kullanmanın yanında; dünya halklarıyla iletişim kurmak, her geçen gün daha da önemli bir hale gelmektedir.

---

²⁹⁵ Karadağ, **a.g.e.**, s.28.

²⁹⁶ Saraçlı, **a.g.m.**, s.276.

Bu noktadan hareketle yumuşak güç, başkalarının tercihlerini şekillendirme üzerine kuruludur. Dahası ABD'nin yumuşak gücü ekonomik ve askerî gücünden fazladır denilebilir. Çünkü ABD'nin dünya üzerindeki hâkim kültürü, Roma İmparatorluğu'ndan bu yana dünyada hüküm süren en yaygın kültür durumundadır. Üstelik Roma İmparatorluğu'nun ve buna Sovyetler Birliğini de dahil edersek her ikisinin birden kültürel özellikleri fiziki sınırlarının ötesine geçememiştir. Oysa ABD'nin kültürü, geniş bir coğrafyada etkin ve baskın konumdadır.²⁹⁷

Diğer taraftan yumuşak güç ve günümüzde yumuşak güç unsurlarının en önemlilerinden olan kamu diplomasisinin kullanımı, gelişen iletişim metotlarıyla birlikte yaygınlaşmaktadır. Bugün Hollywood yapımı bir filmin, bir bilgisayar oyununun, sosyal medyanın etkileme gücü, sert güç unsurlarına kıyasla çok daha büyüktür. Bununla beraber yumuşak güç, ciddi bir potansiyele sahip olmayı da gerektirmektedir.²⁹⁸ Her devlet bünyesinde yumuşak güç potansiyeli barındırmakla birlikte; ABD gibi dünya çapında konuşulur bir dile, dünya çapında yaygın bir kültüre, bu özellikleri imrenilecek hale getirecek maddi ve teknik imkanlara sahip olamamaktadır.

Öte yandan yumuşak güç ile sert güç arasındaki karşılıklı etkileşim ve sadece birisinin kullanılarak amaçlara ulaşılmasında yaşanan zorluk, zamanla iki gücün nasıl bir arada ve etkili şekilde kullanılabileceği, sorusunu da beraberinde getirmiştir. Nitekim bu soru çerçevesinde Nye da yumuşak güç ile sert gücün bir arada akılcı bir biçimde kullanılmasını tanımlamak için akıllı güç kavramı üzerinde durmuştur.²⁹⁹

“Akıllı güç, ABD orijinli bir kavram olarak ortaya çıkmış; güçlü bir askeri yapıya olan ihtiyacın önemini vurgulamış, aynı zamanda da Amerika'nın nüfuzunu yaymak ve ABD girişimlerine meşruiyet kazandırmak için ittifaklara, ortaklıklara ve kurumlara büyük önem atfetmiştir. Yumuşak güç unsurlarını öne çıkaran akıllı güç yaklaşımında, kamu diplomasisi de önem kazanmıştır.”³⁰⁰

²⁹⁷ Nye, “**Public Diplomacy and Soft**...”,s.95-96.

²⁹⁸ Yeterli maddi ve teknolojik olanaklara sahip olmayı gerektirdiği gibi, daha yavaş etki göstermesi ve sürekli uygulanması gerektiği için tek başına yeterliliği her dönem ve her devlet için uygun olmayan bir enstrümandır.

²⁹⁹ Nye, **a.g.m.**, s.107-108.

³⁰⁰ Emine Akçadağ, “ABD'nin Kamu Diplomasisi Stratejisi: Akıllı Güç”, **Kamu Diplomasisi.org**, (Çevrimiçi), <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf>. 19.04.2017.

Öte yandan özellikle Bush döneminde yoğun bir şekilde kullanılan sert güç unsurlarının yarattığı tahribatı gidermek amacıyla kamu diplomasisi faaliyetlerine girişilmiştir. Başkan Obama döneminde ise bu alana yönelik çalışmalar üzerinde önemle durulacağının sinyalleri gerek konuşmalarla gerekse uygulamalarla verilmiştir.³⁰¹

ABD'nin akıllı güç bazlı kamu diplomasisi faaliyetleriyle hedeflediği şey: Amerikan değerlerinin, Amerikan kültürünün cazibesini ve çekiciliğini dünyaya daha iyi anlatmaktır. 11 Eylül sonrası başlayan, özellikle İslam ülkelerine yönelik aktif sert güç kullanımına dayalı dış politika uygulamaları sonucunda, büyük bir ABD antipatisi oluşmuştur. Bu durumu düzeltmek için 'ABD'nin, İslam düşmanı olmadığı' temasını işleyen kamu diplomasisi faaliyetleri, üzerinde önemle durulmuştur. Uzun süre Barack Obama'nın gizli Müslüman olduğuna ilişkin³⁰² haberler, yazılı ve görsel basında yer almış; yine Obama, gittiği İslam ülkelerinde Kur'an-ı Kerimden örnekler vermiş³⁰³ ABD'nin, İslam düşmanı olmadığına³⁰⁴ dair söylemlerde bulunmuştur.

Tanımlardan ve irdelenen özelliklerden yola çıkarak kamu diplomasisinin, ikna diyalog, iletişim süreçlerini kullandığı, 'hedef kamuoyunu kazanmak' mottosunu işlediği görülmektedir. Bu noktadan hareketle kamu diplomasisinin,

---

³⁰¹ Obama döneminde uygulanacak kamu diplomasisi ile ilgili fikir veren ilk belge, Şubat 2009'da White Oak'ta yapılan "The Elements of Smart Power: Re-inventing Public Diplomacy" konulu konferansın sonucunda yayınlanan "The White Oak Recommendations" başlıklı tavsiye metnidir. Bu metne göre, kamu diplomasisi konusunda öncelikle holistik (bütünsel) bir yaklaşım benimsenmelidir. Kamu diplomasisi ile elde edilecek başarının pek çok paydaşın yararına olacağı göz önünde tutulmalı ve paydaşlar sürecin şekillendirilmesinde söz sahibi olmalıdır. Holistik yaklaşım çerçevesinde bir kamu diplomasisi stratejisi benimsenmeli ve faaliyetler belirli bir coğrafya, bölge veya etnik grupla sınırlı olmamalıdır. Undersecretary for Public diplomacy and Public Affairs biriminin yapısı finansal, bütçesel ve personel bağlamında güçlendirilmelidir. Kamu diplomasisi alanında eğitim görmüş personel yetiştirilmelidir. Yeni iletişim araçlarından, özellikle internetten maksimum oranda faydalanılmalıdır. Sivil (kültürel, akademik, profesyonel, sanatsal...) ve askeri değişim programları artırılarak sürdürülmeli, özel sektörün ve Sivil Toplum Kuruluşları'nın kamu diplomasisi sürecine katılımı teşvik edilmelidir. Daha fazla bilgi için bkz. Akçadağ, **a.g.m.**, s.3-4.

³⁰² "Barak Obama Namaz mı Kılıyor?", **İnternet Haber Web Sitesi**, 27 Nisan 2015, (Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/barack-obama-namaz-mi-kiliyor-784033h.htm>. 11.03.2017.

³⁰³ "Obama Kurandan O Ayeti Okudu", **Milliyet Gazetesi Resmi Web Sitesi**, 26 Temmuz 2015, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/obama-kuran-dan-o-ayeti-okudu/dunya/detay/1741985/default.htm>. 12.03.2017.

³⁰⁴ "Obama Amerika'nın Düşmanı İslam Değil", **Hürriyet Gazetesi Resmi Web Sitesi**, 10 Eylül 2010, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/obama-amerikanin-dusmani-islam-degil-el-kaide-ve-diger-asiri-gruplar-15752502>. 12.03.2017.

yumuşak güç unsuru olduğu değerlendirilmektedir. Ancak tek başına yumuşak gücün yeterli olmadığı, ABD gibi büyük devletlerde; kamu diplomasisi, akıllı güç çerçevesinde de kullanılabilir.

2.4.3. Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinin Amaçları

21. yüzyıla egemen olan küreselleşme, dünya siyasetini de etkisi altına almıştır. Buna bağlı olarak ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal alanda değişim ve dönüşümler yaşanmıştır.³⁰⁵ Devletler de bu yeni durum karşısında yeni siyasalara ve bu siyasaları uygulamak adına da yeni araçlara ihtiyaç duymaktadır. Bununla birlikte sert güce dayanan dış politika uygulamalarının, gelişen savaş teknolojilerinden ötürü oldukça masraflı olması ve tek başına yeterli olamaması, kamuoyunun öneminin artması, insan haklarının ilerlemesi ve iletişim teknolojilerinde sağlanan gelişimlerle birlikte, kamu diplomasisi faaliyetleri ön plana çıkmaya başlamıştır. Dahası 21. yüzyıl, iletişim çağıdır ve kamu diplomasisi de etkili bir iletişim yöntemi olarak var olmaktadır.

Kamu diplomasisi, -iletişim, halkla ilişkiler, uluslararası ilişkiler, diplomasi, siyaset bilimi vb.- birçok disiplinle ilişkili olduğundan, çok çeşitli amaçlar doğrultusunda uygulanabilmektedir.³⁰⁶ Uluslararası ilişkiler perspektifinden bakıldığında ise kamu diplomasisi, belli başlı beş amaç doğrultusunda kullanılmaktadır. Bu amaçlardan ilki, hedef kamuoyunun anlaşılmasıdır. Devletler, bu amaç doğrultusunda, dış kamuoyunu etkileyebilmek adına onları tanımak ve onlar hakkında genel bir kanaat edinmek istemektedir.³⁰⁷ Dahası devletler, hedef kamuoyunu anlamak için dinleme çalışmalarına girerler ve bu amaç doğrultusunda kullanılan en önemli araçlar, anketler ve kamuoyu araştırmaları olmaktadır. Kamuoyu araştırmalarına örnek olarak Amerika merkezli PEW Araştırma Merkezi'nin her yıl düzenli olarak yayınladığı, küresel eğilimler raporu çalışması gösterilebilmektedir.³⁰⁸

---

³⁰⁵ Bostancı, **a.g.e.**, s.43.

³⁰⁶ Volkan Bozkır, “Kamu Diplomasisinin Alanları ve Çerçevesi”, **Kamu Diplomasisi**, Ed.: Ahmet Yalçınkaya ve Yeşim Özgen, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s.32-33.

³⁰⁷ Saraçlı, **a.g.m.**, s.286.

³⁰⁸ Saraçlı, **a.g.m.**, s.287.

Kamu diplomasisinin ikinci bir amacı da bilgilendirmedir.³⁰⁹ Devletler izledikleri siyasalar konusunda gerek kendi halklarını gerekse de dış kamuoyunu bilgilendirmek durumundadır. Bu doğrultudan hareketle kamu diplomasisi; devletlerin uyguladıkları siyasalar konusunda, hedef halkları bilgilendirmesini amaçlamaktadır.

Kamu diplomasisinin üçüncü amacı, kültürel kaynakların kullanılması vasıtasıyla kültürel etkileşim sağlamaktır.³¹⁰ Kültürel etkileşim, uluslararası ortamı yönetmek adına, bir devletin kültürel kaynaklarının, diğer ülkelerde de bilinirliğinin sağlanması demek olabileceği gibi; bir devletin, yurtdışında kültürel iletişim faaliyetlerine ev sahipliği yapması anlamına da gelebilmektedir. Sinema, tiyatro, sanat, spor gibi pek çok araç ile uygulanabilen kamu diplomasisi, hedef devlet üzerinde kültür tanıtımı, hedef devlet ile kültür köprüleri inşası ve hedef toplum üzerinde kültürel cazibe yaratılması gibi çeşitli yöntemleri izleyerek; bir kültürel etkileşim amaçlamaktadır. Bu noktada ise kültürün çekiciliği, gücü ve kültürel etkileşim faaliyetlerinin, siyasal hedeflerle ne denli örtüştüğü önem taşımaktadır. Zira bir kültürel etkileşim, bir dış politik hedefle örtüştüğü oranda başarılı olabilmektedir.³¹¹

Kamu diplomasisinin dördüncü amacı, uluslararası ortamı yönetmek adına bir aktörün, diğer halklar ve fikirler hakkında bilgi toplaması ve o bilgiyi siyasete ya da kamu diplomasisine kanalize etmesidir. Kamu diplomasisinin beşinci amacı ise kamuoyunu yönlendirmektir. Diğer taraftan hedef halkın alışkanlıklarının değiştirilmesi, davranışlarının biçimlendirilmesi, algı yönetimi, itibar yönetimi, imaj yönetimi gibi unsurlar da kamuoyunu yönlendirmek konusunda kullanılan araçlar olarak ön plana çıkmaktadır.³¹²

---

³⁰⁹ Siyasal bilgilendirme çalışmaları daha çok hükümet kanalıyla başbakanlığa ya da dışişleri bakanlıklarına bağlı çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Ayrıca siyasal bilgilendirme çalışmaları, geleneksel diplomasi yöntemlerinden birisidir ve birincil öneme sahiptir. Bkz. Bostancı, **a.g.e.**, s.44.

³¹⁰ Erzen, **a.g.e.**, s.124.

³¹¹ Nicholas J. Cull, "Public Diplomacy: Taxonomies and Histories" **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, sayı:616, 2008, s.19.

³¹² Bostancı, **a.g.e.**, s.45.

2.4.4. Kamu Diplomasisi Araçları

Kamu diplomasisi belirtilen amaçları gerçekleştirmek noktasında birçok araçtan yararlanmaktadır. Bu noktadan hareketle kamu diplomasisi uygulamalarında, daha çok yumuşak güç araçlarının kullanıldığını söylemek gerekmektedir. Kamu diplomasisi, hali hazırda yumuşak gücün bir aracıdır. Diğer taraftan tüm yumuşak güç unsurları da kamu diplomasisine araç vazifesi görmektedir.³¹³

Öte yandan kültürel unsurlar ve kültürel diplomasi, en önemli kamu diplomasisi araçları arasında gösterilmektedir. Bu konuda devlet makamları ve devlet dışı organizasyonlar, kültürel başarıyı ve diğer ülkelerde bilinirliği arttırmak adına kültürel iletişim faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Örnek vermek gerekirse: İtalyan Kültür Enstitüsü, Alliance Française³¹⁴, Goethe Enstitüsü³¹⁵ Türkiye adına da Türkiye İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ülke kültürünün tanıtımı için oluşturulan kurum ve kuruluşlardandır.³¹⁶ Tüm bunların dışında, bir ülkenin yazılı ve görsel basını, dizi ve sinema sektörü de kültürel bir araç vazifesi görebilmektedir. Ünlü bir yazarın, gazetedeki köşesinden, hedef halkın kültürüne ilişkin olarak vereceği olumlu bir mesaj; devletin, hedef halk nezdindeki imajına olumlu yansıyabilecektir. Diğer taraftan yazılı ve görsel medya, günümüzün teknik olanaklarıyla birlikte dünyanın her yerinden takip edilebilmektedir. Bu araçların stratejik kullanımıyla birlikte kültürel unsurların, hedef halka daha iyi tanıtılabilmesi oldukça mümkündür.

Mübadale diplomasisi bir diğer önemli kamu diplomasisi aracıdır ve uluslararası ortamı yönetmek adına bir aktörün, bir kültür veya eğitim faaliyeti çerçevesinde, vatandaşlarını yurtdışına gönderip başka ülkelerden vatandaşları kabul etmesi olarak tanımlanabilmektedir.³¹⁷ The Fulbright bursları buna örnek olarak

---

³¹³ Saraçlı, **a.g.m.**, s.287.

³¹⁴ Alliance Française, dünyanın yaklaşık 100 farklı ülkesinde faaliyet gösteren Fransız dilini ve kültürünü dünya üzerinde bilinir ve yaygın kılmak adına çalışan bir organizasyondur. Daha fazla bilgi için bkz. Alliance Française Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi), <https://www.alliancefr.org/fr>. 22.06.2017.

³¹⁵ Goethe Enstitüsü 98 farklı ülkede 159 enstitü ile Almanca'nın ve Alman kültürünün yaygınlaşması adına faaliyet göstermektedir. Daha fazla bilgi için bkz. Goethe Enstitüsü Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi), <https://www.goethe.de/de/wwt.html>. 17.05.2017.

³¹⁶ Tika Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi), <http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>. 29.03.2017.

³¹⁷ Karagülle, **a.g.e.**, s.27.

gösterilebilmektedir. Yine TÜBİTAK ve Türkiye Bilimler Akademisi gibi kuruluşlar tarafından verilen yurtdışı eğitim bursları da bu kategoride değerlendirilebilmektedir.

Uluslararası medya ve yayıncılık, kamu diplomasisinin kullandığı bir diğer araçtır. Öte yandan medya ve yayıncılık günümüzde derin bir değişim içerisindedir. Geleneksel medya olarak adlandırılan gazete, radyo, televizyon, sinema, kitap ve dergiler, 21.yüzyılda halen önemli birer iletişim aracı olmakla birlikte; yeni medya olarak tanımlanan sosyal medya ve sosyal ağlar, yeni bir döneme kapı aralamıştır.³¹⁸ Günümüzde yerel olaylar bile medya ve sosyal medya aracılığıyla anlık olarak dünyanın geri kalanına duyurulabilmektedir. Gazeteler, İngilizce ve Fransızca olarak baskı yaparak küresel boyutta etkinlik sağlamayı hedeflemektedir. Çalışmanın son bölümünde irdelenecek olan sinema da bir diğer önemli kamu diplomasisi aracıdır. Hollywood, ABD kamu diplomasisi faaliyetleri için oldukça güçlü bir enstrümandır. Diğer taraftan TRT'nin son yıllarda gerçekleştirdiği yabancı dillerde yayınlar, Türk dizileri ve Türk filmlerinin yakaladığı popülerite de Türkiye'nin kamu diplomasisi potansiyelini arttıran unsurlardır.

Uluslararası spor, sanat etkinlikleri yine önemli kamu diplomasisi araçları olarak var olmaktadır. Güney Afrika'da 2010 yılında gerçekleşen FIFA Dünya Kupası organizasyonu sayesinde vuvuzela adlı yerel çalgı, tüm dünyada bilinir hale gelmiştir. Futbol ve basketbol müsabakaları, olimpiyat oyunları, motor sporları, Formula 1, NBA vb. birçok spor organizasyonu, ev sahibi olan ülkeye ait kültürel motiflerin, dünyaya tanıtımı noktasında oldukça önemlidir.

Ulusal ve popüler markalar yine kamu diplomasisi açısından önemli birer araçtır. Türkiye adına Türk Hava Yolları, Almanya adına Audi, Mercedes, BMW gibi markalar, bu konuda örnek olarak verilebilmektedir. Yine önemli sporcular, aktörler, sanat insanları, -sosyal medyanın oldukça etkili olduğu günümüzde- oldukça büyük etki imkanına sahip olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse: Instagram adlı sosyal medya platformunda 11 milyon takipçisi bulunan Brezilyalı model Adriana Lima'nın Türkiye ziyaretinden kareleri, bu platformda paylaşması, ülke ve ülke kültürü tanıtımı adına ciddi anlamda önem taşımaktadır.

---

³¹⁸ Cull, **Public Diplomacy: Taxonomies...**, s.34-35.

2.4.5. Kamu Diplomasisi Uygulanması

Kamu diplomasisinin özünde, dost ve düşman unsurlar ile tarafsızları şekillendirme vardır. Bu doğrultuda amaç herhangi bir faaliyet öncesinde uygulayıcı devletin, dış politika hedeflerine yönelik olarak diğer ülkelerde uygun kararlar alınmasını sağlayacak altyapının oluşturulmasıdır. Böylece asgari düzeyde tepki ile karşılaşmış ve kamuoyu ikna edilmiş olmaktadır. Bu hususta altı tane oluşum ve uygulama basamağı bulunmaktadır:³¹⁹

- i) Bunlardan ilk ikisi diğerlerine göre daha büyük önem taşıyan tarihi ve kültürel altyapı ile;
- ii) Ekonomik alt yapıdır: Kuşkusuz ekonomik güç ziyadesiyle önemlidir ve ekonomik gücü yeterli olmayan bir devletin kamu diplomasisinde başarılı olması oldukça güçtür.
- iii) Ulusal ve uluslararası medyanın kullanımı önemli bir uygulama basamağıdır.
- iv) Uluslararası ortamda ikna edicilik bir diğer önemli basamaktır.
- v) Teknolojiyi kullanma beşinci basamakta yer almaktadır.
- vi) Uygun ve yeterli teşkilatlanma da diğer bir basamaktır. Kurumsallaşmamış teşkilatlarını oluşturamamış planlayıcılar tarafından oluşturulan kamu diplomasisinin başarılı olması ciddi manada zordur.

2.5. Kamu Diplomasisi Yaklaşımları

Kamu diplomasisinde katı ve esnek olmak üzere iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Soğuk savaş döneminde katı yaklaşım çerçevesinde kamu diplomasisi faaliyetleri yürütülmüş sonrasında ise yeni kamu diplomasisi olarak da adlandırılan esnek yaklaşım ön plana çıkmıştır.

2.5.1. Kamu Diplomasisinde Katı Yaklaşım

Katı yaklaşım perspektifinden bakıldığında; kamu diplomasisinin amacı, ikna ve propaganda yöntemleriyle, hedef kamunun davranışlarını etkilemektir. Katı yaklaşıma göre, siyasal bilgilendirme uygulamaları; genel olarak radyo, televizyon,

---

³¹⁹ Karadağ, a.g.e., s.27.

gazete, dergi gibi araçlarla yapılmaktadır. Bu uygulamalar ile kısa dönemli politik sonuçlar almak için ikna araçları kullanılmakta ve yabancı izleyici/dinleyicilerin tutumlarında değişiklikler hedeflenmektedir.³²⁰

“Bu yaklaşım, 20. yüzyılın koşulları içerisinde ancak geçerliliğini koruyacak bir yöntemdir. Çünkü katı yaklaşım çerçevesindeki kamu diplomasisi uygulamalarının esasını propaganda oluşturmakta; hedefteki halkların, bir takım ikna teknik ve yöntemleri ile istenilen amaçlara yönlendirilmesi arzulanmaktadır. Tek yönlü bir iletişimin söz konusu olduğu 20. yüzyıl kamu diplomasisinde, karşılıklı bir iletişim ve etkileşim söz konusu değildir. Kamu diplomasisi uygulayıcıları, öncelikle dış politikalarının hedef kitleye benimsetilmesini hedeflemekte; bunu yaparken de ikna metodunu kullanmaktadır. Bu yaklaşım içerisinde maruz bırakma, dayatma, dolaylı yoldan baskı uygulama stratejileri de yer almaktadır. Katı yaklaşım; iletişim tekniklerinin ve iletişim araçlarının günümüzdeki kadar gelişmediği, kamuoyunun bugünkü kadar önemli bir konumda olmadığı, iki kutuplu soğuk savaş dünyasının kodlarıyla uyumlu bir yaklaşımdır. Ancak böyle bir yaklaşımın, 21. yüzyılda kendisine yer bulabilmesi imkansızdır.”³²¹

Soğuk savaş, koşullarında irdelenmesi gereken katı yaklaşım bazlı geleneksel kamu diplomasisi, değinildiği üzere ikna üzerine kurulu tek yönlü bir iletişimi benimsemiş, propaganda niteliği taşıyan bir yapıdadır. Diğer taraftan geleneksel kamu diplomasisi ile yeni kamu diplomasisinin ortaya çıktığı dönem arasında da önemli bir fark bulunmaktadır. Geleneksel kamu diplomasisi, savaş ve çatışma gerginliklerinin hakim olduğu, soğuk savaş düzeninin özelliklerine göre şekillenmiştir. Geleneksel kamu diplomasisinin içinde yer aldığı koşullar, iki kutuplu bir dünya düzeninin özelliklerini yansıtmaktadır.³²²

Öte yandan geleneksel kamu diplomasisinin, geleneksel diplomasiden de ayrıldığı noktalar vardır: Geleneksel diplomasinin konusu, devletlerin temsilcileri veya diğer uluslararası aktörler iken; kamu diplomasisinin konusunu, yabancı

³²⁰ Benno H. Signitzer ve Timothy Coombs, “Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Covergences”, **Public Relations Review**, vol:18, no:2, 1992, s.143.

³²¹ Özkan, **a.g.m.**, (Çevrimiçi), s.6.

³²² Saraçlı, **a.g.m.**, s.284.

toplumlardaki genelde halk ve özelde ise belirli gayri resmi gruplar, kuruluşlar ve kişiler oluşturmaktadır.³²³

2.5.2. Kamu Diplomasisinde Esnek Yaklaşım

Günümüzdeki kamu diplomasisini, adlandırmak adına da kullanılan yeni kamu diplomasisi terimi, esnek yaklaşım olarak da ifade edilebilmektedir. Esnek yaklaşımda kamu diplomasisinin amacı; karşılıklı anlayış oluşturmaktır. Yeni kamu diplomasisi çerçevesinde kültür, spor, eğitim, bilim gibi yumuşak güç unsurları aktif olarak kullanılmakta, karşılıklı iletişim ve etkileşim hedeflenmektedir.³²⁴

Yeni kamu diplomasisi, bilgi ve kültürel programlarla birlikte; uzun dönemli ulusal amaçlara yoğunlaşarak, dış politika amaçlarının önünün açılacağını öngörmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde kamu diplomasisi, karşılıklı anlayış sağlamayı hedeflemektedir. Kültürel etkileşim, akademik ve sanatsal değişimler, filmler, sergiler, gösteriler, karşılıklı dil eğitimi programları aracılığıyla ülkeler arası bilgi, fikir, kültür alışveriş platformu oluşturulmuş olur.³²⁵

“Esnek yaklaşım; iletişimin, bilginin, internetin yaygınlaştığı, kamuoyunun belirleyici bir aktör olarak öne çıktığı, yeni yüzyılın paradigmasına uygun bir yaklaşımdır. 21. yüzyıl, bilgi toplumunun yüzyılıdır; bu çağda propaganda yöntemleri etkili olamaz, dayatma ve baskıyı içeren ikna metotları karşılık bulamaz. 21. yüzyıl, iletişimin sınırları ortadan kaldırdığı, bilginin, çok büyük bir hızla dünya geneline yayıldığı ve böylece herkesin her şeyden kolaylıkla haberdar olduğu bir dönemdir. 21. yüzyılın bireyleri “verilen ile yetinen” bireyler değildir, aksine araştıran, soruşturan, itiraz eden, tartışan ve zor ikna olan kişilerdir. İşte kamu diplomasisi bu zorlu ortamda ve koşullarda politikalarını benimsetme, amaçlarına ulaşma yükümlülüğü ile karşı karşıyadır. Öte yandan çok sofistike teknik ve yöntemler geliştirilmesi, yumuşak güç unsurlarının ustalıkla kullanılması yeni kamu diplomasisi anlayışı içinde stratejik bir önem taşımaktadır.”³²⁶

---

³²³ Saraçlı, **a.g.m.**, s.285.

³²⁴ Benno H. Signitzer ve Carl C. Wamser, “Public Diplomacy: A Specific Governmental Public Relations Functions”, **Public Relations Theory II**, Ed.: Carl Botan ve Vincent Hazelton, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey, 2006, s.478.

³²⁵ Bostancı, **a.g.e.**, s.42.

³²⁶ Abdullah Özkan, “Strategic Practices of Public Policies in Educational Field and Turkey’s Potential for Cultural Diplomacy”, **Procedia Social and Behavioral Sciences**, vol.176, 2015, s.37.

Geleneksel kamu diplomasisinin aksine yeni kamu diplomasisi, savaş ve gerginlik ortamından ziyade küreselleşmeden post-küreselleşmeye doğru değişmekte olan yeni dünya düzeninin özelliklerine göre şekillenmiştir. Bu dönem, soğuk savaş döneminde olduğu gibi iki kutuplu bir sistem özelliği göstermese de ABD'nin baskın güç olduğu ve fakat Çin ve Hindistan gibi kendisine meydan okuyan ve uluslararası sistem düzeyinde ciddi şekilde rekabet edebilen güçlerin yer aldığı post-küresel bir düzlemde sürmektedir. Yine yeni kamu diplomasisinin aktör kavramı da klasik kamu diplomasisine oranla farklıdır: Yeni kamu diplomasisinde; sivil toplum kuruluşları, hükümet dışı kuruluşlar, halkların ve bizatihi bireylerin ağır bastığı yeni bir ilişki biçimi ortaya koyulmaktadır. Dahası fikirler değerler ve idealler ağırlık basmakta; çift yönlü, karşılıklı bir iletişim söz konusu olmaktadır.³²⁷

“Diğer taraftan yeni kamu diplomasisinde etkinlikler uzun dönemli sonuç beklentilidir. Hayat tarzlarını, siyasal ve ekonomik sistemleri, sanatsal yetkinlikleri kullanarak, karşılıklı anlayışa yönelik çalışmalar söz konusudur. Yeni kamu diplomasisi çerçevesinde, siyasal bilgilendirme çalışmalarını genellikle dışişleri bakanlıkları yerine getirirken, kültürel iletişim faaliyetlerini çok farklı yapılar gerçekleştirmektedir. (Fulbright Komisyonu, British Council, Alman Goethe Enstitüsü, vb.)”³²⁸

2.6. Propagandanın Kamu Diplomasisine Dönüşümü

Propaganda ve kamu diplomasisi kavramlarının tanımları irdelendiğinde iki kavramın da hedef kamuoyunu etkilemek maksadıyla kullanıldığı görülmektedir. İki kavram arasında amaç, araç ve yöntem yönünden ciddi benzerlik ya da önemli boyutlarda örtüşmenin bulunduğu değerlendirilmektedir. İletişim, ikna, kamuoyunun ortak ilgi alanları ve enformasyon iki kavramın da üzerinde durduğu konulardır. Tanım gereği, birçok kamu diplomasisi faaliyeti aynı zamanda propagandadır.³²⁹ Pigman da iki kavramının ortak amaçlara sahip olduğunu ifade ederek bunlar arasındaki en önemli gayenin hedef kamuoyunu etkilemek olduğunu düşünmektedir.³³⁰

³²⁷ Saraçlı, **a.g.m.**, s.284.

³²⁸ Signitzer ve Wamser, **a.g.m.**, s.438-439.

³²⁹ Evan H. Potter, **Branding Canada: Projecting Canada's Soft Power Through Public Diplomacy**, McGill-Queen University Press, Montreal, 2009, s. 60.

³³⁰ Geoffrey Allen Pigman, **Contemporary Diplomacy**, Polity Press, Cambridge, 2010, s.123.

Öte yandan kamu diplomasisinin, propaganda kavramıyla ilişkisine dönük çeşitli görüşler akademik camiada tartışılmıştır. Kamu diplomasisinin propaganda adına örtücü bir kavram olduğunu iddia eden görüşler, iki kavramı birbiriyle özdeş kabul ederken; diğer taraftan iki kavramın tamamen farklı olduğunu söyleyen yaklaşımlar da söz konusudur. Justin Hart, kamu diplomasisinin örtmece bir kavram olduğunu düşünenlerdendir. Ona göre kamu diplomasisi, özü itibarıyla enformasyon politikası anlamına gelmektedir ve enformasyon da uluslararası ilişkiler bağlamında propaganda için kullanılan bir örtmeceden ibarettir.³³¹ Mark Blitz, kavramın örtmece olduğunu düşünen bir diğer yazardır; Blitz, kamu diplomasisini, propagandanın saygınlık kazanmış hali olarak nitelendirmektedir.³³² Bu çalışmada ise uluslararası politika ortamı ve uluslararası güç mücadelesinde gerçekleşen değişimlere ilişkin olarak; propagandadan kamu diplomasisine bir dönüşümün yaşandığı değerlendirilmiştir: Kamu diplomasisi kavramı, -propagandanın mirasını, günün koşullarına uyarlayarak- bir dönüşüm şeklinde ortaya çıkmıştır.

Bu dönüşümde propaganda kavramının, iki dünya savaşı ve soğuk savaş dönemlerinden yıpranarak çıkmasının ve bu süreçte, kavrama kötü anlamlar yüklenmesinin payı bulunmaktadır. Esasında propaganda sözcüğü kelime anlamı olarak bünyesinde kötü anlamlar taşımamaktadır. Ancak önce komünist rejim, sonrasında faşist rejim ve Nazi rejimince; aldatma, hile ve baskı aracı olarak kullanılan propaganda, soğuk savaş döneminde de yalan, hile, entrika gibi olumsuz sıfatlara maruz kalmıştır. Tüm bu gelişmeler sonucunda propagandanın bir dönüşüm geçirmesi elzem olmuştur.

Michael Waller da kamu diplomasisini, propagandaya yüklenen olumsuz anlam sonucunda ortaya çıkmış bir kavram olarak görmektedir. Dahası Waller, kamu diplomasisinin ikna yoluyla da olsa hedeflerin algı, tutum ve davranışlarını belirlemeye yönelik bir araç olduğunu değerlendirmekte ve buna istinaden de kamu diplomasisinin, propagandanın bir biçimi olduğunu düşünmektedir.³³³

Propagandanın kamu diplomasisine dönüşümü adına verilebilecek somut verilerden birisi de kamu diplomasisi kavramı ortaya çıkmadan önce bu kavram

³³¹ Justin Hart, **Empire of Ideas: The Origins of Public Diplomacy and the Transformation of U. S. Policy**, Oxford University Press, Oxford, 2013, s.37.

³³² Mark Blitz, "Public Diplomacy, Propaganda and Rhetoric", **The Public Diplomacy Reader**, Ed: J. Michael Waller, The Institute of World of Politics Press, Washington DC, 2007, s.334.

³³³ J. Michael Waller, **The Public Diplomacy Reader**, The Institute of World of Politics Press, Washington DC, 2007, s.331.

içeriğinde yapılan faaliyetlerin propaganda kapsamında değerlendirilmesidir. Cull'un ifadesiyle, kamu diplomasisi kavramı, ABD'de 1965 yılından beri, ulus-ötesi (transnational)³³⁴ "kültürel propaganda" ve yayın yönetimi faaliyetlerini ifade etmek için³³⁵ kullanılmaktaydı. Nicholas Cull, bu iki kavramın birbiriyle çakıştığını da ayrıca ifade etmektedir.³³⁶

Anthony Pratkins ise kamu diplomasisinin propagandayı da içeren bir araç olduğunu düşünmektedir.³³⁷ Robert Forner da kamu diplomasisi kullanımlarının propaganda yönteminden yararlandığını ileri sürmektedir.³³⁸ G. R. Berridge ile Alan James'in, 'A Dictionary of Diplomacy'sinde kamu diplomasisi: "Yirminci yüzyılın son dönemlerine ait diplomatlar tarafından kullanılan propaganda anlamındaki terim" olarak ifade edilmektedir.³³⁹ Diğer taraftan Kelley, kamu diplomasisinin propaganda olmadığını ancak propaganda yöntemlerini kullandığını bu noktadan hareketle de propagandanın kamu diplomasisi içerisinde varlığını sürdürdüğünü düşünmektedir.³⁴⁰ Guoxin Xing ise, batıda kamu diplomasisinin, propagandanın gelişip serpilmiş hali olarak kullanıldığını ifade etmektedir.³⁴¹

Öte yandan 1960'lı yıllarda, kamu diplomasisi kavramı ortaya çıkmış; 1970'ler itibariyle de Birleşik Devletlerce icra edilmeye başlanmıştır. 70'li yıllarda propaganda kelimesi yerine Amerikan hükümetinin uluslararası bilgi, kültürel ilişkiler ve yayın(medya) faaliyetlerini tanımlamak adına kamu diplomasisi kavramı kullanılmaya başlanmıştır.³⁴² ABD'nin uluslararası bilgi, kültürel ilişkiler ve yayın

³³⁴ Nicholas J. Cull, "Public Diplomacy", **Propaganda and Mass Persuasion: A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present**, Ed.: Nicholas John Cull, David Holbrook Culbert ve David Welch, Santa Barbara, ABC-CLIO Inc., California, 2003, s. 327.

³³⁵ William A. Rugh, **Front Line Public Diplomacy: How US Embassies Communicate with Foreign Publics**, Palgrave MacMillan, New York, 2014, s. 10.

³³⁶ Cull, **Before Gullion...**, s.21.

³³⁷ Anthony Pratkins, "Public Diplomacy in International Conflict: A Social Influence Analysis" **Routledge Handbook of Public Diplomacy**, Ed.: Nancy Snow ve Philip M. Taylor, Routledge, New York, 2009, s.111.

³³⁸ Robert Forner, **Public Diplomacy and International Politics**, Praeger Yayınları, Westport, 1994, s.67.

³³⁹ G.R.Berridge ve Alan James, **A Dictionary of Diplomacy**, Palgrave Macmillan, 2003, s.218, (Çevrimiçi),

http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/_adictionaryofdiplomacy.pdf 20.02.2017.

³⁴⁰ John Robert Kelley, "Between Take-offs and 'Crash Landing': Situational Aspects of Public Diplomacy", **Routledge Hand Book of Public Diplomacy**, Ed.: Nancy Snow ve Philip M.Taylor, Routledge, New York, 2009, s.82.

³⁴¹ Guoxin Xing, " 'Peaceful Rise:' China's Public Diplomacy and International Image Cultivation", **New Dimensions of Chinese Foreign Policy**, Ed.: Sujian Guo ve Shiping Hua, Lanham-Maryland, Lexington Books, Lanham MD, 2009, s. 141.

³⁴² Sait Yılmaz, **Akıllı Güç: Kamu Diplomasisi, Stratejik İletişim, Sert ve Yumuşak Güç, Sosyal Medya, Yumuşak İstihbarat**, Kum Saati Yayınları, İstanbul, 2012, s.24-25.

faaliyetlerini kamu diplomasi adıyla devam ettirmek istemesinin altında yatan en önemli sebep; kavramın, dünya savaşları ve soğuk savaşta oldukça kötü anlamlara maruz kalmasıdır. Bunun yanında Sovyetler ile her alanda kıyasıya rekabet eden ABD, ideolojiler savaşında farklı bir kavram olan -Sovyetler ile arasında fark yaratmak adına- kamu diplomasisi terimini kullanmak istemekteydi. Jan Melissen de bu dönemde uygulanan kamu diplomasisi faaliyetlerinin, ideolojik bir çekişmenin içinde yürütüldüğünü bu yüzden bu faaliyetlerin propaganda olduğunu düşünmektedir.³⁴³

Tüm bunların dışında ABD'nin, uluslararası iletişim yapılanması olan ve 1953'ten 1999 yılına kadar varlığını devam ettiren Ulusal Bilgilendirme Ajansı, (USIA) kötü şöhretli propagandadan ziyade, -prestijli bir kavram olan diplomasi sözcüğünü içinde barındıran- kamu diplomasisini kullanmak istemiştir. Dahası kamu diplomasisi, uluslararası kamuoyuna yönelik tek bir kavramı ortaya çıkarmış, bu da bu çerçevede gerçekleşecek görevlerin merkezileşmesi yolunu açmıştır.³⁴⁴

Tüm bu dönüşüm çabalarına rağmen, ABD kamu diplomasisi uygulamaları bölümünde irdeleneceği üzere; Başkan George W. Bush döneminde dahi propaganda niteliği taşıyan kamu diplomasisi faaliyetlerinin kullanıldığı gözlenmektedir. ABD'nin işlediği 'fikirlerle savaş, ulusal güvenlik, teröre karşı savaş' mottosu çerçevesinde uygulanan kamu diplomasisi faaliyetleri, kalpleri kazanmak adına yapılan propaganda uygulamaları niteliğindedir.³⁴⁵ Bussemer de kamu diplomasisi görünümündeki propaganda çabalarının tipik bir örneği olarak: Irak'taki Amerikan politikasının, Arap dünyası tarafından anlayışla karşılanması için ABD tarafından yapılan yayıncılık faaliyetlerini göstermektedir.³⁴⁶ Bazı ABD resmî belgelerinde de Amerikan kamu diplomasisi faaliyetleri, yabancı kamuların önemli üyelerini "etkileme" çabası olarak ifade edilmiştir.³⁴⁷

Diğer taraftan kamu diplomasisine katı yaklaşım ve bu yaklaşımın özellikleri, propagandadan kamu diplomasisine bir dönüşüm olduğunu kanıtlamaktadır. Zira katı

---

³⁴³ Jan Melissen, "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice", **The New Public Diplomacy- Soft Power in International Relations**, Ed.: Jan Melissen, Palgrave Macmillan, New York, 2005, s.16-17.

³⁴⁴ Yılmaz, **Akıllı Güç: Kamu Diplomasisi...**, s.24-25.

³⁴⁵ Melissen, **a.g.e.**, s.19.

³⁴⁶ Thymian Bussemer, **Propaganda: Konzepte und Theorien**, VS Verlag für Sozialwissenschaften, baskı:2, Wiesbaden, 2005, s. 36.

³⁴⁷ Craig Hayden, "Applied Public Diplomacy: A Marketing Communications Exchange Program in Saudi Arabia", **American Behavioral Scientist**, vol:53, no:4, 2009, s. 536.

yaklaşımına göre kamu diplomasisi uygulamalarında ikna yöntemi ile etki yaratılmak istenmektedir ki bu propagandanın da özelliğidir. Dahası katı yaklaşım çerçevesinde kamu diplomasisi tıpkı propaganda gibi tek taraflı bir iletişimi öngörmektedir. Katı yaklaşım çerçevesinde savaşları ve ideolojik savaşları destekleyici bir görev yüklenen kamu diplomasisi, devlet merkezli olması, manipülatif bir etik anlayışını bünyesinde barındırması ile propagandayla özdeşleşmektedir.³⁴⁸

“21. yüzyılın başında ulaşılan eğitim seviyesi, eskiye kıyasla insanların propaganda konusunda daha tedbirli ve duyarlı hale gelmelerine neden olmuştur. Gerek ulusal düzeyde siyaset yapılırken gerekse uluslararası ilişkilerde, itibar ve güvenilirlik geçmişte olduğundan çok daha fazla önem kazanmıştır. Siyaset, adeta rekabete dayanan bir güvenilirlik yarışı halini almıştır. Geleneksel güç politikalarının dünyası, genellikle kimin silahlı kuvvetlerinin ve ekonomisinin kazandığı üzerinedir, oysa 21. yüzyılın bilgi çağı siyasetinde önemli olan eninde sonunda kimin hikâyesinin kazandığıdır”³⁴⁹

21. yüzyılın taşıdığı bu yeni özellikler ve propaganda kavramının yaşadığı olumsuz tecrübeler, propagandadan kamu diplomasisine dönüşümü elzem kılmıştır. Propagandanın tek yönlü iletişimine nazara çok boyutlu bir iletişimi gerektiren, kültürü, dili, eğitim programlarını, değişim programlarını, sporu, sanatı, müziği, sinemayı da kapsayan bu ‘yeni kamu diplomasisi’ kavramı, çağın ihtiyaçlarına dönük bir güncelleme özelliği taşımaktadır.

---

³⁴⁸ Selçuk Temel, “Amerikan Kamu Diplomasisinin 11 Eylül Sonrası Yönetim Anlayışı ve Sergilenen Faaliyetler Odağında İncelenmesi: Kamu Diplomasisindeki Değişiklikleri Anlamak”, **Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010, s.47.

³⁴⁹ Joseph S. Nye, **Yumuşak Güç**, Elips Kitap, Çev. Rayhan İnan Aydın, Ankara, 2005, s. 106.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAMALARI: ABD- HOLLYWOOD ÖRNEĞİ, TÜRKİYE-TÜRK DİZİLERİ ÖRNEĞİ

3.1. ABD Kamu Diplomasisi Uygulamaları

ABD, büyük askeri, ekonomik ve teknolojik gücünün yanında önemli yumuşak güç unsurlarını da bünyesinde bulundurmaktadır. İki büyük dünya savaşından da muzaffer devlet olarak ayrılan Birleşik Devletler, tarihte Pax Romana (Roma Barışı) ve Pax Ottomana'dan sonraki üçüncü -dünya hakimiyeti- dönemi -Pax Americana- oluşturmayı da başarmıştır. Soğuk savaştan da galip çıkan ABD, birçok uluslararası ilişkiler uzmanına göre dünyanın tek hegemon gücü olarak uluslararası güç mücadelesinde yer almaktadır.

Büyük askeri ve ekonomik gücünün yanı sıra çok önemli şirketlere ve markalara sahip olan ABD; Apple, Microsoft, HP, Mc Donalds gibi dünya çapında faaliyet gösteren -ve yıllık cirosu, çok fazla sayıda devletin gayrisafi milli hasılasından fazla olan- şirketleriyle birlikte büyük bir güç imparatorluğu özelliği taşımaktadır. Dünya çapında ün sahibi olan Amerikan Basketbol Ligi NBA, dünyanın her yerinde itina ile takip edilmekte; yine global ölçekte şöhrete sahip ABD kökenli bilgisayar oyunları, dünya çapında rağbet görmekte; ABD merkezli sosyal medya uygulamaları, hemen hemen tüm dünya insanları için aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Dahası, Amerika'nın resmi dili olan İngilizce, evrensellik kazanmıştır. Bununla birlikte Amerikan kültürü de her geçen yıl daha yüksek oranda dünyanın geri kalanına ihraç edilmektedir.

Amerikan kültürünün dünyaya ihracı konusunda da -yukarıda sayılan spor faaliyetleri, teknoloji ürünleri, bilgisayar oyunları ve Amerikan şirketleri dışında- dünyanın dört bir yanında faaliyet gösteren Amerikan okulları, Amerikan kültür merkezleri, değişim programları ile radyo ve televizyon, önemli birer araç olmaktadır. Tüm bunların dışında çalışma adına önem taşıyan -bacasız bir sanayi olan- Hollywood ve Hollywood içinde sivrilen 'celebrity' (ünlü) kavramı ile birlikte

Amerikan kültürünü cazip kılmak, tanıtmak adına önemli bir potansiyel, ABD bünyesinde var olmaktadır. Özellikle sosyal medyanın herkes tarafından kullanılır hale gelmesi ve ünlü insanlara ulaşımın bu kanal vasıtasıyla kolaylaşması, ABD’ni bu konuda da ön plana çıkarmaktadır. Dahası bu potansiyel kamu diplomasisi uygulamalarına da yansımaktadır. Bir örnekle açıklamak gerekirse: “Ünlü beyzbolcu Ken Griffey, George Bush iktidarı döneminde kamu diplomasisi alanında çalışma yapmakla görevlendirilmiştir.”³⁵⁰

Öte yandan ABD kamu diplomasisi uygulamaları tarihine göz atmak gerekirse: ABD kamu diplomasisi uygulamalarının ilk örnekleri, Birinci Dünya Savaşı esnasında ve sonrasında görülmüştür. 1917’de Creel Komitesi’ni kuran Başkan Woodrow Wilson, dünya halklarıyla iletişime geçerek, kamuoyu vasıtasıyla yöneticileri etkilemeyi düşünen ilk devlet başkanlarından olmuştur. Wilson gerek ilan ettiği 14 ilkeyle³⁵¹ gerekse de Versay Anlaşmasına destek arayışı kapsamında Avrupa’da gerçekleştirdiği mitingler dizisiyle,³⁵² kamuoyu desteğini sağlamaya çalışmıştır.

Wilson’ın Avrupa turnesi dışında 14 ilkesi de dünya halkları üzerinde büyük bir karşılık bulmuştur. Özellikle sömürge ve işgal altında bulunan halklar üzerinde büyük bir Wilson ve ABD sempatisi başlamıştır: Osmanlı İmparatorluğu’nda Wilson İlkeleri Muhipleri Cemiyeti kurulmuş; bu cemiyet, Amerikan mandası altına girmek yönünde tavır takınmış ve cemiyetin fikirleri Osmanlı Devleti’nin işgal altındaki hudutları içerisinde büyük bir destek bulmuştur.³⁵³

Diğer taraftan İkinci Dünya Savaşı’nda Başkan Roosevelt, Amerikan halkına ve dünyaya savaş ile ilgili bilgi verebilmek için OWI (Savaş Bilgilendirme Ofisi)’i kurmuştur. Dahası Nazi işgali altındaki Avrupa halklarına dönük olarak kamu

³⁵⁰ Griffey Hollywood kökenli bir isim olmasa da celebrity (ünlü) kavramı içerisinde değerlendirilmektedir. Bkz. Akçadağ, **a.g.m.**, s.11.

³⁵¹ 8 Ocak 1918’de bizzat Başkan Wilson tarafından duyurulan 14 ilke ile yeni bir dünya düzeni tasarlanmıştır. Kazanan ve kaybeden devlet ayrımı yapılmaksızın; güç ile değil prensiplerle işleyen bir sistem öngörülmüştür. Bu yeni sistem kapsamında çıkarlardan ziyade hukukun üstünlüğü ön plana çıkmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. Henry Kissenger, **Diplomasi**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2002, s.220.

³⁵² Woodrow Wilson, Avrupa turuna çıkan ilk ABD Başkanı payesini de taşımaktadır. S.S. George Washington zırhlısı ile Washington’dan ayrılan Wilson, 9 günlük bir deniz yolculuğu sonucunda Fransa’nın Brest limanına ulaşmıştır. Çeşitli Avrupa kentlerinde mitingler düzenlemiştir. Daha fazla bilgi için bkz. “President Wilson Travels to Europe”, History Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi), <http://www.history.com/this-day-in-history/president-wilson-travels-to-europe>, 26.07.2017.

³⁵³ Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk adlı eserinde, Amerikan mandasını savunan görüşlerin varlığını ve popülarlığını eserin ikinci ve dördüncü bölümünde detaylı bir şekilde anlatmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Atatürk, **a.g.e.**

diplomasisi faaliyetleri uygulayan Birleşik Devletler, bunun karşılığını Normandiya çıkarması esnasında Fransa'da ilerlerken -Fransız halkından- ciddi manada destek görerek almıştır. Bu desteğin arka planında, yapılan iletişim çalışmalarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Fransa'da ve diğer Nazi işgali altındaki Avrupa'da, halk desteği sağlamak adına özellikle VOA radyosunun³⁵⁴ 17 dilde gerçekleştirdiği yayınlar ayrıca önemli olmuştur. ABD hükümetince gizli bir şekilde desteklenen Free Europe Radyosu ve Radyo Liberation da işgal altındaki Avrupa halklarına yönelik -Nazi rejimince gizlenen bilgileri halka aktarmak üzere- olarak kurulmuştur.³⁵⁵

İkinci Dünya Savaşı'nın muzaffer devleti ABD'nin kamu diplomasisi faaliyetleri, savaş sonrasında daha da hareketlenmek durumunda kalmıştır. ABD, bu noktada iki politik amaç doğrultusunda kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmüştür: Bir taraftan savaştan mağlup ayrılan totaliter ve faşist rejimlerin yerine demokratik rejimler oluşturmak isteyen Birleşik Devletler; diğer taraftan da doğu bloğu kaynaklı propaganda faaliyetlerinin önüne geçmeyi amaçlamıştır.³⁵⁶

Dahası savaştan yıkık bir şekilde ayrılmış Avrupa halklarının zayıf vaziyeti, onları SSCB etkisine açık durumda bırakmaktaydı. Komünizme karşı demokrasi kartını ortaya koyan Birleşik Devletler, Avrupa devletlerinin yeniden inşası ve Sovyet tehdidinden korunması adına maddi ve askeri yardımda bulunmuştur. ABD'nin, Avrupa halklarını bu doğrultudan hareketle etkileme çabaları, yalnızca ekonomik ve askeri eksenli olmamış; bunun yanında öğrenci değişim programları, kütüphaneler, kültür merkezleri, okullar, filmler, sosyal çalışmalar, üniversiteler vasıtasıyla bir kültürel değişim programı da oluşturulmuştur. 1938 yılında kurulan Division for Cultural Cooperation in the Department of State, bu kültürel değişim programlarını Avrupa'da sürdürürken; aynı tarihlerde kültürel ilişkiler görevlileri Latin Amerika'da da değişim programları yürütmekteydi. Yine ismini senatör William Fulbright Alkansas'tan alan Fulbright burs programı, 1946 yılında totaliter rejimden yeni çıkan mağlup devletlerin genç insanlarına, sanatçılarına,

---

³⁵⁴ Voice of America Radyosu da savaş boyunca OWI'ye bağlı olmuştur.

³⁵⁵ Hans Tuch, **Communication with the World**, St. Martin's Press, New York, 1990, s.5.

³⁵⁶ Free Europe ve Radyo Liberation, Sovyet propagandalarının önlenmesi konusunda ciddi bir çaba sarf etmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Tuch, **a.g.e.**, s.4.

profesyonellerine vb. kesimlerine özgürlük ve demokrasi fırsatları sunmak adına önemli bir araç olmuştur.³⁵⁷

Öte yandan 1948 yılında³⁵⁸ ABD kamu hukukunda 402 no'lu yasa çıkartılmıştır. Smith Mundt yasası olarak popülerleşen kanun, kamu diplomasisine bağlanma şartlarını yasalaştırmıştır. Bu yasa ile VOA radyosu kurumsallaşmış; Fulbright'ın ötesinde yeni değişim programları oluşturulmuştur.³⁵⁹ Yasa: “Yurtdışında Amerika, Amerikan halkı, Amerikan politikaları ile ilgili bilgilendirme ve yayma çabalarının; basın, yayın, radyo, film ve diğer medya kuruluşları ile diğer ülkelerdeki bilgilendirme merkezleri ve eğitmenler vasıtasıyla yapılmasını öngörmüştür.³⁶⁰ Dahası 1950 yılında Başkan Truman tarafından onaylanan, komünizme karşı yürütülen politik savaşta, “diğer toplumların güveninin kazanılması için çeşitli programların geliştirilmesi ve böylece bu toplumların Sovyet bağlılığından kopmalarının sağlanması” stratejisine dayanan NSC-68 direktifi kabul edilmiştir.³⁶¹

1953 yılında da Amerikan Bilgilendirme Ajansı (USIA) kurulmuştur. Bu kanal vasıtasıyla dünya halkları ile iletişime geçmek ve demokrasi, barış, özgürlük temalı ABD dış politikasına destek sağlamak için iletişim teknikleri geliştirmek hedeflenmiştir. USIA'nın ilk yöneticisi Theodore Streibert, reklamcılık sektöründen gelmektedir.³⁶² Öte yandan bilindiği üzere ABD'de ilk kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüten Başkan Wilson da oluşturduğu komitenin başına gazeteci Creel'i getirmişti. Reklam pazarlama ve gazetecilik kökenli başkanların bu tarz kurumların başına getirilmesi, ABD kamu diplomasisi faaliyetlerinin amacını gösteren önemli bir özelliktir.

---

³⁵⁷ Tiedeman, **a.g.e.**, s.15-16.

³⁵⁸ 1948 yılında OWI kapatılarak, uluslararası bilgi fonksiyonları Dışişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. VOA radyosu da bu noktadan hareketle Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Daha fazla bilgi için bkz. Erzen, **a.g.e.**, s.62.

³⁵⁹ “Smith Muhdt Act”, **Public Diplomacy Wikia**, (Çevrimiçi), http://publicdiplomacy.wikia.com/wiki/Smith_Mundt_Act, 13.05.2017.

³⁶⁰ Ayrıca bu yasa ile yabancı topluluklar adına uygulanan kültürel faaliyetler ile bilgilendirme faaliyetlerinin Amerika içerisinde kullanımı yasaklanmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Nicolas Cull, “How We Got Here”, **Toward a New Public Diplomacy**, Ed.: P.Seib, Palgrave Macmillan, New York, 2009, s.28. Ayrıca bkz. “Smith Mundt Yasası”, **Congress.gov Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <https://www.congress.gov/bill/112th-congress/house-bill/5736/text>, 17.04.2017.

³⁶¹ Temel, **a.g.e.**, s.62.

³⁶² USIA'nın başına reklamcılık sektöründen bir ismin getirilmesi de ABD hükümetinin, özgürlük, demokrasi ve barış bazlı reklam ve propagandalar ile hedef halklarla iletişimi hedeflediğinin göstergesidir. Daha fazla bilgi için bkz. Tuch, **a.g.e.**, s.21.

Diğer taraftan Kennedy'nin başkanlık döneminde kamu diplomasisi faaliyetleri büyük bir saygı ve kabul gördü. Dünyaca ünlü gazeteci Edward R. Murrow, öncülüğündeki USIA, ABD siyasa üretim aşamalarında kendisine güçlü bir pozisyon edindi.³⁶³ Dahası 1963'te USIA'nın görevi, yabancı toplulukları bilgilendirmek ve ABD politikalarını anlatmaktan; yabancı halkların tutumlarını etkileyerek, dış politikada kazanç elde etmeye yardım etmek şeklinde değişti. USIA'nın görevi artık bilgilendirmeden ziyade akılları çelmekti; bir eğiticiden ziyade bir avukat rolüne bürünmüştü. Bu yeni görevin getirdiği bir diğer misyon da başkana, onun dış temsilcilerine, çeşitli ajanslara ve kurumlara politikalar, programlar ve resmi açıklamalar gibi konularda tavsiyeler vermektir.³⁶⁴ Kennedy'nin ölümünün ardından Lyndon Johnson yönetiminde USIA, Vietnam savaşına yönelik propaganda faaliyetlerinin içine hiç olmadığı kadar girmiştir. Öte yandan dönemin propaganda ve kamu diplomasisi faaliyetleri dönem sonunda derin bir eleştiriye maruz kalmıştır.³⁶⁵

Carter döneminde ise kamu diplomasisi faaliyetlerinde önemli değişikliklere gidilmiştir: Tek taraflı bir bilgilendirme ve etkileme çabasının ötesinde diğer halkları dinlemek ve endişelerini anlamak üzerine yeni bir kamu diplomasisi uygulaması tercih edilmiştir.³⁶⁶ 1977 tarihli 2 no'lu yeniden yapılanma planında kamu diplomasinin yeni rolü açıklanmıştır. Başkan Carter'ın 1978 tarihli memorandumunda sunduğu beş ana görev, USIA direktörü John Reinhardt tarafından şöyle belirlenmiştir:³⁶⁷

- i) Ülkemizle, diğer devletler arasında fikir ve insan değişimini sağlamak adına yardımlar ve sponsorluklarla cesaretlendirme sağlanmalı.
- ii) Dış politikaları niçin seçtiğimiz hususunda gerekli bilgilendirme yapılmalı, Amerikan politikaları ve girişimleri ile Amerikan halkı ve kültürü üzerine gerekli bilgilendirme sağlanmalı.
- iii) Yabancı kamuoyunu ve kültürleri anlamak ile bireysel Amerikalıların veya kurumların, diğer ülkeleri ve kültürlerini öğrenmeleri teşvik

---

³⁶³ Helle Dale ve Carnes Lord, "Public Diplomacy and the Cold War: Lessons Learned", The Heritage Foundation Resmi Web Sitesi, 2007, (Çevrimiçi), <http://www.heritage.org/defense/report/public-diplomacy-and-the-cold-war-lessons-learned>. 23.08.2107.

³⁶⁴ Tuch, **a.g.e.**, s.27.

³⁶⁵ Cull, "How We Got Here...", s.32.

³⁶⁶ Tiedeman, **a.g.e.**, s.18.

³⁶⁷ The White House Memorandum for Director, **International Communication Agency**, 1978, (Aktaran): Tuch, **a.g.e.**, s.32.

edilmeli; böylece Amerikan politikalarının yapım amaçları teminat altına alınmalıdır.

- iv) Uluslararası iletişimde kapsamlı milli politikaların icrası ve gelişimi adına dünya insanları arasında bilgi ve düşünce akışının cesaretlendirilmesine yardım edilmelidir.
- v) Kültür, fikir ve bilgileri paylaşmanın en etkili yolu, resmi hükümet etkinliklerinden ziyade bireysel insanlar arasında gerçekleşmektedir. Hükümetler bunu sağlamak için birbirleriyle görüşmeler yapmalıdır.

Ek olarak plan; manipülatif, koruyucu ve propagandatîf hareketlerden ziyade fikirlerin gücüne dayanan özgür bir toplum hedeflemiştir.³⁶⁸

Diğer taraftan Ronald Reagan döneminde, Carter dönemine nazaran kamu diplomasisi faaliyetlerine yüklenen anlamda ciddi bir dönüşüm yaşanmıştır. Reagan, lider algısına önem vermiş; ‘komünizm ile savaşan lider’ olduğuna dair mesajı, dünya halklarına iletme istemiştir. Bu noktadan hareketle USIA da kaynaklarını lider algısına yöneltmiştir.³⁶⁹ Bu dönemde; -liderin diğer ülkelerdeki imajına yönelik- lider algısı çalışmaları kamu diplomasisi faaliyetlerinin çekirdeğini oluşturmuştur.

Reagan’ın en büyük projelerinden biri de sanayileşmiş ulusları içeren, bir gençlik değişim programı oluşturmak olmuştur. Bu program, 1982 yılında başlatılmıştır. Reagan’ın çabaları bununla da sınırlı kalmamıştır. Reagan döneminde televizyon, bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanılmış ve kısa sürede en önemli kamu diplomasisi araçlarından biri haline gelmiştir.³⁷⁰

Öte yandan 1999 yılında USIA’nın faaliyetlerine son verilmiştir. Bunda ideolojiler savaşının -Berlin duvarının yıkılmasıyla- sona ermesinin de büyük bir payı bulunmaktadır. ‘Düşman yok olduysa bu alana yatırım yapmanın anlamsız olduğu’ düşüncesine itibar edilen Clinton döneminde, değişim programları da sekteye uğramıştır. 1995 ve 2001 yılları arasında yalnızca kültürel ve akademik değişimler, yıllık 45.000’den 29.000’e gerilemiştir.³⁷¹

³⁶⁸ Kathy R. Fitzpatrick, “Public Diplomacy in the Public Interests”, **Journal of Public Interest Communications**, vol:1, no:1, 2017.

³⁶⁹ Tiedeman, **a.g.t.**, s.19.

³⁷⁰ Ronald Reagan, **Public Papers of the Presidents of the United States**, the USA Presidency, 1982, s.1626.

³⁷¹ “Building America’s Public Diplomacy Through a Reformed Structure and Additional Resources”, **ABD Kamu Diplomasisi Danışma Komisyonu**, (Çevrimiçi), <http://www.state.gov/documents/organization/13622.pdf>. 11.09.2016.

Diğer taraftan ABD adına Sovyet ve komünizm tehdidi ortadan kalmış olsa da günümüzün en büyük problemlerinden biri olan terörün, Birleşik Devletler hudutları içerisinde kendini göstermesi, ABD adına kamu diplomasisi kartına yeniden sarılma siyasasını beraberinde getirmiştir. 11 Eylül 2001’de ABD’nin önemli simgelerinden ikiz kuleler ve Pentagon’a yönelik olarak gerçekleşen saldırılar ile birlikte ABD’de, aktif sert güç kullanımına dayalı terörle mücadele yöntemi seçilmiştir.

İlk olarak saldırıları gerçekleştiren El Kaide’ye yönelik -Afganistan’a- askeri müdahalede bulunulmuş, sonrasında ise Irak’ın kitle imha silahlarına-günümüzde dahi varlığı ispat edilememiştir- sahip olduğu bahane edilmiş ve Irak işgal edilmiştir. Yoğun sert güç kullanımı ve işgal edilen bölgelerden gelen insan hakları ihlallerine dair haberlerle birlikte; Amerikan imajı, dünya halkları nezdinde tartışılmaya başlanmış; derin bir Amerikan karşıtlığı dünya geneline yayılmıştır. Amerikan karşıtlığının en çok görüldüğü coğrafya da İslam coğrafyası olmuştur; zira müdahale edilen ve insan hakları ihlallerinin yaşandığı ülkeler Müslüman devletleridir. Dahası ABD’nin, terörden ziyade Müslümanlıkla mücadele ettiği inancı, Müslüman dünyası halkları tarafından paylaşılmıştır. Dahası Müslüman devletlerin yanı sıra, dünyanın çeşitli yerlerinde farklı din ve inançlardan insanlar da Amerikan karşıtı hisler beslemiştir. Bu sebeplerden ötürü ABD için, terörle mücadelede müttefik bulmak zor bir hal almıştır. Joseph Nye ise bu durumu şöyle açıklamıştır:

“ABD’de, Amerikancılığın iç politikada baskın olması, sonunu getirecek kadar cazibesini yitirirse; yabancı politik liderler istemeyerek de olsa Amerikancılığı rafa kaldırmak durumunda kalacaktır”³⁷²

Öte yandan Amerikan karşıtlığı söylemleri 1950’lerden beri halihazırda varlığını sürdürmekte; Vietnam Savaşı, nükleer krizler, Bosna ve Kosova savaşlarındaki pasiflikten ötürü belli bir ivmede seyretmekteyse de Afganistan, Irak Savaşları -özellikle Irak’taki savaşın haklı gerekçelere dayanmaması- ve bu savaşlarda yaşanan derin insan hakları ihlalleri ile anti-Amerikancılık oldukça büyük boyutlara ulaşmıştır. Yine dönemin Amerikan Başkanı G.W.Bush, teröre karşı

---

³⁷² Joseph S. Nye, “The Decline of America’s Soft Power”, **Foreign Affairs**, no:3, Mayıs-Haziran 2004, s.17.

mücadeleyi haçlı seferlerine benzeterek³⁷³ özellikle Müslüman coğrafyada büyük bir karşıtlığa neden olmuştur.

Dahası Bush, söylemleriyle devletleri kutuplaştırmakta; terörle mücadelede biz ve onlar kavramlarını ortaya çıkarmaktaydı. ABD hükümetinin bu noktadan hareketle uyguladığı propagandatîf siyasalar, iç politikada meşruiyet sağlamak adına başarılı olsa da uluslararası arenada derin bir Amerikan nefreti olarak geri dönmekteydi. Bu olumsuz Amerikan imajı, ABD ulusal çıkarlarına da zarar verici boyutlara ulaşmaktaydı.³⁷⁴

11 Eylül saldırılarının üzerinden henüz bir ay bile geçmeden ABD Savunma Bakanlığı, ‘Managed Information Dissemination’ adlı raporu yayınlarak; yabancı toplumlara bilgi akışını sağlamak noktasında dağınıklık ve düzensizlik olduğuna ve bu misyonu icra eden kurumların, organizasyon sorunları yaşadığına dair eleştiriler getirmiştir. Dahası söz konusu raporda; kamu diplomasisi ve Uluslararası Askeri Bilgi Faaliyetlerinin ilişkin olduğu kurumlarla, koordinasyonu sağlayacak bir mekanizmanın gerekli olduğu ayrıca vurgulanmıştır.³⁷⁵

2003 yılında yayınlanan bir başka raporda -Djerejian raporunda- propaganda ve halkla ilişkiler bazlı uygulamaların aranan cevap olmadığı; Türkiye, Mısır, Suriye, Fas, Senegal gibi ülkelere gerçekleştirilen ziyaretlerde Amerikan dış siyasalarına derin bir karşıtlık görüldüğü ifade edilmiştir.³⁷⁶ Bu yıllarda yayınlanan benzer bir çok raporda; ABD karşıtlığının yükselişte olduğu, Amerikan imajının kibir, diğer ulusları hor görmek gibi kötü özelliklerle özdeşleştiği, bunun da milli çıkarları tehdit ettiği tespitleri yer almıştır.

Dünya genelinde Amerika Birleşik Devletleri’ne karşı duyulan antipati, ABD imajının düzeltilmesi konusunda kamu diplomasisini ön plana çıkarmıştır. Diğer

---

³⁷³ “Bush’tan Haçlı Seferleri Yakıştırması”, **Hürriyet Gazetesi Resmi Web Sitesi**, 17 Eylül 2001, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/bushtan-hacl-seferi-yakistirmasi-16285>, 22.07.2017.

³⁷⁴ Sandy Vogelsang, “Perspectives on Public Diplomacy: Vietnam to Iraq”, **The Fletcher Forum of World Affairs**, sayı:32, 2008, s.15.

³⁷⁵ "Report of the Defense Science Board Task Force on Managed Information Dissemination", **DSBTF Report**, 2001,(Çevrimiçi), http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dod/dsb_managed_info_dissem.pdf, 19.06.2017.

³⁷⁶ “Changing Minds Winning Pace: Report of the Advisory Group on Public Diplomacy for the Arab and Muslim World”, **Djerejian Raporu**, 2003, (Çevrimiçi), <https://www.state.gov/documents/organization/24882.pdf>, 26.02.2017, s.18.

tarafından kamu diplomasisinin tarihçesi bölümünde de irdelendiği üzere 21. yüzyılda terörle mücadelede başarı sağlama noktasında dünya halklarıyla iletişimde bulunmak ve dünya genelinde iyi bir imaja sahip olmak önemli birer unsur olarak var olmaktadır. Bu noktadan hareketle, 2001 yılında Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı'na,³⁷⁷ -Dışişleri Bakanı Colin Powel tarafından- eski reklamcı Charlotte Beers³⁷⁸ getirilmiştir.³⁷⁹

Beers, dünya halklarına Amerikan değerleri ve fikirlerini satmak, kalpler kazanmak misyonuyla göreve başlamıştır. Ancak Beers yaşanan terör saldırılarının, ABD'nin sebep olduğu antipatiye-hatta nefrete- istinaden meydana geldiğini savunan görüşlerle baş etmek durumundaydı. Dahası aktif sert güç kullanımı ve yaşanan derin insan hakları ihlallerinin yarattığı tepki sorunsalı da Beers'in işini zorlaştırmaktaydı. Bu şartlar altında, 'bireylerin zihinlerindeki resimlerin şekillendirilmesi' anlamına gelen kamu diplomasisinin³⁸⁰ önünde zorlu bir süreç bulunmaktaydı.

Bunun dışında 11 Eylül saldırılarının hemen akabinde Dışişleri Bakanlığı Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler müsteşarlığına atanan Beers'in, özel reklamcılık sektöründen gelmesi, hükümet ve dış politikaya uzak olması, ciddi önyargıları ve eleştirileri de beraberinde getirmiştir.³⁸¹ Powell, Beers'ten Amerikan ideallerinin ve değerlerinin dünyaya satılmasını beklemiştir. Beers de reklam ve pazarlama sektöründen geldiği için markalaşma ve ticaret şeklinde bir kamu diplomasisi tarzı benimsemiştir.³⁸²

³⁷⁷ 1999 yılında oluşturulan müsteşarlığın görev tanımında kamu diplomasisin vazifesi: "Yabancı halkları bilgilendirmek, etkilemek; Amerikan halkı ve Amerikan hükümeti ile dünya halklarının ilişkisini güçlendirmek ve yaymak suretiyle; ulusal çıkarı gerçekleştirmek ve dış politika amaçlarında başarı sağlanması adına destekte bulunmak şeklinde açıklanmıştır. Bkz. ABD Dışişleri Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi),

<https://www.state.gov/r/19.03.2017>. 22.07.2017.

³⁷⁸ Müsteşarın, terör ve aşırı şiddet karşıtı mesajlar vermenin ötesinde; birçok kurumu denetleme ve dış politikanın gelişimine katılım görevleri vardır. Daha fazla bilgi için bkz. ABD Dışişleri Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi),

<https://www.state.gov/r/19.03.2017>.

³⁷⁹ "Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarları", ABD Dışişleri Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi),

<https://history.state.gov/departmenthistory/people/principalofficers/under-secretary-for-public-diplomacy>. 19.03.2017.

³⁸⁰ Walter Lippmann, **Public Opinion**, Free Press Paperbacks, New York, 1997, s. 18.

³⁸¹ Richard Holbrooke, "Get the Message Out", **The Washinton Post**, 28 Ekim 2001, (Çevrimiçi),

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/13/AR2010121305410.html>.

27.03.2017.

³⁸² Tiedeman, **a.g.e.**, s.37.

2001-2003 yılları arasında bu görevde kalan Beers'in yönetimi altındaki kamu diplomasisi faaliyetlerini örneklendirmek gerekirse:

- i) ABD'ni tanıtıcı nitelikli broşür ve kitaplar hazırlamak önemli bir kalemi oluşturmuştur. 11 Eylül Saldırıları için basılan 'The Network of Terrorism" broşürü bu kapsamda atılmış en önemli adımlardan biridir: 36 dilde tercümesi yapılan bu broşür, 1 milyonun üzerinde basılmıştır. Bir diğer önemli ana gündem maddesi olan Irak da es geçilmemiştir. Irak: From Fear to Freedom kitapçığı ile Saddam aleyhine internet-Voice of Freedom- afişleri üretilmiştir.
- ii) Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon saldırıları üzerine kısa film yaptırılmış bu filmler yurt içine ve yurtdışına dağıtılmıştır.
- iii) Ortadoğu toplumlarına yönelik 'paylaşılan değerler' sloganı üretilmiş; ABD'de yaşayan Müslümanların kullandığı projelere imza atılmıştır. Bu projeye 15 milyon dolar harcanmış; kısa zamanlı beş ayrı tanıtım videosu Ortadoğu ve Endonezya'da yayınlanmıştır. Amerikan toplumunun İslam'la mücadele halinde olmadığını göstermek adına hazırlanan filmler, Ramazan Ayı'nda gösterilmek istenmiş; Mısır ve Lübnan'ca reddedilmiş, Ürdün tarafından yayından kaldırılmıştır. Propaganda nitelikli bu filmlerle yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.
- iv) Afganistan'a askeri müdahaleye dönük olarak Arap dünyası basınlarında oluşturulan negatif söylemlere istinaden ABD yetkililerinin El Cezire gibi önemli Arap kanallarına konuşması sağlanmıştır.
- v) Afganistan için Free Afghanistan radyosu kurulmuş; Radyo Sawa da diğer Ortadoğu halklarına dönük olarak oluşturulmuştur.
- vi) 61 milyon dolar ödenek ayrılan Partnership for Learning ve Youth Exchange and Study değişim programları oluşturulmuştur.
- vii) 11 Eylül'ün ardından Sıfır Noktasından Görüntüler fotoğraf sergisi açılmıştır.³⁸³

Beers'ten sonra ise müsteşarlığa Margaret Tutwiler getirilmiştir. Kendisi büyükelçilik görevlerinde bulunmuş, seleflerinin aksine diplomat kökenli bir

---

³⁸³ Temel, **a.g.e.**, s.107-108.

müsteşar profili çizmiştir. Tutwiler, sihirli bir çözümü ya da programı olmadığını açıkça ifade etmiş,³⁸⁴ oluşan olumsuz imajın yok edilmesinin yıllar alabileceğini de itiraf etmiştir.

“Eğitim Değişim programları Tutwiler dönemi adına önem atfedilen alanların başında gelmiştir. Bu şekilde Ortadoğu imajına şekil vermek isteyen müsteşar, Ortadoğu’da yaşayan 170 lise öğrencisini Amerika’da yaşayan ailelerle tanıştırmak istemiştir. Eğitim ve akademisyen değişim programları (Internet Connectivity Program, Exchange Programs) ile bilgilendirme ve tanıtım faaliyetlerinin (American Corner, Culture Connect Ambassadors) yeniden kamu diplomasisinde yükselmesini hedeflemiştir.³⁸⁵

Diğer taraftan Irak işgali dönemine denk gelen bu uygulamalar, Irak’tan gelen şiddet ve taciz görüntülerinin de etkisiyle önemli başarılar kazanmaktan uzak kalmıştır.

Kamu Diplomasisi alanında var olan eksiklikleri konu edinen 2001 raporuna istinaden oluşturulan kurumlardan birisi de 2002 yılında Beyaz Saray bünyesinde oluşturulan Küresel İletişim Dairesi olmuştur. Beyaz Saray bünyesinde kurulan Küresel İletişim Dairesinin amacı, dünya kamuoyunda yer alan anti-Amerikancılığa karşı hükümetin vereceği cevapları koordine etmek olmuştur. Yabancı toplumlara verilecek tüm mesajların stratejik olarak yönetilmesini amaçlayan dairenin öncelikli kitlesi "Ortadoğu toplumları", hedefi ise "Kalpleri ve zihinleri fethetmek" olmuştur.³⁸⁶

Özellikle Irak Savaşı esnasında savaş odası vazifesi gören Küresel İletişim Dairesi, terör savaşı ve Irak konusunda enformasyon faaliyetleri içerisine girerek; dünya kamuoyunu Amerika’nın yanına çekmek doğrultusunda faaliyetler icra

---

³⁸⁴ Nancy Snow, “U.S. Public Diplomacy: A Tale of Two Who Jumped Ship at State”, **Foreign Policy in Focus**, (Çevrimiçi),

http://fpif.org/us_public_diplomacy_a_tale_of_two_who_jumped_ship_at_state/.17.07.2017.

³⁸⁵ American Corner adlı program ile hedef ülkelerin çeşitli yerlerinde oluşturulan bilgi köşeleriyle bölge halkına yönelik seminerler, toplantılar, konferanslar, sergi ve bunun gibi çeşitli programlar, kitap ve benzeri yayınlardan oluşan bir koleksiyon ile Amerikan kültürü tanıtılmaya çalışılmıştır. Bugün hala dünya çapında 400 Amerika köşesi bulunmaktadır bunların 5 tanesi Türkiye’dedir. Culture Connect programı ile de Amerikan kültürünü temsil eden ünlüler çeşitli ülkelerde konserler vermiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Temel, **a.g.e.**, s.111.

³⁸⁶ Hady Amr, **The Need to Communicate: How to Improve U.S. Public Diplomacy With the Islamic World**, Saban Center for Middle East Policy at the Brookings Institution, Washington DC, 2004, (Aktaran): Mohan J. Dutta-Bergman, “U.S. Public Diplomacy in the Middle East”, **Journal Of Communication Inquiry**, vol:2, no:2, Nisan 2006, s.102.

etmiştir. Bu dönemde Küresel İletişim Dairesi, Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı gibi birçok kurumun oluşturulmasının altında yatan yegane düşünce; Amerikan değerlerinin ve politikalarının, dışarıya anlatımında eksiklik olduğudur. Daha çok bilgilendirme ve yönlendirme ile bu eksikliğin giderileceğine dair inanç, Amerikan politik elitince taşınmaktadır. Küresel İletişim Dairesi, reklamlar, internet siteleri, radyo programları ve yeni hikayeleri kullanarak küresel halkla ilişkileri gerçekleştirirken; müsteşarlık ise aynı araçlardan istifade ederek Ortadoğu’da sonuç almaya çalışmıştır.³⁸⁷

Öte yandan Bush dönemi boyunca uygulanan kamu diplomasisi faaliyetlerinde iki farklı amaç görülmekte ve bu amaçlar tezatlar içermektedir. Bush hükümetince icra edilen kamu diplomasisi faaliyetleri bir taraftan ideoloji savaşının bir parçası olarak propaganda amaçlı kullanılırken; diğer taraftan Amerikan karşıtlığına son vermeyi hedeflemektedir. Amerikan siyasi elitinin tek boyutlu yalnızca bilgilendirmeye ve anlatmaya dayalı -kısa sürede sonuç almaya dönük- uyguladığı kamu diplomasisi faaliyetlerinin tamamen propaganda özelliği taşıdığı su götürmez bir gerçektir. Dahası ABD, bu propaganda özelliği taşıyan kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütürken; gerçek olmayan bilgileri dünya kamuoyuyla paylaşmaktan da geri durmamıştır. 5 Şubat 2003’te Colin Powel, BM Genel Kurulu’ndaki konuşmasında Irak’ın kitle imha silahlarına sahip olduğuna dair belgeleri ve istihbarat raporlarını dünya kamuoyuna sunmuştur.³⁸⁸ Ancak daha sonra 2005 yılında Powell’in yardımcılarından Albay Lawrence Wilkinson bu olayı, hayatının en kötü anı olarak nitelendirerek; belgelerin vahim hatalar içerdiğini dünya kamuoyuna açıklamıştır.³⁸⁹

2005 yılında Kamu Diplomasisi Müsteşarlığı’na atanan Karen Hughes ile birlikte bu eksikliklere gidermek adına yenilikler ortaya atılmıştır. Teröre karşı savaş kavramı yerine ‘Aşırı Şiddete Karşı Küresel Mücadele’ (Global Struggle Against Violent Extremism) kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Bunun gerekçesi ise savaş kavramından daha öte ideolojiyi de kapsayan yeni bir mücadele kavramının, terörle

---

³⁸⁷ Bergman, **a.g.e.**, s.102.

³⁸⁸ “Powel’dan Kanıt Şov”, **Hürriyet Gazetesi Resmi Web Sitesi**, 6 Şubat 2003, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/powell-dan-kanit-sov-126408>. 17.03.2017.

³⁸⁹ Former aide: Powell WMD speech 'lowest point in my life' **CNN Resmi Web Sitesi**, 23 Ağustos 2005, (Çevrimiçi), <http://edition.cnn.com/2005/WORLD/meast/08/19/powell.un>. 22.02.2017.

mücadele kapsamında gerekli olduğu değerlendirilmesi olmuştur.³⁹⁰ Ancak bu kavram değişikliği de beklenen başarıyı getirememiştir; zira Müslüman dünyasında oluşan önyargının büyüklüğü oldukça büyük boyutlarda seyretmektedir.

Obama döneminde ise Bush döneminde kazanılan olumsuz imajı ortadan kaldırma noktasında kamu diplomasisi faaliyetleri önemli bir alan oluşturmuştur. Başkan Obama'nın bizzat kendi söylemlerinde İslam'a dönük pozitif mesajlar verilmiş; Afganistan ve Irak savaşları dönemlerinden miras alınan olumsuz hava, ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca Birleşik Devletler, Obama dönemiyle birlikte Bush döneminde miras kalan Amerikan antipatisini yenebilmek adına propaganda nitelikli kamu diplomasisi faaliyetleri yerine 21. yüzyılın yeni kamu diplomasisi kavramı çerçevesinde uygulamalara yer vermiştir. Bu politika değişikliği de çalışmanın üzerinde durduğu propagandadan kamu diplomasisine dönüşümü kanıtlar nitelikte bir örnektir.

3.2. ABD Kamu Diplomasisi Uygulamalarında Hollywood'un Rolü

21. yüzyıl dünyasının en önemli iletişim araçlarından biri de sinema olmuştur. Küreselleşmenin de etkisiyle vizyona giren popüler bir film; anında -montaj ya da alt yazı gibi tekniklerin de yardımıyla- dünya sinemalarında gösterime girmektedir. Hollywood ve ABD, bu kategoride dünya sıralamasında lider konumda bulunmaktadır. Yine Hollywood yıldızları, dünya çapında büyük bir şöhrete sahiptir. ABD'deki film yapımcıları da "yıldız" olgusunun epeyce farkındadırlar. Yıldızlar, sözde var olan karakter rolleri aracılığıyla kendi kişiliklerini canlandırırlar; dahası yıldızlar, daha önce var olmamış bir tipin olağanüstü psikolojik modelleridir. Yıldız sineması da kahraman ile izleyici arasında güçlü bir özdeşleşme yaratımına dayanır. Şeyler, kahramanın bakış açısından görülür; etki, gizli ama derinden gerçekleşir.³⁹¹ Öte yandan yıldızları diğer oyuncularından ayıran şey; koydukları emek ile birlikte,

---

³⁹⁰ Eric Shmitt ve Thom Shanker, "U.S. Officials Retool Slogan for Terror War", **NY Times Resmi Web Sitesi**, 26 Temmuz 2005, (Çevrimiçi), <http://www.nytimes.com/2005/07/26/politics/us-officials-retool-slogan-for-terror-war.html?mcubz=0>. 27.01.2017.

³⁹¹ James Monaco, **Bir Film Nasıl Okunur**, Oğlak Yayıncılık, çev: Ertan Yılmaz, İstanbul, 2012, s.251-252.

sahip oldukları ve öldürüldükleri imajlarıdır.³⁹² Hollywood, bu yıldızlara ve onların potansiyel güçlerine de sahip, oldukça güçlü bir enstrümandır.

Diğer taraftan ABD, dünya çapında yaygın bir dile ve dünyayı küreselleşmenin de etkisiyle işgali altına alan popüler bir kültüre sahiptir. Bu popüler kültürü dünyaya ihraç etmek noktasında, en etkili araçlardan birisi de sinema ve haliyle Hollywood olmaktadır. Dahası günümüzde çoğu insan filmlerin etkisinde kalmakta ve film karakterlerini kendilerine örnek almaktadır. Bu noktadan hareketle; -Hollywood'un dünya çapında popüler olduğu da göz önüne alındığında- Amerikan kültürüne dair yaratılmak istenen cazibenin sinema karakterleri aracılığıyla tüm dünyaya aşılması kuvvetle muhtemel bir yoldur.

Tüm bu olumlu tabloya rağmen, ABD'nin 1950'lerden itibaren süregelen aktif ve yoğun sert güç kullanımlarının (Vietnam, Irak, Afganistan), bazen de meydana gelen olaylar karşısında etkisiz kalışının (Bosna, Kosova) dünya genelinde yaratmış olduğu bir antipati söz konusudur. Sinema, bu antipatinin giderilmesi noktasında da oldukça önemli bir enstrümandır; çünkü sinema; göze, kulağa, akla ve kalbe hitap etmektedir. Bir savaşı, bir isyanı, bir devrimi radyodan dinlemek, bir kitaptan, bir gazeten okumak ile bir filmde izlemek aynı etkiyi vermemektedir. Dahası, sinemada izlenen bir film ile kişi veya kişiler, olaylara daha yakinen şahitlik etmiş olmaktadır.

Öte yandan ABD, sinema enstrümanını var olan tehditleri iç ve dış kamuoyuna anlatmak, sert güç kullanım siyasalarına karşı da meşruiyet zemini kazandırmak amacıyla kullanmaktadır. Bu noktadan hareketle “milli güvenlik sineması” kavramı ortaya çıkmıştır. Kurtuluş Günü (1996), Armageddon (1998), Kara Şahin Düştü (2001), Başka Gün Öl (2002) gibi filmler farklı görünseler de milli güvenliğe ait temaları işlemektedir.³⁹³

Kuşkusuz ABD gibi devasa bir süper güç için sürekli bir şekilde gelişmek ve güçlenmek esastır. ABD, bu kapsamda askeri gücünü arttırmaya dönük çabalarına karşı da meşruiyet zemini kazandırmak durumundadır. Bu duruma istinaden de tehdit kavramı ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda soğuk savaş sonuna kadar; tehdit olarak

³⁹² Murat Bayramoğlu, “Hollywood Sinemasında Star'ın Yeri ve İşlevi”, **Evrensel Kültür Dergisi**, sayı:115, 2001, s.21-23.

³⁹³ Jean-Michel Valantin, **Küresel Stratejinin Üç Aktörü: Hollywood Pentagon ve Washington**, BKY Yayıncılık, çev: Ömer Faruk Turan, İstanbul, 2006, s.8.

Sovyetler Birliği yer almışken, 1990’larda Saddam Hüseyin, 11 Eylül saldırılarından sonra ise terör, ana tehdit unsurunu oluşturmuştur. Hollywood da bu dönemlerde bahsi geçen tehditlere yönelik filmler üretmiştir.³⁹⁴

Öte yandan Hollywood ve ABD yönetimi arasındaki bağın tarihi I. Dünya Savaşı’na kadar uzanmaktadır. II. Dünya Savaşı’nda ise Nazilerin propaganda filmlerine karşı, OWI ve Hollywood iş birliğinde, ABD’nin milli propagandalarını destekleyici filmler üretilmiştir.³⁹⁵ 50’li yıllarda çekilen filmler; Nazilere karşı mücadelenin haklılığını ortaya koymak, ABD’nin Avrupa’daki askeri varlığının meşruluğunu kanıtlamak gibi misyonlar taşımaktaydı. Soğuk savaş döneminde ise SSCB tehdidini işleyen filmler vizyona girmiştir. Öte yandan soğuk savaş döneminin en önemli gelişmelerinden birisi ise Vietnam savaşı olmuştur. Amerikan sert güç unsurlarının başarısız olmasına paralel olarak Vietnam stratejisi, halk nezdinde sorgulanır hale gelmişti. Dahası Vietnam’da meydana gelen başarısızlık, dış kamuoyunda Amerikan antipatisine ve Vietnam sempatisine sebep olmaktaydı. Bu gibi gelişmelerden ötürü ABD, yeni stratejiler izlemek durumunda kalmıştır. Robin Moore’un Yeşil Bereliler romanını okuyan John Wayne, 1965’te Başkan Lyndon Johnson’a bir mektup yazmış, Amerikan toplumuna ve dış dünyaya Vietnam’daki askeri varlığın öneminin anlatılması gerektiğini söylemiştir. Bu doğrultudan hareketle; Başkan Johnson, Pentagon’u bu proje için helikopter ve danışman sağlamaya teşvik etmiştir. Dahası film adına milyonlarca dolar finansman sağlanmıştır. Yeşil Bereliler filmi, 1968 yılında çekilmiş ve ordunun komünizme karşı yürüttüğü savaşa övgüler dizmiştir.³⁹⁶

Diğer taraftan kamuoyunun gücünün idrak edilmesi adına Hollywood’un Vietnam savaşının ilerleyen safhalarında gerçekleştirdiği tavır değişikliği de iyi irdelenmelidir. Vietnam savaşına karşı kamuoyu tepkisinin iyiden iyiye artmasıyla birlikte; Hollywood’da da bir tavır değişikliği görülmüş; -kamuoyunu karşısına

---

³⁹⁴ Sinema, stratejik düşüncenin gücüne veya ortak hafızanın unutkanlık özelliğine, sinema sanatının görsellik gerçeğini ve yoğunluğunu katarak, hayal edilen alternatif bir hikâye meydana getirmekte ve stratejik gündemin pozitif yönde söz konusu edilmesine veya mükemmelleştirilmesine yardımcı olacak zihni dünyanın oluşumunu ortak seyir yoluyla sağlamaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. Valantin, **a.g.e.**, s.11.

³⁹⁵ Savaş Bilgilendirme Ofisi, Hollywood’ta bir şube açmış ve Hollywood ile yakın ilişki kurmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. Clayton R. Koppes ve Gregory D. Black, “What to Show to World: The Office of War Information and Hollywood 1942-1945”, **The Journal of American History**, s.87.

³⁹⁶ Valantin, **a.g.e.**, s.38.

almaktan korkan- Hollywood, Vietnam savaşını protesto etme noktasına kadar gelmiştir.³⁹⁷

Reagan'ın başkanlık yıllarına kadar yani 1970'lerin ikinci yarısına değin Hollywood ve ABD hükümeti arasındaki ilişki soğuk olmuştur. 70'lerin ikinci yarısından itibaren; Hollywood, soğuk savaşta Birleşik Devletleri yeniden desteklemeye başlamıştır. Oldukça popöler bir film olan Rocky serisi, Sovyetlerle çekişmeyi konu almış ve ABD'nin üstünlüğünü, barışseverliğini, dürüstlüğünü vurgulamıştır.³⁹⁸ 1982 yılında çekilen First Blood filmi ve bu filmin fenomen karakteri Rambo, Hollywood ile ABD yönetimi arasındaki ilişkilerin daha da yakinen gerçekteşmesine vesile olmuştur. Tüm dünyada fenomen olan Rambo karakterini Sylvester Stallone canlandırmış; filmin yönetmenliğini ise Ted Kotcheff yapmıştır.³⁹⁹ Filmi incelemek gerekirse: Vietnam'da savaşmış eski bir yeşil bereli olan Rambo, Vietnam savaşında beraber çarpıştığı son arkadaşını ziyarete gelir. Arkadaşının ölüm haberini alır ve kasabada yemek yiyecek bir yer aramaya koyulur. Bu esnada kasabanın polisi tarafından tutuklanır. Rambo, daha sonra askeri günlerini hatırlayıp polisten kurtulur ve polisle çatışma içerisine girer. Sonunda polis, Rambo'nun eski komutanını bulur ve komutan ona teslim olmasını söyler. Bu devlet için savaştığını, gördüğü muameleyi hak etmediğini söyleyen Rambo'nun vermek istediği mesaj: Yönetime itaat etmeyerek ordudan desteğini çeken toplumun, Vietnam'da yaptığı hatayı Amerikan halkına göstermek ve Amerika'nın 70'li yıllardan beri süregelen geriye gidişine bir son vermek arzusudur.⁴⁰⁰ Dahası Rambo sonraki serilerinde Sovyetlerin, Afganistan'a müdahalesini de işlemiş; Afganistan'ı Sovyet işgalinden kurtarmıştır.⁴⁰¹

Dahası Rambo ile Vietnam ve Afganistan örneklerinde başarı elde eden Hollywood, ABD tarihindeki negatif noktaları tersine dönüştürecekle bir görünü, fikriyat ve ideoloji evreni ortaya koymaya başlamıştır. 1983'te çekilen Uncommon Valor filmi, helikoptere yetişemeyip Vietnam'da kalan asker oğlunu, aramaya koyulan bir babayı konu edinmektedir. Filmde, Gene Hackman'ın canlandırdığı

---

³⁹⁷ Valantin, **a.g.e.**, s.39.

³⁹⁸ Hilmi Atıl Ünal, "Sinema ve Hakim İdeoloji", **Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu Resmi Web Sitesi**, 3 Aralık 2016, (Çevrimiçi), <http://www.bgst.org/kultur/sinema-ve-hakim-ideoloji>, 26.07.2017.

³⁹⁹ "İlk Kan Filmii", **IMDb Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <http://www.imdb.com/title/tt0083944>, 12.02.2017.

⁴⁰⁰ ABD'nin Sovyetlerle mücadelele Reagan dönemiyle birlikte geri döndüğü mesajı verilmektedir.

⁴⁰¹ Ünal, **a.g.e.**, (Çevrimiçi).

Albay Rhodes, oğlunun arkadaşlarıyla birlikte gerilla eğitimi alır ve iki helikopter ile Vietnam'a ulaşır. Amerikan askerlerinin esir tutulduğu kampa girer ve son kalan askerleri kurtarır. Film; savaşın bitmediğini, -askıya alınıp- zaferle sona erdiğini açıklamaya çalışmaktadır.⁴⁰² Benzer bir zafer algısına 1984 yılı çıkışlı Missing in Action filminde de rastlanmaktadır.⁴⁰³ Görüldüğü gibi soğuk savaş döneminde ABD'nin imajını olumsuz etkileyen olayların başında Vietnam savaşı gelmektedir. Bu savaşla hem uluslararası arenada hem de iç kamuoyunda büyük bir prestij kaybeden ABD, Reagan dönemine değin bir gerilemeye maruz kalmıştır. Reagan döneminde ise savaşın haklı gerekçelere dayandığı ve yine savaşın bir mağlubiyet olmadığını işleyen askeri filmler⁴⁰⁴-bunu Rambo gibi fenomen bir karakter vasıtasıyla icra etmek- ABD'nin kötü imajının telafisi adına kullanılmıştır.

Reagan, Sovyetlerle mücadelede adeta bir şahin portresi çizmiştir.⁴⁰⁵ SSCB'yi şeytana benzeten ve şer odağı olarak tanımlayan Reagan, oldukça sert demeçler de vermiştir. Bu anlayışı konu edinen filmlerden birisi de 1984 yılı yapımlı Red Dawn yani Kızıl Şafak filmidir. Bu filmde: Sovyetler ve Küba müşterek bir hareketle ABD'ne saldırmaktadır. Paraşütler vasıtasıyla Amerikan şehirlerine inen askerler, işgal ettikleri yerlerdeki insanlara zulüm ederler, erkekleri ise çalışma kamplarına gönderirler. Bir grup kaçarak ormana gizlenir ve Sovyet askerlerine karşı mücadele planı yaparlar. Bu film ile Amerikan halkına ve uluslararası kamuoyuna, Sovyetlerin ne denli büyük bir tehdit olduğunu göstermek amaçlanmıştır.⁴⁰⁶

Öte yandan ABD'de soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte; kamu diplomasisi uygulamalarında da bir durağanlık dönemi başlamıştır. Ancak 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başlayan süreç, yeni bir tehdit olarak Saddam Hüseyin ve Irak'ı ABD'nin karşısına çıkarmıştır. Dahası 1979 yılında gerçekleşen İslam Devrimi ile birlikte İran, 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında da El Kaide ve El Kaide'nin ana üssü olan Afganistan, ABD için yeni tehdit alanlarını oluşturmuştur.

---

⁴⁰² İlk Kan ve Uncommon Valor filmlerinin aynı yönetmen tarafından çekilmesi de ayrıca irdelenmesi gereken bir konudur. Bkz. Uncommon Valor Filmi, **AT&T Building**, Ted Kotcheff, 1983, ABD.

⁴⁰³ Valantin, **a.g.e.**, s.45-46.

⁴⁰⁴ Pentagon, içinde asker olan filmlere üç misyon yüklemekteydi. İlk olarak filmler, ABD ordusuna sempatiyi arttırarak katılımı arttırmalı ve gençleri çekmeliydi. İkinci olarak, Amerikan politikalarında Pentagon bütçesinin daraltılmasını önlemek için politikacıları ikna etmeli ve son olarak da dünya kamuoyunda ABD ordusuyla ilgili olumlu imaj oluşturmali ve yaymalıydı.

⁴⁰⁵ Daha önce de irdelendiği üzere dönemin kamu diplomasisi uygulamaları da Reagan'ı komünizm ile mücadele eden lider olarak dünyaya tanıtmaya amaçlı olmuştur.

⁴⁰⁶ Red Down Filmi, **Valkyrie Films**, John Millius, ABD, 1984.

Diğer taraftan Bosna ve Kosova'da yaşanan büyük trajediler ve ABD'nin, bu trajediler karşısında etkisiz kaldığına ilişkin oluşan tepkiler, dünya kamuoyunda oldukça yaygındı. Dahası, kitle imha silahlarına sahip olduğu gerekçesiyle; ikinci kez Saddam Hüseyin ile savaşılmış ve Irak işgal edilmişti. Üst üste sert güç kullanımları ve özellikle Irak'tan gelen insan hakları ihlallerine ilişkin görüntüler, dünya kamuoyunda yeni bir Amerikan antipatisi oluşturmuştu. Bu şartlar altında, ABD'nin yeniden kamu diplomasisine ve Hollywood'a ihtiyacı bulunmaktaydı.

One Flew Over the Cuckoo's Nest (1975), Rocky (1976), Annie Hall (1977), Platoon (1986), Philadelphia (1993), The Thin Red Line (1998) vb. bir çok filmde imzası bulunan Phoenix Pictures CEO'su ve aynı zamanda Amerikan Kamu Diplomasisi Merkezi danışmanı olan Mike Medavoy da Amerikan liderliğinin doğasının, Afganistan ve Irak savaşları sonucunda dünya halklarınca sorgulandığını düşünmektedir. Obama'nın Amerikan askerlerini bu coğrafyalardan geri çekmesi de -bu bazılarına göre güçsüzlük olsa da- Afganistan ve Irak'ta asker bulundurmanın savunulamaz olmasından kaynaklanmaktadır. Medavoy'a göre Amerikan halkı da bu coğrafyalarda asker bulundurulmasını istememektedir.⁴⁰⁷

Öte yandan özellikle Müslüman dünyasından yoğun tepkiler alan Bush yönetimi, 11 Eylül saldırılarından ötürü büyük stüdyo temsilcilerini, oyuncu sendikası başkanlarını bir toplantı ile bir araya getirmiştir. Bush yönetimini bu toplantı da Bush'un seçkin danışmanı Karl Rove temsil etmiştir. Amaç, teröre karşı mücadele doğrultusunda işleyen Amerikan dış politikasına, Hollywood yapımlarıyla destek sağlamaktır. Bu toplantıda Rove, yapımcılara ABD'nin 'İslam'a karşı bir savaş içerisinde olmadığını; savaşın terörizme karşı olduğunu' aktarmış ve yapımcılardan bu doğrultuda filmler üretmelerini istemiştir.⁴⁰⁸

Bu konuya yerinde bir örnek olması açısından En Büyük Korku ve Ölümüne Takip filmlerinin yaşadığı ertelemeler ayrıca incelenmelidir. Bahsi geçen iki filmin de çekimleri Clinton döneminin sonunda -11 Eylül saldırılardan hemen önce- tamamlanmıştır. En Büyük Korku filmi, Amerikalıların Türkiye ve Yunanistan'ın da dahil olduğu Ortadoğu'ya barışı kabul ettireceği bir sırada, Filistinli teröristlerin,

---

⁴⁰⁷ "What is Hollywood's Diplomatic Role?: An Interview With Film Producer Mike Medavoy", **Public Diplomacy Magazine**, (Çevrimiçi), <http://www.publicdiplomacymagazine.com/what-is-hollywoods-diplomatic-role-an-interview-with-film-producer-mike-medavoy/>. 12.02.2017.

⁴⁰⁸ Valantin, a.g.e., s.146.

İsrail'den bir nükleer bombayı kaçırmaması ve bu bombayı küçük parçalara ayırarak; Amerikan futbol kupası Super Bowl'un düzenlendiği gün, Denver'da patlatmayı amaçlamasını anlatmaktadır. Teröristlerin hedefi; ABD Başkanının Rusya'dan şüphelenmesini sağlamak ve Rusya'ya karşı nükleer bir savaş başlatmaktır. Ancak bu girişim, CIA yardımcısı tarafından engellenmiş ve teröristler öldürülmüştür.⁴⁰⁹ Böylesi bir konjonktürde bu kurgu ve senaryonun, İslam dünyasınca yanlış anlaşılacağı düşüncesi, filmin çıkışını 2001 yılı Kasım'ından 2002 yılı Temmuz'una kadar ertelemiştir. Bu dönemde yönetmen Phil Alden Robinson ile Amerikan -İslam İlişkileri Konseyi arasında da söz düelloları yaşanmıştır.⁴¹⁰ Bahsi geçen diğer film Ölümüne Takip de benzer bir senaryo ile ABD'de bomba patlatmak isteyen bir terörist ile başrol oyuncusu Arnold Schwarzenegger'in mücadelesini konu edinmektedir. Bu film de En Büyük Korku ile aynı akıbeti yaşayarak yaklaşık bir yıllık bir ertelemenin sonucunda vizyona girebilmiştir.⁴¹¹

Diğer taraftan 2002 yılı yapımlı başrolünde Mel Gibson'ın oynadığı Bir Zamanlar Askerdik filminden bir sahne de ayrıca irdelenmelidir. Albay Harold Moore'un biyografisinden, filme uyarlanan bu yapıtta, albayın askeri hayatı anlatılmaktadır. Filmde: Vietnam savaşına gidilirken; albayın, kızıyla arasında geçen bir diyalog göze çarpmaktadır. Albay, savaşın ne olduğunu sorgulayan kızına: Savaşın, 'onlar seni öldürmesin diye onlarla savaşmak' demek olduğunu söylemektedir. Burada verilmek istenen mesaj, ABD'nin ve savunduğu değerlerin tehdit altında olduğu; bu tehditlerin ABD'yi ve değerlerini yok etmeyi hedeflediği, bu sebeplerden ötürü de ABD'nin bu tehditlerle savaştığıdır. Film; ABD'nin önleyici savaş doktrini çerçevesinde savaştığına da vurgu yapmaktadır.⁴¹²

Bu önleyici savaş doktrini II. Körfez Savaşı esnasında da Bush yönetimince vurgulanmıştır: Halka ve dünyaya Usame Bin Laden ile Saddam Hüseyin arasında var olduğu iddia edilen bağ anlatılmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan Steven Spielberg'in Azınlık Raporu filmi tam da bu döneme denk gelmiştir. Dahası Azınlık Raporu'nun, Amerikan önleyici savaş doktrinini eleştirir nitelikte bir film olduğu

⁴⁰⁹ En Büyük Korku Filmi, **Paramount Pictures**, Phil Alden Robinson, ABD, 2002.

⁴¹⁰ Robinson kesinlikle Arap ve Müslümanlara menfi imaj yükleme düşüncesinde olmadığını söylemişse de karşılıklı bir söz düellosu yaşanmıştır. Bkz. Valantin, **a.g.e.**, s.150-151.

⁴¹¹ Ölümüne Takip Filmi, **Warner Bros Production**, Andrew Davis, ABD, 2002.

⁴¹² Bir Zamanlar Askerdik Filmi, **Icon Entertainment International**, Randall Wallace, ABD, 2002.

izlenimi oluşmuştur. Spielberg, bu izlenimden kurtulmak adına: Kendisinin ve şirketi Dreamworks'ün devlet iradesiyle birlikte olduğunu açıklamak zorunda kalmıştır.⁴¹³

Öte yandan dış politika uygulamalarına meşruiyet zemini kazandırmak adına üretilen filmler, özellikle Irak'tan gelen, insan hakları ihlallerine dayanan haberler ve videolarla birlikte durma noktasına gelmiştir. Kamuoyunda oluşan büyük tepki ile birlikte Hollywood; tıpkı Vietnam savaşında olduğu gibi, savaş karşıtı liberal görüntüsüne geri dönmüş ve bu dönemde kafası karışık bir profil çizmiştir: Bir yandan savaşı eleştiren filmler vizyona girmekteyken; diğer taraftan dış politikayı destekleyen az sayıda film izleyiciyle buluşmuştur. Bu kapsamda bazı filmlerin irdelenmesi gerekmektedir:

In The Valley of Elah: Film, savaştan dönen askerlerin maruz kaldığı psikolojik etkiler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Filmde savaştan dönen insanlara ve onların ailelerine karşı, Amerikan toplumunun geliştirdiği tutuma ilişkin güçlü eleştiriler yer almaktadır.⁴¹⁴

No End In Sight: Filmde Irak politikasının yanlışlığı ortaya koyulmuştur. Dönemin Bağdat işgal valisi Paul Bremer'in yanlış siyasalar izlediği, dönem şahitlerinin anlatımlarıyla seyirciye sunulmuştur. Yönetmen Charles Ferguson'a göre Bağdat'ın işgalinden 9 gün sonra Irak ordusunun dağıtılması hata niteliği taşımaktadır. Bu ve benzeri siyasa hataları filmde işlenmiştir. Diğer taraftan Paul Wolfowitz ve Donald Rumsfeld gibi Irak savaşının önde gelen simaları film için açıklama yapmamıştır.⁴¹⁵

Iraq In Fragments: Savaş sonrası Irak'ında, insanların yaşadığı dramı perdeye aktarmıştır. Film, dünyaya yansıtılanın aksine Irak'ta acı çekenlerin yalnızca Şiiler ve Kürtler olmadığı Sünni Iraklıların da büyük acılar çektiğini vurgulamış; siyasi yönden çok insani duyguları ön plana çıkaran bir yapıt olmuştur.⁴¹⁶

Sahte Övünç Felluce Savaşı: Bu filmde askerlerin gözünden Felluce savaşı anlatılmaktadır. Silahlı direnişçilerin dört Amerikan askerini öldürmesi sonucunda

---

⁴¹³ Hollywood ortak hafızasında Başkan McCarthy yıllarındaki stüdyo tasfiyeleri unutulmamıştır.

Daha fazla bilgi için bkz. Valantin, **a.g.e.**, s.167-168.

⁴¹⁴ "Irak İşgalini Anlatan Filmler", **UHIM Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <https://www.uhim.org/irak-iskalini-anlatan-hollywood-filmleri.html>, 18.06.2017.

⁴¹⁵ No End in Sight Filmi, **Red Envelope Entertainment**, Charles Ferguson, ABD, 2007.

⁴¹⁶ Iraq in Fragments Filmi, **Daylight Factory**, James Longley, ABD, 2006.

Felluce'de operasyona çıkan askerlerin, bir ay sonra kışlaya çekilmesi ve ABD Başkanlık seçimi süresince saldırılara ara vermesi kurgulanmaktadır.⁴¹⁷

Grace is Gone: Irak savaşında ölen bir annenin geride kalan kocasının ve kızlarının, ABD'deki hikayesini konu alan filmde, Bush'a oy verip bu politikanın ortağı olan bir babanın, bu sonuçlara kendinin vesile olduğunu anladığı bir süreç anlatılmıştır.⁴¹⁸

The Ground Truth: Savaştan dönen askerlerin psikolojilerini ve hayata kaldıkları yerden başlama konusunda yaşadıkları sıkıntıları anlatmaktadır.⁴¹⁹

Home of The Brave: Bu film özellikle önemlidir; zira Bush politikalarını, savaşı ve işgali açıkça destekleyen bir film olmuştur. Mark Friedman'ın yazdığı, Irwin Winkler'in yönettiği 2006 yapımlı film; 12 milyon dolara mal olmuş, çıktığı hafta IMDb'den 5.2 puan almıştır.⁴²⁰ Filmin yapımcıları, amaçlarının Bush politikalarına karşı çıkanları kışkırtmak olmadığını savunsalar da film gişede umduğunu bulamamıştır. ABD içinde yalnızca 43.753 dolar gelir elde edilen filmi, piyasadan çekilmiş ertesi yıl yeniden yayınlanmış ve hiçbir ödül alamamıştır.⁴²¹

Home of the Brave filminin akıbeti, Vietnam ve Irak savaşlarında Hollywood'un neden tutum değiştirdiğini açıklayan önemli bir veri niteliğindedir. Hollywood, her şeyden önce ticari bir yapılanmadır ve yapıtlarının rağbet görmesi gerekmektedir. Dahası resmi olarak ABD politikalarının savunucusu ve ABD propagandacısı bir profil sergilediği taktirde Hollywood'un, kendisine yönelik bir antipatinin de yükseleceği aşikardır. Bu nedenle Hollywood, bu tarz yönlendirmeleri belirli simgeler altında yapmakta ve aleni bir şekilde politikaların savunucusu rolüne bürünmemektedir. Diğer taraftan bu tarz bir hareketle ABD halkının ve Hollywood'un, savaşa karşı olduğu dünyaya deklare edilerek, dünya nezdinde Amerikan insanına, kültürüne ve sinemasına karşı bir sempati kazandırmanın da hedeflenebileceği değerlendirilmektedir.

Öte yandan Bush'un halefi Obama da kötü Amerikan imajının düzeltilmesi noktasında önemli adımlar atmıştır. Müslüman dünyada var olan ABD antipatisine

⁴¹⁷ Sahte Övünç Felluce Savaşı Filmi, **Universal Pictures**, Mark Manning, ABD, 2008.

⁴¹⁸ Grace is Gone Filmi, **Plum Pictures**, Jim Strousse, ABD, 2007.

⁴¹⁹ The Ground Truth Filmi, **Plum Pictures**, Patricia Foulkrod, ABD, 2006.

⁴²⁰ Home of Brave Filmi, **Metro Goldwyn- Mayer**, Irwin Winkler, ABD, 2006.

⁴²¹ "Home of the Brave", IMDb Resmi Web Sitesi, 2006, (Çevrimiçi), <http://www.imdb.com/title/tt0763840/>.19.08.2017.

karşı, İslam simgesini sıklıkla kullanan başkan; kamu diplomasisine büyük bir önem atfetmiş, bunun yanında Hollywood çıkışlı filmlerin bu husustaki öneminin de farkına varmıştır. Bir örnekle açıklamak gerekirse; 85. Oscar ödül töreninde en iyi film ödülünü -Argo Filmi- Beyaz Saray'dan bizzat bağlanarak açıklayan isim first lady Michelle Obama olmuştur.

“En iyi film ödülünü alan yapıt ise 2012 yapımlı Argo’dur. Film: Şah’ın devrilmesinin ardından Tahran’daki ABD Büyükelçiliği’nin basılıp 52 ABD’li diplomatın rehin alınmasını, diplomatlardan 6 tanesinin büyükelçilik binasından kaçmasını ve CIA’nin bu diplomatları Tahran’dan çıkarma girişimini konu edinmektedir.⁴²² Ödül töreninde filmin yönetmeni Ben Affleck: “Şu anda korkunç şartlar altında yaşayan İran’daki dostlarımıza teşekkür etmek istiyorum” diyerek esasında filmini hangi ideoloji üzerine oturttuğunu açıkça gözler önüne sermektedir.”⁴²³

2012 uluslararası politika ortamına ve güç mücadelesine göz atmak gerekirse: Bahsi geçen yılda, ABD’nin tehdit olarak gördüğü en önemli ülkelerden biri İran’dır. İran’ın nükleer programı, başta ABD ve İsrail olmak üzere çeşitli devletler tarafından bir tehdit olarak görülmekteydi. İsrail ve ABD’nin müşterek bir hava harekatıyla İran’ın nükleer tesislerine müdahale edeceğine dair haberlerin çıktığı bir ortamda; böylesi bir filmin bizzat Başkan Obama tarafından destek görmesi, dünya kamuoyunun dikkatini İran’a çekmek adına başarılı bir strateji olarak gözükmektedir. Öte yandan Argo, 44 milyon dolar bütçesiyle oldukça büyük bütçeli bir film olmuştur. Filmin ilk hafta gişe hasılatı yalnızca Birleşik Devletlerde 19 milyon 458 bin 109 dolar olmuştur. 19 Nisan 2013 tarihi itibarıyla ABD içindeki toplam hasılat ise 136 milyon 19 bin 448 dolar olmuştur. Amerika dışında da 96 milyon dolar hasılat sağlanmıştır.⁴²⁴

Filmde İran siyasal rejimine yönelik derin bir eleştiri de bulunmaktadır. İran’ın anti demokratik bir ülke olduğu ve insanların bir cehennemde yaşadığı anlatılmaktadır. Karşı tarafta ise İran, ödülü açıklayan Michelle Obama’nın dekolteli fotoğrafını montajla kapatarak, film ile ilgili haberleri İran halkına vermiştir. Bunun yanı sıra İran Kültür Bakanı Muhammed Hüseyini de filmi CIA reklamı olarak

⁴²² Argo Filmi, **Warner Bros**, Ben Affleck, ABD, 2012.

⁴²³ Burak Medin ve Serhat Koyuncu, “Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Sinema: Hollywood Örneği”, **International Journal of Social Sciences and Education Research**, Vol:3, sayı:3, 2017, s.839.

⁴²⁴ “Argo Filmi”, **IMDb Resmi Web Sitesi**, 2012, (Çevrimiçi), http://www.imdb.com/title/tt1024648/business?ref=tt_dt_bus. 11.03.2017.

adlandırmış, Hollywood'un tarihi çarpıttığını ve filmin İran'a karşı verilen yumuşak (güç) savaşının bir parçası olduğunu söylemiştir.⁴²⁵ 2016 yılının İran Kültür Bakanı da Hollywood için benzer nitelemelerde bulunmuştur: İran İslam Cumhuriyeti İslami İrşad ve Kültür Bakanı Ali Cenneti, Hollywood'un dünyayı fethettiğini fakat İran sınırlarının arkasında kaldığını ve bundan dolayı İran sinemacılarından müteşekkiri olunması gerektiğini söylemiştir. Amerika'nın kültürel saldırının bir aracı olarak Hollywood'u kullandığını, İran sinemasının varlığının ise bu silahın İran'a girmesi önünde engel olduğunu ayrıca ifade etmiştir.⁴²⁶

2013 yılı yapımlı Lone Survivor (Son Kalan) filmi, kamu diplomasisi uygulamaları adına incelenen bir diğer film olmuştur. Film 2005 yılında Afganistan'da geçmektedir. Filmde dört kişilik bir NAVY seal timi Taliban yanlısı Ahmed Shah isimli hedefe operasyon (Red Wings Operasyonu) düzenlemektedir. Tim ıssız bir yerde gizlenirken koyun otlatan iki genç ve bir yaşlı adam tarafından fark edilirler. Askerler aralarında ne yapacaklarına dair tartışır. Adamları öldürmek fikri ortaya atılsa da alınan karar: Döndüklerinde yargılanıp ceza almamak adına adamları serbest bırakmak olur. Tim gizliliklerini kaybetmek pahasına adamları bırakırlar. Bu film tarafından işlenen sembollerden birisidir: "Amerikan askeri, görevini riske atmak pahasına insan hayatına önem vermiştir."

Askerlerden kurtulan çocuklardan birisi köyüne döner ve Amerikan askerlerinin lokasyonunu Taliban militanlarıyla paylaşır. Daha sonra ise büyük bir çatışma yaşanır ve timden yalnızca Marcus Lutrell sağ kalır. O da yaralı ve baygın bir vaziyettedir. Afgan köylüleri askeri bulup köylerini getirirler. Taliban militanları köyü basarak Marcus'u alıp idam etmeye kalkarlar. Bu sırada köylüler, silahlarını alıp Marcus'u kurtarırlar. Taliban daha fazla adamla köyü bassa da köylüler askeri teslim etmezler. Afgan köylüleri, bunu kendilerine sığınan insanı asla teslim etmemeye dayanan geleneklerine bağlı kalmakla açıklamaktadır. Film, bu hususta Afgan halkını ve geleneklerini överek; savaşın, Afgan halkına ve Müslümanlığa karşı olmadığı mesajını vermektedir. Kurtulan Amerikan askeri kendisini kurtaran Muhamad Gulab'ı unutmaz ve onun için green kart başvurusu yapar; yardım amaçlı

---

⁴²⁵ "İran'dan İlginç Sansür", **Milliyet Resmi Web Sitesi**, 26.02.2013, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/iran-dan-iginc-sansur/dunya/dunyadetay/26.02.2013/1673598/default.htm>, 19.02.2017.

⁴²⁶ "Cenneti: Hollywood, İran Sınırlarının Arkasında Durduruldu", **İrna Resmi Web Sitesi**, 12 Eylül 2016, (Çevrimiçi), <http://www.irna.ir/tr/News/3327192>, 22.02.2017.

para gönderir. ABD'ye gelmesini öğütler. Film, Amerikan askerinin insancıl ve yardımsever yönünü vurgulayan mesajları da bünyesinde barındırmaktadır: Amerikalıların, Afganistan'a ya da diğer ülkelere düşman olmadığı; savaşın terörizme karşı icra edildiği, ABD'nin ve askerlerinin Afgan halkını sevdiği gibi imgeleri içermektedir.⁴²⁷

Görüldüğü gibi Hollywood ve Amerikan filmleri, Amerikan politikalarına meşruiyet zemini kazandırmak, ülke imajını düzeltmek, yenilgileri zafermiş gibi göstermek, var olan antipatiyi sempatiye çevirmek, bilgilendirmek, kalp ve zihinleri kazanmak, Amerikan kültürünü tanıtmak ve yaymak gibi amaçlar doğrultusunda on yıllardır önemli bir enstrüman olarak kullanılmaktadır. Filmler, geniş bir coğrafyada gösterime sunulduğundan; filmlerle ulaşılan insan sayısı oldukça fazladır. Günümüzde milyonlarca insan Hollywood yıldızlarını takip etmekte, onlar gibi giyinmekte, onların sevdiği yiyecekleri tüketmekte, onların yaşadığı şekilde yaşamaya çalışmaktadır. Diğer taraftan sosyal medya platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte; Hollywood yıldızlarına ulaşmak, onları takip etmek hiç olmadığı kadar kolay hale gelmiştir. Hollywood ve Hollywood yıldızları, bu kanal vasıtasıyla insanların hayat tarzlarına dahi etki edebilmektedir. Dahası filmler, göze, kulağa, akla ve beyne hitap ettiğinden etkisi, diğer iletişim araçlarına oranla daha büyük olmaktadır. Uluslararası güç mücadelesi perspektifinden olaya yaklaşıldığında da hem potansiyel olarak hem de ilişkisel -etki ve kontrol- olarak Hollywood'un önemli bir kamu diplomasisi aracı olduğu değerlendirilmektedir.

3.3. Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Uygulamaları

Türkiye, büyük tarihi ve kültürel altyapısıyla birlikte önemli bir yumuşak güç potansiyeline sahiptir. İki bin yıldan daha uzun süredir, devlet yönetimi ve askeri örgütlenme geleneğini bünyesinde bulunduran Türk tarihi, Türkiye Cumhuriyeti tarihinden bağımsız görülmemektedir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı forsunda, tarihte kurulmuş 17 Türk devletini simgeleyen, 17 yıldız bulunur. Bunun yanı sıra Türk Kara Kuvvetleri'nin kuruluş tarihi, Büyük Hun Devleti İmparatoru Mete Han'ın tahta çıkış tarihi olan M.Ö. 209 yılıdır.⁴²⁸ Dahası 1923'te kurulan yeni

⁴²⁷ Son Kalan Filmi, **Film 44 Production**, Peter Berg, ABD, 2013.

⁴²⁸ Türk Kara Kuvvetleri Komutanlığı Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi), <http://www.kkk.tsk.tr/KKKHakkinda/KKKtarihce.aspx>, 19.06.2017.

Türkiye Cumhuriyeti, Lozan'da Osmanlı mirasını kabul etmiş; birçok kurumunu Osmanlı İmparatorluğu'ndan devralmıştır.

1071'den beri Anadolu'da yaşayan Türkler, Anadolu'nun zengin tarihi, kültürel mirasıyla kendi zengin kültürel mirasını, harmanlayarak önemli bir medeniyet de inşa etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, 3 kıtada hakimiyet sağlanmış; Pax Romana'dan (Roma Barışı) sonraki ikinci dünya hakimiyet dönemi olan Pax Ottomana oluşturulmuştur. Avrupa'da Viyana'ya kadar ilerleyen Osmanlı Devleti, Ortadoğu ve Afrika'da da uzun yıllar hakimiyet sürmüştür; üç büyük din için kutsal kabul edilen Kudüs'e yüzyıllar boyunca hakim olmuştur.

Dahası Osmanlı Devleti'nin hoşgörü siyaseti, kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde değerlendirilebilecek bir siyasadır. Fethettiği bölgelerdeki halkın inancına, yaşayış biçimine müdahale etmeyen devlet; gayrimüslim halk ile rızaya ve anlayışa dayanan bir iletişim biçimi kurmaktaydı. Timur ile yapılan Ankara Savaşı sonucunda başlayan fetret devrine paralel olarak; devletin, Anadolu'daki toprakları bir bir kaybedilirken; kamu ile iyi ilişkiler kurmak suretiyle izlenen hoşgörü siyaseti, Hristiyan unsurların devlete sadık kalmasını sağlamıştır. Ayrıca bu faaliyetlerle birlikte, Hristiyan dünyasındaki bölünmelerden yararlanarak; dış politikada avantaj sağlama amacı da güdülmüştür. Yine hoşgörü siyasetine bağlı olarak Fatih Sultan Mehmet'in, muhalif Ortodoks patriğiyle yemek yiyip, ona hediyeler bahşetmesi ve bu duruma istinaden Ortodoks dünyasında sempati kazanmayı arzulaması konu dahilinde verilebilecek örneklerdendir.

Diğer taraftan Orta Asya'dan beri süregelen bu derin tarihi ve kültürel miras, Türkiye adına önemli bir yumuşak güç potansiyeli oluşturmaktaysa da Türkiye'nin başta Avrupa olmak üzere dünya genelinde olumlu bir imajı bulunmamaktadır. Avrupa Birliği'ne üyelik müzakereleri sürecinde olan Türkiye'nin önüne imajıyla ilgili çok sayıda şikayet maddesi çıkmaktadır. Ronald Inglehart ve Christian Welzel'in yaptığı çalışmada, Türk insanının hoşgörü ve toplumsal güven gibi değerlere yeterli ölçüde sahip olmadığı ve kendini ifade etme önündeki engellerle birleşen bu durumun, demokrasinin etkinliği önünde engel oluşturduğu sonucuna varılmıştır.⁴²⁹ Dahası Türk demokrasisinde görülen darbeler, -ve darbelerin

---

⁴²⁹ Ronald Inglehart ve Wayne Baker, "Modernization, Culture and Democracy: Analyzing Cross-Level Linkages", **World Values Survey**, 2002.

toplumdan destek görmesi- bireysel özgürlüklerin önemsenmediği ve otoriter yapıya eğilimli Türk insanı imajını, dünyaya yansıtmaktadır.⁴³⁰ Tüm bunların dışında azınlık sorunları- bunlar içinde de en önemlisi olan Kürt sorunu-, kadına yönelik şiddet eylemleri, terör, Kıbrıs ve Ermeni meselesi gibi konu maddeleri de Türkiye'nin yurtdışındaki imajı adına negatif çağrışımlara sebep olmaktadır.

Bu negatif çağrışımlar, Türkiye'nin uluslararası güç mücadelesinde elini zayıflatmaktadır. Bu konuda kamu diplomasisi enstrümanının etkili bir şekilde kullanımı ciddi anlamda önem taşımaktadır. Buna karşılık Türkiye'nin kamu diplomasisi adına attığı somut adımlar, çok yakın dönemlere denk gelmiştir. 2010 yılında Başbakanlık bünyesinde oluşturulan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü⁴³¹ bu alandaki en önemli somut adımlardan birisi olarak gözükmektedir.

Devlet dışı kurulan Kamu Diplomasisi Enstitüsü ise 21. yüzyılda kamu diplomasinin önemini anlatmak, kamu diplomasisi alanında akademik çalışmalar yürütmek gibi faaliyetleri bünyesinde icra etmektedir. Türkiye'de bu alanda yeterli düzeyde akademik çalışmanın olmaması, -bu iki kurum dışında- bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların noksanlığı ve bu eksikliklerin çok yakın zamana kadar fark edilememesi, Türkiye'nin sahip olduğu negatif imaj gibi sebepler, sahip olunan büyük kamu diplomasisi potansiyelinin uygulamaya geçirilmesini engellemiştir.

“Dahası, Türkiye'nin kamu diplomasisine dair sorunlarının en büyüğü yabancı kamuoyu tarafından tanınmamak değil, yanlış tanınmak ve kendini dünyaya iyi ifade edememektir. Türkiye'de devletin dominant yapısı nedeniyle ülkeler arasında, devlet ve hükümet başkanları nezdinde yürütülen ilişkilerin diplomasi bağlamında yeterli olduğu düşünülmektedir. Ancak değişen diplomasi anlayışı ve yumuşak gücün uluslararası ilişkilerde öne çıkması, direkt kamuoyuna yönelik faaliyetleri zorunlu hale getirmiştir.”⁴³²

Bu noktadan hareketle, ‘bilinçlenme’ ciddi manada önemli bir konudur. Hem kamuoyunun, kamu diplomasisi konusunda bilinçlendirilmesi; hem de

⁴³⁰ Burak Erdenir, “Türkiye- Avrupa Bütünleşmesi: Kimlik ve Kültür Unsurları”, **Yarım Asrın Ardından Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri**, Ed.: Belgin Akçay, Sinem Akgül Açıkmeşe, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.21.

⁴³¹ “Kuruluş”, **Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <https://kdk.gov.tr/faaliyetler/kurulus/7>, 30.06.2017.

⁴³² Emine Akçadağ, “Dünyada ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi”, **Kamu Diplomasisi.org Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>, 16.06.2017, s.18.

üniversitelerde bu konunun detaylı olarak irdelenmesi ve yapılan/yapılacak çalışmaların teşvik edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan bir devlet kendi algısını itibarını yönetemezse; imajı, itibarı ve algısı başka devletlerce yönetilmektedir.⁴³³ Bu sorun, yüzyıllardır var olan Türk önyargısı ile birleşmekte ve Türkiye'nin, politikalarını dış dünyaya anlatırken zorlanmasına sebep olmaktadır. Bir örnekle açıklamak gerekirse: Türk Silahlı Kuvvetleri'nin terör operasyonlarının, sivil halka yönelik yapıldığı ve bu operasyonlarda orantısız güç kullanıldığına dair haberler, özellikle Avrupa basınında çıkarılmakta ve Türkiye zor durumda bırakılmaktadır. NATO'nun 2015 yılında Türkiye'ye yaptığı uyarı⁴³⁴ da bu kapsamda değerlendirilebilmektedir.

Diğer taraftan bu olumsuz imaj ve algılara rağmen Türkiye'nin kendisini iyi tanıtmaya ve anlatmaya dönük ciddi bir potansiyeli de bulunmaktadır. Basın, medya ve televizyonculuk sektöründe sağlanan gelişim ve elde edilen popülarite, bu alanda en önemli araçlardan birisini bu sektörün teşkil edebileceğini göstermektedir. Türk televizyon kanalları, Türk dizileri, Türk filmleri, Türk reality showları özellikle Ortadoğu, Balkanlar, Türki Cumhuriyetler olmak üzere dünyanın dört bir yanında ilgiyle takip edilmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu ciddi turizm potansiyeli, Ortodoks dünyasının kutsal kenti İstanbul'a sahip oluşu, Avrupa'da ciddi miktarda vatandaşını barındırması, sportif başarıları,- Örn: Son yıllarda Fenerbahçe basketbol takımının Euroleague'de bir ekol olması ve 2017 yılı şampiyonu olması-, yine Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kore, Bosna, Kosova, Afganistan, Lübnan barış güçlerinde yer alarak buralarda iyi izlenimler bırakması, Türk Hava Yolları gibi global ölçekte hizmet veren bir şirkete sahip olması, sahip olunan potansiyeli kullanabilmek adına önemli unsurlar olarak var olmaktadır.

Bunun dışında eğitim alanında Yunus Emre Vakfı ve bu vakfa ilişkin kurulan Yunus Emre Enstitüsü, 2009 yılında oluşturulmuş ve misyonunu: "Türkiye'yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, Türkiye'nin diğer ülkeler ile dostluğunu geliştirmek, kültürel alışverişini arttırmak, bununla ilgili yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, Türk dili,

⁴³³ Simon Anholt, "National Branding on Turkey", 4 Mayıs 2011,(Çevrimiçi), <http://nation-branding.info/2011/05/04/simon-anholt-on-turkey-nation-brand/>, 12.01.2017.

⁴³⁴ "NATO'dan Türkiye'ye Kütah PKK Uyarısı", **A Haber**, 22 Eylül 2015, (Çevrimiçi), <http://www.kanalahaber.com/haber/gundem/natodan-turkiyeye-kustah-pkk-uyarisi-257334>, 15.03.2017.

kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek.”⁴³⁵ olarak belirlemiştir. 35 ülkede 43 şehirde faaliyet gösteren Yunus Emre Enstitüsü, farklı coğrafyalara yayılma stratejisiyle birlikte önemli bir kamu diplomasisi unsuru olmuştur. Yunus Emre Enstitüsü bünyesinde kurulan Yunus Emre Türkçe Eğitim ve Öğretim Merkezi (YETEM), öncelikle Türkçenin bir dünya dili olarak yurt dışında öğretilmesi konusunda faaliyetlerde bulunmakta, Türkçe üzerinden Türkiye’nin tanıtım faaliyetlerine katkı sunmaktadır. Yunus Emre Enstitüsü’nün yürüttüğü “Türkoloji Projesi” de kamu diplomasisi vizyonu açısından kayda değer bir çalışmadır. Bunun dışında öğrenci değişim programları diğer bir önemli kamu diplomasisi faaliyeti olmaktadır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’nın Türkiye Bursları da diğer bir önemli kalemdir. 2011 yılında 50 ülkeden 8000 öğrencinin başvurduğu burs programına, 2015 yılında 182 ülkeden 95000 öğrenci başvurmuştur. Sadece 4 yılda ülke çeşitliliği ve başvuran öğrenci sayısındaki artış, oldukça büyük olmuştur. Burs kapsamında 123 ülkede yerinde mülakat, 21 ülkede de mezun buluşmaları gerçekleştirilmiştir. Türkiye Bursu; aylık burs, uçak bileti, konaklama, üniversite öğrenim harcı, sağlık sigortası, 1 yıl Türkçe dil öğretimi de sağlamaktadır. Bugüne kadar 160 farklı ülkeden 60.000 Türkiye mezunu, 15.000 Türkiye burslusu Türkiye üniversitelerinden mezun olmuştur.⁴³⁶

TİKA, bir diğer önemli kurum olarak kamu diplomasisi alanında varlığını sürdürmektedir. 1992 yılında kurulan Türkiye İş Birliği ve Kalkınma Ajansı, başta Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye’ye komşu ülkeler olmak üzere, gelişme yolundaki ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülkelerle; ekonomik, ticari, teknik, sosyal, kültürel, eğitim alanlarında var olan iş birliğini; projeler ve programlar aracılığı ile geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur. 2011 yılında misyonunu güncellediğini duyuran TİKA, yeni misyonunu: “Türkiye’nin izlemiş olduğu aktif ve ilkeli dış politikaya bağlı olarak çalışma yapılan ülke sayısını arttırmak ve TİKA aracılığı ile dost, kardeş ve akraba ülkelere yönelik olarak yapılan çalışmalarla Türkiye’nin oluşturmaya çalıştığı barış kuşağı hedefine katkıda bulunmak.” Olarak deklare etmiştir.⁴³⁷ Kurum bünyesinde, her yıl daha fazla ülkede

⁴³⁵ “Misyon”, **Yunus Emre Enstitüsü Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), <http://www.yee.org.tr/tr/misyon>. 18.06.2017.

⁴³⁶ “İstatistik”, **YTB Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi), https://www.ytb.gov.tr/aktarim.php?video=ytb_istatistik_tr.mp4. 18.06.2017.

⁴³⁷ “Tarihçemiz”, **TİKA Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi),

ofis açılmakta; Afrika, Latin Amerika, Pasifik, Balkanlar, Orta Asya ve birçok yerde bu kurum aracılığıyla kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmek mümkün olabilmektedir.

Öte yandan TİKA, Orta Asya ve Kafkaslarda, pek çok iletişim ve eğitim projesi de geliştirmiştir. Gürcistan'da üç okulu yenileme faaliyetinde bulunmuş, Azerbaycan'da bilgisayar laboratuvarlarına ekipman desteği sağlamış, Afganistan'da Türkçe öğretmenleri için mesleki seminer düzenlemiş, Kırgızistan Polis Akademisi'nde bilgisayar laboratuvarı kurmuş, Kırgız radyo ve televizyon personeli için eğitim düzenlemiştir. 2006 yılında TİKA, Asya ve Kafkaslarda 396, Balkanlar ve Doğu Avrupa'da 256, Orta Doğu ve Afrika'da ise 128 proje gerçekleştirilmiştir. TİKA'nın en önemli projelerinden biri de 1999 yılında başlatılan Türkoloji Projesi'dir. Bu projenin amacı, Türk dili eğitiminin yaygınlaştırılmasıdır. Dahası TİKA, 18 ülkedeki 30 üniversitede Türk dili ve kültürü merkezi açılmasını da sağlamıştır. TİKA'nın tüm bu projeleri, Türkiye'nin tanıtımı ve olumlu bir Türkiye imaj oluşturulması adına son derece önemlidir.⁴³⁸

“İş dünyası da sivil toplum kuruluşlarına paralel şekilde kamu diplomasisi için stratejik bir değere sahiptir. 21. yüzyılda ekonominin öne çıkması, küreselleşme süreciyle birlikte finans piyasaları başta olmak üzere üretimin, satışın, dağıtımın dünya geneline yayılması, emeğin ve paranın büyük bir küresel göçe tabi olması; iş adamlarını dünyanın her yerinde iş yapabilir hale getirmiş, uluslararası şirketlerin sayısı hızla artmıştır. İş adamları gittikleri ülkelerde sadece kendi işlerini yapan insanlar değildir; onlar aynı zamanda ülkelerinin birer temsilcisi konumundadır. Ülkelerinin kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik anlamda tanıtımında önemli roller oynamaktadır. Türkiye’de son yıllarda ekonomik alanda ciddi açılımlar gerçekleştirmiş, Ortadoğu, Kuzey Afrika, Orta Asya başta olmak üzere dünyanın pek çok ülkesine yatırım yapan, iş ilişkileri geliştiren, ülkelerin kalkınmalarına ciddi katkılar veren bir ülke haline gelmiştir.”⁴³⁹

2010 yılında Washington Post'ta yayınlanan bir haberde: Türk iş adamlarının, resmi olmayan büyükelçiler olarak Türk dış politikasında misyon edindiği ve

---

<http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihcemiz-222>. 19.07.2017.

⁴³⁸ TİKA Resmi Web Sitesi, **a.g.e.**, (Çevrimiçi).

⁴³⁹ Abdullah Özkan, “21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi İmkanları”, **TASAM Stratejik Rapor No: 70**, s.18.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yurtdışı gezilerine iştirak ettikleri vurgusu yapılmıştır.⁴⁴⁰ Bu hususta TOBB, TÜSİAD, MÜSİAD vb. iş dünyası bazlı STK'ların Kamu Diplomasisi faaliyetleri adına önemli birer aktör oldukları değerlendirilmektedir.

Son olarak medya ayağına geri dönmek gerekirse özellikle son yıllarda Anadolu Ajansı İngilizce haber servisinin, Türk dış politikasıyla koordineli bir şekilde çalışması ve TRT World'ün, Russia Today ve CNN International tarzı bir role soyunması, yine TRT'nin farklı dillerde yayınlar icra etmesi, Türkiye'nin tanıtımı ve imajının, itibarının dünyaya iyi anlatılabilmesi noktasında önem taşımaktadır.

3.4. Türk Kamu Diplomasisi Uygulamalarında Türk Dizilerinin Yeri

Türkiye adına en önemli yumuşak güç unsurlarından birisi de Türk dizi ve sinema sektörüdür. Özellikle son on yılda Türk dizileri, dünya çapında popüler bir hal almıştır. 2017 yılı itibariyle Türk dizileri, Ortadoğu'da, Balkanlar'da, Avrupa'da ve hatta -dramaların anavatanı- Latin Amerika'da dahi büyük bir şöhrete sahiptir. Türkiye'nin imaj yönetimi konusunda da -mevcut olumsuz imajın düzeltilmesinde- Türk dizileri, önemli bir potansiyeli bünyesinde bulundurmaktadır. Dahası Türkiye, son yıllarda aktif dış politika uygulamaları sergilemektedir. Bu duruma istinaden dış politikada avantaj sağlamak amacıyla; Türk dizilerinin, mevcut potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

Türkiye'nin sahip olduğu negatif imaj, son yıllarda gerçekleşen yoğun terör saldırıları ve Türkiye'nin güney sınırlarında var olan savaşlarla birlikte daha da kötü bir hal almıştır. Bu aşamada Türkiye'de çekilen diziler, Türkiye'nin terör ülkesi olmadığını; hayatın normal bir şekilde devam ettiğini göstermek noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Bunun dışında Türkiye'yi ziyaret etmemiş insanlardaki Türkiye ve Türk toplumu algısı oldukça yanlıştır.⁴⁴¹ Türk dizi ve filmleri bu yanlış algının düzeltilmesine de yardımcı olmaktadır. Modern ve çağdaş kıyafetler giyen aktrisler,

⁴⁴⁰ “Türkiye'nin Kültürel Etkisi Washington Post'ta”, **T24 Resmi Web Sitesi**, 9 Nisan 2010, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/turkiyenin-kulturel-etkisi-washington-postta,74734>.15.06.2017.

⁴⁴¹ Türkiye'yi daha önce ziyaret etmemiş insanlar, genel olarak Türkiye'yi bir Arap ülkesi sanmakta, Türk kadınlarının tümünün burka veya çarşaf giydiğini düşünmektedir. Bkz. Ek-1.

Türk kadınının modern imajını dünyaya yansıtmaktadır. Diğer taraftan dizi ve filmlerde kullanılan çekim mekanları da ülke turizmine büyük katkı sağlamaktadır.

Türk dizilerinin, kamu diplomasisi faaliyetleri adına taşıdığı potansiyeli irdelemek, bu potansiyelin karar alıcılar nezdinde farkındalığını sorgulamak ve Türk dizilerinin kamu diplomasisi aracı olarak kullanılabilirliğini incelemek maksadıyla; 2010-2017 yılları arasında basında çıkan, Türk dizileri ile ilgili haberler derlenmiştir. Bunun yanında Latin Amerika’da büyük bir şöhret yakalayan Türk dizilerinin, Türkiye imajına etkisini ölçmek amacıyla; Brezilya’nın San Catarina bölgesinde, 6 soruluk-açık uçlu- bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın bu noktasında haber derlemesi ve anket sonuçları irdelemiştir.

İncelenen 7 yıllık dönemde; Türk dizileriyle ilgili ilk değerlendirme, 2010 yılında Devlet Bakanı Zafer Çağlayan’dan gelmiştir:

Çağlayan, Türkiye’nin imajına ve Türk malı kullanımına katkı sağlayacak dizilere, tanıtım teşviki vermeyi düşündüklerini açıklamıştır. Arap ülkelerindeki insanların randevularını Türk dizilerine göre ayarladığını, Türk ürünlerinin ve Türk markalarının bu dizilerde vurgulanacağını da ayrıca dile getirmiştir.⁴⁴²

Yine 2010 yılında Ortadoğu’da, Türk dizilerinin popüler olma sebebini anlamak amacıyla bir mülakat gerçekleştirilmiştir:

Suriyeli gazeteci Ğeysa Ali’ye göre Türk dizileri, Suriye’deki kadın- erkek ilişkilerini derinden etkilemektedir. Ali, ayrıca aktörlerin yakışıklı; aktrislerin çok güzel, dizi çekilen mekanların ise oldukça dikkat çekici olduğunu söylemiştir. Türk dizilerini çoğu zaman da Türkiye’yi görmek amacıyla izleyen Ali, İstanbul Boğazı ve Kız kulesinin ekstra ilgisini çektiğini ifade etmiştir. İman Huzeyfe isimli Arap kadını da Gümüş ve İhlamlar Altında dizisini çok beğendiğini; kocasının, Gümüş dizisindeki Muhammet karakteri gibi romantik olmasını istediğini dile getirmiştir.

Diğer taraftan Türkiye’yi birçok kez ziyaret etmiş olan Yunus Nasır ise, dizilerin “Türk toplumu hakkında olumsuz bir imaj oluşturduğunu” savunmuştur. Nasır, dizilerde işlenen gayrimeşru ilişkiler ve evlilik dışı çocuklar gibi konuların, Türk toplumuna zarar verdiğini belirterek; “Türk toplumunun dizilerde anlatıldığı gibi yaşamadığını bildiğini ve Türkiye’nin bu dizileri durdurması veya kontrol altına

⁴⁴² “Türk Dizilerine Tanıtım Teşviki Geliyor”, Haber 7 Resmi Web Sitesi, 2 Ocak 2010, (Çevrimiçi), <http://www.haber7.com/medya/haber/468178-turk-dizilerine-tanitim-tesviki>. 27.08.2017.

alması gerektiğini düşündüğünü” ifade etmiştir. Öğretmen olan Süheyla El Aji ise birçok Türk dizisini takip ettiğini belirterek, “Bütün işlerimi takip ettiğim dizilerin saatlerine göre ayarlıyorum” demiştir.⁴⁴³

Öte yandan Arap dünyasında Türk dizilerinin etkisi, her geçen yıl daha fazla artmaktadır. 2017 yılının en popüler dizilerinden biri olan Diriliş Ertuğrul’un; Bamsı karakteri, dizide vefat ettiği zaman, Kuveyt’in güneyindeki El-Cehara bölgesinde taziye ilanları basılmıştır.⁴⁴⁴ Türkiye’nin, Ortadoğu’da bölgesel aktör olma siyasasına ilişkin olarak; özellikle bu coğrafyada yakalanan dizi etkisi, büyük ölçüde her geçen yıl artmaktadır. Artan ilgiyle birlikte Türk dizileri, Türk kültürünün ihracında önemli bir rol oynamaktadır. Dahası Türk dizilerinin turizme de katkısı bulunmaktadır. Her yıl daha fazla sayıda Arap turist, set mekanlarını görebilmek ve dizi oyuncularının imza günlerini takip edebilmek için Türkiye’ye gelmektedir.

Diğer taraftan 2010 yılında önemli ölçüde değeri fark edilen Türk dizileri, etkisini dış basında da göstermeye başlamıştır. Washington Post, bu etki hakkında bir haber yaparak, Kıvanç Tatlıtuğ’un; Türkiye’nin bölgedeki çıkarlarının ve turizminin tanıtımında çok önemli olduğunu⁴⁴⁵ Janine Zacharia imzalı bir haber ile okuyucularına duyurmuştur. Daha önce de irdelendiği üzere 21. yüzyılda, celebrity(ünlü) kavramı dünya kamuoyu nezdinde oldukça önemli bir hal almaya başlamıştır. Türk dizileri de geçen 10 yıllık dönem içerisinde kendi yıldızlarını oluşturmuş; bu yıldızlar da önemli bir etki potansiyelini, Türkiye adına bünyesinde bulundurmıştır. Bu konuya değinen oyuncuların birisi de Murat Yıldırım olmuştur. Ülke tanıtımında Türk dizi ve filmlerinin katkısına değinen Yıldırım, “Bizler gelir geçeriz ancak Türkiye kalır.”⁴⁴⁶ Diyerek dizilerin, Türkiye’nin çıkarlarına hizmet eden birer araç olması gerektiğine dair görüşlerini paylaşmıştır.

---

⁴⁴³ “Arap Dünyasında Türk Dizilerine Bakış”, **Milliyet Gazetesi Resmi Web Sitesi**, 14 Ocak 2010, (Çevrimiçi),

<http://www.milliyet.com.tr/arap-dunyasinda-turk-dizilerine-bakis--ekonomi-1185978/>, 12.06.2017.

⁴⁴⁴ “Diriliş’in Bamsısına Yurtdışında Taziye”, **AA Resmi Web Sitesi**, 10 Mart 2017, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/dunya/dirilisin-bamsi-sina-yurt-disindan-taziye/768471>, 13.06.2017.

⁴⁴⁵ “Türkiye’nin Kültürel Etkisi Washington Post’ta”, **T24 Resmi Web Sitesi**, 9 Nisan 2010, (Çevrimiçi)

<http://t24.com.tr/haber/turkiyenin-kulturel-etkisi-washington-postta,74734>, 16.07.2017.

⁴⁴⁶ “Bizler Gelir Geçeriz Akıllarda Türkiye Kalır”, **Milliyet Cadde Resmi Web Sitesi**, 28 Mayıs 2016, (Çevrimiçi),

<http://www.milliyet.com.tr/-bizler-gelir-geceriz-akillarda-magazin-2253175/>, 16.07.2017.

Yine 2010 yılında Dubai’de -ABD’deki Emmy ödülleri olduğu gibi- Ortadoğu’nun popüler Türk dizileri, 17 dalda ödül için yarışmıştır.⁴⁴⁷ Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın ve çeşitli bakanların da iştirak ettiği ödül töreni, Türk dizilerinin özellikle Ortadoğu’da yakaladığı popülariteyi yansıtmak adına önemlidir. Diğer taraftan 2010 yılında Bulgaristan’ın başkenti Sofya’da, kültürel tartışma ve diyalog merkezi olan Çervenata Kışta’da Türk dizilerinin popülaritesi tartışılmış; izlenme oranlarının yüksekliğine sebep aranmıştır. Yine Bulgaristan’da -sosyoloji bölümü- yüksek lisans tezi kapsamında Türk dizilerini araştıran Vladimirova: "Daha önceleri biz Latin Amerikan dizilerini izlerdik. Orada senaryo odağında kadınların kaderi yer alırdı. Türk dizilerindeki odak ise aile üzerindedir. Bulgarlar, kendi değerler sistemindeki -özlemle andıkları- bazı örnekleri bu dizilerde bulabiliyorlar. Bu yüzden de Türk dizilerine ilgi gösteriyorlar." Diyerek; bir akademisyen bakışıyla Türk dizilerinin Bulgaristan’daki popülaritesini irdelemiştir.⁴⁴⁸

Diğer taraftan 20.yüzyılda, Türkiye’nin büyük sorunlar yaşadığı Yunanistan’da da Türk dizileri önemli oranda başarı elde etmiştir. Binbir Gece Dizisi, günlük 1 milyon 100 bin seyirciye ulaşmıştır.⁴⁴⁹ Yine -2010 yılında- Yunanistan kaynaklı haberlerde, Yunan televizyonu Mega’nın, Aşk-ı Memnu dizisini de yayınlacağı ve başrol oyuncusu Kıvanç Tatlıtuğ’un, Hollywood starlarını aratmadığı değerlendirilmesi yer almıştır. Başka bir haberde ise Türk dizilerinin, Yunanlılarda Türk sempatisi yarattığı ve Türk dizilerindeki mekanların- özellikle İstiklal Caddesi ve Boğaz’ın- Yunanlıları cezbettiği, bunun da Türkiye’ye dönük turizmi arttırdığı vurgulanmıştır.⁴⁵⁰ Özellikle Türk dizilerinin, Yunanistan’da bu cazibeyi yaratabilmesi ve Türk imajını olumlu yönde etkileme başarısı; Türk dizilerinin, kamu diplomasisi alanında Türkiye’nin elindeki en önemli

⁴⁴⁷ "Türk Dizileri Dubai’de Yarışacak", **CNN Turk Resmi Web Sitesi**, 11 Nisan 2010, (Çevrimiçi), <https://www.cnnturk.com/2010/kultur.sanat/sinema/04/11/turk.dizileri.dubaide.yarisacak/571695.0/index.html>. 16.07.2017.

⁴⁴⁸ "Bulgaristan’da Türk Dizileri Tartışıldı", **Milliyet Resmi Web Sitesi**, 27.Nisan 2010, (Çevrimiçi), <http://www.milliyet.com.tr/bulgaristan-da-turk-dizileri-tartisildi/dunya/dunyadetay/27.04.2010/1230501/default.htm>. 16.07.2017.

⁴⁴⁹ "Yunan Kanallarında Türk Dizileri Fırtınası", **Cumhuriyet Gazetesi Resmi Web Sitesi**, 9 Eylül 2010, (Çevrimiçi), http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/169456/Yunan_kanallarinda_Turk_dizileri_firtinasi.html. 19.08.2017.

⁴⁵⁰ "Yunanlılar İzledikçe Türk Hayranı Oluyor", **Haber7 Resmi Web Sitesi**, 6 Kasım 2010, (Çevrimiçi), <http://www.haber7.com/medya/haber/638809-yunanlilar-izledikce-turk-hayrani-oluyorlar>. 20.08.2017.

enstrümanlardan biri olduğunun da kanıtıdır. Zira Türkiye Cumhuriyeti, kurtuluş savaşını dahi Yunanistan'a karşı gerçekleştirmiş; Kıbrıs, Adalar, Kıta Sahanelığı gibi birçok sorun maddesi, iki devlet arasında krizler yaşanmasına sebep olmuştur.

Öte yandan 2010 yılında, Türk dizilerine ilişkin bir başka değerlendirme de Amman'dan gelmiştir. Amman Ticaret Odası Başkanı Riad Saifi, gençlerin başta Gümüş olmak üzere Türk dizilerini takip etmesi sonucunda; Türk markalı ürünleri tercih ettiklerini ifade etmiş ve 80 milyon dolara ulaşan ticaret hacminin, kısa zamanda 300 milyon dolara çıkacağını öngörmüştür.⁴⁵¹ Saifi; konuşmasında gençlerin, Türk dizilerindeki gibi giyinmek istediğini de ayrıca dile getirmiştir. Bu açıklama, Türk kültürü ve ürünlerinin ihracı noktasında Türk dizilerinin sağladığı katkıyı göstermek açısından önemli bir veri olmuştur.

Türk dizileri ve Türk kültürü Balkanlarda da ciddi bir ilgiyle takip edilmektedir: Kosova'da üç Türk Dizisi, Sırbistan'da ise Binbir Gece büyük bir beğeniyle izlenmektedir. Bu konuya istinaden çıkan bir habere göre:

“Türk dizileri yayınlandığı anda Balkanlarda hayat durmaktadır. Sırp Hukukçu Dragana Biyeliç, Türk dizilerini çok beğendiğini, onların etkisinde; Türkçe kelimeler öğrendiğini ve arkadaşlarıyla konuşurken de dizide kullanılan bazı Türkçe kelimeleri kullandıklarını, her geçen gün Türkçeyi daha iyi anladıklarını anlatmıştır. "İstanbul Türkçesi" konuşan, aslen Arnavut olan 9 yaşındaki Erzen, Türkçe'yi televizyondan seyrettiği Türk programlarından öğrendiğini söylemiştir. Tarihçi Abdullah Hamidi de bu durumun "yüzyıllarca bu topraklarda yaşayan insanların ortak kültür, gelenek ve göreneklerinin günümüzde dizilerle belgelenmesi" ile açıklanabileceğini kaydetmiştir.”⁴⁵²

2011 yılında yayınlanan bir haberde de dizi ihracatının maddi getirisine değinilmiştir. 2005 yılında bölüm başına 30 ila 50 dolar arasında satılan Türk dizilerinin, 2011 yılında bölüm başı 500 dolar ile 20.000 dolar arasında değişen

---

⁴⁵¹ “Türk Dizileri Ortadoğu’da Ticareti Patlattı”, **Hürriyet Resmi Web Sitesi**, 11 Aralık 2010, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/turk-dizileri-ortadoguda-ticareti-patlatti-16509364>.21.08.2017.

⁴⁵² “Balkanlarda Türk Dizilerine Büyük İlgi”, **Akşam Resmi Web Sitesi**, 27 Aralık 2010, (Çevrimiçi), <http://www.aksam.com.tr/dunya/balkanlarda-turk-dizilerine-buyuk-ilgi--6697h/haber-6697>. 11.08.2017.

rakamlara satıldığını, Ortadoğu’da sağlanan popülaritede de dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın popülarlığının bir faktör olarak belirlediği vurgulanmıştır.⁴⁵³

2011 yılındaki bir diğer haberde ise Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürü Abdurrahman Çelik, Türkiye’ye ilginin diziler vesilesiyle arttığını ve yabancıların kendi dizilerini Türkiye’de çekmek istediklerini dile getirmiştir. Türk dizilerini en çok talep eden ülkenin Kazakistan olduğu (42 dizi) haberde ayrıca ifade edilmiştir. Bulgaristan’ın 27 dizi ile ikinci sırada yer aldığı listede, Azerbaycan 23 diziyle üçüncü sırada bulunmaktadır. Makedonya 17 Ortadoğu ülkeleri 14, Özbekistan 13, Yunanistan 8, Kosova 4, İran 3, Romanya 2, Bosna ise 1 dizi ile 2011 yılı listesinde yerini almıştır.⁴⁵⁴

Diğer taraftan Türk dizileri, Türkçe öğrenmeyi de teşvik etmektedir. Amman’daki Türk Kültür Merkezi Müdürü Ziyettin Akıllıgil, oradaki insanların Türk dizilerini anlayabilmek için Türkçe öğrenmeye yoğun bir talep gösterdiklerini açıklamıştır. Merkezde dil eğitimi alan Ürdün Üniversitesi Maliye Bölümü öğrencisi Yasir Atiye, Kurtlar Vadisi dizisini orijinal halinde izleyebilmek amacıyla Türkçe öğrendiğini ifade etmiştir.⁴⁵⁵

Akademik olarak da Türk dizilerinin Türk yumuşak gücünü arttırdığına dair irdelemeler bulunmaktadır. 2011 yılında Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi’nce düzenlenen 4.Uluslararası Balkan Forumu’nda konuşan Dona Kolar Panov: Türk dizilerinin, Ortadoğu ve Balkanlardaki etkisine parantez açmış ve bu dizilerin büyük bir etki gücüne sahip olduğunu ve Türk dizilerinin gizli politik ajandaları olabileceğini düşündüklerini belirtmiştir. Diziler vasıtasıyla istediğinizi istediğiniz gibi verebilirsiniz diyerek de bu potansiyelin altını çizmiştir.⁴⁵⁶

Diğer taraftan Türk dizilerinin etki gücü, Cumhurbaşkanı nezdinde açıklamalarla da dile getirilmiştir. 2012 yılında Birleşik Arap Emirlikleri’ni (BAE)

⁴⁵³ “Türk Dizileri Döviz Basıyor”, **Mynet Resmi Web Sitesi**, 15 Ocak 2011, (Çevrimiçi), <http://finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/turk-dizileri-doviz-basiyor/795/>. 12.08.2017.

⁴⁵⁴ “Türk Dizileri Brezilya’nın Tahtına Oturuyor”, **Hürriyet Resmi Web Sitesi**, 10 Şubat 2011, (Çevrimiçi),

<http://www.hurriyet.com.tr/turk-dizileri-brezilyanin-tahtina-oturuyor-16957045>. 13.08.2017.

⁴⁵⁵ “Türk Dizileri Türkçeye İlgiyi Arttırdı”, **Haber 7 Resmi Web Sitesi**, 09 Mart 2011, (Çevrimiçi) <http://www.haber7.com/kultur/haber/720677-turk-dizileri-turkceye-ilgiyi-artirdi>. 13.08.2017.

⁴⁵⁶ “Artık Etkileme Sırası Bizde”, **Haber 7 Resmi Web Sitesi**, 29 Nisan 2011, (Çevrimiçi), <https://www.haberler.com/artik-etkileme-sirasi-bizde-2688651-haberi/>. 14.08.2017.

ziyaret eden dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, konuşmasında Türk dizilerine de yer vermiştir:

“Türk dizilerinin afişlerini yollarda gördüğünü belirten Gül, sözlerini şöyle sürdürmüştür: Bana hepsinin sordukları, evlerde hanımları televizyon başında ne kadar meşgul ettiğimizi çok konuştuk. Bana şeyhler şunu sordu; 'Hanımlar Türkiye'de bu kadar güçlü mü' dedi. 'Güçlüdür' dedim. 'Tarihte de güçlü mü' dedi. 'Tarihte de çok güçlüydü' dedim. 'Umarım dedim, seyrettikleriniz eşlerinizi çok meşgul edip size hizmetten geri kalmıyordur' dedim. Dizilerin bu kadar yakinen takip edildiğini biliyordum, ama bunların bire bir sohbetlerimizde öne çıkması Türkiye'nin başka bir etkinliğini daha göstermiş oluyor.”⁴⁵⁷

2013 tarihli bir habere göre ise Doğu Türkistan Özerk Uygur bölgesinde de Türk dizilerine ilginin arttığı; gençlerin Kurtlar Vadisi dizisinin kahramanı Polat Alemdar gibi giyinmek istediklerine değinilmiştir.⁴⁵⁸ Afganistan, Türk dizilerinin popüler olduğu bir diğer ülke olmuştur. 2013 yılında yayımlanan bir başka haberde; Türk dizi yıldızlarının, bu bölgelerde Hollywood yıldızlarından daha popüler olduğu değerlendirildiği okuyucuya aktarılmıştır.⁴⁵⁹

Öte yandan Türk dizilerine ilişkin olumlu haberler, ağırlık teşkil etmekteyse de Türk dizileri hakkında olumsuz haberler de bulunmaktadır. Arap coğrafyasında, Türk dizilerinin yanlış bir ahlak sergilediği, gayri meşru ilişkileri normalleştirdiği yönünde eleştiriler gelirken; bir protesto hareketi de Sırbistan'da gerçekleşmiştir: Radikal Sırp Hareketi Naşı 1389, Muhteşem Yüzyıl dizisini protesto etmiş; dizide gösterilen pozitif Muhteşem Süleyman imajının, gerçeği yansıtmadığını dile getirmiştir.⁴⁶⁰ Dahası Tacikistan, protesto etmenin de ötesinde Türk dizilerini

⁴⁵⁷ “Gül BAE’de Yaşayan Türklerle Bir Araya Geldi” **Haberler.com Web Sitesi**, 31 Ocak 2012, (Çevrimiçi), <https://www.haberler.com/gul-bae-de-yasayan-turklerle-bir-araya-geldi-3319104-haberi/>. 14.08.2017.

⁴⁵⁸ “Uygur Özerk Bölgesinde Türk Ürünlerine Yoğun İlgi”, **Doğu Türkistan.Net**, 19 Temmuz 2013, (Çevrimiçi), <http://dogu-turkistan.net/2013/07/19/uygur-ozerk-bolgesinde-turk-urunlerine-buyuk-ilgi/>. 14.08.2017.

⁴⁵⁹ “Türk Dizileri Afganistan’ı Fethetti”, **Türkiye Gazetesi Resmi Web Sitesi**, 28 Ağustos 2013, (Çevrimiçi), <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/magazin/68657.aspx>. 15.08.2017.

⁴⁶⁰ “Belgrad’da Türk Dizilerine Protesto”, **Akşam Resmi Web Sitesi**, 29 Mart 2012, (Çevrimiçi), <http://www.aksam.com.tr/guncel/belgradda-turk-dizilerine-protesto--107644h/haber-107644>. 12.08.2017.

yasaklama yoluna gitmiştir. Gerekçe olarak ise Türk dizilerinin terör, şiddet ve aşırılık gibi olumsuz niteliklere sahip olması gösterilmiştir.⁴⁶¹

Diğer taraftan gelen tepkilere rağmen Türk dizileri yükselen çizgisini korumuştur. Bulgaristan'da, Türk dizileriyle Türk algısının değiştiğini ifade eden Bulgar yönetmen Sophia Popgantcheva, Türk algısının, Türklerin Bulgarlara ne kadar yakın olduğu noktasına geldiğini söylemiş ve kendisinin bundan cesaret alarak çekeceği filmle birlikte olumlu algının daha da ileriye taşınacağını ifade etmiştir.⁴⁶² Yunanistan'dan gelen benzer bir haberde ise dizilerin, Türkçeye dönük bir sempatiyi Yunanistan'da oluşturduğu ve Yunan halkının: Merhaba, Nasılsın, Canım, Tamam gibi kelimeleri kullanılmaya başlandığı ifade edilmiştir.⁴⁶³ Yine Batı Trakya'da insanlar, Türk dizilerini anlamak amacıyla Türkçe öğrenmektedir. Türkçe öğrenen kesimin önemli bir çoğunluğunu ise kadınlar oluşturmaktadır.⁴⁶⁴ Bu konuya istinaden Türkçe öğrenen bir Yunan kızının, Türk Hava Yollarında işe başlaması, haberde geçen diğer bir anekdot olmuştur. Yine son dönemlerde çekilen Muhteşem Yüzyıl Kösem dizisinde, Kösem karakterine hayat veren isim, Yunan aktris Anastasia Tsilimpiou olmuştur. Türk dizileri için Türkçe öğrenmiş bir diğer Yunan kadını olan Tsilimpiou, bu alana ilişkin ilginç bir örnek olmuştur.

2013 yılında çıkan bir haberde de dönemin Avrupa Birliği Bakanı ve Baş müzakerecisi Egemen Bağış, Türk dizilerinin, Türk dış politikasında en etkili yumuşak güç unsurlarından biri olduğunu ifade ederek; çalışmanın üzerinde önemle durduğu Türk dizilerinin kamu diplomasisi aracı olarak kullanım potansiyelini deklare etmiştir.⁴⁶⁵ Bir başka açıklamasında ise Yunan halkının Türk önyargısını yenmesinde Türk dizilerinin önemini vurgulamıştır:

---

⁴⁶¹ "Tacikistan Bu Kez De Diktatörü Yasakladı", **Hürriyet Resmi Web Sitesi**, 18.Mayıs 2012, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.de/haberler/dunya/1200543/tacikistan-bu-kez-de-diktatoru-yasakladi>.12.08.2017.

⁴⁶² "Bulgaristan'ın Türk Algısını Filmle Değiştirecek", **BALTURK Web Sitesi**, 22 Nisan 2012, (Çevrimiçi) <http://www.balturk.org.tr/bulgaristanin-turk-algisini-filmiyle-degistirecek/>. 11.08.2017.

⁴⁶³ "Türk Dizileri Türkçeyi Sevdirdi", **AA Resmi Web Sitesi**, 13.Eylül 2012, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/vg/video-galeri/komsuda-turk-dizileri-turkceyi-sevdirdi>. 11.08.2017.

⁴⁶⁴ "Yunan Kadınları Türk Dizilerini Anlamak İçin Türkçe Öğreniyorlar", **Turkish Greek News**, 3 Mayıs 2014, (Çevrimiçi) <http://www.turkishgreeknews.org/?q=tr/yunanistan-da-turkce-kurslari>.11.08.2017.

⁴⁶⁵ "Bir Çok Ülkede Yayınlanan Türk Dizi Filmleri Dış Politikamızdaki En Etkili Yumuşak Güçlerimizden Biri Haline Geldi", **Beyaz Gazete.com Web Sitesi**, 18 Ocak 2013, (Çevrimiçi), <http://beyazgazete.com/haber/2013/1/18/bircok-ulkede-yayinlanan-turk-dizi-filmleri-dis-politikamizdaki-en-etkili-yumusak-guclerimizden-biri-haline-geldi-1622091.html>.14.08.2017.

"Buradaki insanlar da Türk dizileri aracılığıyla bizleri tanımaya başlamışlar. Geçen bir Yunan bakanın evinde aile yemeğine davetliydim, bakanın eşi söyledi: 'Biz Türk dizilerini izleyene kadar Türklere karşı çok mesafeliydim ama gördüm ki dizilerle birlikte çok ortak noktamız olduğunu keşfettim. Sizin duygularınız bizimkiyle aynı. Yaşam tarzınız bizimkiyle aynı hatta eşlerine yalan söylerken bile aynı taktikleri kullanıyor sizinkiler' şeklinde bir anekdot paylaşmıştır." ⁴⁶⁶

Diğer taraftan 2013 yılında İsveç'te gerçekleştirilen Türk Dizileri Paneli, akademisyenler ile Türk dizi yapımcılarını bir araya getirmesi sebebiyle önem taşımaktadır. Panelin açılışını yapan Dr. Paul T. Levin Türk Dizilerinin Ortadoğu ve Balkanlar başta olmak üzere popülerleşmesinde ilk adımının Gümüş dizisi ile atıldığını ifade etmiştir. Rusya ve Uzakdoğu'da dahi Türk dizilerinin yayınlandığını; İsveç'te yayınlanan Yalan (Türkiye'de Son) dizisinin devlet televizyonu SVT'de gösterildiğini ve Türk dizilerinin, yayınlandığı yerlerde büyük bir ilgi gördüğünü ayrıca belirtmiştir. Son olarak dizilerin Türkiye'nin tanıtımı ve imajına etkili olduğu yönündeki kanaatini de dile getirmiştir. Ay Yapım'ın sahibi Kerem Çatay, bu panelde söz almış ve Türk dizilerinin birer propaganda aracı olmadığını gelen talebe yönelik üretim yaptıklarını, ifade etmiştir. ⁴⁶⁷

Bir diğer önemli değerlendirme 2014 yılında gerçekleşen DISCOP 2014 etkinliğinde gerçekleşmiştir. Etkinlik kapsamında düzenlenen "Pasaport Sahibi Diziler" başlıklı panelde konuşan Global Agency Üst Yöneticisi İzzet Pinto, Türk dizilerinin yalnızca Türkiye'nin değil; uluslararası alanda başarının, en önemli örneği olduğunu söylemiştir. 5 yıl önce böylesine bir başarıyı öngöremediklerini söyleyen Pinto, Muhteşem Yüzyıl dizisiyle hiç girmeyi ummadıkları yerlere bile girdiklerini itiraf etmiştir. Bu ülkeler arasında İtalya, Litvanya, Pakistan ve Çin'i saymıştır. Frimantle Şirketi Ortadoğu Senaryo Departman Sorumlusu Donna Wiffen, aynı etkinlikte Türk dizilerini mükemmel olarak tanımlamıştır. Evrensel konuları işleyen

---

⁴⁶⁶ "AB Bakanı ve Başmüzakereci Bağış Açıklaması", **Haberler.com Web Sitesi**, 9 Aralık 2013, (Çevrimiçi), <https://www.haberler.com/ab-bakani-ve-basmuzakereci-bagis-aciklamasi-5165043-haberi/>, 15.08.2017.

⁴⁶⁷ "Türk Dizileri İsveç'te Tartışıldı", **Haberler.com Web Sitesi**, 26 Aralık 2013, (Çevrimiçi), <https://www.haberler.com/turk-dizileri-isvec-te-tartisildi-5219538-haberi/>, 15.08.2017.

ikonik karakterler bulmak konusunda Türk dizilerinin oldukça başarılı olduğunu sözleri arasına eklemiştir.⁴⁶⁸

Bu konuya ilişkin seminerlerden birisi de 2014 yılında Ürdün’de gerçekleşmiştir. Amman’daki seminerin konu başlığı ‘İki Kültür Arasındaki Bağ ve Türk Dizileri’ olmuştur. Seminerde konuşan televizyon yapımcısı Muhammed Kabbani, Meksika ve Latin kökenli dizilere nazaran Türk dizilerinin Ürdün’deki başarısını, iki kültür ve dil arasındaki ortak bağdan kaynaklı görmüştür. Ürdün’de büyük bir şöhret sahibi olan Kurtlar Vadisi’nin başarısını da siyasi içerikli olmasına bağlamıştır. Siyasi içerikli dizilerin Ortadoğu için büyük bir noksanlık olduğunu, dizinin bu eksikliği ortadan kaldırdığını da ayrıca dile getirmiştir.⁴⁶⁹ Konuya yakın bir pencereden yaklaşan Filistin asıllı Ürdünlü yazar İbrahim El-Amiri, Ortadoğu’da bir kahraman eksiği bulunduğunu -ve bunu doldurmak adına Mısır ve Suriye’nin büyük uğraş verdiğini- ancak Türkiye’nin ve Polat Alemdar’ın bu boşluğu doldurduğunu dile getirmiştir.⁴⁷⁰

Öte yandan Türk dizilerinin son yıllarda en etkili olduğu yerlerden birisi de Güney Amerika olmuştur. Global Agency Pazarlama İletişim Direktörü Fahriye Şentürk bu başarının sırrını:

"Kadın-erkek ilişkileri, insani ilişkiler, sevgi, aşk, çekişmeler, aile bağları, kıskançlık, entrika ve hırs gibi insana ait değişmeyen temel konuların Türk dizilerinde çok daha ağırlıklı yer alıyor. Brezilya ve Arjantin'deki izleyiciler de yansıtılan hayatlara hiç yabancı değiller. Kendi yaşamlarından pek çok kesiti Türk dizilerinde buluyor olmaları ilgilerini çekiyor."⁴⁷¹ Şeklinde açıklamıştır.

Binbir Gece Dizisi, Latin Amerika’da oldukça önemli bir başarı kazanmıştır. "Las mil y una noches" ismiyle İspanyolcaya çevrilen dizi, ardılları adına da önemli bir kapı aralamıştır. Dizinin popülerliğini bir örnekle açıklamak gerekirse: “24

⁴⁶⁸ “DISCOP 2014 İstanbul’da Başladı”, **AA Resmi Web Sitesi**, 4 Mart 2014, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/yasam/discop-istanbul-2014-basladi/177449>.15.08.2017.

⁴⁶⁹ “Ürdün’de İki Kültür Arasındaki Bağ-Türk Dizileri Semineri”, **Haberler.com Web Sitesi**, 7 Nisan 2014, (Çevrimiçi), <https://www.haberler.com/iki-kultur-arasindaki-bag-turk-dizileri-semineri-5877191-haberi/15.08.2017>.

⁴⁷⁰ “Aradıkları Kahramanı Polat Alemdarda Buldular”, **AA Resmi Web Sitesi**, 27 Ocak 2016, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/kultur-sanat/aradiklari-kahramani-polat-alemdarda-buldular/511406>.15.08.2017.

⁴⁷¹ “Türk Dizilerini İzleyip Tatile Geliyorlar”, **Konhaber Web Sitesi**, 7 Temmuz 2016, (Çevrimiçi), http://www.konhaber.com/haber-turk_dizilerini_izleyip_tatile_geliyorlar-566330.html.16.08.2017.

Ağustos 2014 tarihinde yayınlanan bölümün izlenme oranı, Dünya Kupası'nda oynanan Brezilya-Şili maçının reytinglerinden daha iyi olmuştur.”⁴⁷² Binbir Gece, Şili’de 2014 yılının en başarılı dizisi olmayı da başarmıştır. Dahası Şili’de bu ilgi, artarak devam etmektedir ve Türk dizilerinin popülaritesi, oldukça etkileyici boyutlara ulaşmaktadır. 2016 yılı Şili Nüfus Kayıt Merkezi verilerine göre yeni doğan çocuklara verilen isimlerde Elif, Loreta ve Veronica gibi geleneksel isimleri geride bırakmıştır. 2016 yılında 59 kız çocuğuna Elif ismi verilmiş; 9 çocuk Nilüfer, birer çocuk da Melek ve Fatmagül isimlerini almıştır. Bu kültürel başarıların yanında Binbir Gece dizisi, 2012 yılında reytingleri kötü biçimde ilerleyen Mega TV’nin yükselmesini de sağlamıştır. Türk Büyükelçisi Naciye Gökçen Kaya’nın ev sahipliğinde düzenlenen gala ile kanal kendisini toplamıştır. Öte yandan Latin Amerika’da sağlanan bu başarılar, turizm sektörünün de dizi sektörüne umutlarını bağlamasına sebep olmuştur. Turistik Otelciler, Yatırımcılar ve İşletmeciler Birliği (TUROB) özellikle Latin Amerika’daki dizi fırtınasından sonra bu bölgelerden ciddi manada turist beklediklerini ilan etmiştir.⁴⁷³

Şili’nin Türk dizilerine ilgisi, devlet yöneticileri düzeyinde de dile getirilmiştir. Ülkede bir fenomene dönüşen Türk dizileri, bizzat Dışişleri Bakanı Heroldo Munoz tarafından övgüyle takip edilmektedir. Kendisinin de Muhteşem Yüzyıl dizisinin hayranı olduğunu söyleyen Munoz, dizi karakterlerinin Şili’ye gelmesi durumunda, Türkiye’nin tanınırlığının artacağına dair bir öngöründe de bulunmuştur.⁴⁷⁴

Latin Amerika’da Türk dizilerine rağbetin yüksek olduğu ülkelerden birisi de Brezilya’dır. Brezilya’nın Türkiye Büyükelçisi Eduardo Gradilone, Brezilya halkının Türk dizilerine hayran olduğunu bunun sebebinin de halklar arasındaki benzerlikten kaynaklandığını vurgulamıştır. İki halk arasındaki en önemli benzerliğin açık sözlülük olduğunu söyleyen Büyükelçi, Türk dizilerinin; Brezilyalıların, sosyal

⁴⁷² “Türk Dizileri Şili’de Büyük İlgi Görüyor”, **AA Resmi Web Sitesi**, 13 Eylül 2014, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-silide-buyuk-ilgi-goruyor/122353>. 16.08.2017.

⁴⁷³ “Turizm Sektörü Türk Dizilerinden Umutlu”, **TRT Haber Resmi Web Sitesi**, 2 Mayıs 2015, (Çevrimiçi), <http://www.trthaber.com/haber/yasam/turizm-sektoru-turk-dizilerinden-umutlu-182360.html>. 16.08.2017.

⁴⁷⁴ “Şili Dışişleri Bakanı’nın Türk Dizisi Tutkusu”, **AA Resmi Web Sitesi**, 14 Ocak 2016, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/kultur-sanat/sili-disisleri-bakani-turk-dizisi-tutkunu/504935>. 11.08.2017.

hayatlarını dahi etkilediğini ifade etmiştir. Dizi günlerinde dışarı çıkmadıklarını söyleyen Gradilone, eşiyile birlikte Türkçe öğrendiklerini de sözlerine eklemiştir.⁴⁷⁵

Diğer bir Latin Amerika ülkesi olan Arjantin’de de Türk dizilerinin popülaritesi, son yıllarda büyük artış göstermiştir. 2013-2015 yılları arasında Büyükelçilik Müsteşarlığı görevinde bulunan Nur Alkış, Arjantinlilere neden Türk dizileri diye sorduğunda şu cevabı almıştır:

“Buradaki dizi ve filmlerde romantizm unsuru noksanlığı bulunmakta. Olayların ilerleyişi ise oldukça hızlı oluyor. Ama Türk dizilerinde her şey çok romantik.”

Alkış, Arjantinlilerin Türk aile yapısına da aşırı ilgili olduklarını ve gerçekten eve ayakkabı ile girip girilmediğini sorguladıklarını söylemiştir. Yine Arjantinlilerin Şilililer gibi çocuklarına karakter isimleri verdiklerini 2015’ten sonra doğan çocuklarda Onur ve Şehrazat isimlerinin yaygınlığını, basından okuduğunu ifade etmiştir.⁴⁷⁶

Türkiye’nin en önemli kamu diplomasisi kurumlarından biri olan TİKA’nın, Kolombiya Direktörü Mehmet Özkan da Türk dizilerinin Latin Amerika dizilerini tahtından ettiğini ifade etmiştir. Paraguay’da, üç Türk dizisinin gösterildiğini söyleyen Özkan, bu dizilerin her hafta ilk üçte olduğunu belirtmiştir. Diziler vasıtasıyla kıtadaki Türk algısının değiştiği kanısını da taşıyan Özkan, güneyinden kuzeyine tüm Latin Amerika’da Türk dizilerinin birer fenomen olduğunu da ayrıca dile getirmiştir.⁴⁷⁷

Öte yandan Güney California Üniversitesi Annenberg İletişim Fakültesi Dekan Yardımcısı Philip Seib ve aynı üniversitede uzman araştırmacı olarak görev yapan Senem Çevik, ‘Türkiye’nin Kamu Diplomasisi’ adında bir kitap çalışması ortaya koymuştur. Bu çalışmada Türk dizileri de bir kamu diplomasisi aracı olarak

⁴⁷⁵ “Pimsleur Tekniği Sayesinde Eşiyile Türkçe Öğreniyor”, **Memleket.com Web Sitesi**, 28 Ocak 2017,(Çevrimiçi), <http://www.memleket.com.tr/pimsleur-teknigi-sayesinde-esiyle-turkce-ogreniyor-1046683h.htm>, 12.08.2017.

⁴⁷⁶ “Türk Dizilerinin Latin Ezgileriyle Dans Ettiği Ülke: Arjantin”, **Artı49.com Web Sitesi**, 18 Şubat 2017, (Çevrimiçi), <http://www.arti49.com/turk-dizilerinin-latin-ezgileriyle-dans-ettiği-ülke-arjantin-704491h.htm>, 13.08.2017.

⁴⁷⁷ “Türk Dizileri Latin Amerika’da Brezilya Dizilerini Tahtından Ediyor” **NTV Resmi Web Sitesi**, 3 Eylül 2017, (Çevrimiçi), <http://www.ntv.com.tr/sanat/turk-dizileri-latin-amerikada-brezilya-dizilerini-tahtindan-etti,5iy0vC1jVvk-qPX778ZtDVw>, 11.09.2017.

değerlendirilmiştir. Türkiye'nin -ABD gibi- önemli yıldızları bünyesinde bulundurduğu ve Türkiye'nin mesajlarını, bu yıldızlar aracılığıyla dünyaya iletmesinin mümkün olduğu; bu noktadan hareketle de Türk dizilerinin, Türkiye için önemli bir kamu diplomasisi aracı olabileceği ayrıca ifade edilmiştir.⁴⁷⁸ Bunun dışında Türkiye'nin olumsuz imajının, ortadan kaldırılmasında da Türk dizilerinin önemli bir araç olabileceği görülmüştür. Türk dizilerinin, -Latin Amerika'da, Ortadoğu'da, Afrika'da, Yunanistan'da ve dünyanın birçok bölgesinde- Türkiye'ye dönük bir sempati ortamı yaratılmasına vesile olduğu gözlenmektedir.

Diğer taraftan Fransa'nın Cannes kentinde gerçekleşen dizi fuarında en çok ilgiyi gören diziler de Türk dizileri olmuştur. 2016 yılı verileriyle 350 milyon dolarlık satış yapan Türk dizileri 2023 yılında 1 milyar dolarlık satış hedeflemektedir.⁴⁷⁹ Doç. Dr. Eylem Yanardağoglu da Türk dizilerin, evrensel ölçekte ABD'nin ardından ikinci sırada yer aldığını belirtmiştir.⁴⁸⁰ Bir sonraki hedefini Uzak Doğu pazarı olarak belirleyen Türk dizi sektörü, küresel çapta⁴⁸¹ başarılı olmayı amaçlamaktadır.

Öte yandan Türk dizilerinin kamu diplomasisi aracı olarak kullanımı konusunda irdelenmesi gereken bir diğer önemli husus da çalışma kapsamında Brezilya'nın San Catarina bölgesinde icra edilen anket çalışmasıdır. San Catarina, kolonizasyon döneminden miras kalan Avrupa kökenli vatandaşlarıyla birlikte; çalışma için önemli bir bölge konumundadır. Anket çalışması kapsamında da çeşitli meslek gruplarından; eğitim ve yaş düzeyleri çeşitlilik arzeden -30 kişilik- hedef kitleye açık uçlu sorular yönetilmiştir. Yine çalışma esnasında San Catarina'da bulunan Meksikalı ve Arjantinli bireyler de hedef kitleye dahil edilmiştir. Öte yandan

---

⁴⁷⁸ "Türkiye'nin Kamu Diplomasisi ABD'de Kitaplaştı", **Haberler.com Web Sitesi**, 19 Şubat 2016, (Çevrimiçi), <https://www.haberler.com/turkiye-nin-kamu-diplomasisi-abd-de-kitaplasti-8174670-haberi/>.12.08.2017.

⁴⁷⁹ "Türk Dizi Sektörünün Hedefi 1 Milyar Dolarlık Satış" **AA Web Sitesi**, 19 Ekim 2016, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/ekonomi/turk-dizi-sektorunun-hedefi-1-milyar-dolarlik-satis/667913>.12.08.2017.

⁴⁸⁰ "Türk Dizileri Artık Küresel Pazarda Yarışıyor", **AA Web Sitesi**, 2 Mayıs 2016, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-artik-kuresel-pazarlarda-yarisiyor/564911>.13.08.2017.

⁴⁸¹ Türk dizi sektörünün bir diğer hedefi de Bollywood ile özdeşleşen Hindistan'dır. Burada da Türk dizileri olumlu tepkiler almaktadır. Dahası birçok ülke, Türklerle ortak projeler gerçekleştirmek istemektedir. Brezilyalılar ve Ruslar bunlar arasında en önemlileridir. Çin'in medya devlerinden Star Times medya grubu da Türkiye'de çalışmalar yapmayı arzulamaktadır. Bkz. "Türk Dizileri Artık Küresel Pazarda Yarışıyor", **AA Web Sitesi**, 2 Mayıs 2016, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-artik-kuresel-pazarlarda-yarisiyor/564911>.13.08.2017.

anket çalışması ile Türk dizilerinin, Türkiye'nin Brezilya'daki imajı üzerindeki etkisi araştırılmak istenmiştir. Çalışma kapsamında 6 açık uçlu soruya cevap aranmıştır: Bu sorulardan ilki Türk dizilerinin beğenilirliğini ölçmeye yönelik olmuştur. Ankete katılanların 25'i Türk dizilerini sevdiğini söylemiştir. 3 kişi çekimser kalmış, 2 kişi ise Türk dizilerini sevmediğini belirtmiştir. Ankete katılanlar genellikle farklı ve ilginç hikayelere sahip olmaları sebebiyle Türk dizilerini sevdiklerini ifade etmiştir. Brezilya'da son on yıllık dönemde dizi sektörünün tekelleşmesi ile birlikte –ankete katılanların tabiriyle- birbirine çok benzeyen dizilerin televizyon ekranlarında gösterilmesi, Türk dizilerini cazip kılan etmenlerden biri olmuştur. Dahası hedef kitle Brezilya dizilerinin kendi gündelik hayatlarını yansıtmadığını düşünmektedir. Buna rağmen ankete katılanlar arasında Brezilya dizilerini tercih ettiklerini söyleyenler de bulunmaktadır.

Anket kapsamında yöneltilen bir diğer soru da hangi Türk dizilerinin izlendiği üzerine olmuştur. 2017 yılı itibariyle Brezilya'da 4 Türk dizisi gösterime girmiştir. Bu diziler Bin Bir Gece, Sıla, Fatmagül'ün Suçu Ne ve Ezel olmuştur. Bin Bir Gece, Brezilya'da gösterime giren ilk Türk dizisi olmuş; önemli ölçüde rağbet görmüş ve tekrar bölümleri defalarca izleyici ile buluşturulmuştur. Ankete katılanların da en sevdiği Türk dizisi Bin Bir Gece olmuştur. 12 kişi en çok Bin Bir Gece'yi izlediğini belirtmiştir. Dizi müzikleri, romantik ve ilginç hikaye, ailevi değerlerin işlenmesi; Bin Bir Gece'yi öne çıkaran faktörler olarak öne çıkmaktadır. Hedef kitleden 10 kişi ise Fatmagül'ün Suçu Ne adlı diziyi sevdiğini söylemiştir. Dizinin bir suç ve aşk hikayesi olması, bir dramı konu edinmesi ve dizide bu dramın çarpıcı bir şekilde anlatılması yine dizide kadına yönelik şiddetin farklı ve çarpıcı bir şekilde ele alınması; Fatmagül'ün Suçu Ne dizisini öne çıkaran özelliklerden olmuştur. Geri kalan 8 kişi ise Sıla dizisini beğenerek izlediğini ifade etmiştir. Sıla'nın farklı hikayesi, zorla evlendirme gibi bir konuyu işlemesi yine dizi mekanlarının oldukça otantik olması dizinin beğenilerek izlenmesini sağlamıştır. Ezel dizisi ise anket kapsamında yer alan hedef kitle tarafından dile getirilmemiştir. Öte yandan Brezilyalıların Türk dizilerine karşı gösterdikleri yoğun ilgiye Brezilyalı dizi yapımcılarının kayıtsız kalmadığını ve Kapadokya'da "Salve Jorge" adlı diziyi çektiklerini ifade etmek gerekmektedir.

Hedef kitleye yöneltilen önemli bir soru da Türk dizilerinden önceki Türkiye imajı üzerine olmuştur. Katılımcı 25 kişi Türk dizilerini izlemeden önce Türkiye

hakkında olumsuz bir imaja sahip olduklarını dile getirmiştir. Türk dizilerinden önce: Savaş ve yoksulluk, kapalı kişilikler, burka giyen kadınlar, soğuk insanlar, askeri diktatörlük rejimi, kadınların köle olduğu bir sistem, şiddet, çöllerle kaplı bir yer, terör, din esasları ile yönetilen bir ülke hatta bir Arap toplumu şeklinde Türkiye'yi nitelendiren bir hedef kitle bulunmaktadır. Hedef kitleden 25'i Türk dizilerinden önce Türkiye hakkında yukarıda bahsi geçen olumsuz düşüncelere sahipken; 4 kişi Türkiye hakkında hiçbir şey bilmediğini ifade etmiş; 1 kişi ise Türkiye hakkında olumlu bir imaja sahip olduğunu belirtmiştir. Anket kapsamında yöneltilen diğer bir soru da Türk dizileriyle birlikte Türkiye imajının nasıl değiştiği üzerine olmuştur. Hedef kitleden 27 kişi; Türkiye imajının, Türk dizileriyle birlikte negatiften pozitifte döndüğünü ifade etmiştir. Olumlu cevaplar arasında: Türkiye'nin güzel, huzurlu bir ülke olduğu, harika bir doğa ile kibar insanları bünyesinde barındırdığı, liberal bir yapı taşıdığı, ailevi değerlerin korunduğu, yine insanların modern kıyafetler tercih ettiği, mimari yapısının zenginlikler arz ettiği gibi görüşler yer almaktadır. Bununla birlikte dizilerin devlet eliyle dizayn edildiği ve belirli mesajları ilettiği kanaatini taşıyan ve bu olumlu tabloyu ciddi bulmayan kişiler de bulunmaktadır. Diğer taraftan kadınların boyun eğiyor oluşu, şovenizm ve aşırılık gibi olumsuz öğelerin Türk dizilerinde var olduğunu düşünen 2 kişi de olumsuz bir Türkiye imajına sahip bulunmaktadır. Tüm bu olumlu tabloya rağmen San Catarina halkı Türkiye'yi ziyaret ve Türkiye'de yaşamak hususlarında çekimser bir fikriyat alemi içerisinde bulunmaktadır. Bunda uluslararası medyanın Türkiye üzerine gerçekleştirdiği olumsuz haberlerin, son yıllarda Türkiye'nin güney komşularında yaşanan savaş halinin ve en nihayetinde terör faaliyetlerinin ciddi rolü bulunmaktadır. Ancak tüm bunlara rağmen anket çalışması kapsamında; Türk dizilerinin, Türkiye imajını oldukça büyük oranda olumluya çevirdiği de su götürmez bir gerçek olarak durmaktadır.

Öte yandan önemli bir kamu diplomasisi amacı olan 'ülke kültürünün hedef ülke halkına tanıtımı' konusu, anket kapsamında irdelenen bir diğer husus olmuştur. Bu kapsamda hedef kitleye Türk kültürü ve Türk kültüründe varolan olumsuzluklar sorulmuştur. Ankete katılan 30 kişi de Türk kültürü hakkında olumlu görüşler bildirmiştir. Türk kültürünü ilginç, renkli ve zengin bulan San Catarina halkı; Türk yemeklerini ve Türk mimarisini büyük bir beğeni ile takip etmektedir. Yine Türk kültürünün gelenek ve göreneklerini koruması Brezilyalıların önemseydiği bir diğer

husus olmuştur. Katolik olan Brezilyalılar; Türklerin, dinlerine olan düşkünlüğünü de takdirle karşılamaktadır. Yine Türklerin evlilik seremonileri; eve girerken ayakkabılarını çıkartmaları, çok fazla çay içmeleri Brezilyalıların ilginç bulduğu konu maddeleri olarak belirlemektedir. Tüm bunların dışında Türk dizi müzikleri Brezilyalıların ilgisini çeken bir diğer konu olmaktadır. Öte yandan Türk dizilerinin Brezilya'da Türkçenin bilinirliğinin artmasına da vesile olduğu gözlenmiştir. Ankete katılan 30 kişilik grupta istisnasız tüm bireylerin Türkçe kelimeler bildiği ve Türkçe kelimeler kullanmaktan hoşlandıkları dikkat çekmiştir. Diğer taraftan hedef kitle içerisindeki bireylerin Türk kültürüne adapte olabilir miyim şeklinde bir sorgulamayı anket sorularından bağımsız olarak gerçekleştirdiği ve Türk kültürüne adapte olamayacaklarını düşündüklerini de ayrıca belirtmek gerekmektedir.

Anket çalışması kapsamında elde edilen veriler eşliğinde bir özetleme yapmak gerekirse: Türkiye'nin Türk dizilerinden önce Brezilya'da olumsuz bir imaja sahip olduğunu söylemek gerekmektedir. Diğer taraftan Türk dizilerinin, olumsuz Türkiye imajını ters yöne çevirme noktasında önemli rol oynadığını söylemek mümkün olabilmekle birlikte stratejik bir hatanın da yapıldığı göze çarpmaktadır. Hedef kitlenin Türkiye ve Türk insanında olumsuz bulduğu özelliklerin başında; kadın erkek eşitsizliği, kadınların boyun eğiyor oluşu, şovenizm ve aşırılık yer almaktadır. Hedef kitle içerisinde kadına yönelik şiddetin ve kadının boyun eğiyor oluşunun diziler vasıtasıyla işlenmesinin olumlu bir yöntem olduğunu düşünenler olmakla birlikte; hedef kitlenin Türkiye'de olumsuz gördüğü en önemli konu maddesi kadının boyun eğiyor oluşu olmuştur. Dahası Türk dizi yapımcılarının Brezilya'ya ihraç ettiği Bin Bir Gece, Fatmagül'ün Suçu Ne, Sıla gibi diziler; tecavüz, kadınların boyun eğişi, şovenizm ve aşırılığı bire bir yansıtan ve olumsuz tabloyu daha da arttıran diziler olmuştur. Bu noktada kamu diplomasisi uygulayıcılarının Türk dizilerinin ihracı konusunda hedef kitlede imaj araştırması icra etmesi ve buna göre uygun dizileri uygun devletlere ihraç etmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Uluslararası güç mücadelesi, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olmakla birlikte, tarih boyunca farklı koşullar ve güç unsurları çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle uluslararası güç mücadelesi üzerine yapılacak bir çalışmada, güç kavramını ve güç unsurlarını irdelemek; güç unsurlarının, tarih boyunca hangi koşullar ve hangi amaçlar doğrultusunda güç mücadelesine hizmet ettiğini analiz etmek gerekmektedir. Bu noktadan hareketle; çalışmanın ilk bölümünde: Uluslararası güç mücadelesi tarihten günümüze hangi koşullar çerçevesinde gerçekleşmiştir? Uluslararası güç mücadelesinde propagandanın yeri nedir? temel araştırma sorularına cevap aranmış: ‘Uluslararası güç mücadelesi uluslararası politika sahnesinde meydana gelen dönüşümlere paralel olarak farklı dönemlerde farklı unsurlar çerçevesinde gerçekleşmiştir.’ “20. yüzyıldan itibaren propaganda önemli bir güç unsuru olmuştur.” şeklinde ifade edilebilecek hipotezler kanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultudan hareketle; güç kavramı ve güç unsurları üzerinde durulmuş; sonrasında ise uluslararası güç mücadelesi, tarihsel perspektif çerçevesinde irdelenmiştir. Bu hususta gücün: -uluslararası ilişkilerde- Bir aktörün, sahip olduğu unsurları kullanarak; hedef bir unsuru etkilemesi ve/veya kontrol altına alması anlamına geldiği; dolayısıyla güç mücadelesinin de ‘hedefi etkileme ve kontrol altına alma’ mücadelesi olarak da ifade edilebileceği değerlendirilmiştir.

Öte yandan uluslararası güç mücadelesi üzerine sağlıklı bir analiz yapabilmesi için; uluslararası güç mücadelesinin tarihsel arka planının da incelenmesi gerekmektedir. Bu doğrultudan hareketle; geleneksel anlamda ilk güç mücadelesi aktörlerinin devletler olduğu; yaşanan güç mücadelesinin de temel zenginlik kaynağına ulaşmak noktasında gerçekleştiği görülmektedir. Temel zenginlik kaynağının toprak olduğu bu dönemde, hedef devleti etkilemek ve kontrol altına almak amacıyla kullanılan unsur da askeri güç olmuştur. Diğer taraftan batıda gerçekleşen ‘ulus devletleşme’, reform, Rönesans, aydınlanma, coğrafi keşifler ve sanayi devrimi gibi gelişmelerle; zenginlik kaynakları ve uluslararası ilişkiler aktörleri çeşitlenmiştir. Dahası kamuoyu, uluslararası politika üzerinde etkili bir faktör haline gelmiş; artan iletişim, ulaşım imkanlarıyla birlikte uluslararası politika üzerinde belirleyici bir unsur olmaya başlamıştır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda, uluslararası güç mücadelesi de derin bir değişime tabi olmuştur.

Özellikle 20.yüzyılda, kamuoyunun önemli bir faktör halini alması ve iletişim araçlarında sağlanan gelişim ile birlikte devletler, attıkları her adımda kamuoyu desteğini yanında görme ihtiyacı hissetmiştir. Dahası uluslararası güç mücadelesinde, hedef devleti etkilemek ve kontrol altına almak için; hedef devletin halkı ile baskı unsurlarını etkilemek ve kontrol altına almak gerekmiştir. Bu konuya istinaden uluslararası güç mücadelesinde yeni etki araçlarına ihtiyaç duyulduğu; bu ihtiyaca paralel olarak da propagandanın ön plana çıktığı sonucuna varılmıştır. Bu noktadan hareketle; çalışmanın ilk bölümünde, propaganda kavramı da incelenmiş; propagandanın tanımı, tarihsel gelişimi, araçları ve uluslararası güç mücadelesindeki yeri analiz edilmiştir.

Propaganda, I. Dünya Savaşı'nda; halkı savaşa ikna etmek, müttefik kazanmak, dünya kamuoyunu savaş hakkında bilgilendirmek, hedef halkı etkilemek ve hedef askeri unsurları yıldırmak maksadıyla kullanılmıştır. Dahası 1923 yılında Uluslararası Hukuk Komisyonu tarafından propaganda, bir harp silahı olarak da nitelendirilmiştir. Öte yandan I. Dünya Savaşı tecrübesiyle, gelişen savaş teknolojisinin büyük yıkımlara yol açtığı; bu sebeple savaş dışı yöntemlere ihtiyaç duyulduğu, bu noktadan hareketle de propaganda kullanımının, I. Dünya Savaşı sonrasında daha da yaygınlaştığı değerlendirilmiştir.

Dahası iki dünya savaşı arası dönemde, radyo ve sinema gibi yeni iletişim araçlarının icat edilmesi ve yaygın kullanımıyla birlikte; propaganda faaliyetlerinde de artış görülmüştür. Devletler, radyo ve sinema ile kendi halkına ve hedef halka daha kolay ulaşmış; etki ve kontrol adına da önemli bir fırsat edinmiştir. Bu noktadan hareketle; iki savaş arası dönem ile II. Dünya Savaşı döneminde, propaganda savaşları yaşanmıştır. Propaganda, bahsi geçen dönemde; iktidarı ele geçirebilmek, savaşa meşruiyet kazandırmak, hedef halkı etkilemek, savaşı kazanmak, dünya kamuoyunu etkilemek gibi çeşitli amaçlar etrafında uygulanmıştır. Yine bu dönemde çalışma için önemli bir kavram olan sinemanın, Nazi Almanyası ve ABD tarafından bir propaganda aracı olarak kullanıldığı değerlendirilmiştir. Nazi Almanyası'nda propaganda filmleri ile iç kamuoyu ve hedef halkı etkilemek hedeflenmiş; savaşta ele geçirilen bölgelerde, sinemaların hızla onarılmasına imtina edilmiştir. Diğer taraftan ABD, savaş konusunda dünyayı bilgilendirmek amacıyla OWI'yi kurmuştur. OWI ise kurulduğu yıl Hollywood'da bir şube açarak- Hollywood ile koordineli bir şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. SSCB, II. Dünya Savaşı esnasında propaganda filmlerini

kullanan bir diğ er devlet olmuştur. Savaş sırasında, savaşın sebebi olarak gösterilen Hitler'i, domuz ve köpek gibi hayvanlara benzeten animasyon filmleri yayınlanmış; bu filmlerle Rus halkının savaşta daha dirayetli olması hedeflenmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında ise propaganda kullanımının artarak devam ettiğ i gözlenmiştir. Zira II. Dünya Savaşı sonrasında, soğuk savaş denen süreç başlamış ve soğuk savaş, ideolojiler savaşı şeklinde geçmiştir. Bu noktadan hareketle de -her şeyden önce bir iletişim süreci olan- propaganda, en önemli etki unsurlarından biri olmuştur. ABD ve SSCB, önce etkiye açık durumdaki güçsüz Avrupa devletleri halkına yönelik propaganda faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Blokların oturmasıyla birlikte de blok üyelerinin, bloğ a daha sıkı sarılması hedeflenmiştir. Dahası II. Dünya Savaşı esnasında bir şehri haritadan silebilecek kadar kuvvetli bir harp silahı olan atom bombası -ABD tarafından- kullanılmış; 1949 yılında SSCB'nin de atom silahını üretmesiyle birlikte; iki süper güç arasında meydana gelebilecek muhtemel bir savaş, -karşılıklı yok olmaya sebep olabileceğinden- oldukça zorlaşmıştır. Daha sonraki süreçte askeri teknolojinin daha da yıkıcı bir hal almasıyla birlikte; iki süper g  , uluslararası g   mücadelesinde savaş dışı yöntemleri kullanmak durumunda kalmıştır. Bu ihtiya a paralel olarak da propagandanın, soğuk savaş döneminde hayati bir önem taşıdığ ı sonucuna varılmıştır. Dahası II. Dünya Savaşı'nda propagandanın, savaşı kazanmak yolunda kullanılan araçlardan biri olduğ ; soğuk savaş döneminde ise savaşı kazanmanın yegane yolunun propaganda savaşlarından ge tiğ i değ erlendirilmiştir.

Diğ er taraftan soğuk savaş döneminde ABD'nin Hollywood kartını etkili bir biçimde kullandığ ı görülmüştür. Hollywood  ıkışlı filmlerle Sovyet tehdidi, i  ve dış kamuoyuna anlatılmıştır. Dahası ABD, bu dönemde yaşadığ ı Vietnam savaşı gibi başarısızlıkları da Rambo vb. sinema karakterlerinin yardımıyla zafer olarak göstermeye çalışmıştır. Sovyetler de farklı enstrümanlar çerçevesinde ideolojisini yaymak ve blok ülkelerini kendi ekseninde tutmak amacıyla propaganda faaliyetleri icra etmiştir. Sovyetler, Lenin'in 'uluslar politikası' şeklinde adlandırdığ ı siyasa ile ortak dava propagandası gütmüştür. Bu vasıtayla kendi bloğ nu etkilemeye çalışmanın ötesinde; diğ er Avrupa halklarını da kom n st ideolojinin kanatları altına almak istemiştir. Dönem uluslararası g   mücadelesinde iki blok lideri için de propagandanın en önemli dış politika etki araçlarından biri olduğ ı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan propaganda soğuk savaştan yıpranarak çıkmıştır. Zira bu dönemde propagandanın yalan, hile ve aldatmaca ile özdeşleştiği görülmektedir. Dahası 21.yüzyılda, propagandanın baz aldığı tek taraflı iletişim de geçerliliğini yitirmektedir. Bu noktadan hareketle çok yönlü ve şeffaf bir iletişim ihtiyacı hasıl olmuştur. Gerek propagandanın iki dünya savaşı ve soğuk savaştan kötü bir şöhretle ayrılması gerekse 21.yüzyıl iletişim dünyasına uyum sağlayamaması sebeplerinden ötürü; propagandadan kamu diplomasisine bir dönüşüm süreci yaşanmıştır. Bu bilgiler ışığında; çalışmanın ikinci bölümünde: Uluslararası güç mücadelesi çerçevesinde propagandadan kamu diplomasisine dönüşüm gerçekleşmiş midir? temel araştırma sorusu dahilinde “II. Dünya Savaşı tecrübesi ve soğuk savaş dönemi gereklilikleri çerçevesinde propaganda kamu diplomasisine dönüşmüştür.” hipotezi kanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda kamu diplomasisi kavramı irdelenmiş; kamu diplomasisinin tanımı, araçları, uygulaması, kamu diplomasi yaklaşımları ve kamu diplomasisinin uluslararası güç mücadelesindeki yeri incelenmiştir. Bu irdeleme kapsamında bir diğer -savaş dışı- yöntem olan diplomasi kavramına da parantez açılmış; tarihsel perspektiften diplomasi kavramı da analiz edilmiştir.

ABD orijinli bir kavram olarak ortaya çıkan kamu diplomasisi de propaganda gibi hedef devletin halkını ve baskı unsurlarını etkilemek vasıtasıyla dış politikada avantaj sağlama amacına hizmet etmektedir. Bununla birlikte kamu diplomasisi; Sovyetlerden farklı bir kavram kullanılmak, diplomasi gibi saygın bir terimden faydalanmak, tüm bilgilendirme çalışmalarını tek bir kavram altında toplamak ve propagandanın sahip olduğu kötü çağrışımlardan kurtulmak amaçlı ortaya çıkmıştır. Dahası kamu diplomasisinin ortaya çıktığı ilk dönemlerde -katı yaklaşım çerçevesinde- tıpkı propaganda gibi işlediği ve propaganda özellikleri taşıdığı bu noktadan hareketle de kamu diplomasisinin, propaganda aygıtını; günün şartlarına uygun hale getirme çabasından kaynaklanan; bir dönüşüm şeklinde ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

Diğer taraftan kamu diplomasisinin katı yaklaşım çerçevesinde propaganda özelliği sergilemesi; kamu diplomasisi adına da bir değişimi zorunlu kılmıştır. Çok yönlü bir iletişimi baz alan; karşılıklı anlayış çerçevesinde oluşturulmaya çalışılan yeni (esnek yaklaşım) kamu diplomasisi kavramının, propagandanın güçlü izlerinden kurtulmak amacıyla ortaya çıktığı ve 21.yüzyıl şartlarına göre kendisini güncellediği sonucuna varılmıştır. Yeni kamu diplomasisinin uygulayıcıları ve hedefi konusunda

bir çeşitliliğin var olduğu, karşılıklı anlayış ve şeffaflık ilkeleri çerçevesinde işlediği, spordan sanata, kültürden edebiyata; hayatın her alanını kapsadığı sinemadan televizyon dizilerine; internetten sosyal medyaya kadar pek çok iletişim kanalını kullandığı ayrıca değerlendirilmiştir.

Dahası çalışma boyunca irdelenen konular dahilinde; kamu diplomasisinin, 21. yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde en önemli etki araçlarından biri olduğu görülmüştür. 21.yüzyıl iletişim çağıdır. Bu çağda devletlerin; dünya halklarıyla iletişimde olması ve bu iletişimi şeffaflık ilkesi çerçevesinde kurması, oldukça mühimdir. Zira gelişmiş iletişim imkanlarıyla birlikte doğru bilgi, anlık olarak dünya geneline yayılabilmekte ve iletişim kurma noktasında, dürüst davranmayan bir devletin imajı, negatife dönebilmektedir. Dahası negatif bir imaja sahip olmanın, uluslararası güç mücadelesinde devletlerin hanesine eksi olarak yazıldığı ve ülke imajının pozitif olmasının; turizm, ticaret, dış yatırım, güvenlik gibi birçok alanı da doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkilediği ayrıca değerlendirilmiştir.

21.yüzyılda toplum ve birey, tarihte hiç olmadığı kadar önemli konumdadır. Bunun yanında bilgi, en önemli güç unsurlarından biri olarak uluslararası güç mücadelesinde yer almaktadır. Yine iletişim olanaklarının artmasıyla birlikte bilginin yeni iletişim yolları vasıtasıyla hızlı bir şekilde dünyanın geri kalanına yayıldığı ve 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinin en önemli unsurlarından biri olan bireylerin, bilgiye oldukça hızlı ulaşabildikleri tecrübe edilmektedir. Dahası dünya üzerinde meydana gelen herhangi bir olayın, dünyanın geri kalanını da etkilediği bir dünya düzeninde; -sosyal medyanın da artan gücüyle birlikte- bir videonun, bir fotoğrafın, bir bilginin; ülkeler arasındaki ilişkileri doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebildiği gözlenmektedir. Bu noktadan hareketle; uluslararası güç mücadelesinde güçlü olmak isteyen devletler, bilgilendirme, tanıtım gibi alanlarda da güçlü olmak durumundadır. Dolayısıyla- her şeyden önce bir iletişim süreci olan- kamu diplomasisinin etkili bir şekilde kullanımı esastır.

Öte yandan uluslararası güç mücadelesinde-21.yüzyıl itibariyle- hala sert güç ve sert güç unsurları önem taşımaktaysa da eğitilmiş, nitelikli ve refaha ulaşmış 21.yüzyıl insanı, savaş ve çatışmalara sıcak bakmamaktadır. Dahası gelişen savaş teknolojisi, yıkımı ve tahribatı arttırmaktadır. Tüm bunların dışında sert güç kullanımı, bir antipatiyi de beraberinde getirmektedir. Antipati ise 21.yüzyıl

uluslararası güç mücadelesinde devletlerin güvenliğini, turizmini, ticaretini vb. birçok alanı tehdit etmektedir. Bu noktadan hareketle de yumuşak güç, yumuşak güç içerisinde de kamu diplomasisi önem kazanmaktadır. Yumuşak güç unsurları ve kamu diplomasisi potansiyeli, her devlette bulunmakla birlikte, her devlete eşit oranda dağıtılmamıştır. Diğer taraftan kamu diplomasisi enstrümanı kullanarak; etki mekanizması yaratabilmek, devletlerin yetenekleri ve imkanlarıyla doğru orantılı olmaktadır. Buna istinaden devletler, yeni bir alan olan kamu diplomasisi konusunda bilinçlenmeli ve bu alanda yapılan/yapılacak akademik çalışmaları desteklemelidir. Yine bu alanda çalışan akademisyenler adına değişim programları oluşturulmalıdır.

Diğer taraftan devletlerin, diğer devletler tarafından nasıl algılandıklarıyla ilgili bir kavram olan ülke imajı, 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde oldukça önemlidir. Zira imaj, güvenlik, turizm, ticaret, sanat, spor müsabakaları gibi pek çok alanda belirleyici olmaktadır. Turizm ve ticaret, devletlerin en önemli gelir kalemleri arasında yer alırken; olumsuz bir ülke imajı turizmi ve ticareti olumsuz anlamda etkilemektedir. Dahası terör, uluslararası politikanın en önemli gündem maddelerinden birini teşkil etmektedir. Terörle mücadelede de olumlu bir imaja sahip olmak ve dünya halklarıyla iletişimde bulunmak, önemli bir strateji olmaktadır. Diğer taraftan terör ve teröre bağlı olarak oluşan güvenlik problemleri de ülke imajını olumsuz etkilemektedir. Bu noktadan hareketle ülke imajını kontrol etmek de önemli bir kamu diplomasisi faaliyet olarak; 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde yer almaktadır. Bu kapsamda bilgilendirme çalışmaları, ülke kültürünü tanıtıcı çalışmalar, öğrenci değişim programları, kültürel değişim programları, burslar önemli kamu diplomasisi faaliyetleri olmaktadır. Yine çalışma için önemli bir kavram olan sinema ve televizyon dizileri; ülke tanıtımı, kültür tanıtımı, imaj yönetimi, itibar yönetimi konusunda kamu diplomasisi uygulayan devlet adına önemli araçlardır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise: ABD kamu diplomasisi uygulamalarında Hollywood'un oynadığı rol nedir? Türk dizilerinin kamu diplomasisi aracı olarak kullanılabilirliği var mıdır? temel araştırma soruları çerçevesinde “Sinema ve televizyon dizileri önemli kamu diplomasisi araçları olarak 21.yüzyıl uluslararası güç mücadelesinde yer almaktadır.” hipotezi kanıtlanmaya çalışılmıştır. Bu amaç dahilinde ABD ve Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamaları irdelenmiştir. Bu husustan hareketle ABD'nin kamu diplomasisi uygulamaları, tarihsel perspektiften incelenmiştir. ABD kamu diplomasisi faaliyetleri adına soğuk savaş döneminde

USIA kurulmuş ve uzunca bir süre bu kanal vasıtasıyla kültürel iletişim çalışmaları yürütülmüştür. SSCB ile her alanda sürdürülen rekabet ve mücadele kapsamında, ‘propaganda özelliği taşıyan kamu diplomasisi faaliyetleri yürütülmüş’, bu amaç doğrultusunda çeşitli Amerikan kültür merkezleri, değişim ve burs programları oluşturulmuş; VOA radyosu bünyesinde radyo yayınları gerçekleştirilmiş, Hollywood ile yakın bir ilişki kurulmuştur. Diğer taraftan Vietnam savaşı, dünya genelinde bir Amerikan antipatisinin başlamasına gebe olmuştur. Dahası 90’lı yıllarda Bosna ve Kosova’da ABD’nin etkisiz kaldığına dair var olan kanı ile birlikte, bu antipati artarak devam etmiştir. Sonraki dönemde ise Afganistan ve Irak’a askeri müdahalede bulunan ABD, özellikle Irak’tan gelen -insan hakları ihlaline ilişkin- olumsuz haberlerin etkisiyle oldukça büyük bir tepki ve antipatiye maruz kalmıştır. Bu durumun, ABD’nin elini uluslararası güç mücadelesinde zayıflattığı tespiti, ABD kökenli raporlarda da mevcuttur. Diğer taraftan ABD, sert güç kullanımına meşruiyet kazandırmak için propaganda nitelikli kamu diplomasisi uygulamalarına devam etmiş başarılı olamayınca da ‘yeni kamu diplomasisini’ kullanmaya başlamıştır.

Öte yandan günümüzde dahi kuvvetli bir Amerikan antipatisi, dünya genelinde mevcut bulunmaktadır. ABD ise bu olumsuzluğu gidermek amacıyla kamu diplomasisi faaliyetlerine ciddi miktarda yatırım yapmaktadır. Dahası dünyaca ünlü firmaları, restoran zincirleri, konsol oyunları, dili, kültürü, teknolojisi, spor organizasyonlarıyla ABD, önemli ölçüde yumuşak güç potansiyeline de bünyesinde bulundurmaktadır. ABD, sahip olduğu unsurların yanında etki ve kontrol yeteneklerine de ziyadesiyle sahiptir. Bu konuda Hollywood da önemli bir enstrüman olarak var olmaktadır. Bu vasıtayla Amerikan sempatisi yaratılmakta; kültür ihracı gerçekleştirilmektedir. Zira sinema hem göze hem kulağa hem akla hem de kalbe hitap eden önemli bir iletişim aracıdır. Bunun yanında ‘Celebrity (ünlü) diplomasisi’ şeklinde adlandırılan kavramla birlikte; Hollywood yıldızları, milyonlarca insanı etkileyebilmektedir. Hollywood yıldızı Angelina Jolie’nin Instagram adlı sosyal medya platformundaki 7.6 milyon takipçisi göz önüne alındığında; bu miktarın birçok devletin nüfusundan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu yıldızların sahip oldukları, etki gücü de birçok devletin sahip olduğu etki gücünden daha fazladır.

Diğer taraftan Türkiye’nin de başta Avrupa olmak üzere dünya genelinde olumlu bir imajı bulunmamaktadır. Avrupa Birliği’ne üyelik müzakereleri sürecinde olan Türkiye’nin önüne imajıyla ilgili çok sayıda şikayet maddesi çıkmaktadır.

Dahası Türk demokrasisinde görülen darbeler geleneği, -ve darbelerin toplumdan destek görmesi- bireysel özgürlüklerin önemsenmediği ve otoriter yapıya eğilimli Türk insanı imajını, dünyaya yansıtmaktadır. Tüm bunlarla birlikte; yaşanan terör olayları ve son yıllarda Türkiye'nin güney sınırlarında var olan savaşlarla birlikte, olumsuz bir Türkiye imajı var olmaktadır. Bu olumsuz imaj da uluslararası güç mücadelesinde Türkiye'nin elini zayıflatmaktadır. Dahası imaj sorunu, Türkiye'nin önemli gelir kalemlerinden turizme de darbe vurmaktadır. Öte yandan Türkiye'nin imaj sorunu; Türkiye'nin kendini yanlış anlatmasından ziyade Türkiye'nin kendini anlatamamasından kaynaklanmaktadır. Türkiye imajı, daha çok Türkiye dışı aktörler tarafından belirlenmektedir. Bu hususta uluslararası güç mücadelesinde Türkiye'nin elinin güçlenmesi; Türkiye'nin kendisini doğru anlatabilmesinden geçmektedir. Bu noktadan hareketle de kamu diplomasisi faaliyetlerine ciddi manada ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'de kamu diplomasisi uygulamaları oldukça yakın dönemlere tekabül etmekteyse de Türkiye önemli bir kamu diplomasisi potansiyelini bünyesinde bulundurmaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu büyük tarihi ve kültürel miras, bu potansiyeli yansıtırken; Yunus Emre Enstitüsü, TİKA YTB gibi kurum ve kuruluşlar da önemli kamu diplomasisi araçları olarak çalışmaktadır. Ek olarak özellikle son on yılda yakalanan başarı ile Türk medya sektörü, önemli bir kamu diplomasisi potansiyeli taşımaktadır. 2017 yılı itibariyle Türk dizileri ve Türk filmleri; Ortadoğu'dan Balkanlara, Asya'dan Hindistan'a ve Latin Amerika'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada etki gücü yakalamıştır.

Dahası çalışmayla birlikte; Türkiye'nin imaj probleminin çözümü konusunda, Türk dizilerinin başarılı olabileceği değerlendirilmiştir. İrdelenen haberler ve Brezilya'da gerçekleştirilen anket kapsamında; Türk dizilerinin, Türkiye imajını ve Türkiye algısını değiştirdiği sonucuna varılmıştır. Yapılan anket çalışması kapsamında; Türk dizilerinden önce Brezilya'da, Türkiye imajının; terör, savaş, geri kalmışlıkla özdeşleştiği; Türkiye'nin bir Arap toplumu olarak görüldüğü gözlenmiştir. Türk dizileriyle birlikte Brezilyalılar üzerinde olumlu bir Türkiye imajı oluşmaya başlamıştır. Bununla birlikte; Türk dizileri sayesinde, Türkçe ve Türk kültürü de ihraç edilmektedir. Diğer taraftan diziler, kullandıkları lüks ve çekici çekim mekanlarıyla; Türkiye'de her şeyin yolunda olduğunu dünya halklarına duyurmakta; dolaylı olarak turizme de katkı sağlamaktadır. Bu noktadan hareketle;

Türk dizileri, Türkiye'nin kendini doğru anlatabilmesi noktasında önemli bir potansiyel taşımaktadır.

Dahası Türk dizileri evrensellik yakalamıştır. Orta Asya'dan Ortadoğu'ya, Latin Amerika'dan Uzak Doğu'ya ve Balkanlara kadar geniş bir coğrafyada büyük bir beğeni ile izlenmektedir. Bu Türkiye adına, dünya halklarına hitap etmek, Türk kültürünü dünya çapında tanıtmak, Türk imajını doğru anlatmak, ön yargıları kırmak noktasında önemli bir fırsat sunmaktadır. Bunun yanı sıra dizilerde geçen mekanlar, kullanılan kostümler, işlenen temalar, Türk kültürünü cazibe merkezi haline getirmek adına kullanılmalıdır. Diğer taraftan Türk dizi ve film yıldızları da önemli bir etki gücüne sahiptir. Bu yıldızların sosyal medya olgusuyla birlikte; milyonlarca insana anlık olarak ulaşabilmeleri, Türkiye adına bir başka önemli güç potansiyeli olmaktadır. Bu etki gücüyle birlikte Türk ürünlerinin, Türk kültürünün, turizm mekanlarının diziler ve dizi karakterleri vasıtasıyla tanıtımı mümkün olabilmektedir.

Tüm bu potansiyel unsurlar, Türkiye adına birer güç unsuru olsaydı da güç yalnızca sahip olunan şeylerin toplamı demek değildir. Gücün etki ve kontrolü kapsayan bir de ilişkisel boyutu bulunmaktadır. Bu gerçeğe istinaden Türkiye'nin sahip olduğu potansiyeli, ilişkisel boyuta taşıması yolunda birtakım eksikleri bulunmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi adına atılabilecek adımların ilki ve belki de en önemlisi bu konuda bilinçlenmenin sağlanmasıdır. Kamu diplomasisi kavramı, Türkiye adına oldukça yeni ve üzerinde çok fazla çalışma olmayan bir alandır. Kamu diplomasisinin ne olduğunu, 21.yüzyıl güç mücadelesindeki yerini ve Türkiye'nin bu hususta sahip olduğu büyük gücü anlamak ve anlatmak gerekmektedir. Bu duruma istinaden üniversitelerde yapılan/yapılacak çalışmaların teşvik edilmesi ayrıca gereklidir. Dahası Türkiye'nin en önemli dizi yapım şirketlerinden Ay Yapım'ın sahibi Kerem Çatay'ın açıklamalarından hareketle; Türk dizilerinin bilinçli üretilmediği değerlendirilmiştir. Türk dizileri, Türkiye pazarında rağbet görmek amacıyla üretilmektedir. Brezilya'da gerçekleştirilen anket çalışması da bu durumun sakıncalarını ortaya koymaktadır. Anket çalışmasına katılan bireylerin Türkiye'de olumsuz gördükleri özelliklerin başında kadın-erkek eşitsizliği, kadına yönelik şiddet, kadının boyun eğiyor oluşu, aşırılık ve şovenizm yer almaktadır. Brezilya'ya gönderilen tüm diziler- Bin Bir Gece, Fatmagül'ün Suçu Ne, Sıla ve Ezel- bu olumsuz imajı daha da derinleştirebilecek özellikler taşımaktadır. Bu noktadan hareketle; Türk dizi yapımcıları hedef ülkelere doğru dizileri ihraç etmelidir. Türk

dizi üreticileri de taşıdıkları sorumluluk konusunda bilinçlendirilmeli ve Türkiye imajını doğru anlatan diziler üretmek devlet siyaseti haline gelmelidir.

Bunun dışında Türkiye'nin kamu diplomasisi kurumlarının tarihi de oldukça yenidir. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün kuruluş tarihi 2010'dur. Dahası koordinatörlük bünyesine katılabilmek için kurumlararası atamaya tabi olmak gerekmektedir. Bu noktadan hareketle genç araştırmacıları da bünyesine alan, bilinçli ve kurumsal hareket eden resmi bir kamu diplomasi kurumunun varlığı elzemdir.

Bunun dışında koordinatörlüğün daha aktif görevler icra etmesi ve dış politika üretim süreçlerine aktif katılımı gerekmektedir. Diğer taraftan Koordinatörlük, dizi ve sinema sektörüyle tıpkı Hollywood- Pentagon arasındaki bağı oluşturmalıdır. Düzenli aralıklarla toplantılar gerçekleştirilmeli ve kamu diplomasisi stratejileri belirlenerek: Türk dizi ve filmleri; ihtiyaç halinde, çeşitli simgeler ve mesajları Türk dış politikasına yarar sağlamak maksadıyla kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

A. KİTAPLAR

- Akarcalı, Sezer: 2003
- Albrow, Martin: 2006
- Amr, Hady: 2004
- Arı, Tayyar: 2004
- Arı, Tayyar: 2004
- Arı, Tayyar: 2013
- Arı, Önder: 1987
- Arıboğan, Deniz Ülke: 2001
- Armaoğlu, Fahri: 1991
- Aron, Raymond: 2003
- Atatürk, Mustafa Kemal: 2016
- Avşar, Servet: 2004
2. Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda, **İmaj Yayıncılık**, Ankara.
- The Global Age: State and Society Beyond Modernity, **Stanford University Press**, California.
- How to Improve U.S Public Diplomacy With the Islamic World, **Saban Center For Middle East Policy at the Brookings Institution**, Washington DC.
- Irak, İran ve ABD-Önleyici Savaş, Petrol ve Hegemonya, **Alfa Yayınları**, İstanbul.
- Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika, **Marmara Kitap Merkezi**, İstanbul.
- Uluslararası İlişkiler Teorileri, Çatışma, Hegemonya, İş Birliği, **Marmara Kitapevi**, İstanbul.
- Uluslararası İlişkiler, **Der Yayınları**, İstanbul.
- Globalleşme Senaryosunun Aktörleri, Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi, **Der Yayınları**, İstanbul.
- Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri, **TTK Yayınları**, Ankara.
- Peace and War: A Theory of International Relations, **Transaction Publishers**, New Brunswick.
- Nutuk, **Alfa Yayınları**, İstanbul.
- Birinci Dünya Savaşında İngiliz Propagandası, **Kim Yayınları**, Ankara.

- Baştürk, Rabi: 2005 Psikojik Harp ve Kùltür Savaşları, **IQ Sanat Yayıncılık**, İstanbul.
- Bektaş, Arsev: 1996 Kamuoyu İletişim ve Demokrasi, **Bağlam Yayınları**, İstanbul.
- Berridge, Aron: 2003 Diplomacy: Theory and Practice, **Palgrave Macmillan**, Hampshire.
- Berridge, G.R., v.d., James, Alan: 2003 A Dictionary of Diplomacy, **Palgrave MacMillan**, New York. (Çevrimiçi), http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/_adictionaryofdiplomacy.pdf. 20.02.2017.
- Boemeke, M. v.d., Feldman, G., Glaser, E.: 1998 The Treaty of Versailles: A Reassessment After 75 Years, **Cambridge University Press**, Cambridge.
- Bostancı, Meltem: 2012 Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi, **Anahtar Yayınları**, İstanbul.
- Brown, C., v.d., Ainley, K.: 2007 Uluslararası İlişkileri Anlamak, **Yayınodası Yayıncılık**, Çev: Arzu Oyacıoğlu, İstanbul.
- Bussemer, Thymian: 2005 Propaganda: Konzepte und Theorien, **VS Verlag für Sozialwissenschaften**, Baskı:2, Wiesbaden.
- Car, E. H.: 1962 The Twenty Years Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Realitons, **Macmillan**, London.
- Cimbala, Stephen J.: 1998 Coercive Military Strategy, **A&M University Press**, Texas.
- Culbert, David H.: 1986 Information Control and Propaganda: Records of the Office of War Information, **Universtiy Publications of America**, Part:2 Series: A, Frederick.
- Cull, Nicholas J.: 2003 Propaganda and Mass Persuasion: A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present, Ed: Nicholas Cull, David Culbert, David Welch, Santa Barbara, **ABC-CLIO Inc.**, California.

- Cottam, Richard W.: 1978 The Rehabilitation of Power in International Relations, **University of Pittsburg Press**, Pittsburg.
- Çeşme, Ahmet: 2005 Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü Psikolojik Harekat ve PKK, **IQ Sanat ve Yayıncılık**, İstanbul.
- Dağ, Ahmet Emin: 2004 Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü, **Anka Yayınları**, İstanbul.
- Domenach, J.M.: 1961 Siyasi Propaganda, **Remzi Kitapevi**, Çev: Cevdet Perin İstanbul.
- Engin, Feridun: 1975 Uluslararası Politika Stratejileri, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları**, İstanbul.
- Erzen, Meltem Ünal: 2012 Kamu Diplomasi, **Derin Yayınları**, İstanbul.
- Forner, Robert: 1994 Public Diplomacy and International Politics, **Praeger**, Westport.
- Frankel, Joseph: 1969 International Politics, Conflict and Harmony, **Allen Lane The Penguin Press**, London.
- Gönlübol, Mehmet: 1996 Uluslararası Politika, İlkeler-Kavramlar-Kurumlar, Atilla Kitapevi, Baskı:4, Ankara.
- Hart, Justin: 2013 Empire of Ideas: The Origins of Public Diplomacy and the Transformation of U.S. Policy, **Oxford University Press**, Oxford.
- Hitler, Adolf: 2005 Kavgam, **Emre Yayınları**, İstanbul.
- Horten, Gerd: 2002 Radio Goes to War, **University of California Press**, California.
- Horten, Gerd: 2002 Radio in the Global Age, **Polity Press**, Londra.
- İlhan, Suat: 1999 Dünya Yeniden Kuruluyor Jeopolitik ve Jeokültür Tartışmaları, **Ötüken Neşriyat Yayınları**, İstanbul.
- İskit, Temel: 2012 Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, **İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları**, İstanbul.
- Jeanneney, J.N.:1998 Medya Tarihi, **YKY Yayıncılık**, İstanbul.

- Jr, Barrington M.: 2012 Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri: Çağdaş Dünyanın Yaratılmasında Soylunun ve Köylünün Rolü, **İmge Yayınları**, Çev: Şirin Tekeli-Alaeddin Şenel, Baskı:3, Ankara.
- Kayabalı, İ. v.d. Aslanoğlu C.: 1987 Propagandanın Sosyal-Psikolojik Temelleri, **TSK Yayınları**, Ankara.
- Kennedy, Paul: 1996 Büyük Güçlerin Yükselişi ve Çöküşleri, **Türkiye İş Bankası Yayınları**, Çev: Birtane Karanakçı, Baskı:6, İstanbul.
- Kissenger, Henry: 2002 Diplomasi, **İş Bankası Yayınları**, İstanbul.
- Kuruoğlu, Huriye: 2006 Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo, **Nobel Yayınları**, İstanbul.
- Lasswell, H.D. v.d., Blumenstock, D.: 1939 World Revolutionary Propaganda, **Alfred A. Knopf**, New York.
- Lacoste, Yves: 2014 Coğrafya Her Şeyden Önce Savaş Yapmaya Yarar, **Historia Yayınları**, İstanbul.
- Lacoste, Yves: 2007 Büyük Oyunu Anlamak- Jeopolitik: Bugünün Uzun Tarihi, **NTV Yayınları**, İstanbul.
- LaFeber, Walter: 1993 America Russia and the Cold War 1945-1992, **Mc Graw- Hill Inc**, New York.
- Lippmann, Walter: 1997 Public Opinion, **Free Press Paperbacks**, New York.
- Magalhes, Jose C.: 1988 The Pure Concept of Diplomacy, **Greenwood Press**, Çev: Bernardo Futscher Pereira, New York.
- Marks, Sally: 1988 The Illusion of Peace: International Relations in Europe 1918-1933, **Macmillan**, London.
- Mingst, Karen A.: 2008 Essential of International Relations, **Norton Company**, Edition:4, New York.
- Modelske, George: 1962 A Theory of Foreign Policy, **Praeger**, New York.

- Monaco, James: 2012 Bir Film Nasıl Okunur, **Oğlak Yayıncılık**, Çev: Ertan Yılmaz, İstanbul.
- Morgenthau, Hans: 1970 Uluslararası Politika, **Sevinç Matbaası**, Çev: Baskın Oran, Ankara.
- Nicolson, Harold: 1970 Diploması, **Altın Kitaplar**, Çev: Mete Engin, İstanbul.
- Nye, S. Joseph : 1990 Bound to Lead, The Changing Nature of American Power, **Basic Books**, New York.
- Nye, S. Joseph: 2003 Amerikan Gücünün Paradoksu, **Literatür Yayınları**, İstanbul.
- Nye, S. Joseph.: 2005 Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç, **Elips Kitap**, İstanbul.
- Nye, S. Joseph: 2005 Yumuşak Güç, **Elips Kitapevi**, Çev: Rayhan İnan Aydın, Ankara.
- Nye, S. Joseph: 2011 The Future of Power, **Public Affairs**, New York.
- Oskay, Ünsal: 1992 Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş, **Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları**, Ankara.
- Öymen, Onur: 2007 Silahsız Savaş, **Remzi Kitapevi**, İstanbul.
- Özsoy, Osman: 1999 Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma, **Alfa Yayınları**, İstanbul.
- Padelford, N.,v.d.,Lincoln,G: 1969 The Dynamics of International Realitions, The Macmillan Company, Edition:2, Londra.
- Pigman, G. Allen: 2010 Contemporary Diplomacy, **Polity Press**, Cambridge.
- Potter, Evan H.: 2009 Branding Canada: Projecting Canada's Soft Power Through Public Diplomacy, **McGill-Quenn University Press**, Montreal.
- Pratkins, A.. v.d. Aronson, E.:2008 Propaganda Çağı: İknanın Gündelik Kullanımı ve Suistimali, Çev: Nagihan Haliloğlu, **Paradigma Yayıncılık**, İstanbul.
- Reagan, Ronald:1982 Public Papers of the Presidents of the United States, **the USA Presidency**, Washington.

- Rugh, William A.: 2014
Front Line Public Diplomacy: How US Embassies Communicate with Foreign Publics, **Palgrave MacMillan**, New York.
- Sander, Oral: 2013
Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme, **İmge Kitapevi**, Baskı:7, İstanbul.
- Sander, Oral: 2013
Siyasi Tarih 1918-1994, **İmge Kitapevi**, Ankara.
- Satow, Ernest: 1932
A Guide to Diplomatic Practice, **Longmans**, Londra.
- Seyidoğlu, Halil: 2002
Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük, **Güzem Can Yayınları**, Baskı:3, İstanbul.
- Stephen, Lee J.: 2002
Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980, **Dost Kitapevi**, Çev: Savaş Aktur, Ankara.
- Sullivan, P.Michael: 1990
Power in Contemporary International Politics, **Columbia University of South Carolina Press**, Edition:1.
- Sönmezoğlu, Faruk: 2005
Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi, **Filiz Kitapevi**, İstanbul.
- Sönmezoğlu, Faruk: 2005
Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, **Der Yayınları**, İstanbul.
- Sönmezoğlu, Faruk: 2009
Uluslararası İlişkilere Giriş, **Der Yayınları**, İstanbul.
- Tanyeli, Cevdet.: 1990
Milli Strateji ve Oluşumunda Etkileyici Faktörler, **Harp Akademileri Basımevi**, İstanbul.
- Taşar, M. v.d., Tezkan, Y.: 2013
Dünden Bugüne Jeopolitik Dünya ve Türkiye, **Ülke Yayınları**, İstanbul.
- Tezkan, Yılmaz.: 2015
Jeopolitikten Milli Güvenliğe, **Ülke Yayınları**, İstanbul.
- TDK: 2013
Türk Dil Kurumu Sözlüğü, **TDK Yayınları**, Ankara.
- Thompson, Kristin: 2005
Herr Lubitsch Goes to Hollywood: German and American Film After World War I, **Amsterdam University Press**, Amsterdam.

- Tuch, Hans: 1990
Communication with the World, **St Martin's Press**, New York.
- Tuncer, Hüner: 1995
Eski ve Yeni Diplomasi, **Ümit Yayıncılık**, Ankara
- Tzu, Sun: 2008
Savaş Sanatı, **Alter Yayıncılık**, Çev: Hasan İlhan, Ankara.
- Uçarol, Rifat: 2008
Siyasi Tarih 1789-2001, **Der Yayınevi**, İstanbul.
- Ülman, Haluk: 1991
Türk Amerikan Münasebetleri, **Sevinç Matbaası**, Ankara.
- Valantin, J. Michael: 2006
Küresel Stratejinin Üç Aktörü: Hollywood Pentagon ve Washington, **Babı Ali Kültür Yayıncılığı**, Çev: Doç.Dr. Ömer Faruk Turan, İstanbul.
- Waller, J. Michael: 2007
The Public Diplomacy Reader, **The Institute of World of Politics Press**, Washington DC.
- Waltz, Kenneth: 1979
Theory of International Politics, **Addison-Wesley Publishing**, California.
- Willis, Frank Roy: 1968
Europe in the Global Age 1939 to Present, **University of California Press**, California.
- Yılmaz, Sait: 2012
Kamu Diplomasisi, Stratejik İletişim, Sert ve Yumuşak Güç, Sosyal Medya, Yumuşak İstihbarat, **Kum Saati Yayınları**, İstanbul.

B. MAKALELER

- Afyoncu, Erhan:2013
“Mısır’da Propaganda Savaşları”, **Bugün Gazetesi**, 14 Temmuz.
- Akçadağ, Emine:2009
“ABD’nin Kamu Diplomasisi Stratejisi: Akıllı Güç”, **Kamu Diplomasisi.org**, (Çevrimiçi), <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstrat ejisi.pdf> 22.05.2017.

- Akçadağ, Emine:2010 “Dünyada ve Türkiye’de Kamu Diplomasisi”, **Kamu Diplomasisi.org**, (Çevrimiçi), <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>. 16.06.2017.
- Arguilla, J. v.d., Ronfelt, D.: 1996 “Information, Power and Grand Strategy: In Athena’s Camp”, **The Information Revolution and National Security: Dimensions and Directions**, Ed. Stuart Schwartzstein, CSIS, Washington DC, ss.135-167.
- Armitage, R.L, vd. Nye S.J.: 2007 “CSIS Commission on Smart Power: A Smarter, More Secure America”, **Central For Strategic & International Studies**, New York, (Çevrimiçi), <http://carnegieendowment.org/files/csissmartpowerreport.pdf>. 17.03.2017.
- Atabek, Nejdet: 2003 “Propaganda ve Toplumsal Kontrol”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, yıl:2 sayı:4, ss.4-12.
- Avşar, Servet: “Birinci Dünya Savaşı’nda Rus Propaganda Faaliyetleri ve Osmanlı Devleti”, **Ankara Üniversitesi Dergisi**, (Çevrimiçi), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1271/14628.pdf>. 04.06.2017.
- Aydoğan, Bekir: “Rapor: Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi”, **Politika Dergisi**,(Çevrimiçi), http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/guc_kavrami_ve_kamu_diplomasisi_-_bekir_aydogan-pdf.pdf 03.04.2017.
- Bayramoğlu, Murat: 2001 “Hollywood Sinemasında Star’ın Yeri ve İşlevi”, **Evrensel Kültür Dergisi**, Sayı:115, ss.17-29.
- Bergman, Mohan J-Duttan: 2006 “U.S: Public Diplomacy in the Middle East”, **Journal of Communication Inquiry**, Vol:30, No:2, ss.102-124.
- Birgi, Muharrem: 1983 “Diplomasi Mesleği”, **İstanbul Üniversitesi SBF Dergisi**, Sayı:1.

- Blitz Mark: 2007 “Public Diplomacy, Propaganda and Rhetoric”, **The Public Diplomacy Reader**, Ed.: J. Michael Waller, The Institute of World of Politics Press, Washington DC, ss.334-335.
- Bozkır Volkan: 2013 “Kamu Diplomasinin Alanları ve Çerçevesi”, **Kamu Diplomasisi**, Ed.: Ahmet Yalçinkaya vd. Yeşim Özgen, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Castells, Manuel: 2010 “The Information Age: Economy, Society and Culture”, **The Rise of the Network Society**, Ed: Manuel Castells, Wiley- Blackwell, Oxford.
- Çaşın, Mesut Hakkı: 2014 “Dış Politikada Karar Alma Analizlerinde Algı Yapıları”, **Algı Yönetimi**, Ed.: Bilal Karabulut, **Alfa Yayınları**, İstanbul, ss.138-183.
- Coşkun, Bezen B.: 2012 “Güvenlik Sorunları ve Kamu Diplomasisi”, **Kamu Diplomasisi**, Ed.: Abdullah Özkan, Tuğçe Ersoy Öztürk, Tasam Yayınları, İstanbul.
- Cull, Nicholas J.: 2008 “Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase”, **Routledge Handbook of Public Diplomacy**, Ed:Nancy Snovy v.d. Philip M. Taylor, University of Southern Carolina Press, New York, ss.19-23.
- Cull, Nicholas J.: 2003 “Public Diplomacy”, **Propaganda and Mass Persuasion: A Historical Encyclopedia, 1500 to the Present**, Ed.: Nicholas Cull, David Culbert, David Welch, Santa Barbara, ABC-CLIO Inc., California.
- Cull, Nicholas J.: 2008 “Public Diplomacy: Taxonomies and Histories”, **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, Sayı:616, ss.31-54.
- Cull, Nicholas J.: 2009 “How We Got Here”, **Toward a New Public Diplomacy**, Ed: P.Seib, Palgrave Macmillan, New York, ss.23-47.
- Çavuş, Tuba: 2012 “Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Güç Kullanımı”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi** ,Cilt:2, Sayı:2, 23-36.

- Çelikpala, Mithat: 2007 “Güç”, **Uluslararası İlişkiler, Giriş, Kavram ve Teoriler**, Platin Yayınları, Ed.. Haydar Çakmak, Ankara.
- Çetin, Beyzade Nadir: 2004 “Propaganda Olgusu ve Propagandanın Amerikanlaşması”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:24, Elazığ, ss.239-265.
- Dale, H. v.d., Lord, C.:2007 “Public Diplomacy and the Cold War: Lessons Learned”, **The Heritage Foundation**, (Çevrimiçi), <http://www.heritage.org/defense/report/public-diplomacy-and-the-cold-war-lessons-learned.23.08.2107>.
- Demir, S. v.d., Varlık, A.: 2013 “Realist Liberal Teorilerde Güç Anlayışı”, **Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmalar**, Ed: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Beta Basın Yayıncılık, İstanbul.
- Doherty, Martin: 1994 “Black Propaganda by Radio: The German Concordio Broadcasts to Britain 1940-1941”, **Historical Journal of Film, Radio & Television**, Vol:14, Sayı:2, ss.167-197.
- Erdener, Burak: 2015 “Türkiye- Avrupa Bütünleşmesi: Kimlik ve Kültür Unsurları”, **Yarım Asrın Ardından Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri**, Ed.: Belgin Akçay, Sinem Akgül Açıkmeşe, Seçkin Yayıncılık.
- Erhan, Çağrı: 2013 “ABD ve NATO’yla İlişkiler”, **Türk Dış Politikası**, Ed.: Baskın Oran, İletişim Yayınları, Cilt:1, İstanbul, ss.522-575.
- Ersaydı, Senem Çevik: 2013 “İnterdisipliner Bir Bilim Olarak Politik Psikoloji Kullanım Alanları”, **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:2, ss.39-62.
- Fitzpatrick, Kathy R.: 2017 “Public Diplomacy in the Public Interests”, **Journal of Public Communications**, Vol:1,No:1, ss.78-93.

- Glassgold, Stacy M.: 2004 "Public Diplomacy: The Evolution of Literature", **Institut of Public Diploacy**, (Çevrimiçi), <https://tr.scribd.com/document/169475996/Public-Diplomacy-Stacy-Literature>. 17.02.2017.
- Götz, Norbert: 2005 "On the Origins of 'Parliamentary Diplomacy'; Scandinavian 'Block Politics' and Delegation Policy in the League of Nations", **Journal of Nordic International Studies Association**, Sayı:3, ss.263-279.
- Guilday, Peter: 1921 "The Sacred Congregation de Propaganda Fide (1622-1922)", **The Catholic Historical Review**, Vol:6, No:4, ss.478-494.
- Hayden, Craig: 2009 "Applied Public Diplomacy: A Marketing Communications Exchange Program in Saudi Arabia", **American Bhavioral Scientist**, Vol:53, No:4, ss.533-548.
- Hekimler, Oktay: 2013 "1936 Berlin Olimpiyatları: Bir Barış Aracı mı Yoksa Meşruiyet Arayan Bir Rejimin Aracı mı?", **Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:1 Sayı:1, ss.103-127.
- Herwig, Holger H.: 1999 "Geopolitik: Haushofer, Hitler and Lebensraum", **Geography and Strategy**, Ed. Colin S. Gray v.d. Geoffrey Sloan, Frank Cass, Londra, ss.218-221.
- Holsti, K.J: 1960 "The Concept of Power in the Study of Internaitonal Realtions", **Background**, Vo:7,Sayı:4,ss.179-194.
- İnceoğlu, Çağrı: 2013 "Sovyet Propaganda Animasyonlarında Batı ve Batılı İmgesi", **Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi**, Sayı:19, ss.23-40.
- Inglehart, R.,v.d., Baker, W.: 2002 "Modernization, Culture and Democracy: Analyzing Cross- Level Linkages", **World Values Survey**.
- Kaçmazoğlu, Bayram: 2002 "Doğu-Batı Çatışması Açısından Globalleşme", **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Vol:6, ss.44-55.

- Kelley, Robert John: 2009 "Between Take-Offs and 'Crash Landing': Situational Aspects of Public Diplomacy", **Routledge Hand Book of Public Diplomacy**, Ed.: Nancy Snow, v.d., Philip M. Taylor, Routledge, New York.
- Koppes, R.C. v.d. Black, G. D. : 1977 "What the Show the World: The Office of War Information and Hollywood 1942-1945", **The Journal of American History**", vol:64, 1977, ss.87-105.
- Kroenig, M vd Adam, v.d., Weber,S: 2010 : "Taking Soft Power Seriously", **Comperative Strategy**,vol:29, sayı:5, ss.412-431.
- Kürkçüoğlu, Ömer: 1980 "Dış Politika Nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**,Vol:35, ss.309-335.
- Lasswell, H.D.: 1927 "The Theory of Political Propaganda", **American Political Science Review**,Vol:21, Sayı:3, ss.627-631.
- Lee, Geun: 2009 "A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy", **Korean Journal of Defence Analysis**,vol:21, ss.7-22.
- Lebow, Richard N.: 1983 "Miscalculation in the South Atlantic: The Origins of the Falkland War", **Journal of Strategıc Studies**,Vol:6, Sayı:1, ss.5-35.
- Medin, Burak, v.d., Koyuncu, Serhat: 2017 "Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Sinema: Hollywood Örneği", **International Journal of Social Sciences and Education Research**, Vol:3, ss.836-844.
- Melissen, Jan: 2005 "The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice", **The New Public Diplomacy-Soft Power in International Relations**, Palgrave Macmillan, Newyork.

- Molloy, Sean: 2004 “Truth, Power, Theory: Hans Morgenthau’s Formulation of Realism”, **Diplomacy and Statecraft**, Vol:15, ss.1-34.
- Nye, S.Joseph: 2004 “The Decline of America’s Soft Power”, **Foreign Affairs**, Sayı:3, ss.94-109.
- Nye, S.Joseph: 2008 “Public Diplomacy and Soft Power”, **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, Sayı:616, ss.94-109.
- Orallı, Levent Ersin: 2014 “Propaganda Olgusu ve Algı Yönetimi”, **Algı Yönetimi**, Ed: Bilal Karabulut, **Alfa Yayınları**, İstanbul, ss.225-249.
- Onay, Atılım: 2008 “Ülke Orijini Kavramı ve Ülke İmajı”, **Selçuk İletişim Dergisi**, Cilt:5, Sayı:2, ss.102-112.
- Oran, Baskın: 2013 “Batı Bloku Ekseninde Türkiye”, **Türk Dış Politikası**, Ed.: Baskın Oran, İletişim Yayınları, Cilt:1.İstanbul.
- Özdemir, Haluk: 2008 “Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Sayı:3, 113-144.
- Özkan, Abdullah: “21.Yüzyılın Stratejik Vizyonu ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi İmkanları”, **TASAM**, Stratejik Rapor No:70, (Çevrimiçi), http://www.tasam.org/Files/PDF/Raporlar/STR70_21_Yuzyilin_Stratejik_Vizyonu.pdf_66fb77c9-cd79-481e-a185-9a9c26ffe7b7.pdf. 04.05.2017.
- Özkan, Abdullah: 2015 “Strategic Practices of Public Policies in Educational Field and Turkey’s Potential For Cultural Diplomacy”, **Procedia Social and Behavioral Sciences**, Vol:176, ss.35-43.
- Öztürk, Tuğçe E.: “Dış Politikada Etkin Unsur: Kamu Diplomasisi ve Türkiye’nin Kamu Diplomasisi Etkinliği”, (Çevrimiçi), <http://kamudiplomasisi.org/pdf/tugceersoyozturk.pdf> 12.05.2017.
- Pratkins, Anthony: 2009 “Public Diplomacy in International Conflict: A Social Influence Analysis”, **Routledge Handbook of Public Diplomacy**, Ed.: Nancy

- Snow v.d. Philip M. Taylor, Routledge, New York.
- Sağlam, Zeliha: “Güç Kavramı ve Ortadoğu’da Değişen Dengeler Üzerinden Güç Okunması”, **İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi**, (Çevrimiçi), <http://insamer.com/wp-content/uploads/2014/02/G%C3%BC%C3%A7-kavram%C4%B1-ve-Ortado%C4%9Fuda-de%C4%9Fi%C5%9Fen-dengeler-%C3%BCzerinden-g%C3%BC%C3%A7-okumas%C4%B1.pdf>. 20.02.2017.
- Saraçlı, Murat: 2014 “Güç Unsurları Çerçevesinde Bir Algı Yönetimi Unsuru Olarak (Yeni) Kamu Diplomasisi ve Türkiye”, **Algı Yönetimi**, Ed.: Bilal Karabulut, İstanbul, ss.273-308.
- Schuker, Jill A.: 2008 “The Challenge of Public Diplomacy and Role of Government”, **USC Center of Public Diplomacy**, (Çevrimiçi), <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/challenge-public-diplomacy-and-role-government>. 12.02.2017.
- Signitzer, Benno H.,v.d., Coombs
- Timothy: 1992 “Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Covergences”, **Public Relations Review**, Vol:18, No:2, ss.137-148.
- Signitzer, Benno H.,v.d., Wamser, Carl C.: 2006 “Public Diplomacy: A Specific Governmental Public Relations Fuctions”, **Public Relations Theory II**, Ed: Carlo Botan v.d. Vincent Hazelton, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey, ss. 455-489.
- Snow, Nancy: 2007 “U.S. Public Diplomacy: A Tale of Two Who Jumped Ship at State”, **Foreign Policy in Focus**, (Çevrimiçi), http://fpif.org/us_public_diplomacy_a_tale_of_two_who_jumped_ship_at_state/.17.07.2017.
- Tanrısever, Oktay F.: 2006 “Güç”, **Devlet ve Ötesi, Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar**, İletişim Yayınları, Baskı:2, İstanbul.

- Tellal, Erel: 2013 “SSCB’yle İlişkiler”, **Türk Dış Politikası**, Ed. Baskın Oran İletişim Yayınları, Cilt:1, İstanbul.
- Turan, Menaf.: 2011 “SSCB’de Toprak Mülkiyeti”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt:66, No:3, ss.307-332.
- Uzgel, İlhan.: 2012 “ABD ve NATO’yla İlişkiler”, **Türk Dış Politikası**, Ed. Baskın Oran, İletişim Yayınları, Cilt:2, ss.245-325.
- Ünal, Hilmi Atıl: 2016 “Sinema ve Hakim İdeoloji”, **Boğaziçi Gösteri Sanatları Topluluğu**, (Çevrimiçi), <http://www.bgst.org/kultur/sinema-ve-hakim-ideoloji>. 26.07.2017.
- Versan, Rauf.: 1995 “Tarih Boyunca ve Günümüzde Diploması”, **İstanbul Üniversitesi SBF Dergisi**, Vol:10, ss.89-97.
- Vogelsang, Sandy.: 2008 “Perspectives on Public Diplomacy: Vietnam to Iraq”, **The Fletcher Forum of World Affairs**, Sayı:2, ss.3-23.
- Qalter, Terence: 1980 “Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt:35, Sayı:1, ss.255-307.
- Waltz, N. Kenneth: 1967 “International Structure, National Force, and the Balance of World Power”, **Journal of International Affairs**, ss.215-231.
- Xing, Guoxin: 2009 “China’s Public Diplomacy and International Image Cultivation”, **New Dimensions of Chinese Foreign Policy**, Ed: Sujian Guo v.d. Shiping Hua, Lanham-Maryland, Lexington Books, Lanham MD, ss.133-147.
- Yağmurlu Aslı: 2007 “Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi”, **İletişim Araştırmalar Dergisi**, ss.9-38.

Yılmaz, Eren Alper: 2015

“I.Dünya Savaşı Boyunca İtilaf Devletleri Tarafından Uygulanan Propaganda Yöntemleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:35, ss.75-100.

Yılmaz, Sait:

“Yumuşak Güç ve Evrimi”, **USAM İstanbul Aydın Üniversitesi**,(Çevrimiçi), [http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEEVRIMI\(4a4j\).pdf](http://usam.aydin.edu.tr/YUMUSAKGUCVEEVRIMI(4a4j).pdf). 07.01.2017.

C. TEZLER

Arpacıoğlu, Kenan: 2012

“Bir Yumuşak Güç Aracı Olarak Kamu Diplomasisinin Terörle Mücadelede Uygulanması”, **Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Boyacı, Yurdagül: 2003

Uluslararası Güç Mücadelesinde Psikolojik Savaşın Rolü, **Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Demir, Y.Köksal: 2006

“Soğuk Savaş Sırasında Amerikan Propagandası-Türkiye Örneği”, **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale.

Kalmış, Özge: 2007

“İkinci Dünya Savaşı Sonrası Transatlantik İlişkilerin Ekonomik ve Siyasi Boyutu”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Karadağ, Haluk: 2012

“Bir Dış Politika Tekniği Olarak Kamu Diplomasisi”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

- Karagülle, Akın Emre: 2015 “Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Dijital Medya & Dijital Diplomasi”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- Köksoy, Ergun: 2013 “Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi Yöntemi”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- Parlak, T. Melis: 2017 “Uluslararası Hukukta Silahlı Çatışmalarda Kadınların Korunması”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Şahin, Hülya: 2003 “Milli Mücadelede Beyannameler ile Psikolojik Harp”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Temel, Selçuk: 2010 “Amerikan Kamu Diplomasisinin 11 Eylül Sonrası Yönetim Anlayışı ve Sergilenen Faaliyetler Odağında İncelenmesi: Kamu Diplomasisindeki Değişiklikleri Anlamak”, **Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Tiedeman, Anna: 2005 “Branding America An Examination of U.S. Public Diplomacy Efforts After September 11, 2001”, **Tufts University Fletcher School of Arts in Law and Diplomacy**, (Yayımlanmamış Master Tezi), Boston.

D. İNTERNET KAYNAKLARI

- Anholt, Simon: 2011 “National Branding on Turkey”, **Nation Branding Info**, (Çevrimiçi),
<http://nation-branding.info/2011/05/04/simon-anholt-on-turkey-nation-brand/.12.01.2017>

Bardakçı, Murat: 2003

“Napolyon Mısır’ı İşgal Ederken Ben de Müslümanım Demişti”, **Hürriyet Gazetesi Web Sitesi**, (Çevrimiçi),

<http://www.hurriyet.com.tr/napolyon-misir-i-isgal-ederken-ben-de-muslumanim-demisti-181916> 17.06.2017.

Holbrooke, Richard: 2001

“Get the Message Out”, **The Washinton Post**, (Çevrimiçi),

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/12/13/AR2010121305410.html> 27.03.2017.

Shmitt, Eric, v.d., Shanker,

Thom:2005

“U.S. Officals Retool Slogan for Terror War”, **NY Times Resmi Web Sitesi**, (Çevrimiçi),

<http://www.nytimes.com/2005/07/26/politics/us-officials-retool-slogan-for-terror-war.html?mcubz=0> 27.01.2017.

AA Resmi Web Sitesi, “Diriliş’in Bamsısına Yurtdışında Taziye”, 10 Mart 2017, (Çevrimiçi), <http://aa.com.tr/tr/dunya/dirilisin-bamsi-sina-yurt-disindan-taziye/768471> 13.06.2017.

ABD Dışışleri Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi), <https://www.state.gov/r/> 19.03.2017.

ABD Dışışleri Resmi Web Sitesi, Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarları”, (Çevrimiçi),

<https://history.state.gov/departmenthistory/people/principalofficers/under-secretary-for-public-diplomacy> 19.03.2017.

ABD Kamu Diplomasisi Danışma Komisyonu, “Building America’s Public Diplomacy Through a Reformed Structure and Additional Resources”, (Çevrimiçi), <http://www.state.gov/documents/organization/13622.pdf> 11.09.2016.

A Haber, “NATO’dan Türkiye’ye Kütah PKK Uyarısı”, 22 Eylül 2015, (Çevrimiçi), <http://www.kanalahaber.com/haber/gundem/natodan-turkiyeye-kustah-pkk-uyarisi-257334> 15.03.2017.

Amerika’nın Sesi Radyosu Türkçe Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi),

<https://www.amerikaninsesi.com/p/voa-75th-anniversary.html> 07.09.2017.

Avrupa Birliğı Bakanlığı Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi),

https://www.ab.gov.tr/files/di%C4%9Fer%20faydal%C4%B1%20dok%C3%BCmanlar/ab_kronolojisi_1946_2010_.pdf. 22.05.2017.

BBC Resmi Web Sitesi, Wellington House, “Buckingham Gate: Home of WW1 Propaganda”, (Çevrimiçi), <http://www.bbc.co.uk/programmes/p032m651>. 22.05.2017.

Bigumigu, “Soğuk Savaş Döneminde Uzay Temalı Propaganda Afişleri”, (Çevrimiçi), <http://bigumigu.com/haber/sscb-de-soguk-savas-donemi-uzay-temali-propaganda-afisleri>. 01.07.2017.

Congress.gov Resmi Web Sitesi, “Smith Mundt Yasası”, (Çevrimiçi), <https://www.congress.gov/bill/112th-congress/house-bill/5736/text>. 17.04.2017.

CNN Resmi Web Sitesi, Former aide: Powell WMD speech 'lowest point in my life' 23 Ağustos 2005, (Çevrimiçi), <http://edition.cnn.com/2005/WORLD/meast/08/19/powell.un>. 22.02.2017.

CNN Turk Resmi Web Sitesi, “Türk Dizileri Dubai’de Yarışacak”, 11 Nisan 2010, (Çevrimiçi), <https://www.cnnturk.com/2010/kultur.sanat/sinema/04/11/turk.dizileri.dubaide.yarisacak/571695.0/index.html>. 16.07.2017.

Djerejian Raporu, “Changing Minds Winning Pace: Report of the Advisory Group on Public Diplomacy for the Arab and Muslim World”, 2003, (Çevrimiçi), <https://www.state.gov/documents/organization/24882.pdf>. 26.02.2017.

DSBTF Report, "Report of the Defense Science Board Task Force on Managed Information Dissemination", 2001,(Çevrimiçi), http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/dod/dsb_managed_info_dissem.pdf. 19.06.2017.

History Resmi Web Sitesi, “Lend and Lease Act”, (Çevrimiçi), <http://www.history.com/topics/world-war-ii/lend-lease-act>. 25.09.2017

Hürriyet Gazetesi Resmi Web Sitesi, “Bush’tan Haçlı Seferleri Yakıştırması”, 17 Eylül 2001, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/bushtan-hacli-seferi-yakistirmasi-16285>. 22.07.2017.

Hürriyet Gazetesi Resmi Web Sitesi, “Powel’dan Kanıt Şov”, 6 Şubat 2003, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/powell-dan-kanit-sov-126408>. 17.03.2017.

Hürriyet Gazetesi Resmi Web Sitesi, “Obama Amerika’nın Düşmanı İslam Değil”, 10 Eylül 2010, (Çevrimiçi),

<http://www.hurriyet.com.tr/obama-amerikanin-dusmani-islam-degil-el-kaide-ve-diger-asiri-gruplar-15752502>. 12.03.2017.

IMDb Resmi Web Sitesi, “Home of Brave”, 2006, (Çevrimiçi),

<http://www.imdb.com/title/tt0763840/>. 17.05.2017.

IMDb Web Sitesi, “İlk Kan Filmi”, (Çevrimiçi),

<http://www.imdb.com/title/tt0083944>. 12.02.2017.

IMDb Resmi Web Sitesi, “Argo Filmi”, 2012, (Çevrimiçi),

http://www.imdb.com/title/tt1024648/business?ref=tt_dt_bus. 11.03.2017.

Institut Français Web Sitesi, (Çevrimiçi),

<http://www.institutfrancais.com/en/about-us>. 26.03.2017.

İnternet Haber Web Sitesi, “Barak Obama Namaz mı Kılıyor?”, 27 Nisan 2015,

(Çevrimiçi), <http://www.internethaber.com/barack-obama-namaz-mi-kiliyor-784033h.htm>. 11.03.2017.

İrna Resmi Web Sitesi, “Cenneti: Hollywood, İran Sınırlarının Arkasında

Durduruldu”, 12 Eylül 2016, (Çevrimiçi), <http://www.irna.ir/tr/News/3327192>. 22.02.2017.

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi),

<https://kdk.gov.tr/faaliyetler/kurulus/7>. 30.06.2017.

Milliyet Cadde Resmi Web Sitesi, “Bizler Gelir Geçeriz Akıllarda Türkiye Kalır”,

28 Mayıs 2016, (Çevrimiçi),

<http://www.milliyet.com.tr/-bizler-gelir-geceriz-akillarda-magazin-2253175/>. 16.07.2017.

Milliyet Gazetesi Resmi Web Sitesi, “Arap Dünyasında Türk Dizilerine Bakış”, 14

Ocak 2010, (Çevrimiçi),

<http://www.milliyet.com.tr/arap-dunyasinda-turk-dizilerine-bakis--ekonomi-1185978/>. 12.06.2017.

Milliyet Resmi Web Sitesi, “Bulgaristan’da Türk Dizileri Tartışıldı”, 27.Nisan

2010, (Çevrimiçi),

<http://www.milliyet.com.tr/bulgaristan-da-turk-dizileri-tartisildi/dunya/dunyadetay/27.04.2010/1230501/default.htm>. 16.07.2017.

Milliyet Resmi Web Sitesi, “İran’dan İlginç Sansür”, 26.Şubat.2013, (Çevrimiçi),
<http://www.milliyet.com.tr/iran-dan-ilginc-sansur/dunya/dunyadetay/26.02.2013/1673598/default.htm>. 19.02.2017.

Milliyet Gazetesi Resmi Web Sitesi, “Obama Kurandan O Ayeti Okudu”, 26 Temmuz 2015, (Çevrimiçi),
<http://www.milliyet.com.tr/obama-kuran-dan-o-ayeti-okudu-/dunya/detay/1741985/default.htm>. 12.03.2017.

NATO Resmi Web Sitesi, “Kuzey Atlantik Antlaşması”, 4 Nisan 1949, (Çevrimiçi),
http://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=tr.
11.04.2017.

Public Diplomacy Magazine, “What is Hollywood’s Diplomatic Role?: An Interview With Film Producer Mike Medavoy”, (Çevrimiçi),
<http://www.publicdiplomacymagazine.com/what-is-hollywoods-diplomatic-role-an-interview-with-film-producer-mike-medavoy/>. 12.02.2017.

Public Diplomacy Wikia, “Smith Muhdt Act”, (Çevrimiçi),
http://publicdiplomacy.wikia.com/wiki/Smith_Mundt_Act. 13.05.2017.

T24 Resmi Web Sitesi, Türkiye’nin Kültürel Etkisi Washington Post’ta”, 9 Nisan 2010, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/turkiyenin-kulturel-etkisi-washington-postta,74734>.16.07.2017.

Tika Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi), <http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>. 29.03.2017.

TİKA Resmi Web Sitesi, “Tarihçemiz”, (Çevrimiçi),
<http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihcemiz-222>. 19.07.2017.
<http://www.natgeotv.com/tr/kiyamet-hitlerin-yukselisi>. 10.02.2017.

Time Dergisi Kapak Sayfası, 10 Temmuz 1933, (Çevrimiçi),
<http://content.time.com/time/covers/0,16641,19330710,00.html>.01.04.2017.

TUİÇ Akademi Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi),
<http://www.tuicakademi.org/cevreleme-politikasi>. 01.03.2017.

Türk Kara Kuvvetleri Komutanlığı Resmi Web Sitesi, (Çevrimiçi),
<http://www.kkk.tsk.tr/KKKHakkinda/KKKtarihce.aspx>. 19.06.2017.

USIA Web Sitesi, (Çevrimiçi),
<http://dosfan.lib.uic.edu/usia>. 01.02.2017.

USS Diplomacy Web Sitesi, (Çevrimiçi),

<http://www.usdiplomacy.org/diplomacytoday/contemporary/public.php>. 02.04.2017.

YTB Resmi Web Sitesi, “İstatistik”, (Çevrimiçi),

https://www.ytb.gov.tr/aktarim.php?video=ytb_istatistik_tr.mp4. 18.06.2017.

Yunus Emre Enstitüsü Resmi Web Sitesi, “Misyön”, (Çevrimiçi),

<http://www.yee.org.tr/tr/misyön>. 18.06.2017.

E. FİMLER

Argo Filmi, **Warner Bros**, Ben Affleck, ABD, 2012.

Bir Zamanlar Askerdik Filmi, **Icon Entertainment International**, Randall Wallace, ABD, 2002.

Çöküş Filmi, **Constantin Film**, Oliver Hirschbiegel, Almanya, 2005.

En Büyük Korku Filmi, **Paramount Pictures**, Phil Alden Robinson, ABD, 2002.

Grace is Gone Filmi, **Plum Pictures**, Jim Strousse, ABD, 2007.

Home of Brave Filmi, **Metro Goldwyn- Mayer**, Irwin Winkler, ABD, 2006.

İlk Kan Filmi”, **IMDb Web Sitesi**, (Çevrimiçi),

<http://www.imdb.com/title/tt0083944>. 12.02.2017.

Iraq in Fragments Filmi, **Daylight Factory**, James Longley, ABD, 2006.

No End in Sight Filmi, **Red Envelope Entertainment**, Charles Ferguson, ABD, 2007.

Ölümüne Takip Filmi, **Warner Bros Production**, Andrew Davis, ABD, 2002.

Red Down Filmi, **Valkyrie Films**, John Millius, ABD, 1984.

Sahte Övünç Felluce Savaşı Filmi, **Universal Pictures**, Mark Manning, ABD, 2008.

Son Kalan Filmi, Film 44 Production, Peter Berg, ABD, 2013.

The Ground Truth Filmi, **Plum Pictures**, Patricia Foulkrod, ABD, 2006

Thirteen Days Filmi, **New Line Cinema**, Roger Donaldson, ABD, 2001.

Uncommon Valor Filmi, **AT&T Building**, Ted Kotcheff, ABD, 1983.

F. BELGESELLER

Nazilerin Devasa Yapıları Belgeseli, National Geographic, (Çevrimiçi),

<http://www.natgeotv.com/tr/nazilerin-mega-yapilari>. 07.07.2017.

Hitler'in Yüksek Teknolojisi Belgeseli, History, (Çevrimiçi), Erişim Tarihi:

<http://www.belgesel.net.tr/hitlerin-yuksek-teknolojisi-turkce-hitler-belgeseli>.
07.02.2017.

Hitler'in Gizli Silahı Belgeseli, National Geographic, (Çevrimiçi),

<http://www.natgeotv.com/tr/hitlerin-gizli-silahi>. 12.07.2017.

EKLER

EK-1: Brezilya'nın San Catarina Bölgesinde Gerçekleştirilen; Türk Dizilerinin, Türk İmajına Etkisini Konu Edinen Anket Çalışması

Alessandra Perini 33 Yaş- Lisans Mezunu

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet Seviyorum. Çünkü Türk dizilerinde farklı hikayeler var.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Dizi müzikleri oldukça duygusal ve dizi müziği ilgimi çekiyor.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Savaş ve yoksulluk olan bir yer olarak düşünüyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye güzel ve huzurlu bir ülke. Harika bir doğası ve kibar insanları var.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- İlginç bir kültürünüz var. Oldukça renkli bir kültür. Danslarınız ve davranışlarınız bizden farklı.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Belki kadınların boyun eğiyor oluşu olabilir.

Ademir Brehmer Filho 29 Yaş- Lisans Mezunu

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Dizi izlemeyi sevmiyorum ancak Türk dizilerini takip etmek istiyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Sıla. Hikayesi Brezilya'dakilerden tamamen farklı.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Savaş sonucunda harap olmuş bir yer olarak düşünüyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Diziler bana Türkiye'yi daha net kavramamı sağladı. Medyada ana akımın çoğunlukla göstermediği zengin bir kültür var Türkiye'de.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Tanımamızı ve saygımızı hak eden zengin ve çeşitlilikler taşıyan bir kültür var. Ancak çatışmalar çoğu zaman bunu engelliyor.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Huzurlu bir yer olmadığını düşünüyorum. Etrafı savaşlarla ve tehlikeli insanlarla çevrili bir yer.

Criss Patrícia Ochner, 36 Yaş- Lisansüstü Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet seviyorum çünkü çok farklı hikayeleri var.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bir Bir Gece. Çünkü romantik ve ilginç bir dizi.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- İnsanlarının kapalı kişiliğe sahip. Kıyafetleri konusunda titiz olduklarını düşünüyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye çok güzel bir ülke. İnsanları kibar ve aile değerlerine düşkünler ayrıca hayal ettiğimden daha liberaller.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Harika bir kültürünüz var. Yemekleriniz çok çeşitli ve lezzetli gözüküyor.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Kadının boyun eğiyor oluşu.

Alexandre Luiz da Silva, 28 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Çok fazla sevmiyorum. Brezilya dizilerini daha çok tercih ediyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Sıla. Eski binaları görmek harika. Hikayeyi çok beğenmesem de çekim mekanları harikaydı.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Savaş içinde olan bir ülke olarak hayal ediyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Güzel bir yer. Ülke hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak isterim.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Güzel, renkli ve çeşitli göreneklere sahip bir kültür.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Dizilerde çok fazla kavga var ama gerçekte böyle olduğunu düşünmüyorum.

Fabien Wolfgan Röepke, 51 Yaş- Lisans Mezunu

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Çok fazla sevmiyorum. Ama izliyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Sıla. Ayarlanmış bir evliliğe (Beşik kertmesi) dayalı ilginç bir hikayesi var.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Burka giyen kadınlar, iş adamları ve soğuk insanlar.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkler neşeli insanlar ve çok fazla geleneğe sahipler.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Farklı göreneklere ve inançlara sahip, zengin ve çeşitliliklere sahip bir kültür.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Hiçbir şey.

Rubens Marquardt, 45 Yaş- Lise Mezunu

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Seviyorum. Hikayeleri Brezilya'dakilerden çok farklı.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Ailevi değerlerle birlikte ilginç bir hikayesi var.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Askeri diktatörlük rejimi gibi kapalı bir yer olarak düşünüyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- İlginç gözüküyor ama ziyaret etmek istemem.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Çok eski gelenekleri var.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Bence kadın ve erkek eşit değil.

Janaína Spiess Felisberto, 24 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Genelde Brezilya dizilerini tercih ediyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Binbir Gece. İlginç bir hikayesi var.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Savaşlar, kuleler ve kapalı kıyafetler giyen insanlar.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- İnsanların kıyafetleri gayet normal bizim gibiler.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Her şey çok güzel. Kibar insanlar var ancak isimleri bizimkilerden çok farklı
örneğin: Ali Kemal, Mukades, Sherazade

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Dinsel farklılıklar. İsa'ya inanmıyorlar. Bu çok garip.

Vanderlei Küssner, 28 Yaş- Lise Mezun

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Çok fazla değil. Çok garip görünüyorlar.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül'ün Suçu Ne, Bir aşk hikayesi değil; gerçek bir suç hikayesi.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Kesinlikle Türkiye hakkında bir şey bilmiyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Güzel mekanları ve kibar insanları var.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Çok ilginç ve çok güzel ama Türkiye’de ikamet etmek istemezdim çünkü Brezilya’dan çok farklı.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Dinsel etki.

Larissa Voltolini, 22 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Çok iyiler. Brezilyadakilerden farklı temaları işliyorlar.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül’ün Suçu Ne, Brezilya’da kadına yönelik şiddeti böylesi bir yolla gösteren birilerini görmedim.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Taş manzaraları ve burka giyen kadınlar.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye, Brezilya’dan farklı. Türkler, hukuka saygı gösteriyor gibi gözüküyor.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Güzel. Türkler kültürlerini koruyorlar ve bu çok özel bir şey.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Kadınların boyun eğişi ve eşitsizlikle tehdit edilmesi.

Cristiane Rachadel, 23 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Brezilya dizilerini tercih ediyorum ama Türk dizilerini de izliyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Sıla. Romantik bir hikayesi var ve Brezilya’daki dizilerden çok farklı.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Kadınların köle olduğunu ve meslek sahibi olamadıklarını düşünüyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Harika bir yer. Güzel bir doğası var ve tahmin ettiğimden daha özgür bir ülke.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Dine olan saygı hoşuma gitti. İnsanların ibadet yapmak için zamanları var. Bu çok güzel ve belki biz de bu yolu seçmeliyizdir.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Belki şoveniz fakat bunu yargılayamayız belki de kültür budur.

Thaynah de Oliveira Borchardt, 21 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Seviyorum. Biraz tuhaflar ama seviyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Sıla. Güzel bir dizi ve oyuncular çok güzel.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- İstikrarın olmadığı çatışmaların yaşandığı bir yer.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Zengin bir kültür. Farklı kostümler ve güzel manzaralar.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Bizim kültürümüze oranla oldukça farklı. Güzel ve ilginç bir kültür.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Hiçbir şey.

Alexsander de Souza Machado, 22 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet Türk dizileri çok iyiler. Brezilya'daki dizilerden çok farklılar. Türk dizileri çok yalın ve şiddet içermiyor.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Bir gece için binlerce dolar hakkında konuşulması hoşuma gitti.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Sadece Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihini biliyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Çok güzel yerler ve manzaralar.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Yalnızca bir kültürel yapı olarak değerlendirmemek gerekiyor. Tarihi eskilere dayanan bir ülke ve tarihte yaşayan herkesin katkı sağladığı bir kültür. Harika bir yer.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Bizim kültürümüzden çok farklı. Şu kötüdür demek oldukça zor.

Sérgio Luiz da Silva, 56 Yaş-Orta Öğretim

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet. Alışık olduğumuzdan çok farklılar.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Aile değerlerinden ötürü.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Savaş, düzensizlik ve şiddet.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Hayal ettiğime oranla tamamen farklı bir ülke. Kibar ve hukuka saygılı insanların yaşadığı modern bir ülke.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Dizilerden gördüğüm kadarıyla çok güzel bir kültür. Yemekleri çok farklı ve aileye büyük bir saygı var.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Hiçbir şey.

Ana Cristina Sant'anna, 22 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet seviyorum. Meksika dizilerini de seviyorum ama Türk dizileri daha ilginç.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül'ün Suçu Ne. Bence izlediğim en iyi diziydi. Fatmagül'ün çektiği acılar, çarpıcı hayatı acı vericiydi.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Çöllerle kaplı fakir bir yer.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Çok güzel bir yer. Türkiye'yi daha fazla tanımak istedim.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Çok güzel özellikle mimarisi. Evlilik seremonileri de bize oranla oldukça farklı. Umarım bir gün Türkiye'de olabilirim.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Kadının boyun eğmesi.

Luiz Paulo Sant'anna, 29 Yaş- Lise Mezunu

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Seviyorum. Hikayeleri farklı.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Hikayesi çok güzel ve kadının kendini sergilemesi Brezilya'dakinden çok farklı.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Savaş, yoksulluk burka giyen kadınlar.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye çok güzel bir yer. İnsanları kibar, kadınları burka giymiyor.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- İlginç. İsimler farklı, yemekleri lezzetli gözüküyor ve dindarlar.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Hiçbir şey.

Aline Helena da Silva, 25 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Genel olarak dizi izlemeyi çok fazla sevmiyorum ancak ara sıra izliyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül'ün Suçu Ne. Bu dizi izlediğim en iyi diziydi. Meksika kökenli dramalardan ve Brezilya'nın süper yapımlı dizilerinden çok daha iyiydi. Hala Fatmagül'ün yaşadığı toplu tecavüz sahnesini unutamıyorum. O esnada akşam yemeğinde balık yiyordum. Yemeği tamamlayamamıştım. Her ne kadar bu bir dizi sahnesi olsa da; benim gerçek hayatımı oldukça etkilemişti. Fatmagül'ün yaşadığı acı, binlerce kadının yaşadığı bir acıyı simgeliyordu. Bu en kötü ve en korkakça suç bence. Bu tür vakaların diziler yoluyla gösterilmesi çok önemliydi. Brezilya'da tecavüz vakalarında kadınlar günahkar olarak görülüyor. Brezilya dizilerinde daha önce iki defa tecavüz sahnesine şahit oldum. İkisinde de suçluyu ihbar etme gibi bir davranış sergilenmedi.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Çok sıcak, develerin burka giyen kadınların olduğu, savaş terörizm ve yoksulluğun olduğu bir ülke.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Diziler daha çok insan davranışlarını sergiliyor. İnsanların korkunca parmaklarını ağzına götürmesi, bir eve girerken ayakkabıların çıkarılması, dinsel bağların güçlü olması, çok fazla çay içilmesi, rakı içilmesi (Müslümanların çoğunlukta olmasına rağmen) gibi bilgileri edinmemi ve evlilik törenleri, danslar, şarkılar (bazıları çok fazla duygusal) ve eski mimari yapıları görmemi sağladı.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Harika! Ama Türkiye'de yaşamak istediğimden emin değilim. İnsanlar hala çekingen geliyor. Bu Latin Amerikalıların davranışlarından çok farklı. Yemekleri de bizimkilere oranla oldukça farklı. Ama ben Türkiye'yi ziyaret etmek ve dizilerde gördüğüm yerleri ve camileri yakından görmek istiyorum.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Türk kültürünü gerçekten seviyorum ancak dizilerde gördüğüm bazı şeyler bana abartılı geliyor. Mesela dizilerde işlenen beni sevmiyorsan ölebilirim teması çok abartılı.

Maria de Lurdes Cunhago Zikur, 47 Yaş- Orta Öğretim

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet seviyorum çünkü Türk dizileri, Brezilya dizilerinden farklı. Farklı bir kültür var ve çok ilginçler.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül'ün Suçu Ne. Bu diziyi sevdim çünkü bu dizide güçlü bir kızın üzerine güzel bir hikaye var. Çok acı çekiyor ama tüm sorunların üstesinden geliyor.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Türkiye'yi bilmiyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye çok güzel bir yer.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Brezilya'ya oranla çok farklı. Farklı alışkanlıklara sahibiz.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Şovenizm.

Juana Cutrone, Arjantinli- 60 Yaş- Orta Öğretim**Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?**

- Evet çünkü Türk dizileri oldukça orijinaler. İlginç temalar işliyorlar ve izleyicinin ilgisini sürekli olarak üzerlerinde tutabiliyorlar.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Sıla. Çünkü hikaye çok ilginç. İyi kurgulanmış, iyi yorumlanmış ve seyirciyi sıkımsıyor. Tüm izleyiciler dizinin finali konusunda ilgili durumda. İyi bir yapım var ve önemli meblağlara mal olduğu belli.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Tamamen farklı bir hayat tarzı olduğunu düşünüyordum. Kapalı kişilikleri olduğunu hayal etmemiştim.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye çok güzel bir yer ve harika bir doğaya sahip. Kadınları çok güzel. Türkiye'yi ziyaret etmek isterim ancak orada yaşamak istemem.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Eski zamanlardan gelen korunmuş ve zengin bir kültür var. Mesela birisi yolculuğa çıkarken yolculuğu iyi geçsin diye arkasından su dökülüyor. Yine birisi eve geldiğinde hep birlikte merhaba diyorlar.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- TV dizileri tam olarak gerçek hayatı yansıtmıyorlar çünkü devletler tarafından kontrol ediliyorlar. Bu yüzden gerçekte ne olup bittiğini tam olarak bilemiyoruz.

Timberli Tatiana Weizenmann, - 22 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet çünkü Brezilya dizilerinden çok farklılar. Çok ilginçler ve farklı gerçeklikleri sunuyorlar.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Dizi çok iyi ve seyircinin ilgisini yakalayabiliyor.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Negatif bir imaja sahiptim. Düzensiz ve şiddet dolu bir ülke olarak hayal ediyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Dizilerde hayal ettiğimden farklı bir Türkiye ile karşılaştım. Türkiye oldukça liberal gözüküyor ancak şovenizm ve kadın düşmanlığı dizilerde açıkça gözüküyor ve bunun gerçek hayatta da olduğunu düşünüyorum.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Kültür çok zengin ve mimari yapı bir harika.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Şovenizm ve kadınların boyun eğişi.

Afonso Fachinette, - 20 Yaş- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet çünkü Türk dizileri, Türk geleneklerini iletiyor ve Türkiye’de görmek istediğim yerleri görebiliyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Bence çok ilginç bir hikayeydi çünkü geleneksel bir Türk ailesini yansıtıyordu.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Türkiye hakkında bilgi sahibi değildim.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Aile ve din konusunda geleneksel ve tutucu bir ülke.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Oldukça ilginç bir kültür özellikle dini konularda.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Bence tutuculuk çünkü bu hisleri tahrip edebiliyor.

Erik Pérez Hernández, - 25 Yaş, Meksikalı- Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Çok fazla izleyemiyorum ancak iyi olduklarını söyleyebilirim. Belki ilerde daha fazla izlerim çünkü Türkiye'yi seviyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül'ün Suçu Ne.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Türkiye'nin sıkıcı bir yer olduğunu düşünüyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye güzel bir ülke.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Zengin bir kültür ve bazı açılardan Meksika kültürüne çok benziyor. Ben Türk kültürünü seviyorum özellikle mimari yapıyı çok seviyorum.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Belki terörizm konusundaki klişeler olabilir.

Isabel Cunhago Sant'anna, - 50 Yaş- Orta Öğretim

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Az sayıda da olsa izledim. Bana biraz tuhaf geldi.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül'ün Suçu Ne. Zavallı bir kızın güçlü hikayesi.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Kadın erkek eşitliğinin olduğu bir yer sanıyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Kadınların boyun eğdiği bir yer izlenimi oluştu.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Bizim kültürümüzden çok farklı. İnsanlar Türk kültürünü öğrenmeliler.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Kadınlara karşı agresiflik.

Helena Zilse, 56 Yaş – Orta Öğretim

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet çünkü Türk dizilerinde Brezilya dizilerinde olduğu kadar şiddet ve cinsellik yok.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül'ün Suçu Ne. Çok güzel bir hikaye. Kız, çok fazla acı çekiyor ancak kınanan, günahkar oluyor. Kadınların tecavüzü bastırmaması gerektiğini göstermek adına güzel bir yol bence.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Açıkçası çok fazla şey bilmiyordum. Kadınların burka giydiğini düşünüyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye çok güzel bir yer. Şiddet yok ve insanları oldukça kibar. Yaşlı insanlara karşı inanılmaz bir saygı var.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Çok ilginç ve Brezilya'dan çok farklı. Eve girerken ayakkabı çıkartmak ilginç geldi. Çok fazla çay içiliyor ve dindar bir yapı var.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Hiçbir şey.

Nadjana Faustino Dos Santos, 21 Yaş – Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet çünkü Türk dizilerini izleyerek Türkiye hakkında daha fazla şey öğrenebiliyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Sıla. Çünkü Brezilya'daki hikayelerden çok farklı. Aileleri tarafından zorla evlendirilen bir çift var ve buna inanılmaz.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Savaşlarla ve şiddetle özdeşleşmiş bir Türkiye algım vardı. Türkiye'yi bir Arap ülkesi sanıyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Çok güzel bir ülke olduğunu düşünüyorum. Mimarisi beni oldukça etkiledi. Özellikle de camiiler.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Türk kültürüne adapte olabilir miydim diye düşünüyorum cevabı bilmiyorum. Yemekleri oldukça farklı.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Kadının boyun eğmesi.

THAINÁ RAITZ, 23 Yaş – Üniversite Öğrencisi**Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?**

- Evet çok seviyorum. Aşk dolu hikayeleri var ve bu sayede Türk kültürü hakkında çok şey öğrenebiliyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Fatmagül'ün Suçu Ne. Bence izlediğim en ilginç Türk dizisiydi. Şiddeti ve suçu işleyen insanların hayatlarına hiçbir şey olmamış gibi devam etmesi beni şok etti diyebilirim. Finalini ise çok sevdim. Önemli bir hikayeydi. Kadınlar bu tür durumlarda suçluları ihbar etmeli.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Fakir ve savaş içinde bir ülke olduğunu düşünüyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Harika bir ülke, çok güzel mekanlar var. Kesinlikle ziyaret etmek isterdim.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Brezilya'dan tamamen farklı. Yemekleri, şarkıları, hayat tarzı, mekanları... Harika bir ülke.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Kadının boyun eğmesi.

FÁBIO JACINTO DIAS DE OLIVEIRA, 22 Yaş – Üniversite Öğrencisi

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet çünkü Türk dizileri Brezilya'dakilerden biraz farklı. Brezilya dizileri genel olarak iyi ve kötünün savaşı şeklinde geçiyor ve zengin süslü insanları yansıtıyor. Gerçek Brezilya'nın çok küçük bir kısmı yansıtılıyor. Böyle olunca hikayenin inandırıcılığı kalmıyor. Gerçek hikayeleri baz alan gerçek hayatı yansıtan yapımları izlemek daha çekici geliyor. Mesela Fatmagül'ün Suçu Ne dizisinde toplumdan dışlanan bir kadının, haysiyetini ve özgürlüğünü korumak adına giriştiği mücadele anlatılıyor. Fakat Brezilya dizileri bizim hayatlarımızı yansıtmıyor. Bize gerçekte olmayan acıklı şeyleri yansıtıyorlar. Aynısını Meksika dizilerinde de görmek mümkün. Onlar da kendilerini sansasyonel olmaya adanmış durumdalar. Tüm dizilerin tamamen şiddet, seks ve süslü şeylerle dolu olduğunu görmekteyiz. Tüm bunlar yalnızca izlenebilmek adına yapılıyor. Tüm bu sebeplerden ötürü Türk dizileri gibi farklı olan şeyleri izlemek daha çekici oluyor.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bir tanesi için bu benim favorim diyemem ancak Fatmagül'ün Suçu Ne beni çok etkiledi diyebilirim. Çok farklı bir hikayesi vardı. Oyuncular rollerine fazlasıyla motiveydi. İşaret edilen konular da daha önce keşfedilmeyen konulardı.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Din kurallarıyla yönetilen bir ülke olarak hayal ediyordum tıpkı Arap ülkeleri gibi. Tıpkı biz Güney Brezilyalıların, Kuzey Brezilyalıları hakkında düşündüğümüz gibi.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Türkiye'yi düşününce aklımda geçen şey, Türkiye'nin normal bir ülke olduğu tıpkı diğer ülkeler gibi. Çeşitlilik arz eden bir kültürü var. Bunun yanında tıpkı diğer ülkeler gibi medeni ve toplumsal sorunları var. Kapitalist bir ekonomisi, aşırı olmayan bir dini kültürü var. Çok güzel bir yer ve gezilmesi gereken çok yeri var.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Çok zengin bir kültür. Güçlü bir inanç, büyük bir tarihi var. İnsanları sevecen, proaktif bir ekonomisi var. Diğer batı ülkelerinden çok da farklı değil.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Eksileri olduğunu düşünmüyorum. Bazı kültürler fazla kapalıdır ve diğer kültürlerle etkileşim kurmak istemezler. Çünkü kültür doğuştan var olan bir şeydir. Onlara inandığınız şey yanlış diyemezsiniz. Sadece saygı duymalısınız. Eğer saygı göstermezseniz bu sizin hanenize eksi olarak yansır. İslam bazen böyle baskıcı bir kültür unsuru oluşturabiliyor ancak Türkiye için bunu söyleyemem. Eğer kültürünüzün saygı görmesini istiyorsanız; siz de diğer kültürlerle saygı göstermelisiniz.

Gisley Locks, 35 Yaş – Lisans Mezunu

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Genel olarak dizi izlemeyi sevmiyorum. Ama Binbir Gece'yi izliyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Binbir Gece izlediğim tek dizi diyebilirim. İlginç bir dizi.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Kavga ve savaş içinde bir ülke olarak hayal ediyordum. Türkleri ise tamahkar olarak biliyordum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Çok güzel bir yer. Harika doğal manzaralara sahip.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Bizim kültürümüzden çok farklı olduğunu söyleyebilirim. Kendine has gelenekleri var. Orda yaşamak ister miydim bilmiyorum.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Bence negatif yanı Türkiye dendiğinde akla savaş ve şiddetin gelmesi. Çoğu zaman medyada Türkiye ile ilgili şiddet haberleri görüyoruz.

Marisa Faustino dos Santos, 50 Yaş – Orta Öğretim

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet. Bizim dizilerimizden çok farklılar.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Sıla. Alışık olmadığımız bir hayatı işliyor.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Terörizm ve şiddet. Bir de burka giyen kadınlar.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Huzurlu bir yer gördüm. Kibar insanları ve güzel manzaraları var.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Çok ilginç, çok renkli ve çok lezzetli yemekleri var.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Kadınların bazen küçümsendiğini görüyorum.

Thainá Raitz Nunes, 25 Yaş – Lise Mezunu

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet seviyorum ama Brezilya dizilerini tercih ediyorum.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Çok güzel bir hikayesi var. Biraz dramatik ama ben sevdim.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Öncesinde Türkiye’yi fakir ve savaş içinde bir ülke olarak hayal ediyordum ancak Kapadokya’da çekilen Brezilya dizisi “Salve Jorge” yi izledikten sonra balonlarla kaplı güzel bir yer olarak hayal ettim. Şimdi ise bizim ülkemiz gibi bir yer olduğunu düşünüyorum.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Görenekleriyle birlikte çok güzel bir yer.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Çok zengin ve saygı değer bir kültür. Hayal ettiğimden çok farklı olduğunu söyleyebilirim.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Hiçbir şey.

Rosani Mlynarcszyk Lenzi, 46 Yaş – Orta Öğretim

Türk Dizilerini Seviyor musunuz? Seviyorsanız neden?

- Evet seviyorum bizimkilerden çok farklılar.

Hangi Türk dizisini izliyorsunuz? Neden?

- Bin Bir Gece. Dizi müzikleri çok farklı kostümler de öyle. Farklı bir kültürü tanımak çok güzel.

Türk dizilerini izlemeden önce kafanızda nasıl bir Türkiye imajı vardı?

- Kurak bir yer olarak hayal ediyordum. Yoksulluk ve şiddet olan bir ülke.

Türk dizilerini izledikten sonra nasıl bir Türkiye imajı oluştu?

- Sakin ve şiddetten uzak bir yer olduğunu düşünüyorum.

Türk kültürü hakkında neler düşünüyorsunuz?

- Güzel bir kültürünüz var diyebilirim özellikle mimari çok güzel.

Dizilerden izlediğiniz kadarıyla Türk kültüründe olumsuz gördüğünüz şeyler nelerdir?

- Cevap vermesi zor ama kadınların boyun eğmesi iyi bir şey değil. Diziler, gerçek hayatı ne kadar yansıtıyor bilmesem de bu bana negatif geldi.